

ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่องสั้นของฉิมะ นะโอะยะยะ

นายชมกร ศรีกิจกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

HUSBAND – WIFE RELATIONSHIP IN SHIGA NAOYA’S SHORT STORIES

Mr. Tomakorn Srikitkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Japanese

Department of Eastern Languages

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2012

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาในเรื่องสั้นของฉิมพะ

นะโอะยะยะ

โดย นายธมกร ศรีกิจกุล

สาขาวิชา ภาษาญี่ปุ่น

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ มณฑา พิมพ์ทอง)

ธมกร ศรีกิจกุล:ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นของฉิมะ นะโอะยะ.
(HUSBAND-WIFE RELATIONSHIP IN SHIGA NAOYA'S SHORT STORIES) อ.
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์, 237หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นของฉิมะ นะโอะยะทั้งสี่สิบเรื่องได้แก่ “คะมิโชะริ” “ฮัน โนะฮันสะอิ” อันเป็นผลงานช่วงต้น (ค.ศ.1910-1914) “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” “ริวโกกัมโบ” “อะมะงะเอะรุ” “เท็นเซะอิ” “ยะมะฉิมะ โนะ คิโอะกุ” “ชิโจ” “บันฉู” และ “คุนิโกะ” อันเป็นผลงานช่วงกลาง (ค.ศ.1917-1938)

จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นช่วงต้นของฉิมะ นะโอะยะ มีลักษณะที่สามีมีอำนาจเหนือภรรยาโดยสามียึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ และในเรื่องสั้นช่วงกลาง ความสัมพันธ์ได้พัฒนาไปสู่การที่ภรรยามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

การเรียกร้องสิทธิสตรีในญี่ปุ่นเริ่มต้นขึ้นในปีค.ศ.1877 สังคมเรียกขานกลุ่มสตรีที่ออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเองว่า กลุ่ม “ดุงน่องน้ำเงิน” จากการศึกษาพบว่า ลักษณะของตัวละครภรรยาในผลงานช่วงกลางมีความเชื่อมโยงกับลักษณะของสตรีในกลุ่มดังกล่าว กล่าวคือทั้งสองฝ่ายต่างเป็นสตรีที่เรียกร้องให้สามีปฏิบัติต่อเธออย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์

ภาควิชา.....ภาษาตะวันออก..... ลายมือชื่อนิติ.....
สาขาวิชา.....ภาษาญี่ปุ่น..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2555.....

5380188122 : MAJOR JAPANESE

KEYWORDS : SHIGA NAOYA / MODERN JAPANESE LITERATURE / HUSBAND – WIFE CHARACTERS / HUSBAND – WIFE RELATIONSHIP / SHORT STORIES / WOMEN RIGHTS

TOMAKORN SRIKITKUL: HUSBAND-WIFE RELATIONSHIP IN SHIGA NAOYA’S SHORT STORIES. ADVISOR : ASST. PROF. DUANTEM KRISDATHANONT ,Ph.D., 237pp.

This thesis is aimed at studying husband-wife relationships in ten of Shiga Naoya’s short stories: *Kamisori* and *Han no Hanzai*, which are works from the first period of his career (1910-1914), in comparison with *Kōjimbutsu no Fūfu*, *Ryūkōkambō*, *Amagaeru*, *Tensei*, *Yamashina no Kioku*, *Chijō*, *Banshū* and *Kuniko*, all of them middle-period works (1917-1938).

The research shows that the husband characters in the first period of Shiga Naoya’s literary career are self-centered individuals who, in addition, possess more power than their wives. However, the husband-wife relationships in Shiga Naoya’s works undergo a development in the middle period, becoming more complex and progressive. The wives in these stories have gained more rights in expressing their thoughts and feelings, which reflects the generally improved status of women in society in this era.

The women’s rights movement in Japan began in 1877. Women who campaigned for their rights were called the “Seitō” group (Blue Stockings). The research reveals that Shiga Naoya’s wife characters in the middle-period works display similarities and links to the Seitō group’s ideas and features. The wife characters and the Seitō group are both women who ask their husbands to treat them fairly in the relationship.

Department : Eastern Languages Student’s Signature

Field of Study : Japanese Advisor’s Signature

Academic Year : 2012

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เดือนเต็ม กฤษดาชานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษาและคำแนะนำเรื่องต่างๆ ฯลฯ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. อิวะอิ ฉิมะกิ อาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ ผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขภาษาญี่ปุ่นในบทความวิจัย ฯลฯ

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาลที่ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้วิจัย และกรุณาแนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับเทคนิคเต้าเต๋อซันซี ช่วยให้ผู้วิจัยมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง สามารถทำงานวิจัยและเขียนวิทยานิพนธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์ที่ได้แนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักผลงานของฉิมะ นะ โอะยะและเกิดความสนใจที่จะศึกษาผลงานของนักเขียนท่านนี้อย่างจริงจัง กระทั่งสามารถเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัลยาณี สัตสุวรรณ รองศาสตราจารย์ มณฑา พิมพ์ทอง อาจารย์น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรธยา สุวรรณระดา และอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านผู้ถ่ายทอดความรู้ ชี้แนะแนวทาง และให้คำปรึกษา

ขอขอบคุณมูลนิธิญี่ปุ่นที่อนุเคราะห์ทุนสนับสนุน ไปค้นคว้าเอกสารและเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัยและนำเสนองานวิจัยที่ประเทศญี่ปุ่น เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณนายสังวาลย์ ฮวบนวม นางเอมอร ศรีกิจกุล นางกิมไฉ่ ศรีกิจกุลและนางสุรีพร มณีรัตน์พร ญาติพี่น้องของผู้วิจัย รวมถึงรุ่นพี่ของผู้วิจัย เพื่อนร่วมรุ่นของผู้วิจัย และรุ่นน้องทุกคนในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนคอยเป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้วิจัยตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่

1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
1.7 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	11
1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	14
2 ชีวิตประวัติของฉิงะ นะโอะยะกะกับสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรี.....	15
2.1 ชีวิตประวัติของฉิงะ นะโอะยะกะ.....	15
2.1.1 ชีวิตในวัยเด็ก.....	15
2.1.2 การศึกษา.....	17
2.1.3 เส้นทางวรรณกรรม.....	18
2.1.4 ความขัดแย้งกับพ่อ.....	23

บทที่	หน้า
2.1.5 ความขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างประเด็นเรื่องเพศกับหลักคำสอนของ ศาสนาคริสต์.....	26
2.1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างฉินะ นะ โอะยะกะกับภรรยา.....	28
2.2 สภาพสังคมที่มีการเรียกร่องสิทธิสตรี.....	32
2.3 บทสรุป.....	37
3 วรรณกรรมเรื่อง “คะมิโชะริ”	39
3.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	40
3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	42
3.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	42
- ลักษณะนิสัยขี้โมโหหงุดหงิดง่ายและให้ความสำคัญกับเรื่องงานเป็น อย่างมาก.....	43
3.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	45
- ความเป็นภรรยาที่รักและห่วงใยสามี.....	46
3.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	47
- การที่สามีคือสิ่งไม่ฟังคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ของภรรยา.....	47
3.3 บทสรุป.....	54
4 วรรณกรรมเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ”	55
4.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	59
4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	61
4.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	61
- ความเป็นคนเก็บกด.....	61
4.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	64
- ความเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี.....	64
4.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	65

บทที่	หน้า
- การที่สามีภรรยาขาดการสื่อสารเพื่อปรับความเข้าใจ.....	65
- การที่ภรรยาเป็นฝ่ายถูกกระทำจากสามี.....	71
4.3 บทสรุป.....	76
5 วรรณกรรมเรื่อง “โคจิมบุทซุ โนะ ฟุฟู”	77
5.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	79
5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	80
5.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	80
- ความตั้งใจที่จะซื้อสัตว์ต่อภรรยา.....	80
5.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	84
- ภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด”.....	84
5.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	86
- ความอึดอัดของสามี.....	86
- ความระแวงของภรรยาว่าสามีจะนอกใจ.....	87
- ความใส่ใจของสามีที่มีต่อภรรยา.....	89
5.3 การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์ต่อเธอกับสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”.....	92
5.4 บทสรุป.....	94
6 วรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ”	96
6.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	97
6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	100
6.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	100
- ความกังวลว่าตนจะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดี.....	100
6.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	103
- ความชาญฉลาดในการปกครองสาวใช้ในบ้าน.....	103

บทที่	หน้า
6.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	107
- การที่สามีมีอำนาจสูงสุดในบ้าน.....	107
- การที่ภรรยาเริ่มต้นคำสั่งที่ไม่มีเหตุผลของสามี.....	109
- อิทธิพลของภรรยาที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดและการตัดสินใจของสามี.....	116
6.3 อำนาจในฐานะแม่บ้านของภรรยากับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”...	119
6.4 บทสรุป.....	122
7 วรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ”.....	124
7.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	124
7.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	127
7.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	127
- ความเป็นคนที่ขาดความทะเยอทะยานและไร้เป้าหมายในชีวิต.....	127
7.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	129
- ความเป็นคนที่ไร้อารมณ์และความรู้สึกนึกคิด.....	130
7.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	132
- ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาตามแนวคิดปิตาธิปไตย.....	132
- การเปลี่ยนแปลงจากภรรยาที่เชื่อฟังไปสู่การเป็นภรรยาที่ขบถต่อสามี.....	136
7.3 การที่ภรรยาขบถต่อสามีกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”.....	148
7.4 บทสรุป.....	150
8 วรรณกรรมเรื่อง “เท็นเซอิ”.....	151
8.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	152
8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	153
8.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	153
- ทักษะคิดของตัวละครสามีที่เหยียดหยามเพศหญิง.....	154

บทที่	หน้า
8.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	156
- ความเป็นภรรยาที่รักสามีแม้ว่าจะถูกสามีต่อว่าและพุดจาตุถูก.....	156
8.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	158
- อำนาจของสามีที่เหนือกว่าภรรยา.....	158
- การเปลี่ยนแปลงไปสู่การที่ภรรยากลับมีอำนาจเหนือสามี.....	162
8.3 การที่ภรรยากลับมีอำนาจเหนือสามีกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”	167
8.4 บทสรุป.....	169
9 วรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ”	171
9.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	172
9.1.1 “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ”	172
9.1.2 “จิโจ”	172
9.1.3 “บันฉุ”	173
9.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	174
9.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	174
- ความเป็นสามีที่รักภรรยาแต่ก็มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นเพื่อแสวงหา ความตื่นเต้น.....	174
9.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	179
- ความเป็นภรรยาที่ยึดถือแนวคิดสามีเดี่ยวภรรยาเดียว.....	179
9.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	183
- อำนาจของภรรยาที่เหนือกว่าสามี.....	183
- การที่สามีภรรยาขัดแย้งกันทางความคิด.....	191
9.3 การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”.....	199
9.4 บทสรุป.....	201

บทที่	หน้า
10 วรรณกรรมเรื่อง “คุณิโกะ”.....	203
10.1 เนื้อเรื่องย่อ.....	203
10.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา.....	204
10.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	204
- ทักษะที่ไม่คิดจริงจังในการมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง.....	205
10.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์.....	205
- ความเป็นผู้หญิงช่างฝัน.....	206
- การไม่รู้จักคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ.....	207
10.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์.....	209
- การที่สามีภรรยาช่วยกันสร้างครอบครัวแสนสุข.....	209
- ความปรารถนาของสามีภรรยาที่แตกต่างกัน.....	212
- ความสัมพันธ์ที่จบลงด้วยโศกนาฏกรรม.....	218
10.3 การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”.....	222
10.4 บทสรุป.....	226
 11 บทสรุป.....	 227
 รายการอ้างอิง.....	 234
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	237

บทที่

๕
หน้า

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ฉิมะ นะโอะยะ (志賀直哉) (ค.ศ. 1883-1971) เป็นนักเขียนในกลุ่มฉิมะกะวะ (白樺派)¹ ที่มีบทบาทสำคัญในยุคทะอิโธ (大正) (ค.ศ. 1912-1926) และโอะวะ (昭和) (ค.ศ. 1926-1989) เขาเกิดในตระกูลชนชั้นสูง ฉิมะ นะโอะมิชิ (志賀直道) ปู่ของเขาเคยทำงานเป็นผู้ดูแลประจำตระกูลไดเมียวแห่งแคว้นโซมะ (旧相馬中村藩主相馬家の家令) และเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกกิจการเหมืองทองแดงที่เมืองอะมิโอะ (足尾銅山) ฉิมะ นะโอะสะรุ (志賀直温) พ่อของเขาเคยเป็นนายธนาคารและผู้บริหารที่บริษัทประกันภัยแห่งชาติและการรถไฟสายโซบุ (総武鉄道)

ในด้านประวัติการศึกษา ฉิมะ นะโอะยะจบการศึกษาขั้นต้น กลางและสูงที่โรงเรียนกะกุฉุอิน (学習院) โรงเรียนสำหรับพระโอรสและพระธิดาของจักรพรรดิ พระบรมวงศานุวงศ์ และบุตรธิดาของชนชั้นสูงในสมัยนั้น ในเวลาต่อมาได้เข้าศึกษาในแผนกวรรณคดีอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยโตเกียวเทอิโกะกุ (東京帝国大学文学部英文学科) แต่ในภายหลังได้ย้ายไปศึกษาในแผนกวรรณคดีญี่ปุ่น ทว่าก็ลาออกในที่สุด

งานเขียนที่เป็นที่รู้จักได้แก่ *อันยะ โทโระ* 『暗夜行路』 (หนทางที่มีดมน) (ค.ศ. 1921-1937) “วะกะอิ” 『和解』 (คืนดี) (ค.ศ. 1917) “โอะโซโนะกะมิชะมะ” 『小僧の神様』 (เทพเจ้าของเด็กน้อย) (ค.ศ. 1920) และ “คิโนะชะกินิเตะ” 『城の崎にて』 (ที่คิโนะชะกินิ) (ค.ศ. 1917) เอกลักษณะของงานเขียนของฉิมะ นะโอะยะคือการใช้ภาษาที่สละสลวย กระชับและการบรรยาย

¹ กลุ่มฉิมะกะวะเป็นหนึ่งในกลุ่มวรรณกรรมญี่ปุ่นสมัยใหม่ เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มคนที่จัดทำนิตยสารฉิมะกะวะ ผลงานของกลุ่มนี้นับเป็นตัวแทนของวรรณกรรมสมัยทะอิโธ เนื้อหาของผลงานมุ่งเน้นการแสวงหาตัวตนอย่างเข้มข้นจริงจัง ความเป็นปัจเจก อิสราภาพและมุ่งไปสู่การทำให้แนวคิดเชิงอุดมคติเป็นจริง

เรื่องให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการรับรู้และถ่ายทอดเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้เขียน

อะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ (芥川龍之介) เคยกล่าวชื่นชมผลงานของมิเงะ นะโอะยะว่า เป็นแบบอย่างของงานเขียนในอุดมคติของตน บรรดานักเขียนวัยรุ่นในสมัยนั้นต่างยกย่องมิเงะ นะโอะยะว่าเป็น “เทพเจ้าแห่งนวนิยาย” (小説の神様)

ช่วงชีวิตทางวรรณกรรมของมิเงะ นะโอะยะแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงต้น ช่วงกลาง และช่วงปลาย ลักษณะเด่นของผลงานช่วงต้นคือ ผลงานช่วงต้นมีตัวละคร ฉาก และโครงเรื่องที่ หลากหลายน่าติดตาม ทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสในการอ่าน ยกตัวอย่างเช่น ผลงานเรื่อง “คะมิโอะริ” 『剃刀』 (มีดโกนหนวด) (ค.ศ. 1910) เรื่องของโยะมิซะบุโร (芳三郎) ที่เป็นช่างลับมีดและโกนหนวดมืออาชีพ แต่ลงเอยด้วยการฆ่าลูกค้าเพราะรับไม่ได้ที่ตนเองโกนหนวดพลาดทำให้ลูกค้าเลือดออก “ฮันโนะฮันสะอิ” 『菫の犯罪』 (อาชญากรรมของฮัน) (ค.ศ. 1913) ที่เป็นเรื่องราวของฮัน (菫) นักแสดงมายากลชาวจีนซึ่งถูกจับและสอบสวนในฐานะผู้ต้องหาฆ่าภรรยาของตน ในขณะที่ทำการแสดงมายากลบนเวที หรือ “เซอิเบะอิ โทะเฮียวตัน” 『清兵衛と瓢箪』 (เซอิเบะอิกับน้ำเต้า) (ค.ศ. 1913) เรื่องราวของ เซอิเบะอิ (清兵衛) เด็กชายผู้ชื่นชอบการสะสมน้ำเต้า เป็นชีวิตจิตใจ แต่กลับถูกผู้ใหญ่มองว่าทำสิ่งที่ไร้สาระ ภายหลังน้ำเต้าของเซอิเบะอิกลับขายได้ในราคาสูงมาก เป็นต้น ส่วนผลงานในช่วงกลางมีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงของผู้เขียน ยกตัวอย่างเช่น ผลงานเรื่อง “วะกะอิ” (ค.ศ. 1917) เป็นผลงานที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่มิเงะ นะโอะยะกินดีกับพ่อที่ขัดแย้งกันมานาน หรือผลงานเรื่อง “กิโนะซะกินิเตะ” (ค.ศ. 1917) เป็นผลงานที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่มิเงะ นะโอะยะถูกรถไฟสายยะมะโนะเตะ (山手線) เฉี่ยวชนจนได้รับบาดเจ็บสาหัสและเดินทางไปพักฟื้นที่กิโนะซะกินิเตะ (城崎温泉) เป็นต้น ในขณะที่ผลงานในช่วงปลายส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมุมมองของมิเงะ นะโอะยะที่มีต่อสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในธรรมชาติ การย้อนรำลึกถึงเรื่องราวในอดีต และความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อลูกหลานของตนเอง

นักวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาผลงานในช่วงต้นวิเคราะห์ว่า ผลงานในช่วงต้นสะท้อนความเป็นตัวตนของมิเงะ นะโอะยะเอง ผู้เขียนแสดงออกถึงความเก็บกดและความอัดอั้นตันใจอันเกิดจาก

ปัญหาความขัดแย้งในจิตใจระหว่างศีลธรรมกับความต้องการทางเพศในวัยหนุ่มและปัญหาความบาดหมางใจระหว่างเขากับพ่อผ่านงานเขียนในช่วงนี้

ในขณะที่ผู้วิจัยที่ศึกษาผลงานในช่วงกลางวิเคราะห์ว่า มีเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ที่ส่งผลให้แนวทางการสร้างสรรค์งานเขียนของฉิมะ นะโอะยะเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ 1. การประสบอุบัติเหตุถูกรถไฟสายยะมะโนะเตะเฉี่ยวชน 2. การแต่งงาน 3. การคืนดีกับพ่อที่บาดหมางกันมานาน²

ฉิมะ นะโอะยะหันมาทบทวนชีวิตอันแสนวุ่นวายของตนเองในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา เขาเริ่มเห็นคุณค่าของชีวิตและคิดว่าปัญหาที่ตนเคยพบเจอก่อนหน้านี้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อยไปนิดดา เขาหันมาให้ความสนใจกับคนรอบข้างและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ นอกจากตัวของเขาเอง มุมมองที่เปลี่ยนไปนี้ นับว่าเป็นพัฒนาการอันสำคัญของผลงานช่วงกลาง

คะระซะวะ มิสุกิ (唐澤聖月) กล่าวว่า ในช่วงกลางมีผลงานที่มีสามภรรยาเป็นตัวละครเอกอยู่หลายเรื่อง *อันยะโกโร* (ครึ่งหลัง) (ค.ศ. 1922 – 1937) นำเสนอประเด็นปัญหาระหว่างสามภรรยาหลังแต่งงาน ผลงานเชิงอัตชีวประวัติ 4 เรื่องซึ่งถูกเรียกว่า วรรณกรรมชุด “ยะมะฉิมะโนะโนะ” 「山科もの」 ได้แก่ “ชะจิ” 『瑣事』 (เรื่องเล็กน้อย) (ค.ศ. 1925) “ยะมะฉิมะโนะโนะ” 『山科の記憶』 (ความทรงจำที่ยะมะฉิมะ) (ค.ศ. 1926) “ชิโจ” 『痴情』 (ความลุ่มหลง) (ค.ศ. 1926) และ “บันฉุ” 『晩秋』 (ปลายฤดูใบไม้ร่วง) (ค.ศ. 1926) ผลงานชุดยะมะฉิมะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการนอกใจภรรยา นอกจากนี้ยังมีผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาซึ่งถูกเขียนขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันคือ “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” 『好人物の夫婦』 (คู่สามีภรรยาที่ดี) (ค.ศ. 1917) “อะมะงะอะรุ” 『雨蛙』 (กบต้นไม้) (ค.ศ. 1924) “เท็นซะอิ” 『転生』 (กลับชาติมาเกิด) (ค.ศ. 1924) และ “คุนิโกะ” 『邦子』 (คุนิโกะ) (ค.ศ. 1927)³

เมื่อพิจารณาช่วงเวลาที่ดีพิมพ์ผลงานเกี่ยวกับสามภรรยาในช่วงกลางแล้วพบว่า เป็นช่วงเวลาเดียวกับช่วงแนวคิดสตรีนิยมช่วงแรก ฟุจิเอะตะ มิโอะโกะ (藤枝濤子) แบ่งประวัติแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) ออกเป็น 2 ช่วงดังนี้

² 松井貴子、「志賀直哉のまなざし—母から妻へ、そして、自己から他者へ」（『宇都宮大学国際学部研究論集 第22号』、2006年）pp.23-36

³ 唐澤聖月. 2009. 志賀直哉『好人物の夫婦』論—夫婦をめぐる小説の誕生 [Online]. Available: <<http://ci.nii.ac.jp/naid/120001941036>> p.57

1. แนวคิดสตรีนิยมช่วงแรก เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีทั่วโลกตั้งแต่ปลายศตวรรษที่19 ถึงต้นศตวรรษที่20

2. แนวคิดสตรีนิยมช่วงที่สอง เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนไหวของกลุ่ม Women's Liberation ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่20 กล่าวคือ นับตั้งแต่ทศวรรษที่1960 – 1970⁴

ผู้วิจัยเห็นว่า กระแสสังคมในช่วงนั้นอาจมีส่วนทำให้ฉิงะ นะ โอะยะยะเห็นความสำคัญของผู้หญิงและพยายามทำความเข้าใจผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในเดือนกันยายน ค.ศ.1911 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่กระแสสตรีนิยมเฟื่องฟู อิระทะซุกะ ระอิโซ (平塚らいてう)⁵ หนึ่งในกลุ่ม “ผู้หญิงยุคใหม่”⁶ ได้ก่อตั้งนิตยสารสำหรับผู้หญิงที่มีชื่อว่า *อุงน่องน้ำเงิน* 『青鞵』 ในตอนแรก นิตยสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนงานวรรณกรรมสำหรับผู้หญิง แต่ในเวลาต่อมา นับตั้งแต่ฉบับวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1913 เป็นต้นมา นิตยสารฉบับนี้ได้กระตุ้นให้ผู้อ่านที่เป็นผู้หญิงในสมัยนั้นหันมาตระหนักถึงการเรียกร้องเพื่อให้ตนมีวิถีชีวิตที่เท่าเทียมกับผู้ชาย⁷

อย่างไรก็ตาม มุตะ คะสุเอะ (牟田和恵) วิเคราะห์ว่า กลุ่ม “ผู้หญิงยุคใหม่” ล้วนแล้วแต่เป็นลูกคุณหนูผู้ดีมีตระกูลซึ่งจบการศึกษาระดับสูงจากมหาวิทยาลัย ผู้หญิงกลุ่มนี้มิได้ต่อต้านเพื่อ

⁴ 藤枝濤子 อ้างถึงใน 上野千鶴子、『近代家族の成立と終焉』岩波書店、2001年、pp.133-134

⁵ อิระทะซุกะ ระอิโซ (1886-1971) นักวิจารณ์และเคลื่อนไหวทางสังคม ชื่อจริงคือ โอะกุมะระ ฮะรุ (奥村明) เป็นผู้ก่อตั้งนิตยสาร “อุงน่องน้ำเงิน” และเป็นเจ้าของวลีที่มีชื่อเสียงที่ว่า “แท้จริงแล้วผู้หญิงคือดวงอาทิตย์” ระอิโซนับเป็นตัวแทนของ “ผู้หญิงยุคใหม่” ที่ออกมากระตุ้นให้ผู้หญิงลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิของตนเอง

⁶ “ผู้หญิงยุคใหม่” เป็นคำที่หนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆ ใช้เรียกกลุ่มผู้หญิงที่ออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเอง นับตั้งแต่ครั้งแรกของทศวรรษที่1970 ผู้ที่ริเริ่มนำคำนี้มาใช้เป็นศัพท์เฉพาะคือ ทัซึโบะอูชิ โมะโย (1859-1935) นักคิดและนักเขียนที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น หลังจากนั้นหนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายฉบับต่างแข่งขันกันนำเสนอประเด็นผู้หญิงที่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพและจัดทำคอลัมน์ประจำที่ชื่อว่า “ผู้หญิงยุคใหม่” ประกอบเพื่อให้ผู้อ่านได้ติดตามอ่านอย่างต่อเนื่อง ในบทความเหล่านั้นเรียกกลุ่มนักเขียนของนิตยสาร “อุงน่องน้ำเงิน” ว่า “ผู้หญิงยุคใหม่” ด้วยเหตุนี้ กลุ่มผู้หญิงที่ทำงานที่นิตยสาร “อุงน่องน้ำเงิน” จึงถูกขนานนามว่า “ผู้หญิงยุคใหม่” ไปโดยปริยาย

⁷ 牟田和恵、「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.28-29

เปลี่ยนแปลงระบอบปีศาจไปโดยในสังคม แต่เพียงแค่เรียกร้องและกระตุ้นให้ผู้หญิงหันมาจุกคิด เรื่องความสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างตนเองกับฝ่ายชายเท่านั้น⁸

ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะของ “ผู้หญิงยุคใหม่” นั้นมีความคล้ายคลึงกับลักษณะของตัวละคร ภรรยาในเรื่องสั้นของฉิงะ นะ โอะยะยะ กลุ่ม “ผู้หญิงยุคใหม่” เป็นคนมีการศึกษาและอยู่ในตระกูลมีฐานะ ในขณะที่ตัวละครภรรยาในเรื่องสั้นของฉิงะ นะ โอะยะยะเป็นภรรยาของคนที่มีฐานะ ทั้งสองฝ่ายไม่ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองและก็ไม่ต้องการที่จะแยกตนเองออกไปจากการพึ่งพาผู้ชาย ทั้งสองฝ่ายพอใจในสถานะของตน และถึงแม้ว่าจะต้องพึ่งพาผู้ชายในเรื่องความเป็นอยู่ แต่พวกเธอก็มีอิสระในบ้านในฐานะแม่และภรรยา พวกเธอจึงมีสิทธิเรียกร้องสิ่งที่ตนต้องการได้ครบใบที่ขังอยู่ในกรอบของสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่

สำหรับมูลเหตุที่เลือกศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา นั้น เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในผลงานช่วงต้นเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ตัวละคร สามีมีอำนาจและไม่ใส่ใจตัวละครภรรยาว่าตัวละครภรรยาไม่มีตัวตน นอกจากนั้นแก่นเรื่อง ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอก็ไม่ใช่ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในช่วงกลางเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ตัวละครสามียังคงมีอำนาจ แต่ตัวละครภรรยาเริ่มพัฒนาการ โดยมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็น อีกทั้งยังตำหนิสามีและชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของสามี นอกจากนั้นผู้เขียนต้องการนำเสนอประเด็นปัญหาระหว่างสามีภรรยาในผลงานช่วงกลาง จะเห็นได้ว่า แนวความคิดที่ผู้เขียนให้ความสำคัญกับตัวละครภรรยา มากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับโลกทัศน์ของผู้เขียนและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากการปริวรรตวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นของฉิงะ นะ โอะยะยะนั้นชี้ให้เห็นว่า ฉิงะ นะ โอะยะยะให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในผลงานช่วงกลาง เขาพยายามค้นหาหนทางแก้ปัญหานี้ในชีวิตคู่ ฉิงะ นะ โอะยะยะสื่อผ่านงานเขียนว่า ผู้ชายหรือสามีไม่ยอมให้ผู้หญิงหรือภรรยา ก้าวก้าวชีวิตของตนมากเกินไป และสาเหตุที่ภรรยาพยายามเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์กับตนนั้นเกิด

⁸ 牟田和恵、「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.43-44.

จากค่านิยมทางสังคมสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมามิได้วิเคราะห์เรื่องสั้นของฉิงฉะ โอะยะยะโดยพิจารณาภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาตั้งแต่ช่วงต้นถึงช่วงกลางอย่างละเอียด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะและพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่องสั้นของฉิงฉะ โอะยะยะในช่วงต้นและช่วงกลาง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาลักษณะและพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่องสั้นของฉิงฉะ โอะยะยะ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่องสั้นช่วงต้นของฉิงฉะ โอะยะยะ มีลักษณะที่สามมีอำนาจเหนือภรรยาโดยสามียึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ และในเรื่องสั้นช่วงกลางความสัมพันธ์ได้พัฒนาไปสู่การที่ภรรยามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเรื่องสั้นของฉิงฉะ โอะยะยะเรื่อง “คะมิโซะริ” “ฮัน โนะฮันสะอิ” “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” “ริวโกกัมโบ” “อะมะงะเอะรุ” “เท็นเซะอิ” “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” “ชิโจ” “บันฉุ” และ “คุนิโกะ”
2. ศึกษาบทวิเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาค่านิยมในสังคมยุคทอะอิโม่เพื่อประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องสั้นเรื่องนั้นๆ

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ภาษาญี่ปุ่นที่อยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเขียนเป็นภาษาไทยโดยใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย จากนั้นจะตามด้วยอักษรภาษาญี่ปุ่น ภาษาญี่ปุ่นจะอยู่ในวงเล็บ เช่น ฉิมะ นะโอะยะ (志賀直哉) อิระทซุกะ ะอิโซ (平塚らいてう) เป็นต้น

หากคำหรือข้อความภาษาญี่ปุ่นนั้นเป็นชื่อเรื่องสั้น อักษรภาษาไทยจะอยู่ในเครื่องหมายอัฒภาค และอักษรภาษาญี่ปุ่นจะอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ 『 』 เช่น “ชิโจ” 『痴情』 “บันฉู” 『晩秋』 เป็นต้น

และหากคำหรือข้อความภาษาญี่ปุ่นนั้นเป็นชื่อนวนิยาย ชื่อบทละคร ชื่อนิตยสาร หรือชื่อหนังสือ อักษรภาษาไทยจะเป็นตัวเอน และอักษรภาษาญี่ปุ่นจะอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ 『 』 เช่น สะกะอิ 『破壊』 นิเงียว โนะ อิเอะ 『人形の家』 โจเซะอิ 『女性』 เป็นต้น

ทั้งนี้จะมีวงเล็บภาษาต้นฉบับเฉพาะครั้งแรกที่คำนั้นๆปรากฏในแต่ละบทเท่านั้น ส่วนคำที่แพร่หลายอยู่แล้วจะไม่ใส่วงเล็บเสียงอ่านและภาษาต้นฉบับ

2. ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ที่เป็นผลงานวิจัยในปี พ.ศ. 2530 ของอาจารย์สาขาภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ศศ.ดร.กัลยาณี สิตสุวรรณ, ศศ.สุชาดา สัตยพงศ์ ศศ.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบันคือ รศ.ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คือ ศศ.ดร.สุดาพร ทัศนียนาวิน และอาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คือ ศศ.ดุขฎิพร ชานีโรคาสนต์ แห่งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระบบดังกล่าวนี้ กำหนดการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรโรมะจิ เป็นอักษรไทย ซึ่งขออธิบายโดยสังเขป เพื่อง่ายต่อการเข้าใจดังนี้

สระ

อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
(สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)	
a ,ā	อะ, อา
i ,ī	อิ, อี
u ,ū	อุ, อู
e ,ē	เอะ, เอ
o ,ō	โอะ, โอ
-ya , -yā	เอียะ, เอีย
-yu , -yū	อิ้ว, อี้ว
-yo , -yō	เอียว, เอี่ยว

พยัญชนะ

อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
p เมื่อเกิดต้นคำ	พ
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ป
b	บ
m	ม
f	ฟ
w	ว

t เมื่อเกิดต้นคำ	ท
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ต
ts	ทซ์
ch	ช
d	ด
n	น
n (ที่เป็นพยัญชนะก่อนพยางค์ทำหน้าที่คล้ายตัวสะกด)	
เมื่อเกิดหน้า p, b, m	ม
เมื่อเกิดหน้า k, g, w	ง
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	น
n (ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ)	น
s	ซ
sh	ฌ
z	จ
j	จ
r	ร
y	ย
k เมื่อเกิดต้นคำ	ก
เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ก
g เมื่อเกิดต้นคำ	ก

เมื่อเกิดที่อื่นๆ	ง
h	ฮ

โดยระบบดังกล่าวจะยกเว้นบางคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมาแล้ว ตัวอย่างคำในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ไม่นำระบบถอดอักษรดังกล่าวมาใช้และยังคงใช้ตามความนิยมเช่นเดิม เช่น เมจิ โตเกียว เกียวโต ไคเมียว เป็นต้น

หมายเหตุ : ในงานวิจัยฉบับนี้ การถอดอักษรญี่ปุ่นที่มีสระเสียงยาวซึ่งเขียนด้วยอักษรโรมะจิ OU จะใช้สระโอเช่นเดียวกับอักษรโรมะจิ ō

2. ตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง “คะมิโซะริ” อ้างอิงจากหนังสือ *รวมผลงานฉิมะ นะ โอะยะยะ เล่มที่ 1* 『志賀直哉全集 第一卷』 ของสำนักพิมพ์อิวะนะมิ (岩波書店) ที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1998 ตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” อ้างอิงจากหนังสือ *รวมผลงานฉิมะ นะ โอะยะยะ เล่มที่ 2* 『志賀直哉全集 第二卷』 ของสำนักพิมพ์อิวะนะมิที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1999 ตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง “โคจิมบุทซุ โนะ ฟุฟู” และ “ริวโกกัมโบ” อ้างอิงจากหนังสือ *รวมผลงานฉิมะ นะ โอะยะยะ เล่มที่ 3* 『志賀直哉全集 第三卷』 ของสำนักพิมพ์อิวะนะมิที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1999 ตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” และ “เท็นเซะอิ” อ้างอิงจากหนังสือ *รวมผลงานฉิมะ นะ โอะยะยะ เล่มที่ 5* 『志賀直哉全集 第五卷』 ของสำนักพิมพ์อิวะนะมิที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1999 และจะวงเล็บเลขหน้ากำกับด้านท้ายด้วยทศภาษาญี่ปุ่นที่ยกมาทุกครั้ง

3. ชื่อตัวละครและนักวิชาการชาวญี่ปุ่นจะเขียนด้วยนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยชื่อ ทั้งจะวงเล็บภาษาญี่ปุ่นกำกับเมื่อกล่าวถึงเป็นครั้งแรก แต่เมื่อกล่าวถึงครั้งต่อไปจะเขียนแต่ภาษาไทยเท่านั้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจตรรกะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาของฉิมะ นะ โอะยะยะ
2. เป็นแนวทางในการศึกษาผลงานเรื่องอื่นๆ ของฉิมะ นะ โอะยะยะและผลงานที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาของนักเขียนญี่ปุ่นคนอื่นๆ

1.7 วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาเรื่องสั้นเรื่อง “คะมิโชะริ” “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” “ริวโกกัมโบ” “อะมะงะอะรุ” “เท็นชะอิ” “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” “ชิโจ” “บันฉุ” และ “คุนิโกะ” อย่างละเอียด และศึกษาคำนิยามในสังคมสมัยทอโฮประกอบ
2. รวบรวมและศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์
4. สรุปผลการวิจัย

1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ผ่านมาวิเคราะห์พัฒนาการระหว่างงานเขียนช่วงต้นและช่วงกลางของฉิมะ นะโอะยะ มะทซุอิ ทะกะโกะ (松井貴子) อธิบายสาเหตุที่ทำให้ลักษณะของงานเขียนเปลี่ยนแปลงหลังหยุดเขียนงานสามปีว่า มุมมองของฉิมะ นะโอะยะ ในผลงานช่วงต้น เป็นมุมมองที่มุ่งเน้นแต่เรื่องของตนเอง แต่เมื่อเข้าสู่ผลงานในช่วงกลาง มีเหตุการณ์สำคัญในชีวิตสามเหตุการณ์ที่ทำให้มุมมองของฉิมะเปลี่ยนไปใส่ใจคนรอบข้างและสังคมมากขึ้น ดังนี้

1. เหตุการณ์ที่ฉิมะประสบอุบัติเหตุถูกรถไฟสายยะมะ โนะเตะเฉี่ยวชนจนได้รับบาดเจ็บสาหัส
2. ฉิมะแต่งงานกับชะคะโกะ (康子) ลูกพี่ลูกน้องของ มุฉะโนะโกจิ ชะเนะอะทซุ (武者小路実篤) เพื่อนของเขาและกลายเป็นหัวหน้าครอบครัว
3. ฉิมะคืนดีกับพ่อที่ไม่ลงรอยกันมานานปี⁹

งานวิจัยของมิยะ โกะฉิมิ ทซุโตะมุ (宮越勉) และคะระซะวะะ มิสุกิ (唐澤聖月) เป็นงานวิจัยที่วิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” มิยะ โกะฉิมิ ทซุโตะมุชี้ให้เห็นว่าผลงานเรื่อง

⁹ 松井貴子、「志賀直哉のまなざし—母から妻へ、そして、自己から他者へ」（『宇都宮大学国際学部研究論集 第22号』、2006年）pp.23-36

นี้เป็นเรื่องแรกที่เน้นการบรรยายถึงดวงตาและการสื่อสารผ่านสายตาระหว่างตัวละครสามภรรยา ในตอนจบของเรื่อง สามภรรยาปรับความเข้าใจกันได้ในที่สุด¹⁰

ในขณะที่กระชะวะ มิสึกิ วิเคราะห์เรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” เปรียบเทียบกับเรื่องสั้นเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ซึ่งเป็นผลงานในช่วงต้น และชี้ให้เห็นถึงมุมมองของผู้เขียนที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คู่สามภรรยาในเรื่องนี้มีการสื่อสารทำความเข้าใจกัน ชื่อสัตย์ต่อคำพูดของตนและเชื่อใจอีกฝ่ายหนึ่ง อีกทั้งยังพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ลงเอยด้วยดี กระชะวะ มิสึกิกล่าวว่า เรื่องสั้นเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการที่ผู้เขียนหันมาเขียนเรื่องที่มีประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา¹¹

งานวิจัยของมิยะ โกะฉิ ทซุโตะมุศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารผ่านสายตาระหว่างคู่สามภรรยา แต่มิได้ลงลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา ในขณะที่งานวิจัยของกระชะวะ มิสึกินั้น แม้จะศึกษาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา แต่ก็เน้นเพียงเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” และ *อันยะ โทโร* เท่านั้น มิได้วิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่องอื่นประกอบแต่อย่างใด

งานวิจัยซึ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในภาพรวมและใกล้เคียงกับงานของผู้วิจัยคืองานวิจัยของนะกะมุระ ชะ โตะฉิ (中村智) นะกะมุระ ชะ โตะฉิกล่าวว่า การแต่งงานส่งผลให้มิยะ นะโอะยะตระหนักถึงภรรยาในความเป็นจริง มิใช่จินตนาการ ตัวละครภรรยาพัฒนาจากผู้หญิงที่ถูกข่มในเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” มาเป็นภรรยาที่รู้จักกาลเทศะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่เรื่อง “เท็นซะอิ” เป็นต้นมา ภรรยากลายเป็นคนที่ขัดแย้งกับสามี สามีไม่รู้จะจัดการปัญหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรดี นะกะมุระ ชะ โตะฉิชี้ให้เห็นถึงความกลัวของผู้เขียนที่มีต่อตัวละครภรรยาซึ่งบรรยายผ่านความน่ากลัวของตัวละครภรรยาซึ่งกลับชาติมาเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกที่กินสามีซึ่งกลับมาเกิดเป็นนกเป็ดน้ำ¹²

¹⁰ 宮越勉、「志賀直哉『好人物の夫婦』考—身体反応、眼のドラマ」（『日本文学 第51巻1号』日本文学協会、2002年）p.75

¹¹ 唐澤聖月. 2009. 志賀直哉『好人物の夫婦』論—夫婦をめぐる小説の誕生 [Online]. Available: <<http://ci.nii.ac.jp/naid/120001941036>> p.58

¹² 中村智、「志賀直哉『転生』論」（『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年）pp.335-336

นะกะมุระ ชะโตะฉิมิวิเคราะห์ว่าวรรณกรรมชุด “ยะมะฉิมะ โมะ โนะ” สะท้อนให้เห็นว่า ฉิมะ โนะ โอะยะพยายามหาหนทางที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามภรรยา ในเรื่อง “บันฉุ” ซึ่งเป็นเรื่องสั้นเรื่องสุดท้ายในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉิมะ โมะ โนะ” มีพัฒนาการที่ดีในการแก้ปัญหาตัวละครสามภรยายังคงยึดมั่นในความคิดของตน แต่ไม่เรียกร้องให้อีกฝ่ายทำตามความต้องการของตนและไม่ก้าวก่ายความรู้สึกซึ่งกันและกัน¹³

ในเรื่องสั้นเรื่อง “คุนิโกะ” ซึ่งเป็นเรื่องสุดท้ายที่มีประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามภรยานั้น นะกะมุระ ชะโตะฉิมิชี้ให้เห็นว่า การที่คุนิโกะตัดสินใจดื่มยาพิษและมาตายต่อหน้าสามีนั้นเป็นการต่อต้านสามีที่รุนแรงกว่าทุกเรื่องที่ผ่านมา ตัวละครภรรยาในเรื่องนี้ขัดแย้งกับสามีและไม่ยอมประนีประนอมกับสามีดังเช่นในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉิมะ โมะ โนะ” ซึ่งตีพิมพ์ก่อนหน้านี้¹⁴

อิโต ชะเอะ (伊藤左枝) แย้งว่า คุนิโกะมิได้ต่อต้านหรือขบถต่อสามีดังที่นะกะมุระ ชะโตะฉิมิกล่าว เพราะแท้จริงแล้วคุนิโกะทำเช่นนั้นเพราะรักสามีมาก เธอเป็นผู้หญิงที่รักและอุทิศตนเพื่อผู้ชาย เป็นผู้หญิงที่ผู้ชายทุกคนปรารถนา อิโต ชะเอะกล่าวว่างานเขียนของฉิมะ โนะ โอะยะที่เขียนก่อนเรื่องคุนิโกะต่างนำเสนอปัญหาเกี่ยวกับภรรยา เช่นเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” “ยะมะฉิมะ โนะ คิโอะกุ” และ *อันยะ โคะ โระ* ถึงแม้ตัวละครภรรยาจะดูเหมือนต่อต้านสามี แต่ก็มิได้ต่อต้านสามีอย่างแท้จริง ตัวละครภรรยาในเรื่องต่างๆ ทำร้ายสามีเพราะสถานการณ์บังคับหรือความรักที่มีต่อสามีมิได้ต้องการทำร้ายสามีอย่างแท้จริง¹⁵

ถึงแม้งานวิจัยของนะกะมุระ ชะโตะฉิมิและอิโต ชะเอะจะวิเคราะห์ต่างกัน แต่มีประเด็นที่คล้ายคลึงกันคือ การที่งานวิจัยทั้งสองชิ้นวิเคราะห์ว่า ตัวละครสามีต้องการถูกปลดปล่อยจากภรรยาที่รักตน นะกะมุระ ชะโตะฉิมิเห็นว่าฉิมะ โนะ โอะยะอาจจะไม่เห็นด้วยกับการเรียกร้องสิทธิสตรีในยุคนี้ แต่ก็คิดว่าหากผู้หญิงได้รับการปลดปล่อยก็จะอยู่กับตนน้อยลงซึ่งนับว่าเป็นเรื่องดี

¹³ 中村智、「志賀直哉「山科もの」論」（『山口国文』、1995年）p.21

¹⁴ 中村智、「志賀直哉『邦子』論」（『山口大学文学会志 第46巻』、1995年）pp.85-88

¹⁵ 伊藤左枝、「恋愛小説としての志賀直哉『邦子』」（『論樹 第12巻』、1999年）pp.67-68

ในขณะที่โอโต ซะเอะวิเคราะห์ว่าฉิมะ นะโอะยะก็เป็นเช่นนักเขียนชายในยุคนั้นที่มีความปรารถนา
ลึกๆ ที่ต้องการถูกปลดปล่อยจากความรักรูปแบบไม่ลืมหูลืมตาของผู้หญิง

งานวิจัยของฟูรุกะวะ ยูกะ (古川裕佳) เป็นงานวิจัยที่เริ่มวิเคราะห์ถึงสภาพสังคมในสมัย
นั้นที่ผู้หญิงตกอยู่ใต้แนวความคิดเชิงอุดมคติ “ครอบครัวแสนสุข” (家庭というイデオロギ-)
โดยเชื่อมโยงกับวรรณกรรมของฉิมะ นะโอะยะ ผู้หญิงทุกคนในสมัยทะอิโธต่างมุ่งมั่นที่จะ
แต่งงานกับผู้ชายที่ซื่อสัตย์กับตนและร่วมสร้าง “ครอบครัวแสนสุข” ไปด้วยกัน ตัวละครภรรยาใน
เรื่อง “คุนิโกะ” ก็ตกอยู่ภายใต้แนวความคิดเชิงอุดมคตินั้น¹⁶ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของฟูรุกะวะ ยู
กะมิได้วิเคราะห์ในประเด็นนี้อย่างละเอียด แต่นั่นศึกษาตัวละครสาวใช้ในวรรณกรรมของฉิมะ
นะโอะยะและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างงานเขียนกับโลกวรรณกรรมในสมัยนั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า การเชื่อมโยงตัวละครภรรยาในผลงานของฉิมะ นะโอะยะกับความปรารถนา
ที่จะมี “ครอบครัวแสนสุข” ของผู้หญิงในยุคทะอิโธและสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีนั้น
ช่วยในการทำความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในผลงานของฉิมะ นะโอะยะได้ดี
ขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นของฉิมะ นะโอะยะ
โดยเชื่อมโยงกับสภาพสังคมในสมัยนั้นเพื่อที่จะวิเคราะห์ผลงานได้อย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาค้นคว้าโดยศึกษาจากเอกสารและหนังสือเป็นหลัก โดยดำเนินการตามขั้นตอน
ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของฉิมะ นะโอะยะเรื่อง “คะมิโชะริ” “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” “โคจิบุท
ชู โนะ ฟุฟู” “ริวโกกัมโบ” “อะมะงะอะรุ” “เท็นชะอิ” “ยะมะฉิมะ โนะ ทิโอะกุ” “ชิโจ”
“บันฉู” และ “คุนิโกะ” โดยศึกษาคำนิยามในสังคมสมัยทะอิโธประกอบ
2. เรียบเรียงข้อมูล สรุปผลที่ได้จากการศึกษาและนำเสนอเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์

¹⁶ 古川裕佳、『志賀直哉の<家庭>—女中・不良・主婦』森話社、2011年、p.235

บทที่ 2

ชีวประวัติของฉิมะ นะโอะยะยะและสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรี

ฉิมะ นะโอะยะยะมักถูกกล่าวถึงว่าเป็นนักเขียนนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติเนื่องจากงานเขียนชิ้นสำคัญของเขาหลายชิ้นมีเรื่องราวคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของเขาเอง เช่น เรื่อง “วะกะเออิ” ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่ตัวละครเอกคลั่งคลึงกับพ่อที่ขัดแย้งกันมานาน เป็นต้น ผลงานเรื่องสั้นที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาก็พิจารณาได้ว่ามีเนื้อหาบางส่วนคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของผู้แต่ง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาชีวประวัติของผู้แต่งควบคู่กับการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานเพื่อทำความเข้าใจตัวละครเอกและสารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเกี่ยวกับสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีในสมัยเดียวกับฉิมะ นะโอะยะยะเพื่อทำความเข้าใจอิทธิพลของบริบททางสังคมที่มีผลต่อแนวคิดของผู้แต่งซึ่งสื่อผ่านผลงานอีกทางหนึ่งด้วย

2.1 ชีวประวัติของฉิมะ นะโอะยะยะ

2.1.1 ชีวิตในวัยเด็ก

ฉิมะ นะโอะยะยะ นักเขียนนวนิยาย (ค.ศ.1883-1971) เป็นลูกชายคนรองของฉิมะ นะโอะฮะรุ (志賀直温) และกิน (銀) เกิดที่เมืองอิมิโนะมะกิ เขตโอะมิกะ จังหวัดมิยะจิ (宮城県牡鹿郡石巻町)

นะโอะฮะรุ พ่อของฉิมะ นะโอะยะยะจบการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนเคะอิโ (慶応義塾)¹ และเข้าทำงานที่ธนาคารคะอิอิชิ สาขาอิมิโนะมะกิ (第一銀行石巻支店) ตอนที่ฉิมะ นะโอะยะยะเกิด

¹ โรงเรียนเอกชนที่ฟุคุสะวะ ยูกิชิ (福沢諭吉) นักคิดและนักการศึกษาคนสำคัญในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นก่อตั้งขึ้นในปีค.ศ.1890 ได้เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยเคะอิโ (慶応義塾大学) นับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งแรกของญี่ปุ่น

พี่ชายคนโตของฉิมะ นะโอะยะเชื่อว่า นะโอะยุกิ (直行) เขาเสียชีวิตด้วยโรคบิดก่อนฉิมะ นะโอะยะเกิดหนึ่งปี ฉิมะ นะโอะยะจึงได้รับการเลี้ยงดูมาในฐานะของลูกชายคนโตที่เป็นผู้สืบทอดตระกูลฉิมะ

หลังจากเขาเกิดมาได้ 2 ปี พ่อของเขาลาออกจากการที่ธนาคารและย้ายกลับมาอยู่กับปู่ของฉิมะ นะโอะยะที่โตเกียว ปู่ของฉิมะ นะโอะยะที่ชื่อ ฉิมะ นะโอะมิชิ (志賀直道) นั้น ในอดีตเคยเป็นชาмуไรของโดเมียวผู้ปกครองแคว้นโซมะ (相馬藩) แต่ภายหลังจากการปฏิรูปในสมัยเมจิ² ปู่ได้ไปเป็นพ่อบ้านคอยดูแลเรื่องการเงินของตระกูลโซมะ บ้านที่โตเกียวซึ่งอยู่ในอาณาเขตของแคว้นโซมะจึงเป็นบ้านพักประจำตำแหน่งของปู่ ตระกูลฉิมะเป็นตระกูลชาмуไรที่ทำงานให้กับผู้ปกครองแคว้นโซมะมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษและสืบทอดมาจนถึงรุ่นปู่

ถึงแม้ว่าจะเกิดที่ต่างจังหวัด แต่เนื่องจากนับตั้งแต่จำความได้ ฉิมะ นะโอะยะเติบโตมาในจังหวัดโตเกียวซึ่งเป็นเมืองหลวงตลอดมา จึงกล่าวได้ว่า ฉิมะ นะโอะยะเป็นนักเขียนที่เติบโตมาในวิถีชีวิตของคนเมือง

เมื่อย้ายกลับมา ย่าของฉิมะ นะโอะยะที่ชื่อว่า รุเมะ (留女) เลือกว่าจะเลี้ยงดูฉิมะ นะโอะยะด้วยตนเองเพราะไม่ไว้ใจพ่อแม่แท้ๆ ที่ดูแลพี่ชายของฉิมะ นะโอะยะไม่ดิดินเสียชีวิต

ฝ่ายปู่ก็รักฉิมะ นะโอะยะมากเช่นเดียวกับย่า ฉิมะ นะโอะยะจึงกลายเป็นหลานรักของปู่กับย่า หลายปีต่อมาความเป็นหลานรักของปู่ย่านี้เป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ฉิมะ นะโอะยะรู้สึกห่างเหินกับผู้เป็นพ่อและมีปัญหากันในภายหลัง

² วันที่ 3 มกราคม ค.ศ.1868 มีการทำรัฐประหารเพื่อโค่นล้มรัฐบาลทหารเอะโอะ และสถาปนารัฐบาลกลางแห่งองค์จักรพรรดิเมจิซึ่งถือว่า สมัยเมจิเป็นสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของญี่ปุ่นทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมืองได้กำหนดให้แคว้นทั้งหลายซึ่งเดิมมีโดเมียวเป็นผู้ดูแลปกครองนั้น ให้มาอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลโดยตรง เป็นการทำลายระบบแคว้นที่มีอยู่โดยสิ้นเชิง อีกทั้งให้ประชาชนมีความสัมพันธ์กันได้ทั่วไป โดยไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ

³ กัตลันนัทธ์ ธนัญชัย. การศึกษาเปรียบเทียบชีวิตประวัติของผู้เขียนกับนวนิยายเรื่อง "วะกะอิ" ของ ฉิมะ นะโอะยะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548. หน้า 11

2.1.2 การศึกษา

ฉิงะ นะโอะยะยะเข้าศึกษาระดับชั้นต้นที่โรงเรียนกะกุฉุอิน (学習院)⁴ โรงเรียนสำหรับชนชั้นสูงที่มีเพียงแห่งเดียวในสมัยนั้น ตอนที่เขาอายุได้ 17 ปีและเป็นนักเรียนชั้นปีที่ 5 ในระดับชั้นกลาง(ระดับชั้นกลางเรียนทั้งสิ้น 6 ปี) เขาเข้าศึกษาศาสนาคริสต์ในหลักสูตรภาคฤดูร้อนของอุชิมุระ คันโซ (内村鑑三の夏期講習会) จนกระทั่งอายุ 24 ปีรวมแล้วเป็นเวลาทั้งสิ้นประมาณ 7 ปี เขาได้ยอมรับในภายหลังว่าอุชิมุระเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเขาอย่างมาก

ในปีค.ศ.1902 (ปีเมจิที่35) เขาทำข้อสอบจบระดับชั้นกลางไม่ผ่านเป็นหนที่สอง ต้องเรียนซ้ำชั้นและได้มาเรียนร่วมชั้นกับมุมะ โนะโกจิ ชะเนะอะทะซุ (武者小路実篤)⁶ คิโนะมิตะ ริเง็น (木下利玄)⁷ และโอจิมะชิ คินกะสุ (正親町公和)⁸

ในปีถัดมา (ปีเมจิที่36) เขาศึกษาต่อในระดับชั้นสูง ในช่วงนี้เองที่เขาตั้งใจจะหาเลี้ยงชีพด้วยการเป็นนักเขียนนวนิยาย

ในปีค.ศ.1906 (ปีเมจิที่39) เขาเข้าศึกษาที่ภาควิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยโตเกียวอิมพีเรียล (東京帝大英文科) และย้ายมาที่ภาควิชาวรรณคดีญี่ปุ่น (国文科) ในปีค.ศ.1908 จนกระทั่งในปีค.ศ.1910 จึงลาออกจากมหาวิทยาลัยมาเป็นนักเขียนนวนิยาย

⁴ โรงเรียนชายสำหรับลูกหลานที่เป็นเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางชั้นสูงในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่2 ก่อตั้งในปีค.ศ. 1877 เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นต้น กลางและปลาย กระทั่งในปีค.ศ.1921 ผู้ที่เรียนจบชั้นสูงจะได้รับการยอมรับให้เข้ามหาวิทยาลัยโตเกียวอิมพีเรียลโดยอัตโนมัติ

⁵ นักคิดและนักสอนศาสนาคริสต์ (1861-1930) ศาสนาคริสต์นิกายของอุชิมุระไม่นิยมประกอบพิธีกรรมและไปโบสถ์ (無教会主義) ตามแบบศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

⁶ มุมะ โนะโกจิ ชะเนะอะทะซุ (1885-1976) นักเขียนนวนิยาย ผู้ร่วมก่อตั้งนิตยสาร*มิระกะบะ* นำเสนอแนวคิดปัจเจกชนนิยม (個人主義) ซึ่งนับว่าเป็นแนวคิดที่ทำทลายค่านิยมสังคมแบบเก่าในสมัยนั้น

⁷ คิโนะมิตะ ริเง็น (1886-1925) กวี เป็นลูกศิษย์ของชะชะเกกิ โนะบุทซุนะ (佐佐木信綱) กวีและนักวิจารณ์ด้านวรรณคดีที่มีชื่อเสียงและร่วมแต่งบทกวีลงในนิตยสาร *โคะโกะโระโนะซะนะ* 『心の花』 ในภายหลังเขาร่วมแต่งกวีแนวสำนึกนิยมลงในนิตยสาร*มิระกะบะ*

⁸ โอจิมะชิ คินกะสุ (1881-1960) นักเขียนนวนิยาย ผู้ร่วมก่อตั้งนิตยสาร*มิระกะบะ*

2.1.3 เส้นทางวรรณกรรม

สมัยที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยโตเกียวอิมพีเรียล ในปีค.ศ.1906 ฉิงะ นะโอะยะยะจัดงานอภิปรายเกี่ยวกับการวิจัยทางวรรณคดีที่มีชื่อว่า “จุกะกะกะอิ” (十四日会) (งานอภิปรายทุกวันที่ 14) ร่วมกับมุฉะ โนะ โทจิ คิ โนะ มิตะ และ โอจิเมะชิ เพื่อนร่วมรุ่นสมัยเรียนที่โรงเรียนกะกุฉุอิน ในช่วงเดียวกันนี้เองที่เขาขัดแย้งกับพ่ออย่างรุนแรงเพราะเขาบอกพ่อว่าจะแต่งงานกับสาวใช้ที่บ้าน หลังจากนั้น 5 ปี เหตุการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นวัตถุดิบในงานเขียนนวนิยายขนาดกลางชิ้นสำคัญ เรื่อง “โอทซุงุกิจิ” 『大津順吉』

ในเดือนมกราคม ปีค.ศ.1908 เขาเขียนฉบับร่างของนวนิยายเรื่องแรกที่มีชื่อว่า “อะรุอะชะ” 『或る朝』 (เช้าวันหนึ่ง) ซึ่งเป็นเรื่องที่มีเค้าโครงจากเรื่องจริง (ผลงานเรื่องนี้ตีพิมพ์ในอีกสิบปีต่อมาลงในนิตยสาร *โอบุงะกุ* 『中央文学』 ในเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1918) การแต่งเรื่องนี้ทำให้เขาได้ฝึกฝนกลวิธีการประพันธ์นวนิยายของตนเอง

กระทั่งในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน สมาชิกกลุ่ม “จุกะกะกะอิ” ได้รวบรวมงานเขียนของสมาชิกแต่ละคนและออกนิตยสารที่ชื่อว่า *โอบิ* 『暴矢』 (ลูกธนูทรงพลัง) ขึ้น สมาชิกในกลุ่มจะเวียนกันอ่านผลงานของสมาชิกแต่ละคนและช่วยกันออกความคิดเห็นวิจารณ์ ในภายหลังกนิตยสารในกลุ่มเพื่อนนี้ได้พัฒนาต่อยอดเป็นนิตยสารที่มีชื่อว่า *โอบะ* 『望野』 (ทุ่งหญ้าแห่งความหวัง) และ *มิระกะบะ* 『白樺』 (ต้นมิระกะบะ) ในเวลาต่อมา ผลงานเรื่องแรกของฉิงะ นะโอะยะยะคือเรื่อง “อะบะฉิริมะเคะ” 『網走まで』 (ถึงเมืองอะบะฉิริ) รวมถึงเรื่องสั้นอีกหลายเรื่องล้วนตีพิมพ์ลงในนิตยสารในกลุ่มเพื่อนฉบับนี้

ในปีค.ศ.1909 รุ่นน้องของฉิงะ นะโอะยะยะที่มหาวิทยาลัยได้ศึกษาการทำนิตยสารจากรุ่นพี่และจัดทำนิตยสารของกลุ่มขึ้นมาอีกสองเล่มได้แก่ นิตยสาร *มูจิ* 『麦』 (ข้าวสาลี) ที่จัดทำโดยกลุ่มของชะโตะมิ ทน (里見弾)⁹ โคะจิมะ คิกุโอะ (児島喜久雄)¹⁰ และนิตยสาร *โมะโมะโสะ โนะ* 『桃園』 (สวนลูกท้อ) ที่จัดทำโดยกลุ่มของยะนะงิ มุเนะโยะฉิ (柳宗悦)¹¹

⁹ ชะโตะมิ ทน (1883-1983) นักเขียนนวนิยายกลุ่มมิระกะบะ ชื่อจริงคือ อะริมิมะ ฮิเดะโอะ เป็นน้องชายของอะริมิมะ ทะกะโอะและอะริมิมะ อิกุมะ

ในเดือนเมษายน ปีค.ศ.1910 คณะผู้จัดทำนิตยสารทั้ง 3 เล่มได้ร่วมมือกับอะริมิมะ ทะเกะโอะ (有島武雄)¹² และอะริมิมะ อิกุมะ (有島生馬)¹³ ก่อตั้งนิตยสาร*มิระกะวะ* ขึ้น

โคตะ มิตุโอะ (高田瑞穂) ได้แบ่งผลงานตลอดช่วงชีวิตของมิวะ นะโอะยะยะออกเป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้¹⁴

1. ช่วงที่ต้องต่อสู้ 「戦う人」 (ตั้งแต่เริ่มจัดทำนิตยสาร*มิระกะวะ* ในปีค.ศ.1910 ถึงช่วงที่แต่งเรื่อง “โคะโอะนุซุมุสะนะมิ” 『児を盗む話』 ในเดือนมกราคม ปีค.ศ.1914)

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่มิวะ นะโอะยะยะต่อสู้กับกรอบความคิดและค่านิยมทางสังคมในสมัยนั้น ที่ผู้คนยึดถือปฏิบัติตามและเป็นช่วงที่เขาต่อต้านอำนาจของพ่อพร้อมกับถอนตัวออกจากศาสนาคริสต์หลังจากที่ได้เข้าฟังการสอนของอุซิมุระ คันโซเป็นระยะเวลา 7 ปี เขาได้สร้างแนวงานเขียนของตนเองที่เน้นอารมณ์อันรุนแรง การทดลองรูปแบบงานเขียนเรื่องสั้นหลายรูปแบบและพัฒนาไปสู่ลักษณะงานเขียนของมิวะ นะโอะยะยะที่เป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติ ผลงานสำคัญในช่วงนี้ได้แก่ “นิงตะอะตะมะ” 『濁つた頭』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร*มิระกะวะ* เดือนเมษายน ค.ศ.1911 “โอทซุงกิชิ” 『大津順吉』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร*ชูโอ โกรน* 『中央公論』 เดือนกันยายน ค.ศ.1912 “เซะอิเบะอิ โทะเฮียวตัน” 『清兵衛と瓢箪』 (น้ำเต้าของเซะอิเบะอิ) ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์*โยะมิอูริ* 『読売新聞』 เดือนมกราคม ค.ศ.1913 และ “ฮันโนะฮันสะอิ” 『范の犯罪』 (อาชญากรรมของฮัน) ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร*มิระกะวะ* เดือนตุลาคม ค.ศ.1913 เป็นต้น

¹⁰ โคะจิมะ คิกุโอะ (1887-1950) นักประวัติศาสตร์ศิลป์และศาสตราจารย์สอนที่กะกุฉุอินและมหาวิทยาลัยโทโฮกุ (東北大学)

¹¹ ชะนะงิ มุนะโอะมิ (1889-1961) นักวิจัยผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านของญี่ปุ่น ชะนะงิเคยเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งนิตยสาร*มิระกะวะ* นอกจากนี้ยังเป็นผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑศิลป์ของชนชาติเกาหลีที่กรุงโซล ประเทศเกาหลีและเป็นผู้ก่อตั้งพิพิธภัณฑผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านของชนชาติญี่ปุ่นที่ย่านโคะมะวะ (駒場) ในจังหวัดโตเกียวอีกด้วย

¹² อะริมิมะ ทะเกะโอะ (1878-1923) นักเขียนนวนิยายและนักวิจารณ์ด้านวรรณคดี เขาเป็นพี่ชายของอะริมิมะ อิกุมะและชะโตะมิ ทนซึ่งร่วมก่อตั้งนิตยสาร*มิระกะวะ* มาด้วยกัน งานเขียนของอะริมิมะ ทะเกะโอะเป็นตัวแทนของวรรณกรรมแนวมนุษยนิยมที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้มีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น (humanitarianism)

¹³ อะริมิมะ อิกุมะ (1882-1974) นักเขียนนวนิยายและศิลปินวาดภาพแบบตะวันตก เขาเป็นน้องชายของอะริมิมะ ทะเกะโอะและพี่ชายของชะโตะมิ ทนและเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งนิตยสาร*มิระกะวะ*

¹⁴ 日本近代文学館編、『日本近代文学大辞典』講談社、1984年、p.709

2. ช่วงคืนดี 「和解する人」 (ตั้งแต่ตีพิมพ์ผลงานเรื่อง “คิโนะซะกิ นิเตะ” (ตีพิมพ์ลงในนิตยสารมิระกะบะ เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1917) และ “ซะซะกิ โนะะ บะอะอิ” 『佐々木の場合』 (เรื่องของซะซะกิ) ตีพิมพ์ลงในนิตยสารคุโระมิโอะ 『黒潮』 ในปีค.ศ.1917 ถึงช่วงที่เริ่มหยุดแต่งนวนิยายเรื่องอันยะโกะโระที่เขียนยังไม่เสร็จในปีค.ศ.1928)

เหตุการณ์ที่มิงะ นะ โอะยะยะประสบอุบัติเหตุถูกรถไฟเฉี่ยวชนจนได้รับบาดเจ็บสาหัส การแต่งงานและการคืนดีกับพ่อที่ขัดแย้งกันมานานส่งผลให้มุมมองที่มีต่อชีวิตของมิงะ นะ โอะยะยะเปลี่ยนแปลงไป เขาเริ่มรู้สึกถึงข้อจำกัดของมนุษย์และยอมรับความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ความคิดที่ว่าตนเองยิ่งใหญ่เหนือสรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงไปและหันมาอยู่กับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น เขาหันมาเห็นความสำคัญและใส่ใจผู้อื่น ความขัดแย้งและการต่อสู้ภายในจิตใจหายไปกลายเป็นความสงบจากการเห็นสัจธรรมของธรรมชาติ ช่วงนี้เป็นช่วงที่มิงะ นะ โอะยะยะผลิตผลงานชิ้นเอกออกมามากมาย อาทิ “คิโนะซะกิ นิเตะ” (ที่เมืองคิโนะซะกิ) “วะกะอิ” (คืนดี) ตีพิมพ์ลงในนิตยสารคุโระมิโอะ เดือนตุลาคม ค.ศ.1917 “ริวโกกัมโบ” 『流行感冒』 (โรคไข้หวัดใหญ่) ตีพิมพ์ลงในนิตยสารมิระกะบะ เดือนเมษายน ค.ศ.1919 “โคะโส โนะะ คะมิซะมะ” 『小僧の神様』 (เทพเจ้าของเด็กน้อย) ตีพิมพ์ลงในนิตยสารมิระกะบะ เดือนมกราคม ค.ศ.1920 “ทะกิบิ” 『焚火』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสารคะอิโซ 『改造』 เดือนเมษายน ค.ศ.1920 “โสะริบะตะ โนะะ ชุมะอิ” 『濠端の住まひ』 (ตีพิมพ์ลงในนิตยสารฟูจิ 『不二』 เดือนมกราคม ค.ศ.1925) “คะโกะ” 『過去』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสารโอะซะซะอิ 『女性』 เดือนตุลาคม ค.ศ.1926 “ยะมะงะตะ” 『山形』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสารชูโอโกรน เดือนมกราคม ค.ศ.1927 “คุนิโกะ” ตีพิมพ์ลงในนิตยสารบุงเงะอิฉุนนุ 『文芸春秋』 เดือนตุลาคม ค.ศ.1927 และนวนิยายขนาดยาวเรื่องอันยะโกะโระที่เขียนเกือบสมบูรณ์

3. ช่วงที่เฝ้ามองและทบทวนเกี่ยวกับชีวิต 「眺める人」 (ตั้งแต่ช่วงที่ไม่ได้ประพันธ์ผลงานเป็นระยะเวลา 5 ปีในช่วงที่วรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพเฟื่องฟู ตั้งแต่ปีค.ศ.1929 ถึงปีค.ศ. 1933 และหลังจากวรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพเสื่อมความนิยมลงในช่วงครึ่งหลังของปีค.ศ.1933 ถึงปีค.ศ.1945 ที่ประเทศญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง)

ช่วงนี้เป็นช่วงที่วรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพได้รับความนิยมน้อยมาก ในแวดวงวรรณกรรมเกิดกระแสต่อต้านนักเขียนนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติและนักเขียนใหญ่ผู้ทรงอิทธิพลในแวดวงวรรณกรรม มิยะ นะ โอะยะยะก็เป็นหนึ่งในนักเขียนที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้าน เขาถูกมองว่าสร้างสรรค์งานที่น่าเบื่อและขาดปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ของสังคมในสมัยนั้น อีกทั้งงานเขียนของเขาก็มิได้ช่วยยกระดับสังคมให้ดีขึ้นเหมือนวรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพ หลังวรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพเสื่อมความนิยมลง มิยะ นะ โอะยะยะกลับมาเขียนตอนสุดท้ายของนวนิยายขนาดยาวเรื่อง *อันยะ โท โระ* จนสำเร็จ ผลงานเรื่องอื่นในช่วงเดียวกันนี้ล้วนเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความสุขุมและสงบเยือกเย็นของนักเขียนที่ไม่ได้มีความต้องการที่จะแสวงหาเกียรติยศชื่อเสียงในโลกวรรณกรรมอีกต่อไป ผลงานสำคัญในช่วงนี้ได้แก่ “บันระกะอะกะอะ” 『万暦赤絵』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *ฮอ โกรน* เดือนกันยายน ค.ศ.1933 “นิชิโยบิ” 『日曜日』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *คะอิโส* เดือนมกราคม ค.ศ.1934 “โอะโมะโนะ” 『菰野』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *คะอิโส* เดือนเมษายน ค.ศ.1934 “โซมุน โนะ ทะบิ” 『早春の旅』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *บุงเงอิฉุนฉุน* เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1941 เป็นต้น

4. ช่วงที่หวนรำลึกถึงความหลัง 「回想する人」 (ช่วงหลังจากประเทศญี่ปุ่นแพ้สงครามในปีค.ศ.1945 เป็นต้นมา)

ผลงานสำคัญในช่วงนี้ได้แก่ “อะอิโระ โนะ ทัซุกิ” 『灰色の月』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *เซะกะอิ* 『世界』 เดือนมกราคม ค.ศ.1946 “มุมิบะมะระะตะยูโจ” 『蝕まれた友情』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *เซะกะอิ* เดือนมกราคมถึงเมษายน ค.ศ.1947 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลงานที่บรรยายเกี่ยวกับสภาพระดับในท้องชงชาที่มีชื่อเสียง ได้แก่ “ยะมะบะโตะ” 『山鳩』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร

โคะโกะโระ 『心』 เดือนมกราคม ค.ศ.1950 “อะชะงะโอะ” 『朝顔』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร
โคะโกะโระ เดือนมกราคม ค.ศ.1954

จากช่วงชีวิตวรรณกรรมข้างต้นสามารถแบ่งลักษณะของผลงานในภาพรวมของฉิมะ
นะโอะยะได้เป็นสองช่วงคือ ช่วงครึ่งแรกกับครึ่งหลัง ผลงานในช่วงครึ่งแรกจะสมบูรณ์แบบ
มากกว่าผลงานในช่วงหลัง โคะบะยะมิ อิเดะโอะ (小林秀雄) กล่าวถึงผลงานในช่วงหลังว่า ฉิมะ
ขาดวัตถุดิบในการประพันธ์ผลงานเพราะไม่มีเรื่องใกล้ตัวที่น่าสนใจพอจะนำมาเขียน นอกจากนี้
การที่ผู้เขียนไม่มีความขัดแย้งในชีวิตก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีประเด็นที่จะนำมาพูดถึงในงาน
เขียน คะทซุโมะโตะ เซะอิชิโร (勝本清一郎) กล่าวว่า ฝีมือการประพันธ์ผลงานของฉิมะ
นะโอะยะนั้นยากที่จะหาใครมาเทียบได้ อย่างไรก็ตามความสามารถนั้นจำกัดอยู่ในวงแคบเนื่องจาก
ฉิมะ นะโอะยะเขียนเฉพาะเรื่องของตนเองและคนใกล้ตัวเท่านั้น¹⁵

ปีค.ศ.1928 เป็นปีที่กระแสวรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพเริ่มได้รับความนิยมอย่างมาก
ในช่วงนี้งานเขียนของฉิมะ นะโอะยะถูกมองว่าเป็นงานเขียนที่ตกยุคและล้าสมัย สิ่งเดียวที่ทำให้เขา
ยังเป็น “เทพเจ้าแห่งนวนิยาย” อยู่คือการแต่งนวนิยายขนาดยาวเรื่อง *อันยะโกะโระ* จนจบ อย่างไรก็ตาม
ตามหลังจากที่กระแสวรรณกรรมชนชั้นกรรมาชีพเสื่อมความนิยมลง กาลเวลาก็พิสูจน์ให้เห็นว่า
วรรณกรรมของฉิมะ นะโอะยะมีคุณค่าอย่างแท้จริง คุณค่าดังกล่าวคือการนำเสนอประเด็นของการ
พิจารณาตนเองและการย้อนกลับมาหาจิตวิญญาณของคนญี่ปุ่นซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่อง
ธรรมชาติ¹⁶

ถึงแม้ว่างานวรรณกรรมของฉิมะ นะโอะยะจะจำกัดประเด็นอยู่ในวงแคบแต่ก็สะท้อนให้เห็น
เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว วิธีการประพันธ์ของเขาจะตัดเรื่องที่ไม่จำเป็นหรือเล็กน้อยเกินไปทิ้ง
และให้ความสำคัญกับประเด็นสำคัญเป็นหลัก ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นในตอนที่เขากลับมา
เขียนงานอีกครั้งหลังจากหยุดเขียนงานเป็นระยะเวลาสามปี เขาละทิ้งตัวตนเล็กๆ ของตนเองไปสู่
ตัวตนที่ใหญ่ขึ้นอย่างธรรมชาติ โคะบะยะมิ อิเดะโอะเคยกล่าวถึงฉิมะ นะโอะยะว่าเป็น “คนที่ยึด
ตนเองเป็นที่ตั้งอย่างที่สุด” (ウルトラ・エゴイスト) ผลงานของฉิมะ นะโอะยะจึงขาดไร้ซึ่ง

¹⁵ Ibid., p.709.

¹⁶ Ibid.

แง่มุมทางสังคมและผู้คนในสังคม แต่หากพิจารณาในทางกลับกัน ลักษณะเช่นนี้เป็นคุณสมบัติที่ผู้คนในโลกยุคปัจจุบันต้องการ คนญี่ปุ่นในปัจจุบันปฏิบัติตามค่านิยมในสังคมโดยอัตโนมัติ ชาติไร่ ซึ่งเอกลักษณ์ของปัจเจกบุคคล วรรณกรรมของฉิงะ นะโอะยะซึ่งไม่ทำตามขนบของนักเขียนยิ่งใหญ่ก่อนหน้าเขาจึงเป็นที่จดจำและทรงคุณค่าในหมู่นักญี่ปุ่นตราบนานทุกวันนี้¹⁷

2.1.4 ความขัดแย้งกับพ่อ

ฉิงะ นะโอะยะได้รับการเลี้ยงดูจากปู่กับย่ามาตั้งแต่เล็ก ทำให้เขากลายเป็นหลานรักคนโปรด นอกจากนี้พ่อของเขาก็ไม่ค่อยได้กลับมาที่บ้านเนื่องจากงานยุ่งมากและต้องออกไปทำงานที่ต่างจังหวัดเป็นประจำ ด้วยเหตุนี้ฉิงะ นะโอะยะจึงไม่ค่อยสนิทสนมกับพ่อของตน¹⁸

อิเกะอุชิ เทะรุโอะกล่าวถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ในครอบครัวตระกูลฉิงะไว้ดังนี้ ฉิงะ นะโอะยะรู้ พ่อของฉิงะ นะโอะยะนั้นไม่สนิทกับพ่อของตนเอง ในวัยเด็ก นะโอะยะถูกลูกเลี้ยงโดยพี่ชายของพ่อที่ชื่อว่า นะโอะกะสุ (直員) (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นเซะอิชะอิ (正斎)) เนื่องจากพ่อต้องย้ายไปรับราชการที่เมืองนิคโกะอิมะอิชิ (日光今市) ตามคำสั่งของรัฐบาลทหารระบุงูฟูเป็นเวลา 6 – 7 ปี ด้วยเหตุนี้ นะโอะยะจึงผูกพันกับนะโอะกะสุมากกว่าพ่อแท้ๆ ของตนเอง¹⁹

ฉิงะ นะโอะยะมีลูกที่สนิทสนมกันมากคนหนึ่งคือนะโอะมะซะ (直方) นะโอะมะซะเป็นลูกที่เกิดจากลูกสาวของนะโอะกะสุที่มีชื่อว่าฉิน (真) กับนะโอะตะกะ (直隆) แต่เนื่องจากพ่อแม่เสียชีวิตตั้งแต่เขายังเล็ก ปู่ของฉิงะ นะโอะยะจึงรับเลี้ยงนะโอะมะซะไว้เป็นลูกบุญธรรม นะโอะมะซะจึงผูกพันกับปู่ของฉิงะ นะโอะยะมากกว่านะโอะยะซึ่งเป็นลูกแท้ๆ เสียอีก ถึงแม้ว่านะโอะมะซะจะมีศักดิ์เป็นลูกของฉิงะ นะโอะยะแต่เขาอายุมากกว่าฉิงะ นะโอะยะเพียง 4 ปีเท่านั้น

¹⁷ Ibid., p.710.

¹⁸ 池内輝雄、「父子対立の問題—父の呼ぶ声」（『志賀直哉の領域』、有精堂、1990年） pp.10-11

¹⁹ Ibid., pp.15-18.

ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองจึงเหมือนพี่น้องกันมากกว่า ฉิมะ นะ โอะยะนะ รู้สึกว่านะ โอะมะซะ เป็นพวกเดียวกันเพราะนะ โอะมะซะสนิทกับปู่เหมือนกับเขา ในขณะที่พ่อเป็นคนละพวกเพราะไม่สนิทกับปู่²⁰

กัลลันท์ ธนัญชัยกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ฉิมะ นะ โอะยะทะทะเลาะกับพ่อไว้ดังนี้²¹ ในปีค.ศ. 1901 (ปีเมจิที่34) ได้เกิดเหตุการณ์สารพิษที่เหมืองทองแดงอะมิโอะ (足尾銅山) รั่วไหลลงสู่แม่น้ำวะตะระซะ (渡良瀬) ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้รับความเสียหายอย่างมาก อาจารย์อุชิมุระกับพรรคพวกจึงได้จัดแสดงปาฐกถาครั้งใหญ่เกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน โดยใช้คำพูดที่รุนแรงและดุเดือด จากการฟังปาฐกถาทำให้ฉิมะเกิดอารมณ์ฟุ้งฟ่าน อยากไปดูสถานที่เกิดเหตุและสภาพทุกขเวทนาของชาวบ้าน จึงขออนุญาตพ่อแต่ก็ถูกพ่อคัดค้านอย่างเด็ดขาด²² เขายืนยันที่จะไปให้ได้จึงเป็นชนวนให้สองพ่อลูกโต้เถียงกันอย่างรุนแรง และก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพ่อกับลูกชายเป็นครั้งแรก และท้ายที่สุดได้ข้อสรุปว่าพ่อไม่อนุญาตให้เขาไปดูสถานที่เกิดเหตุ แต่ให้ย่าและแม่เลี้ยงช่วยกันนำสิ่งของมาบรรจุใส่ถุงเพื่อส่งไปช่วยเหลือผู้ที่ประสบความเดือดร้อนจากเหตุการณ์นี้

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างฉิมะ นะ โอะยะกับพ่อหลังจากที่ทะเลาะกันอย่างรุนแรงเรื่องเหมืองทองแดงอะมิโอะในครั้งนั้นแล้ว ต่อมาก็มีการผัดใจกันบ้างแต่ไม่ถึงกับรุนแรงซึ่งตอนนั้นเป็นช่วงที่ปู่ยังมีชีวิตอยู่ แต่หลังจากที่ปู่เสียชีวิตไปได้ไม่นาน ทั้งสองพ่อลูกก็มีเรื่องให้ต้องมีปากเสียงกันอีก นั่นคือเรื่องการแต่งงานของเขา ในขณะที่เขาได้ชอบพอกับสาวใช้ในบ้านที่ชื่อชิโอะ (千代) จนถึงขั้นตัดสินใจที่จะแต่งงานกัน และในเดือนสิงหาคม ปีค.ศ.1907 (ปีเมจิที่40) เขานำเรื่องนี้ไปปรึกษากับย่า แต่ก็ถูกย่ำคัดค้านเพราะเรื่องการแต่งงานกับสาวใช้ไม่เคยเกิดขึ้นในตระกูลฉิมะ

²⁰ Ibid., p.23.

²¹ กัลลันท์ ธนัญชัย. การศึกษาเปรียบเทียบชีวประวัติของผู้เขียนกับนวนิยายเรื่อง "วะกะอิ" ของ ฉิมะ นะ โอะยะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548. หน้า 23

²² สาเหตุที่พ่อขัดขวางไม่ให้ไปนั้น เนื่องจากเหมืองทองแดงที่อะมิโอะนั้นเกิดขึ้นจากความคิดของปู่กับนักธุรกิจที่ชื่อฟุรุกะวะ อิชิเบ (古河市兵衛) ช่วยกันแปลงสินทรัพย์ของแคว้น โชมะให้เป็นเงินเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่แคว้น โชมะ ดังนั้นระหว่างตระกูลฉิมะและตระกูลฟุรุกะวะจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้นพ่อของฉิมะจึงเกรงว่าถ้าให้ลูกชายไปร่วมการต่อต้านด้วย ก็จะส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ที่มีมานานของสองตระกูลจนทำให้อาจผัดใจกันได้ และในขณะที่ฉิมะยังเป็นนักเรียนอยู่ พ่อจึงอยากให้ลูกชายของคนตั้งใจเรียนมากกว่าที่จะไปเข้าร่วมทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคม

จะ ส่วนพ่อก็ยื่นกรานที่จะไม่ให้เขาแต่งงานกับชิโอะ การถูกคัดค้านจากย่าและพ่อสร้างความไม่พอใจให้เขาเป็นอย่างมาก เขาพยายามดิ้นจะทำตามความตั้งใจของตนเองให้ได้ ส่วนพ่อไม่ว่าอย่างไรก็ไม่ยอมอ่อนข้อให้เช่นกัน ย่าของเขาถึงกับล้มป่วยลง การทะเลาะกับพ่อในครั้งนี้ยิ่งเพิ่มความบาดหมางใจระหว่างสองพ่อลูก จนแทบจะมองไม่เห็นทางแก้ไข สาเหตุใหญ่อีกข้อหนึ่งที่ทำให้พ่อไม่พอใจเขาคือการใช้ชีวิตของเขาในช่วงนั้น ที่วันๆ เอาแต่ไปขลุกอยู่กับเพื่อนและพูดคุยกัน อยู่จนตึกคืนก่อนคืนจึงจะกลับบ้าน ซึ่งเมื่อมองจากมุมมองของผู้เป็นพ่อแล้วชีวิตของลูกชายเป็นชีวิตที่ไม่มีระเบียบอีกทั้งไม่สร้างประโยชน์อันใดเลย²³

สำหรับการทะเลาะกับพ่อที่รุนแรงถึงขั้นทำให้ฉิงะ นะ โอะยะยะตัดสินใจออกจากบ้านนั้น ภัลลนันท์ ธนัญชัยกล่าวว่า ในเดือนกันยายน ค.ศ.1912 (ปีเมจิที่45) ฉิงะ นะ โอะยะยะได้รับเงินค่าต้นฉบับครั้งแรกในชีวิตจากการเขียนผลงานเรื่อง “โอะทซุงกิชิ” ตีพิมพ์ลงในวารสาร*ชูโอ โกรน* เป็นจำนวนเงิน 100เยน ย่าดีใจมากและนำเงินจำนวนนั้นไปวางไว้บนหิ้งพระ สำหรับเขาแล้วเงินจำนวนนี้ถือว่าเป็นเงินที่มาจากน้ำพักน้ำแรงครั้งแรกในชีวิต ดังนั้นจึงอยากให้พ่อร่วมยินดีและรับรู้ถึงความดีใจของเขา แต่พ่อกลับไม่ได้แสดงอาการดีใจแต่อย่างใดจึงทำให้เขาารู้สึกผิดหวัง อีก 2 เดือนต่อมา ฉิงะต้องการจะรวบรวมผลงานของตนที่เคยตีพิมพ์ในวารสารของกลุ่ม เพื่อนำมาพิมพ์เป็นผลงานรวมเรื่องสั้น เขาจึงไปขอร้องให้พ่อช่วยเหลือในเรื่องค่าใช้จ่ายและพ่อก็รับปากว่าจะช่วย แต่เมื่อถึงกำหนดวันที่ไปรับเงินจากพ่อ พ่อพูดกับเขาว่า “ช่างเป็นเรื่องที่น่าสิ้นหวัง” เขาจึงโกรธและบอกว่าจะออกไปใช้ชีวิตอยู่คนเดียว ในคืนต่อมาเขาจึงออกจากบ้านและไปพักที่โรงแรมแบบญี่ปุ่น ในเขตเคียวบะฉิม การออกจากบ้านในครั้งนี้นอกจากจะมีสาเหตุมาจากความบาดหมางใจกับพ่อแล้ว เขายังต้องการจะออกมาใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังเพื่อจะได้เขียนงานให้มากกว่าเดิม อีกทั้งแนวคิดของกลุ่มฉิมระกะบะก็เริ่มเปลี่ยนไปในทางมนุษยนิยมมากขึ้น เขาจึงไม่พอใจกับเรื่องนี้เท่าไรนักเพราะต้องการจะเขียนงานในแบบฉบับเดิมของตนมากกว่า²⁴

²³ ภัลลนันท์ ธนัญชัย. การศึกษาเปรียบเทียบชีวิตประวัติของผู้เขียนกับนวนิยายเรื่อง "วะกะอิ" ของ ฉิงะ นะ โอะยะยะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548. หน้า 26-27

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-31.

อิเกะอุชิ เทะรุ โอะวะอิเคราะห์ว่า ถึงแม้ฉิงะ นะ โอะยะยะจะทะเลาะกับพ่ออย่างรุนแรงจนถึงขั้นตัดสินใจออกไปใช้ชีวิตตามลำพังแต่ลึกๆ แล้วเขาต้องการความรักจากพ่อและอยากให้พ่อยอมรับในตัวตนของเขา อิเกะอุชิชี้ให้เห็นว่า ในการศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาาระหว่างฉิงะ นะ โอะยะยะกับพ่อนั้นจำเป็นต้องศึกษาต้นฉบับบทละครที่ฉิงะฝึกเขียนเรื่อง *ยูกิ โอะ* 『雪雄』 ควบคู่ไปด้วย ฉิงะ นะ โอะยะยะกล่าวว่า ผลงานเรื่องนี้ได้รับแรงบันดาลใจมาจากผลงานเรื่อง *เอยอลฟ์น้อย* (Lille Eyolf) ของเฮนริก อิบเซน²⁵ (Henrik Ibsen)²⁶

ฉิงะ นะ โอะยะยะเปลี่ยนแก่นเรื่องจากความรักระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง *เอยอลฟ์น้อย* มาเป็นความรักระหว่างพ่อลูกในผลงานเรื่อง *ยูกิ โอะ* ของเขา เขาแต่งเรื่องให้ภรรยาของตัวละครเอกตายและตัวละครเอกก็หันมามอบความรักและอุทิศตนเพื่อลูก พ่อในเรื่องนี้ยอมทิ้งงานเพื่อลูกซึ่งตรงข้ามกับเรื่องราวในชีวิตจริงของฉิงะ นะ โอะยะยะ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบอายุของตัวละครพ่อลูกในเรื่องกับอายุของฉิงะ นะ โอะยะยะกับพ่อแล้วพบว่าทั้งคู่มีอายุห่างเท่ากัน จะเห็นได้ว่า ภาพของพ่อลูกในเรื่อง *ยูกิ โอะ* นั้นคือภาพของพ่อลูกในอุดมคติที่ฉิงะ นะ โอะยะยะปรารถนา ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้ฉิงะ นะ โอะยะยะจะโกรธแค้นพ่อในหลายเรื่อง แต่เขาก็รักและหวังว่าสักวันพ่อจะเข้าใจและยอมรับในตัวตนของเขากระทั่งกลับมาคืนดีกันในที่สุด การที่ฉิงะ นะ โอะยะยะออกจากบ้านไปใช้ชีวิตที่เมืองโอะโนะมิชิ (尾道) แล้วรู้สึกเหงาและเป็นทุกข์จนต้องกลับมาที่บ้านเพราะแท้จริงแล้วเขาอยากอยู่บ้านของเขามากกว่า²⁷

2.1.5 ความขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างประเด็นเรื่องเพศกับหลักคำสอนของศาสนาคริสต์

ในฤดูร้อน ปีค.ศ.1901 ฉิงะ นะ โอะยะยะในวัย 18 ปี เข้าฟังการบรรยายเรื่องคำสอนในคัมภีร์ของศาสนาคริสต์ (聖書講義の会) ของอุชิมุระ คัน โสเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นอุชิมุระได้เข้าร่วมกับกลุ่มที่สนับสนุนลัทธิสังคมนิยมเพื่อประท้วงรัฐบาลเมจิที่ปกป้องฟุรุกะวะ อิชิเบเจ้าของ

²⁵ เฮนริก อิบเซน (1828-1906) นักประพันธ์บทละครชาวนอร์เวย์ เป็นผู้ริเริ่มประพันธ์บทละครสมัยใหม่แนวสังคมนิยม

²⁶ 池内輝雄、「父子対立の問題—父の呼ぶ声」（『志賀直哉の領域』、有精堂、1990年）

pp.11-14

²⁷ Ibid.

เหมือง ฉิงะ นะโอะยะยะต้องการเดินทางไปคูสสถานที่เกิดเหตุโศกนาฏกรรมเหมืองแร่ แต่พ่อของเขาห้ามเอาไว้เพราะปู่เคยร่วมบริหารงานเหมืองแห่งนี้ร่วมกับตระกูลฟูโรกะวะมาก่อน ทั้งสองจึงได้เถียงในเรื่องนี้อย่างรุนแรง²⁸

เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ฉิงะ นะโอะยะยะรู้สึกว่พ่อเป็นพวกอธรรม ในขณะที่อุชิมุระเป็นฝ่ายธรรมะ อุชิมุระทำให้เขาารู้สึกว่าศาสนาคริสต์สอนให้คนเรียกร้องความถูกต้องเป็นธรรม นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เขาจึงหันมาเรียนรู้หลักศาสนาคริสต์จากอุชิมุระ นอกจากนี้อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ฉิงะ นะโอะยะยะสนใจศาสนาคริสต์คือ ภาพของพระเจ้าที่เต็มไปด้วยความรักความเมตตาอันเปี่ยมล้น พระเจ้าเป็นเสมือนพ่อผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งมาเติมเต็มความรักในจิตใจของเขาที่ขาดความรักจากพ่อแท้ๆ มาตั้งแต่เด็ก²⁹

ทว่าอีก 7 ปีต่อมา เหตุการณ์ที่เขามีความสัมพันธ์ทางเพศกับสาวใช้ที่บ้านส่งผลให้เขาตัดสินใจไม่ไปหาอุชิมุระอีก จากบันทึกของฉิงะ นะโอะยะยะในวันที่ 25 สิงหาคม ปีค.ศ.1907 เขียนไว้ว่า “เขาได้รู้จักเรือนร่างของผู้หญิงเป็นครั้งแรก” 「初めて女の体を知った」 และ “เขาได้สาวใช้เป็นภรรยา” 「この日余はCと夫婦になる」 ในตอนนั้นคำสอนของอุชิมุระทำให้เขารู้สึกว่าตนจะต้องจริงจังกับสาวใช้คนนี้ให้มากและจะต้องขอเธอแต่งงานมิฉะนั้นเขาจะกลายเป็นคนบาปหนาและต้องตกนรก ทั้งที่ใจจริงเขาจะไม่ได้เชื่อว่า การที่เขาไม่แต่งงานกับสาวใช้คนนี้จะทำให้ตนกลายเป็นคนบาปหนาก็ตาม³⁰

ในวันที่ 23 กันยายน เขาเดินทางไปขอคำปรึกษาจากอุชิมุระ อุชิมุระบอกว่า ฉิงะ นะโอะยะยะได้กระทำบาปและรับไม่ได้ที่ฉิงะ นะโอะยะยะทำเช่นนั้น ฉิงะ นะโอะยะยะได้เถียงกับอุชิมุระอย่างรุนแรงในเรื่องเพศกับข้อห้ามในศาสนาคริสต์ เขาคิดว่า เป็นไปไม่ได้ที่การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่ไม่

²⁸ 新形信和、「父と子—血縁の父と父なる神とのほざまで」（『ひき裂かれた<わたし>—思想としての志賀直哉』、新曜社、2009年）p.68

²⁹ Ibid., p.81.

³⁰ Ibid., p.88.

คิดจะแต่งงานด้วยจะเป็นบาปหนาเท่ากับการฆ่าคนตาย จนในที่สุดอาจารย์อุชิมุระก็ไม่สามารถให้ความกระจ่างแก่เขาในประเด็นนี้ได้³¹

หลังจากคิดไตร่ตรองอยู่นาน ในฤดูร้อนปีถัดมา (ค.ศ.1908) ฉิงะ นะโอะยะก็ตัดสินใจไปบอกลาอุชิมุระ นับแต่นั้นเขาก็ได้เริ่มจัดทำนิตยสาร *ฉิระกะบะ* ร่วมกับเพื่อนอีกสี่คน และแต่งเรื่อง “อะบะฉิริมะเดะ” ในเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน³²

2.1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างฉิงะ นะโอะยะกับภรรยา

ฉิงะ นะโอะยะในวัยเด็กเติบโตมาในสภาพครอบครัวที่สลับซับซ้อนอย่างยิ่ง ทั้งๆ ที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ แต่กลับถูกเลี้ยงดูโดยปู่กับย่า หลังจากนั้นแม่แท้ๆ ก็มาด่วนตายจากไปและพ่อก็แต่งงานใหม่ทันทีกับผู้หญิงที่อายุมากกว่าเขาเพียง 11 ปีเท่านั้น กล่าวได้ว่า ฉิงะ นะโอะยะมีแม่ถึง 3 คนในชีวิตวัยเด็ก³³

การที่ต้องเติบโตมาในสภาวะครอบครัวอันแปลกประหลาดเช่นนี้ส่งผลให้ฉิงะ นะโอะยะในวัยเด็กรู้สึกสับสนและต้องการความมั่นคงทางจิตใจรวมถึงความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่เช่นคนปกติทั่วไป ความต้องการเล็กๆ ภายในจิตใจดังกล่าวส่งผลต่องานเขียนของเขาในเวลาต่อมา งานเขียนของฉิงะ นะโอะยะจึงมุ่งเน้นการแสวงหาตัวตนและมักกล่าวถึงเรื่องครอบครัวเป็นหลัก³⁴

หลังจากที่ผ่านพ้นช่วงวัยรุ่นกระทั่งช่วงก่อนแต่งงานในยุคเมจิ พอเข้าสู่ยุคทะอิโม่ก็เป็นยุคที่มุมมองของเขากลับชีวิตได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น พร้อมกับที่หันมาใส่ใจในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น เหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ที่ส่งผลให้มุมมองของเขาเปลี่ยนไปได้แก่ อุบัติเหตุที่เขา

³¹ Ibid.

³² 新形信和、「父と子—血縁の父と父なる神とのほざまで」（『ひき裂かれた<わたし>—思想としての志賀直哉』、新曜社、2009年）p.89

³³ 松井貴子、「志賀直哉のまなざし—母から妻へ、そして、自己から他者へ」（『宇都宮大学国際学部研究論集 第22号』、2006年）p.23

³⁴ Ibid.

ถูกรถไฟสายยะมะโนะเตะชนจนได้รับบาดเจ็บสาหัส การแต่งงานและกลายเป็นหัวหน้าครอบครัว รวมถึงการคืนดีกับพ่อที่ขัดแย้งกันมานาน³⁵

ชะคะโกะ (康子) ภรรยาของฉิงะ นะโอะยะอายุน้อยกว่าเขา 6 ปี เธอเป็นลูกสาวคนโต ของคะเคะ โนะ โกจิ ชูเกะโกะ โตะ (勘解由小路資承) และเป็นน้องสาวซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกับ มุฉะ โนะ โกจิชะเนะอะทังชู (武者小路実篤) ตระกูลของชะคะโกะเป็นตระกูลขุนนางชั้นสูง ว่ากันว่าเธอเป็นคนสวย รูปร่างเล็ก บอบบางคล้ายสาวงามในภาพวาดที่สวมชุดจินสมัยราชวงศ์ถังซึ่ง ยืนอยู่ใต้ต้นไม้ (烏毛立女屏風)³⁶

ชะเนะอะทังชู เพื่อนสนิทของฉิงะ นะโอะยะเป็นคนแนะนำให้ฉิงะ นะโอะยะรู้จักและ แต่งงานกับชะคะโกะ การแต่งงานในครั้งนี้เป็นการแต่งงานในลักษณะที่ลูกสาวตระกูลขุนนาง ชั้นสูงแต่งงานเข้ามาเป็นสะใภ้ตระกูลซามูไรซึ่งต่ำศักดิ์กว่า อย่างไรก็ตามเนื่องจากชะคะโกะเรียนไม่จบ จากโรงเรียนสตรีขุนนางชั้นสูงและเป็นมายามีตายด้วยโรคไข้โรคปอด ทางบ้านของฉิงะ นะโอะยะจึงคัดค้านการแต่งงานของทั้งคู่ ฝ่ายฉิงะ นะโอะยะนั้นไม่ยอมและทะเลาะกับพ่อ ความสัมพันธ์ ระหว่างเขากับพ่อจึงเลวร้ายลงกว่าเดิม วันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1915 ฉิงะ นะโอะยะได้จดทะเบียน สมรสกับชะคะโกะ โดยยื่นคำขอถอนตัวจากการเป็นผู้สืบทอดตระกูลฉิงะและสร้างครอบครัวของตนเอง³⁷

การแต่งงานกับชะคะโกะส่งผลให้ชีวิตของฉิงะ นะโอะยะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยปกติเขาจะเขียนงานจนคิดคืนและตื่นมาในตอนกลางวัน แม้หลังแต่งงานกิจวัตรเช่นนี้จะดำเนินไป อย่างเคยแต่สิ่งที่เพิ่มเติมมาคือ การใช้เวลาร่วมกับครอบครัวในตอนกลางวันหลังตื่นนอน เขามักจะ เล่นกับลูกๆ ของเขาเสมอ ดูเหมือนว่าเขาจะได้รับความสบายใจและความอบอุ่นเมื่อได้อยู่กับภรรยา และลูกๆ ของเขา³⁸

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid., p.25.

³⁷ Ibid., pp.25-26.

³⁸ Ibid., p.26.

ในเรื่องการทำอาหาร ฉิมะ นะโอะยะะนั้นชอบรสชาติอาหารที่ไม่เหมือนกับที่ปู่กับย่าที่บ้านชอบ เขาชอบอาหารฝรั่งที่มีรสชาติเข้มข้น แต่ชะคะโกะนั้นถนัดทำอาหารชนชั้นสูงแบบเกียวโตซึ่งมีรสจืด ชะคะโกะจึงพยายามปรับตัวด้วยการทำอาหารให้ถูกปากสามี ตอนที่เธอปรุงซอสแบบฝรั่งหรือน้ำซุซุของโอะเด็ง (おでんのつゆ) เสร็จ เธอก็จะตักใส่ชามเล็กๆ มาให้สามีชิมว่าใช้ได้หรือไม่ เธอปฏิบัติเช่นนี้จนกลายเป็นธรรมเนียมว่าเมื่อปรุงอาหารเสร็จจะต้องตักมาให้สามีชิมก่อนเสมอ³⁹

ฝ่ายฉิมะ นะโอะยะะะก็มีมักจะพาภรรยาไปกินอาหารนอกบ้านเป็นประจำเพื่อให้ภรรยารู้รสชาติที่เขาโปรดปราน พอกลับมาถึงบ้านชะคะโกะก็จะรีบจดบันทึกสูตรอาหารจากร้านอร่อยที่เพิ่งไปกินด้วยกันมาลงในสมุดบันทึก⁴⁰

เวลาผ่านไป ความพยายามของชะคะโกะเริ่มสัมฤทธิ์ผล ฉิมะ นะโอะยะะพึงพอใจในรสชาติอาหารที่เธอทำและสัมผัสได้ถึงความอบอุ่นในครอบครัว⁴¹

ในเวลาต่อมา ชะคะโกะได้พลิกเพลงเมนูอาหาร โดยใส่รสชาติที่เธอคุ้นเคยลงไป “โชนิ” (雑煮) ขนมที่นิยมกินกันในวันปีใหม่ กล่าวได้ว่า ชะคะโกะได้ผสมผสานรสชาติที่สามีชอบกับรสชาติของเธอจนกระทั่งสามารถสร้างรสชาติใหม่อันเป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวฉิมะได้สำเร็จ ชะคะโกะได้เข้ามาทำให้ฉิมะ นะโอะยะะได้รู้สึกว่าเขามีแม่ที่แท้จริงซึ่งเขาใฝ่หามานาน ครั้งหนึ่งฉิมะ นะโอะยะะถึงกับเคยกล่าวกับภรรยาว่า “ฉันเคยพูดกับชะคะโกะเอาไว้ว่า ชะคะโกะห้ามตายก่อนฉัน ถ้าชะคะโกะตายในวันรุ่งขึ้นหลังจากฉันตายก็ไม่ใช่ไรหรอก นั่นเป็นเพราะว่า ถ้าชะคะโกะตายจากไปก่อน ฉันคงรับไม่ได้เลย” 「僕はね、康子にこう言っているんだ。康子は僕より先に死んではいけない。ただし、僕が死んだ翌日に康子が死ぬのは一向にかまわない…。もし康子に先に死なれたら、こっちがたまらないからね」⁴² จะเห็นได้ว่า ภรรยา

³⁹ Ibid., p.29

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid., p.27.

⁴² 森田正治、『ふだん着の作家たち』、小学館（1985年）อ้างอิงใน松井貴子、「志賀直哉のまなざし—母から妻へ、そして、自己から他者へ」（『宇都宮大学国際学部研究論集 第22号』、2006年）p.27

ของฉิมะ นะโอะยะะมีอิทธิพลทำให้ฉิมะ นะโอะยะะรู้สึกมั่นคงในจิตใจ นอกจากนี้ยังทำให้ฉิมะ นะโอะยะะกลายเป็นคนที่หันมาใส่ใจความรู้สึกของคนในครอบครัวรวมถึงคนอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นญาติกันด้วย⁴³

จากงานวิจัยของมะทซุอิ ทะกะโกะที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า มะทซุอิ ทะกะโกะยกข้อความในบันทึกของลูกศิษย์ของฉิมะ นะโอะยะะมาเพื่อชี้ให้เห็นถึงความรักความผูกพันที่ฉิมะมีต่อภรรยาและอิทธิพลที่ภรรยามีต่อฉิมะ ภรรยาของฉิมะเปรียบเสมือนแม่ที่แท้จริงซึ่งฉิมะต้องการมาตั้งแต่วัยเด็ก นอกจากนี้หากสังเกตจากการที่เธอปรับเปลี่ยนอาหารจากที่ทำตามรสชาติที่ฉิมะชอบพัฒนามาเป็นอาหารที่มีรสชาติของตระกูลเธอผสมอยู่ด้วยแล้วจะเห็นได้ว่า เธอไม่ได้หยุดอยู่แค่การเอาใจและทำตามความต้องการของสามีเท่านั้น แต่เธอสามารถเอาชนะใจ ทำให้สามีหันมากินอาหารที่มีรสชาติของตระกูลเธอผสมอยู่ด้วยได้ทั้งที่ในตอนแรกเขาไม่ชอบเท่าไรนัก จากตัวอย่างเรื่องอาหารนี้จะเห็นได้ว่า ภรรยาของฉิมะ นะโอะยะะไม่เพียงแต่เป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ตามขนบของสังคมปีศาจไปโดยเท่านั้น แต่ยังมีความชาญฉลาดในการโน้มน้าวให้สามีทำตามความต้องการของเธออีกด้วย ท่าทีเช่นนี้นับว่าเป็นความสามารถในการสร้างอิทธิพลเหนือสามีอย่างแยบยล

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพิจารณาว่า ข้อความที่อ้างอิงมาเขียนขึ้นโดยลูกศิษย์ของฉิมะ นะโอะยะะ ซึ่งเคารพรักในตัวอาจารย์ ดังนั้นภาพลักษณ์ของฉิมะ นะโอะยะะกับภรรยาจึงออกมาดีและรักกันแน่นแฟ้น ทว่าในความเป็นจริง ขึ้นชื่อว่าสามีภรรยาเหมือนลึนกับฟันย่อมต้องมีการทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งกระทบกระทั่งกันมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคู่ หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครสามีภรรยาในผลงานของฉิมะแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้งสามีภรรยาต่างมีความรักความผูกพันสอดคล้องกับในข้อความที่เขียนขึ้นโดยลูกศิษย์ของฉิมะ แต่ก็มีแง่มุมที่ขัดแย้งไม่ลงรอยกันด้วย งานวิจัยของมะทซุอิ ทะกะโกะและข้อความในบันทึกทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่าฉิมะรักและผูกพันกับภรรยาเพียงไร และภรรยาก็เป็นบุคคลที่ทรงอิทธิพลต่อฉิมะและจัดการความสัมพันธ์กับสามีได้

⁴³ 松井貴子、「志賀直哉のまなざし—母から妻へ、そして、自己から他者へ」（『宇都宮大学国際学部研究論集 第22号』、2006年）p.27

อย่างชาญฉลาด ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและบันทึกดังกล่าวช่วยในการทำความเข้าใจตัวละครสามี ภรรยาได้ในบางแง่มุมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของฉิงะ นะ โอะยะยะ

2.2 สภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรี

การเรียกร้องสิทธิสตรีในญี่ปุ่นเริ่มต้นขึ้นในช่วงยุคเมจิทศวรรษที่ 1880 ในช่วงนั้นเป็นช่วงเวลาของการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน ชุสุกิ ยูโกะ (鈴木裕子) กล่าวว่า ช่วงเวลาที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีดังกล่าวนับเป็นช่วงเวลาอันสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของการเรียกร้องสิทธิสตรีในยุคสมัยใหม่ ช่วงเวลานี้ยังเป็นช่วงเดียวกับช่วงที่มีการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนอีกด้วย⁴⁴

คิมิคะ โทะมิโกะ (岸田俊子) เป็นผู้ริเริ่มวิพากษ์ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง ในคอลัมน์ “ถึงพี่สาวน้องสาวทั้งหลาย” 「同胞姉妹に告ぐ」 ของนิตยสาร *จิยูโต* 『自由灯』 (แสงแห่งอิสรภาพ) ฉบับเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ค.ศ. 1884 หลังจากนั้นการจัดสัมมนาในหลายๆ ที่ได้กระตุ้นให้กลุ่มของฟูคุคะ เอะอิโกะ (福田英子) ออกมาเป็นแนวร่วมในเวลาต่อมา⁴⁵

กลุ่มของคิมิคะและฟูคุคะได้แสดงความไม่พอใจต่อการลิดรอนสิทธิทางการเมืองของสตรี อันเนื่องมาจากกฎหมายที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1890 ซึ่งกีดกันมิให้ผู้หญิงสังกัดพรรคการเมืองและมีส่วนร่วมในการชุมนุมทางการเมือง ในช่วงเดียวกันนั้นเองกลุ่มสตรีอย่างเช่นกลุ่มองค์กรปฏิรูปของสตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ในญี่ปุ่น (日本基督教婦人矯風会) ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1886 ก็เข้าร่วมประท้วงด้วยเช่นเดียวกัน⁴⁶

ฟูคุคะ เอะอิโกะได้ก่อตั้งนิตยสาร *เซะกะอิฟูจิน* 『世界婦人』 (ผู้หญิงโลก) เพื่อนำเสนอแนวคิดเรียกร้องสิทธิสตรีควบคู่ไปกับการสนับสนุนลัทธิสังคมนิยม เธอวิพากษ์ว่าในระบอบ

⁴⁴ 『日本女性運動資料修正 1』解説 อ้างถึงใน 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」(『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年) p.40

⁴⁵ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」(『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年) pp.40-41

⁴⁶ Ibid., p.41.

“โอเอะ” นั้นผู้หญิงเปรียบเสมือนทาสที่ถูกกักขังและเรียกร้องให้ผู้หญิงออกมาต่อสู้เพื่ออิสรภาพ ทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงาน⁴⁷

อิระที่ซุกะ ระอิโซ (平塚らいてう) ได้ชักชวนอิชิกะวะ ฟุซะเอะ (市川房枝) กับโอะ กุมะเอะ (奥むめお) ก่อตั้งกลุ่มสตรีใหม่ที่มีชื่อว่า “ฉินฟูจินเกียวกะอิ” (新婦人協会) (องค์กรสตรีใหม่) ในปีค.ศ.1919 และออกนิตยสาร *โอะเซะอิโคเมะอิ* 『女性同盟』 (พันธมิตรหญิง) ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1920 ระอิโซได้กล่าวไว้ในหนังสือ *วะตะกะกุมิ โนะ อะรุอิตะมิชิ* 『わたくしの歩いた道』 (หนทางที่ฉันก้าวเดินมา) ว่า ในตอนนี้ ไม่มีสิ่งใดจะมาต้านทาน “ความพยายามที่จะ ขับเคลื่อนองค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมและทางการเมืองของผู้หญิงที่มีเป้าหมายเพื่อทำลายกำแพงอัน แข็งแกร่งของสังคมและการเมืองในระบอบเดิม” ได้อีกต่อไป 「社会に、政治につながるところの固い壁を打ち破るための、婦人の政治的、社会的な団体運動への衝動」 ความ เคลื่อนไหวตลอดสามปีกว่าของกลุ่มคือการเรียกร้องสิทธิสตรี 2 ประการคือการเคลื่อนไหว เรียกร้องให้แก้กฎหมายความมั่นคงเพื่อควบคุมการชุมนุมมาตรา 5 (治安警察法第五条改正運動) และการเคลื่อนไหวเรียกร้องมิให้ผู้ชายที่เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สามารถแต่งงานได้ (花柳病男子結婚制限請願運動) กระทั่งในเดือนมีนาคม ค.ศ.1922 มีการแก้กฎหมายความ มั่นคงเพื่อควบคุมการชุมนุมและอนุญาตให้สตรีจัดการชุมนุมและเสวนาทางการเมืองได้ นับเป็น ก้าวแรกอันยิ่งใหญ่ของการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองของสตรี⁴⁸

ในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ.1921 (ปีทะอิโม่ที่ 10) กลุ่มของยะมะกะวะ คิกุเอะ (山川菊栄) อิ โตะ โนะเอะ (伊藤野枝) ซะกะอิ มะงะระ (堺真柄) และสมาชิกรวมทั้งสิ้นคนได้ก่อตั้งกลุ่มสตรี สังคมนิยมกลุ่มแรกในญี่ปุ่นที่มีชื่อว่า “ซะกิริงกะอิ” (赤瀾会) (กลุ่มคลื่นยักษ์สีแดง) ขึ้น และใน ปีถัดมาได้พัฒนามาเป็น “โยกะกะอิ” (八日会) (กลุ่มวันที่แปด) ที่จัดกิจกรรมสตรีระดับ นานาชาติทุกวันทั้ง 8 มีนาคม กระทั่งในปีค.ศ.1923 (ปีทะอิโม่ที่ 12) จึงจัดงานเสวนาสตรีนานาชาติ ขึ้น⁴⁹

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid., pp.41-42.

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่มสตรีหลายกลุ่มนับตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของยุคเมจิจนถึงยุคทอะอิโม่แล้วจะเห็นได้ว่า กลุ่มสตรีเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ของการเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างมาก กลุ่มสตรีเหล่านี้ล้วนเป็นกลุ่มที่มีพลังขับเคลื่อนทางการเมืองสูงและเป็นทีเพ่งเล็งของรัฐบาล แต่ปรากฏว่าในยุคนั้น กลุ่มสตรีที่เป็นที่สนใจของผู้คน สื่อสิ่งพิมพ์และเป็นที่ยอมรับในแวดวงสตรีศึกษาของญี่ปุ่นกลับเป็นกลุ่มสตรีที่จัดทำนิตยสาร *อุงน่องน้ำเงิน* 『青鞥』 ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็น “สตรียุคใหม่” (新しい女) ไม่ใช่กลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นแต่อย่างใด

คำว่า “สตรียุคใหม่” เป็นคำศัพท์ที่บรรดาหนังสือพิมพ์และนิตยสารนิยมใช้เมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่องสตรีที่ออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเองในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษที่ 1910 ผู้ที่ริเริ่มใช้คำศัพท์คำนี้เป็นศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกสตรีที่ออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเองคือ ทัซุโบะอุชิ โม่โย (坪内逍遥) ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1910 ในที่ประชุมคณะกรรมการการศึกษาของเมืองโอซาก้า (大阪市教育委員会の席上) ต่อมาในปีค.ศ. 1911 เขากล่าวในคอลัมน์ที่ตั้งชื่อว่า “สตรียุคใหม่” (新しい女) ในหนังสือพิมพ์โตเกียวอะซะฮิ 『東京朝日新聞』 ว่า “โลกเราเวลานี้มีผู้หญิงจำนวนมากลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิสตรี เราเรียกผู้หญิงกลุ่มนี้ว่าเฟมินิสต์ ไม่ว่าใครก็ไม่ควรไปขัดขวางการเคลื่อนไหวของผู้หญิงกลุ่มนี้” 「世界における婦人運動の大勢は今や何人も阻止すべからず、これをフェミニズムという」 หลังจากนั้นในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน สมาคมศิลปะสมัยใหม่ที่มีทัซุโบะอุชิ โม่โยเป็นผู้ก่อตั้งและหัวหน้าสมาคมได้จัดการแสดงละครเวทีเรื่อง *นิงเงียว โนะ อิเอะ* 『人形の家』 (บ้านตุ๊กตา) ที่โรงละครแห่งชาติ ตัวละครหญิงที่ชื่อ นอร่า ซึ่งเปลี่ยนจากภรรยาที่เชื่อฟังสามีมาเป็นต่อต้านสามีนั้นเป็นที่กล่าวขวัญอย่างมาก มะทซุอิ ชูมะ โกะ (松井須磨子) ที่รับบทดังกล่าวได้กลายเป็นดาราที่มีชื่อเสียงโด่งดังจากการแสดงละครเวทีเรื่องนี้ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผู้คนก็เริ่มหันมาสนใจในประเด็น “สตรียุคใหม่” มากยิ่งขึ้น⁵⁰

ในช่วงเดียวกับที่ภาพและวิถีชีวิตของ “สตรียุคใหม่” กลายเป็นประเด็นที่พูดถึงกันในเมืองปรากฏการณ์และสื่อเดียวกันในเชิงขำขันนั้น อิระทัซุกะ ระอิโงก็ได้ก่อตั้งนิตยสาร *อุงน่องน้ำเงิน*

⁵⁰ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.27-28

ขึ้น นิตยสารฉบับนี้รวมถึงกองบรรณาธิการส่วนเป็นที่สนใจของผู้คนในวงกว้าง มิได้จำกัดเฉพาะในแวดวงศิลปะเท่านั้นและกลุ่มผู้หญิงที่จัดทำนิตยสารฉบับนี้ได้รับการขนานนามว่า “สตรียุคใหม่” อีกด้วย⁵¹

ในช่วงแรก นิตยสาร *ถุงน่องน้ำเงิน* ไม่ได้มุ่งนำเสนอประเด็นการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคมหรือทางการเมืองอย่างชัดเจน แต่ต้องการพัฒนาแวดวงศิลปะวรรณกรรมของสตรี กระทั่งนับตั้งแต่ฉบับวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1913 เป็นต้นมา จึงได้เน้นการกระตุ้นให้ผู้หญิงหันมาสนใจในปัญหาทางสังคมของผู้หญิงและการปลดปล่อยสิทธิสตรีซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “สตรียุคใหม่” มากยิ่งขึ้น⁵²

ถึงแม้ว่า นิตยสารฉบับนี้จะออกมาเพียงแค่ 6 ชุด 52 ฉบับระหว่างเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1914 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1916 ซึ่งเป็นระยะเวลาไม่นาน แต่ก็ได้สร้างคุณูปการไว้มากมายอันได้แก่ การกระตุ้นให้ผู้อ่านที่เป็นผู้หญิงลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่ออิสรภาพทางเศรษฐกิจและการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี การวิพากษ์วิจารณ์ระบบการแต่งงานและครอบครัวที่เป็นอยู่ แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” และการเรียกร้องให้ยกเลิกกิจการค้าประเวณี เป็นต้น⁵³

สาเหตุที่กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” เป็นที่จับตามองและให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มสตรีกลุ่มอื่นทั้งที่มิได้มีบทบาททางการเมืองที่ชัดเจนมี 3 ประการดังนี้⁵⁴

1. กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” น่าสนใจกว่ากลุ่มสตรีกลุ่มอื่น เนื่องจากกลุ่มสตรีกลุ่มอื่นทั้งก่อนและหลังกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ซึ่งเคลื่อนไหวทางการเมืองเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมให้ผู้หญิงมีอิสรภาพทางเศรษฐกิจหรือต้องการล้มระบอบทุนนิยมนั้นดูจริงจังเกินไปจนดูน่าเบื่อในสายตาของผู้คนและสื่อสิ่งพิมพ์ ผู้คนและสื่อจึงไม่ค่อยสนใจเท่าไรนัก นอกจากนี้ความเป็นไปได้ที่กลุ่มสตรีเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงระบอบทางสังคมได้สำเร็จก็มีน้อยมาก การเรียกร้องจึง

⁵¹ 牟田和恵、「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）p.28

⁵² Ibid., pp.28-29.

⁵³ Ibid., p.29.

⁵⁴ Ibid., pp.42-44.

ขาดความน่าสนใจไป ในขณะที่กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” เน้นพูดถึงเรื่องใกล้ตัวเช่น เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงหรือเรื่องเพศจึงน่าสนใจมากกว่า นอกจากนั้นการที่กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” อภิปรายเรื่องปัญหาทางเพศหรือความรักและลุกขึ้นมาฟันชนบของผู้หญิงที่นิยมปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น กลายเป็นที่จับตามองของสังคมและสื่อต่างๆ ในฐานะเรื่องแปลกประหลาดในเชิงจำขัน จึงทำให้ผู้คนสนใจกลุ่มสตรีกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มที่ออกมาเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

2. กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ได้รับความสนใจจากผู้ชายด้วย กล่าวได้ว่าสำหรับผู้ชายแล้ว เรื่องของความรักหรือความสัมพันธ์ภายในครอบครัวเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คำกล่าวที่ว่า สำหรับคนญี่ปุ่นสมัยใหม่แล้ว ความรักคือหนทางที่นำไปสู่การปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของค่านิยมของสังคมแบบเก่าและเป็นการสร้างความเป็นปัจเจกบุคคลนั้นดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่คนปัจจุบันเข้าใจได้ยากแต่ก็เป็นความจริง เนื่องจากในยุคนั้น ผู้คนต้องทำตามธรรมเนียมที่สังคมปฏิบัติสืบต่อกันมา การมีความรักด้วยเจตจำนงของตนเองอย่างอิสระ โดยขัดแย้งกับความเหมาะสมที่สังคมยอมรับนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่สมควร แต่ในขณะที่เดียวกันการมีความรักที่ตนเองเลือกก็เป็นหนทางที่จะแสดงให้เห็นการมีเจตจำนงเสรีตามแนวคิดของชาติตะวันตกที่มีอิสระในการเลือกกระทำและมีชีวิตในแบบที่ตนปรารถนา ตัวอย่างที่ดีของการต่อสู้ของความรักแบบตะวันตกกับค่านิยมในสังคมคือ วรรณกรรมเรื่อง *มะอิอิเมะ* 『舞姫』 (หญิงนักเต้นระบำ)⁵⁵ (森鷗外) ของโมะริ โองะอิซึ่งเป็นวรรณกรรมที่บรรยายภาพของการต่อสู้ระหว่างความรักของตัวละครเอกกับหญิงต่างชาติกับความจงรักภักดีต่อองค์กรในประเทศบ้านเกิดของตนเอง วรรณกรรมเรื่องนี้ถูกมองว่าเป็นวรรณกรรมที่สื่อให้เห็นถึงการตื่นรู้ในเรื่องตัวตนแบบสมัยใหม่

โดยทั่วไปในสังคม ปัญหาเรื่องความรัก ความสัมพันธ์ทางเพศและเรื่องครอบครัวไม่ใช่เรื่องที่ผู้ชายที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อสังคมสมควรจะนำมาอภิปรายกัน แต่หากบุคคลใดสามารถมีความรักได้อย่างอิสระ บุคคลผู้นั้นก็ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าตนสามารถมีตัวตนที่อิสระตามแนวคิดตะวันตกสมัยใหม่ได้สำเร็จ ด้วยเหตุนี้ในอีกแง่หนึ่ง กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็เป็นตัวแทนใน

⁵⁵ *มะอิอิเมะ* ตีพิมพ์ในปีค.ศ. 1890 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความรักของข้าราชการหนุ่มที่ชื่อ โอตะ โทะ โยะตะโร (太田豊太郎) กับหญิงนักเต้นระบำชาวเยอรมันที่ชื่อ เอลิส (エリス) ซึ่งจบลงด้วยโศกนาฏกรรมที่ทั้งสองต้องพรากจากกัน วรรณกรรมเรื่องนี้บรรยายให้เห็นความทุกข์ในจิตใจของปัญญาชนในยุคสมัยใหม่ของญี่ปุ่นที่ต้องยอมจำนนให้กับความเป็นจริงที่ต้องจงรักภักดีต่อชาติ

การนำเสนอประเด็นเรื่องเพศ ครอบครัวและการแต่งงานที่ผู้ชายให้ความสำคัญได้อย่างดี กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” จึงเป็นที่สนใจและติดตามของผู้คนทั้งชายและหญิงในสังคมสมัยนั้น

3. ผู้หญิงในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ล้วนเป็นลูกคุณหนูจากตระกูลดีทั้งสิ้น การที่พวกเธอเป็นลูกคุณหนูจากตระกูลดีเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสตรีที่ต่อต้านระบบอย่างสตรีที่สนับสนุนลัทธิสังคมนิยมหรือผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ส่งผลให้พวกเธอมิได้คาดหวังที่จะล้มล้างระบบทางสังคมหรือรัฐบาลที่ผู้ชายเป็นใหญ่เนื่องจากพวกเธอมีวิถีความเป็นอยู่ที่สุขสบายอยู่แล้วนั่นเอง การที่พวกเธอเน้นการอภิปรายเรื่องวัฒนธรรมสตรีหรือค่านิยมทางสังคมส่งผลให้เป็นที่สนใจของสื่อสารมวลชนมากกว่า กล่าวได้ว่า พวกเธอเป็นทั้งความภาคภูมิใจและความล้มเหลวในประวัติศาสตร์การเรียกร้องสิทธิสตรีในญี่ปุ่นเพราะพวกเธอไม่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงอันเป็นรูปธรรมใดเลย

กล่าวโดยสรุป การเรียกร้องสิทธิสตรีที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคเมจิศวรรษที่1880 นั้นมีอยู่หลายกลุ่ม แต่กลุ่มที่เป็นที่สนใจและติดตามของสื่อสิ่งพิมพ์และผู้คนในยุคนั้น ได้แก่ กลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีจะช่วยในการทำความเข้าใจวรรณกรรมของมิเงะ นะ โอะยะยะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาได้ดียิ่งขึ้น

2.3 บทสรุป

จากการศึกษาชีวประวัติของมิเงะ นะ โอะยะยะทำให้เข้าใจตัวตนของมิเงะ นะ โอะยะยะและสิ่งที่มีมิเงะต้องการจะสื่อในผลงานแต่ละช่วงชีวิตของผลงานได้ดียิ่งขึ้น ในผลงานช่วงต้น งานเขียนจะเป็นไปในลักษณะของการนำเสนอจุดยืนของมิเงะ การยึดมั่นในความคิดของตนอย่างแรงกล้า ฝ่าฟันความขัดแย้งกับคนรอบข้างที่คัดค้านความเห็นของเขา แต่เมื่อเข้าสู่ผลงานในช่วงกลาง มีเหตุการณ์ที่ทำให้มิเงะ นะ โอะยะยะตระหนักว่า การยึดมั่นความคิดของตนโดยไม่ฟังผู้อื่นนั้นไม่ได้นำมาซึ่งผลดีเสมอไป การที่เคยคิดว่าตนเองสามารถทำได้ทุกอย่างหากมีความปรารถนาอันแรงกล้านั้นแท้จริงแล้วมีข้อจำกัดที่ทำให้เรื่องราวไม่เป็นดังหวังมากมาย กล่าวได้ว่า ประเด็นที่มิเงะ นะ โอะยะยะต้องการนำเสนอในผลงานช่วงกลางคือ การจัดการและคลี่คลายปมปัญหาความขัดแย้งกับผู้อื่นและความต้องการการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง นอกจากนี้การแต่งงานกับภรรยาที่ชื่อชะตะ โกะ ทำให้มิเงะ

นะ โอะยะคะค้นพบความมั่นคงทางจิตใจที่ไฝหามานาน ด้วยเหตุนี้ผลงานในช่วงกลางหลายเรื่องจึงมีเนื้อหาที่น่าเสนอประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

จากการศึกษาบริบททางสังคมในสมัยนั้นที่มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีพบว่า สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” เป็นที่สนใจของสื่อสิ่งพิมพ์และผู้คนในยุคนั้นเนื่องจากเนื้อหาที่พวกเธอนำเสนอล้วนเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นที่น่าสนใจของทั้งผู้ชายและผู้หญิง อีกทั้งการที่เธอเป็นสตรีที่มาจากตระกูลที่ดีทำให้เป็นที่จับตามองของสังคมด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะของการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ที่เน้นการอภิปรายในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง เรื่องเพศและเรื่องครอบครัวนั้นช่วยในการทำความเข้าใจการเรียกร้องของภรรยาในผลงานช่วงกลางของมิจะนะ โอะยะคะ ได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

วรรณกรรมเรื่อง “คะมิโชะริ” 『剃刀』

“คะมิโชะริ” (มีดโกนหนวด) ตีพิมพ์ลงในวารสาร *มิระกะปะ* 『白樺』 ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ.1910 ผลงานเรื่องนี้จัดอยู่ในผลงานชุดอาชญาวิทยา¹ ของฉิมะ นะโอะยะะเนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับการฆาตกรรมหรือการลักพาตัว อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา ผลงานเรื่องนี้จัดเป็นผลงานเรื่องแรกของฉิมะ นะโอะยะะที่มีตัวละครเอกเป็นสามภรรยาในผลงานช่วงต้น

ก่อนที่จะเป็น “คะมิโชะริ” ฉบับสมบูรณ์ ฉิมะ นะโอะยะะ เขียนต้นฉบับร่างถึงสามฉบับด้วยกัน ในต้นฉบับร่างแรก ฉิมะตั้งชื่อเรื่องว่า “นิงเง็น โนะ โคอิ” 『人間の行為』 (การกระทำของมนุษย์) เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า โทะระโซ (虎造) ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเล่าว่า “เจ้าของร้านตัดผมฆ่าทหารตาย และเรื่องนี้กลายเป็นที่โจษจันไปทั่วประเทศ” ในวันรุ่งขึ้นหนังสือพิมพ์ได้ลงเป็นข่าวหน้าหนึ่ง และมีฉากที่ผู้พิพากษาไต่สวน โยะมิชะบุโร แต่ใน “คะมิโชะริ” ฉบับสมบูรณ์ เรื่องราวหลังจากที่ โยะมิชะบุโรฆ่าลูกค้าห่มกลับถูกตัดไปทั้งหมด การตัดฉากเหล่านี้ไปสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจของผู้เขียนที่ให้ความสำคัญกับฉากฆาตกรรมและตัวตนของ โยะมิชะบุโรมากกว่าเรื่องราวในภายหลัง

มิยะโกะมิ ทัซุโตะมุ (宮越勉) กล่าวถึงผลงานเรื่อง “คะมิโชะริ” โดยเปรียบเทียบกับผลงานในช่วงต้นเรื่องอื่นๆ ว่า “คะมิโชะริ” เป็นผลงานที่เป็นเรื่องแต่ง เพียงแต่การบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเอกนั้นมีส่วนเหมือนตัวผู้เขียน ผลงานเรื่องนี้สะท้อนเฉพาะความรู้สึกนึกคิด ลักษณะนิสัยและวิถีชีวิตของฉิมะ นะโอะยะะ ในขณะที่ผลงานที่เขียนขึ้นหลังจากนั้นได้สะท้อนประเด็นปัญหาความเป็นตัวตนของผู้เขียนที่มุ่งเน้นไปที่ความขัดแย้งกับพ่อค้า²

¹ “ผลงานชุดอาชญาวิทยา” (犯罪小説) ของฉิมะ นะโอะยะะประกอบด้วยเรื่องสั้นเรื่อง “คะมิโชะริ” 『剃刀』 (ค.ศ.1910) “นิงตตะอะตะมะ” 『濁つた頭』 (ค.ศ.1911) “โคลดิอัส โนะ นิกกิ” 『クロディアスの日記』 (ค.ศ.1912) “ฮันโนะฮันสะอิ” 『范の犯罪』 (ค.ศ.1913) และ “โอะ โอะ นุซุมุสะนะมิ” 『兒を盗む話』 (ค.ศ.1914) มิยะโกะมิ ทัซุโตะมุ (宮越勉) เป็นนักวิจัยคนแรกที่เรียกผลงานชุดนี้ว่า “ผลงานชุดอาชญาวิทยา” ในงานวิจัยของตนเอง

² 宮越勉、 「初期志賀文学の一断面—『剃刀』『彼と六つ上の女』『老人』の背景—」 (『明治大学日本文学 第9号』、1979年) p.20

จากการวิเคราะห์ของมิยะโกะมิ ทซุโตะมูจะเห็นได้ว่า ผลงานเรื่อง “คะมิโชะริ” เป็นผลงานซึ่งมุ่งเน้นความเป็นตัวตนของผู้เขียนซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านตัวละครสามิที่ชื่อ โยะมิชะบุโร สอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัยที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาในช่วงต้นมีลักษณะที่สามิมิอำนาจเหนือภรรยาโดยสามิมิยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาตัวละครสามิภรรยาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาที่สามิมิยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ไม่ฟังคำแนะนำของภรรยาทั้งที่คำแนะนำนั้นเป็นประโยชน์ต่อสามิและสมเหตุสมผล กระทั่งการที่สามิไม่ฟังคำแนะนำของภรรยาส่งผลให้เกิดโศกนาฏกรรมในตอนจบของเรื่อง

3.1 เนื้อเรื่องย่อ

หนึ่งวันก่อนวันพระราชพิธีบวงสรวงวิญญาณจักรพรรดิองค์ก่อน ลูกค้าที่ร้านตัดผมในย่านรปปงงิ (六本木) แน่นกว่าปกติ โยะมิชะบุโร (芳三郎) เจ้าของร้านตัดผมป่วยเป็นไข้หวัดและนอนชมเพราะพิษไข้ ในยามที่ลูกค้านั้นร้านเช่นนี้ทำให้เขานึกถึงเก็งโก (源公) และจิตะโก (治太公) ลูกน้องฝีมือดีที่เขาไล่ออกไปเมื่อเดือนก่อน สมัยก่อน เก็งโกและจิตะโกเคยเป็นลูกน้องในร้านรุ่นเดียวกับ โยะมิชะบุโร ต่อมาเจ้าของร้านในขณะนั้นเห็นฝีมือของ โยะมิชะบุโร และยกลูกสาวให้พร้อมกับให้เขาสืบทอดกิจการร้านตัดผมต่อไป เก็งโกซึ่งหลงรักลูกสาวเจ้าของร้านมาตั้งแต่แรกผิดหวังและจากร้านไป ในขณะที่จิตะโกนั้นยินดีรับใช้ โยะมิชะบุโร ต่อ หลังจากนั้น 2 ปี เก็งโกกลับมาทำงานกับ โยะมิชะบุโร อีกครั้ง เก็งโกชวนจิตะโกให้ไปเที่ยวผู้หญิงจนเสียคนและขโมยเงินในร้าน โยะมิชะบุโร ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากไล่ออกทั้งสองออก

ลูกน้องที่มีอยู่ปัจจุบันทั้งสองคนล้วนแล้วแต่เป็นคนที่ไม่มีความสามารถพอที่จะไว้วางใจให้ทำงานได้เหมือนเก็งโกและจิตะโก คะเนะจิโร (兼次郎) เป็นเด็กหนุ่มอายุ 20 ปี ใบหน้าซีดเซียวและจิตใจไม่เข้มแข็ง เขาไปหลงรักผู้หญิงที่มีข่าวในทางเสียหายว่ามีความสัมพันธ์กับผู้ชายมากหน้าหลายตา ส่วนกินโก (錦公) เป็นเด็กอายุราว 12 – 13 ปี ที่มีศีรษะรูปทรงประหลาด

โยะมิชะบุโรขึ้นชื่อว่าใช้มีดโกนได้อย่างเยี่ยมยอด เขาโกนหนวดได้เรียบเนียนราวกับถอนเส้นขนออกมาทีละเส้น ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เขาภูมิใจที่ไม่เคยทำให้ลูกค้าเลือดออกจากการโกนหนวดเลยแม้สักคนเดียว

โยะมิชะบุโรพยายามจะลุกขึ้นมาทำงาน โอะอุเมะ (お梅) ภรรยาเห็นท่าทางสามีแล้วคิดว่าไม่น่าจะทำไหว เธอพยายามเตือนสามีแต่เขาก็ไม่ฟัง โยะมิชะบุโรสั่งให้โอะอุเมะไปหยิบสายหนังลับมีดและใบมีดของลูกค้ามาให้ ทีแรกเธอทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้สวมเสื้อคลุมกันหนาวให้สามีแต่สามีโมโหและกระซอกเสื้อออก เธอจึงจำใจลงไปหยิบอุปกรณ์ที่สามีต้องการอย่างช่วยไม่ได้

ระหว่างที่โยะมิชะบุโรลับมีด โอะอุเมะพยายามเสนอวิธีอื่นที่โยะมิชะบุโรจะได้ไม่ต้องทำงานด้วยตัวเอง เช่นให้คะเนะจิโรช่วยทำให้ หรือวานให้ร้านอื่นช่วยรับไปทำให้ เป็นต้น แต่โยะมิชะบุโรก็ไม่ฟัง ต่อมา ตะขอแขวนสายหนังลับมีดที่โอะอุเมะตอกไว้ให้ชั่วคราวนั้นเกิดหลุดออก โยะมิชะบุโรเดินลงมาข้างล่างเพื่อจะทำงานได้นัดขึ้น

คราวนี้โอะอุเมะได้แต่เกลี้ยกล่อมให้โยะมิชะบุโรใส่เสื้อคลุมกันหนาวเหมือนหลอดเด็ก และนั่งดูสามีทำงานด้วยความไม่สบายใจ

ไม่นานหลังจากนั้นมีชายหนุ่มอายุราว 22 -23 ปีเดินเข้ามาในร้าน ลูกค้าผู้นี้มีรูปร่างเตี้ย ทำท่าทางเหมือนคนมีรสนิยมแต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงชายหนุ่มบ้านนอกที่เข้ามาทำงานใช้แรงงานในเมือง เขาบอกว่าแค่โกนหนวดให้พอดูดี ไม่ต้องพิถีพิถันมากเพราะว่าจะรีบไปธุระต่อ โอะอุเมะรีบบอกกิน โโกให้ไปตามคะเนะจิโรที่ไปหาผู้หญิงที่ตนหลงรักแต่โยะมิชะบุโรกลับบอกว่าเขาจะตัวเอง

ขณะที่เริ่ม โกนหนวด ชายหนุ่มพูดเป็นนัยว่าหลังจากโกนหนวดเสร็จจะไปเที่ยวหญิงคณิกา ต่อ โยะมิชะบุโรนึกถูกชายหนุ่มว่านอกจากจะเป็นคนซนต่ำแล้วยังไปเที่ยวผู้หญิงบริการซนต่ำอีก ท่าทางและการพูดจาของชายหนุ่มทำให้โยะมิชะบุโรหงุดหงิดและเริ่มควบคุมอารมณ์ไม่ได้

เขาเริ่ม โกนหนวดจากบริเวณคอแต่กลับโกนไม่เรียบเนียนดังใจ ทั้งที่เป็นเช่นนี้ชายหนุ่มกลับทำหน้าที่ไม่รู้สึกรู้สาซึ่งยิ่งทำให้โยะมิชะบุโรหมั่นไส้ ชายหนุ่มที่พยายามชวน โยะมิชะบุโรคุยในทีแรกสัมผัสได้ถึงอารมณ์ขุ่นมัวของโยะมิชะบุโรจึงไม่พูดอะไรอีก พอตีลูกที่อยู่ข้างในร้อง

ขึ้นมา โอะอะเมะจึงเดินเข้าไปดู ส่วนกิน โคนั่งฟังหน้าต่างหลับอยู่ ชายหนุ่มเองก็เริ่มอยู่ในสภาพ สะลึมสะลือเพราะความอ่อนล้าจากการทำงานหนักเมื่อตอนกลางวัน

พิชใช้ ความเหนื่อยล้า และความรู้สึกหงุดหงิดเดือดดาลของโยะมิชะบุโรทำให้เขาอยากจะ ร้องไห้ออกมา เขาหมดเรี่ยวแรงและจิตใจอ่อนล้า เขาอยากจะปล่อยวางทุกสิ่งและล้มตัวลงนอน แต่ ด้วยสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบของเขาทำให้เขายังละทิ้งสิ่งที่กำลังทำอยู่ไม่ได้ ทันใดนั้นเขา โคนไปติดกับอะไรบางอย่าง คอของชายหนุ่มหดตัวลงชั่วคราว โยะมิชะบุโรรู้สึกตัวในทันที

แผลมีขนาดไม่ถึง 1.5 เซนติเมตร โยะมิชะบุโรจ้องมองเข้าไปในบาดแผลนั้น จากเลือดจูด เล็กๆ ได้แผ่ขยายกว้างขึ้นกระทั่งไหลลงมาเป็นสาย เขารู้สึกตกใจเป็นอย่างมาก โยะมิชะบุโรซึ่งไม่เคยทำให้ลูกค้าเลือดออกถูกจุ่มด้วยความรู้สึกตระหนกสุดขีด ทั้งร่างกายและจิตใจของเขาถูก บาดแผลนั้นดูดกลืนเข้าไป เขาไม่สามารถเอาชนะสิ่งที่อยู่ตรงหน้าได้ โยะมิชะบุโรกลับดำมืดและ กดใบมีดนั้นลงไปตรงคอของชายหนุ่มจนมิด ชายหนุ่มแน่นิ่งไปโดยที่ไม่ได้คืนรนต่อสู้ โยะมิชะบุ โรทรุดตัวลงนั่งตรงเก้าอี้ที่อยู่ด้านข้าง ความเหนื่อยล้าแทรกเข้ามาแทนที่ความตื่นเต้นเมื่อครู่ เขามี สภาพไม่ต่างจากคนตาย ความเงียบเข้าปกคลุมสถานที่แห่งนั้น ความเคลื่อนไหวทั้งหมดสงบลง มี เพียงกระจกภายในร้านเท่านั้นที่สะท้อนให้เห็นภาพที่อยู่ตรงหน้า

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา

3.2.1 ลักษณะของตัวละครสามที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครสามในเรื่อง “คะมิโชะริ” เป็นคนที่มีอารมณ์แปรปรวน อารมณ์ความรู้สึกมี อิทธิพลต่อการกระทำของเขาอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น การที่เขาจะทำงานได้ดีเมื่อมีอารมณ์ดีและ ทำงานไม่ได้ดีถ้าอารมณ์ขุ่นมัว หรือการที่เขาไม่ยอมเปลี่ยนมาใช้ใบมีด โคนที่ โคนได้ดีเพียงเพราะ ความรังเกียจลูกค้านุ่มที่พูดเป็นนัยว่าจะไปเที่ยวหญิงคณิกาหลัง โคนหนดเสร็จ เป็นต้น ส่วน ลักษณะที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์คือ ความเป็นคนขี้โมโหหงุดหงิดง่ายและให้ความสำคัญกับเรื่อง งานเป็นอย่างมาก ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้เขาหงุดหงิดภรรยาที่ทักท้วงมิให้เขาฝืนทำงานต่อไปและ

แนะนำให้เขามอบหมายงานให้คนอื่นทำแทน จนกระทั่งเขาโมโหจนขาดสติ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ในเวลาต่อมา

- ลักษณะนิสัยขี้โมโหหงุดหงิดง่ายและให้ความสำคัญกับเรื่องงานเป็นอย่างมาก

โยะมิชะบุโรเป็นคนที่ขี้โมโหหงุดหงิดง่าย สังเกตได้จากคำบรรยายของผู้เล่าในตอนขึ้นต้นเรื่องที่ว่า โยะมิชะบุโรเป็น “ผู้ชายเลือดร้อนอารมณ์รุนแรง” (癩の強い男) (หน้า170)

ในตอนแรกที่คะเนะจิโร ลูกน้องในร้านที่ทำงานไม่ได้ดีจะปฏิเสธลูกค้าที่มาฝากใบมีดให้ โยะมิชะบุโรช่วยลบล้างให้ โยะมิชะบุโรได้ยืนยันดั่งนั้นจึงโมโหลูกน้องมาก ดั่งข้อความต่อไปนี้

「あの、親方は……」兼次郎がいふ。それを遮つて、

「兼、やるぜ！」と芳三郎は寝床から怒鳴つた。鋭かつたが嗚れて居た。(略)「畜生」と芳三郎は小声に独言して夜着裏の紺で青く薄よごれた腕を出して、暫く見詰めて居た。

(หน้า172)

“เอ่อ พอดีเจ้าของร้านเขา...” คะเนะจิโรพูดได้เท่านี้ โยะมิชะบุโรก็ตะโกนขัดขึ้นมาจากที่นอนด้วยน้ำเสียงที่หงุดหงิดเป็นอย่างมากว่า

“คะเนะ ฉันทำไหว!” ... “สัตว์” โยะมิชะบุโรสบถเบาๆ เขายืนแขนที่สกรปรกเล็กน้อยและมีสีน้ำเงินจากสีกรมท่าของชุดนอนและจ้องอยู่สักพักหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า สาเหตุที่โยะมิชะบุโร โมโหลูกน้องนั้นมีสองประการ ประการแรก เขาหงุดหงิดมาก่อนหน้านี้แล้วที่ตนทำงานไม่ได้ เมื่อลูกน้องมาตอบปฏิเสธลูกค้าเช่นนี้จึงรู้สึกโมโห ประการที่สอง คะเนะจิโรเป็นลูกน้องที่ไม่ได้เรื่อง โยะมิชะบุโรไม่ชอบลูกน้องที่ทำงานไม่ได้ดีมาตั้งแต่แรก เมื่อคะเนะจิโรไม่ทำตามความต้องการของเขา เขาจึงพร้อมที่จะ โมโหได้อย่างง่ายดาย

อย่างไรก็ตามการที่โยะมิชะบุโร โโมโหม่นั้นล้วนมีพื้นฐานมาจากลักษณะนิสัยดั้งเดิมของเขาคือเป็นคน จู้โมโหและหงุดหงิดง่าย

หลังจากบอกให้ลูกน้องรับงานลับมีดไว้ โยะมิชะบุโรที่กำลังนอนชมเพราะพิษ ไซ้ก็เงี่ยหู ฟังเสียงในร้านตัดผม ลูกค้าซึ่งเป็นนายทหารสองสามคนคุยกันเรื่องรสชาติอาหารในค่ายที่แยะ ในขณะที่ฟังเรื่องราวนั้น เขาก็อารมณ์ดีขึ้นเพราะได้เบนความสนใจไปจากความกังวลที่ตนทำงาน ไม่ได้ ต่อมาเมื่อหันมาเห็นภรรยากำลังเตรียมอาหารเย็นพร้อมแบกลูกไว้บนหลัง เขาก็รู้สึกสบายใจ มากยิ่งขึ้น ในตอนนั้น เขาคิดว่าตนก็ควรลุกขึ้นมาทำงานของตนบ้าง ภรรยาเห็นดังนั้นและนึกว่าเขา จะลุกขึ้นมาเข้าห้องน้ำ โยะมิชะบุโรปฏิเสธแต่เสียงของเขาแหบแห้งจนไม่สามารถสื่อให้ภรรยา เข้าใจได้ ผู้เล่าได้บรรยายความรู้สึกของ โยะมิชะบุโรไว้ดังนี้

「さうぢやない」と云つた。が、声がかすれてお梅には聞きとれな
かつた。折角直りかけた気分が又苛々して来た。

(หน้า 173)

“ไม่ใช่อย่างนั้น” แต่เสียงของเขาแหบพร่าเกินกว่าที่ โยะอุเมะจะได้ยิน
อารมณ์ที่เริ่มจะดีขึ้นเมื่อครู่กลับขุ่นมัวลงอีก

ผู้วิจัยเห็นว่า ปฏิเสธไม่ได้ว่า โยะมิชะบุโรมีสภาวะทางอารมณ์ที่ไม่ปกติเนื่องจาก สถานการณ์ต่างๆ ที่ไม่เป็นใจ เช่น ในวันนั้นมีลูกค้าเยอะ ลูกน้องทำงานไม่ได้ดี ตัวเขาเองทำงาน ไม่ได้ แต่หากพิจารณาคำบรรยายของผู้เล่าที่ว่า โยะมิชะบุโรเป็น “ผู้ชายเลือดร้อนอารมณ์รุนแรง” แล้วจะเห็นได้ว่า โยะมิชะบุโรเป็นคนที่มึนอารมณ์แปรปรวน จู้โมโหและหงุดหงิดง่าย

นอกจากลักษณะนิสัย จู้โมโหหงุดหงิดง่ายแล้ว โยะมิชะบุโรยังเป็นคนที่ให้ความสำคัญกับ เรื่องงานเป็นอย่างมาก ดังข้อความต่อไปนี้

剃刀を使ふ事にかけては芳三郎は実に名人だつた。加之、癩の強い男で、撫でて見て少しでもざらつけば毛を一本々々押し出すやうにして剃らねば気が済まなかつた。それで膚を荒らすやうな事は決してない。客は芳三郎にあたつて貰ふと一日延びが、ちがふと云つた。そして彼は十年間、間違ひにも客の顔に傷をつけた事がないといふのを自慢にしてみた。

(หน้า170)

โยะมิชะบุโรมีชื่อด้านการใช้มีดโกนหนวดได้อย่างเยี่ยมยอด นอกจากนั้น เขายังเป็นชายเลือคร้อนอารมณ์รุนแรง ถ้าเขาลูบผิวของลูกค้าแล้วยังสากอยู่ และไม่ได้โกนให้เรียบร้อยกับได้ถอนขนออกมาที่ละเส้นแล้วจิตใจเขาก็จะไม่สงบ เขาไม่เคยทำให้ผิวของลูกค้าเกิดความระคายเคืองเลยแม้แต่น้อย ลูกค้าบอกว่าถ้าขอให้โยะมิชะบุโรโกนหนวดให้แล้วห้ามเลื่อนนัดเป็นอันขาด ในรอบสิบปีที่ผ่านมาเขาภูมิใจที่ไม่เคยทำให้หน้าลูกค้าเป็นแผลเลยสักครั้ง

จะเห็นได้ว่า โยะมิชะบุโรชื่นชอบการทำงานให้ออกมาสมบูรณ์แบบ การอุทิศตนทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ส่งผลให้อดีตเจ้าของร้านตัดผมชื่นชมการทำงานของเขาและตัดสินใจให้สืบทอดกิจการแทนและขกลูกสาวให้แต่งงานด้วย ในเวลาต่อมาชื่อเสียงของ โยะมิชะบุโรในการใช้มีดโกนหนวดโด่งดังจนเป็นที่รู้จักของผู้คน เขาจึงมีความภาคภูมิใจในงานของตนเป็นอย่างมาก

3.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ภรรยาในเรื่อง “คะมิชะริ” ไม่ใช่ภรรยาที่รักและห่วงใยสามีโดยปราศจากเหตุผล ด้วยความที่เธอเป็นลูกสาวอดีตเจ้าของร้านตัดผม เธอย่อมจะเข้าใจความรู้สึกของเจ้าของร้านตัดผมที่ต้องรับผิดชอบกิจการร้านให้ดีที่สุดและรู้ว่าควรตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างไรในกรณีที่เจ้าของร้านป่วยจนกระทั่งทำงานไม่ไหว ภรรยาในเรื่องนี้เตือนสามีเพราะความห่วงใยและคำนึงถึงความอยู่รอดของกิจการร้านตัดผม ถึงแม้ว่าเธอจะตระหนักดีว่าสามีเป็นคนขี้โมโหหงุดหงิดง่าย หากทักท้วงสามี

เขาก็จะยิ่งโมโห แต่เธอก็ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากคอยดูแลและเตือนสามีมิให้ฝันทำงานต่อไป เพราะถ้าไม่เตือนสามีเลย งานที่ออกมาไม่ดีก็จะทำให้ร้านเสื่อมเสียชื่อเสียงและสุขภาพของสามีก็จะแย่ลงไปกว่าเดิม

- ความเป็นภรรยาที่รักและห่วงใยสามี

หากสังเกตโดยผิวเผินจะเห็นว่า โอะอุเมะเป็นภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” หรือภรรยาตามแนวคิดปีศาจไปโดย เนื่องจากตลอดทั้งเรื่องเธอทำหน้าที่ “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เธอเป็นห่วงสุขภาพของสามีเป็นที่หนึ่ง เธอคอยเตรียมอาหารให้สามีและเลี้ยงดูลูกที่ยังเป็นทารกอย่างใกล้ชิด เธอปลุกสามีที่ป่วยขึ้นมากินยาตามเวลา

ทะนะกะ เอะมิริ กล่าวว่า โอะอุเมะอุทิศตนให้กับโยะมิชะบุโรแต่เธอไม่น่าจะตัดสินใจแต่งงานกับโยะมิชะบุโรด้วยความตั้งใจของตนเอง พ่อของโอะอุเมะเลือกโยะมิชะบุโรซึ่งมีฝีมือดีที่สุดในบรรดาลูกน้องทั้งสามคนคือ โยะมิชะบุโร เก็งโก และจิตะโก และให้แต่งงานกับโอะอุเมะเพื่อธำรงรักษากิจการของร้าน เงื่อนไขสำคัญที่สุดในการเลือกลูกเขยของพ่อของโอะอุเมะคือฝีมือเก็งโกซึ่งแสดงออกอย่างชัดเจนว่าชอบโอะอุเมะกลับไม่ได้รับเลือกเพราะฝีมือผู้โยะมิชะบุโรไม่ได้ ดังนั้นจึงไม่แน่ชัดว่าการแต่งงานเป็นความตั้งใจของโอะอุเมะเองด้วยหรือไม่ ที่แน่ชัดคือการแต่งงานเป็นไปเพื่อรักษากิจการของตระกูลและเป็นการแต่งงานแบบคลุมถุงชน โอะอุเมะจึงต้องแต่งงานกับผู้ชายที่ตนเองอาจจะไม่ได้รักและอุทิศตนเพื่อผู้ชายคนนั้น การปรนนิบัติรับใช้สามีของโอะอุเมะจึงควรเรียกว่า “การรับใช้แบบไม่มีข้อโต้แย้ง” (隷属的／盲従的) มากกว่า “การรับใช้แบบอุทิศตน” (献身的) นอกจากนี้ก็ยังไม่แน่ชัดว่าโยะมิชะบุโรแต่งงานเพราะชอบพโอะอุเมะหรือไม่ พ่อของโอะอุเมะนั้นยกกิจการให้โยะมิชะบุโรทันทีหลังแต่งงาน หากโยะมิชะบุโรตัดสินใจรับข้อเสนอของพ่อโอะอุเมะเพียงเพราะอยากจะเป็นเจ้าของร้านและมีอนาคตที่มั่นคงก็ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด³

³ 田中絵美利、「志賀直哉『剃刀』における＜性＞と＜罪＞の相関性—何故＜男＞は＜男＞を殺したのか—」（『文学研究論集 第15号』、2001年）pp.165-166

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า ในบางช่วงบางตอน ท่าทางและการกระทำของโอะอุเมะสะท้อนให้เห็นว่า เธอเป็นห่วงสามีอย่างแท้จริงไม่ได้เพียงทำหน้าที่ของตนตามค่านิยมในสังคมหรือการได้รับการอบรมมาเท่านั้น

ความคิดเห็นของผู้วิจัยสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของคะเมะอิ ชิอะกิ (亀井千明) ที่กล่าวว่า โอะอุเมะไม่ใช่ “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ที่คอยทำตามคำสั่งของสามีเพียงอย่างเดียว ในฉากที่เธอพยายามสวมเสื้อให้สามีจะเห็นได้ว่า เธอสวมเสื้อให้สามีโดยไม่ได้สนใจว่าสามีจะไม่พอใจหรือไม่ เธอคำนึงถึงสุขภาพของสามีมาเป็นอันดับแรก ในขณะที่โยะมิซะบุโรพยายามปฏิเสธการกระทำของโอะอุเมะ หลังจากนั้นอีกฉากหนึ่งที่โอะอุเมะจับมือของสามีสอดเข้าไปในแขนเสื้อเหมือนหลอกเด็กให้ใส่เสื้อ การกระทำเช่นนี้คล้ายการกระทำของแม่ที่ดูแลลูกของตนเอง การที่โยะมิซะบุโรปฏิเสธการกระทำของภรรยาด้วยความหงุดหงิดนั้นไม่ใช่การปฏิเสธด้วยความหงุดหงิดรำคาญเพียงอย่างเดียว แต่แฝงไว้ด้วยความรักและผูกพันที่มีต่อภรรยาอีกด้วย⁴

3.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- การที่สามีตั้งใจไม่ฟังคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ของภรรยา

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง “คะมิโซะริ” มีลักษณะที่สามีไม่ยอมฟังภรรยา แม้ว่าคำแนะนำของภรรยาจะเป็นประโยชน์ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่สามีมีอำนาจสูงสุดในบ้านตามค่านิยมในสังคมปีศาจปีศาจโดยที่ผู้ชายเป็นใหญ่ เมื่อสามีเป็นใหญ่ในบ้าน เขาย่อมเชื่อมั่นในความคิดของตน คิดว่าความคิดของตนถูกอยู่ฝ่ายเดียว ไม่จำเป็นต้องฟังคำแนะนำของภรรยาแต่อย่างใด

หากสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างโยะมิซะบุโรกับโอะอุเมะจะพบว่า ในท้ายที่สุดถึงแม้ว่าโอะอุเมะจะไม่เห็นด้วยกับความคิดของสามี แต่เธอก็ต้องยอมทำตามคำสั่งของสามี ฉากต่อไปนี้เป็นฉาก

⁴ 亀井千明、「志賀直哉「剃刀」論—〈アンチ・犯罪小説〉」（『甲南女子大学大学院論集（文学・文化）第1巻』、2003年）pp.12-13

ที่โยะมิชะบุโรเริ่มโมโหที่โอะอุเมะไม่ยอมนำไปมัดกับสายหนังลับมิดมาให้ตน โอะอุเมะทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้หีบเสื้อมาสวมให้สามีเพื่อกันหนาว

芳三郎は片手を担ぐやうにしてかいまきの襟を掴むとぐいと剥いでしたつた。

お梅は黙つて半間の障子を開けると土間へ下りて皮砥と剃刀を取つて来た。そして皮砥をかける所がなかつたので枕元の柱に折釘をうつてやつた。

(หน้า173)

โยะมิชะบุโรเอื้อมมือข้างหนึ่งไปคว้าที่คอเสื้อแล้วกระชากเสื้อออก โอะอุเมะพูดอะไรไม่ออก เธอเปิดบานเลื่อนและลงไปที่ห้องลานดินเพื่อหีบใบมัดกับสายหนังลับมิด เนื่องจากไม่มีที่แขวนสายหนัง เธอจึงตอกตะขอเพื่อใช้สำหรับแขวนสายหนังให้สามี

จะเห็นได้ว่า โอะอุเมะต้องทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เพราะตระหนักดีว่าในท้ายที่สุดตนไม่สามารถคัดค้านความต้องการของสามีได้ หลังจากสามีดึงเสื้อที่เธอสวมให้ ออก โอะอุเมะก็ทำอะไรไม่ได้ นอกจากนั่งเงียบและเดินลงไปหีบใบมัดกับสายหนังลับมิดตามความต้องการของสามี

ผู้วิจัยเห็นว่า ปฏิสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกับฉากที่โยะมิชะบุโรนำไปมัดลงมาลับที่ห้องโถงด้านล่าง “โอะอุเมะหีบเสื้อคลุมกันหนาวมาและบอกให้โยะมิชะบุโรสอดแขนเข้าไปราวกับกำลังหลอกเด็กให้ใส่เสื้อ พอทำสำเร็จเธอก็ไปนั่งที่ยกพื้นตรงทางเข้าบ้านอย่างสบายใจและเฝ้ามองใบหน้าของโยะมิชะบุโรที่กำลังลับมิดอย่างตั้งอกตั้งใจ” 「お梅は綿入れの半纏を取つて来て、子供でもだますやうに云つて、漸く手を通させ、やつと安心したといふやうに上り框に腰をかけて、一生懸命に砥いでゐる芳三郎の顔を見て居た。」(หน้า179) การที่โอะอุเมะต้องใช้เล่ห์กลเพื่อให้สามีสวมเสื้อนั้นก็เพราะเธอต้องยอมรับอำนาจของสามีตามแนวคิดปิตาธิปไตยนั่นเอง

ความคิดที่จะเชื่อฟังคำสั่งของสามีเหล่านี้สะท้อนออกมาในคำบรรยายตอนหนึ่งที่ว่า “โอะอุเมะตระหนักดีว่าถึงจะพูดอย่างไรก็ไม่เป็นผล จึงได้แต่นั่งมองสามีอย่างเงียบๆ” 「お梅は何を云つてもどうせ無駄と思つたから静かに坐つて見てみた。」 (หน้า176)

ในกรณีที่สามีไม่ยอมรับฟังคำแนะนำของภรรยา นั้น หากคำแนะนำนั้นไม่มีประโยชน์ การที่สามีไม่รับฟังก็ไม่ส่งผลเสียหายแต่อย่างใด ทว่าหากคำแนะนำนั้นเป็นประโยชน์ แต่สามีกลับคือสิ่งไม่ยอมทำตาม ย่อมจะทำให้เกิดผลเสียหายตามมาดังเช่นที่โยะมิชะบุโรโกนหนดพลาดทำให้ลูกค้าเลือดออกและรับไม่ได้ที่ตนเองทำพลาดจึงปลั่งมือฆ่าลูกค้าในที่สุด

ผู้วิจัยพิจารณาว่า เมื่อพิจารณาคำแนะนำและคำเตือนของภรรยาแล้วพบว่า เป็นคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ เนื่องจากโอะอุเมะเติบโตมาในครอบครัวที่เปิดกิจการร้านตัดผม เธอย่อมเข้าใจความรู้สึกของพ่อในฐานะเจ้าของร้านตัดผมและมีแม่ของเธอเป็นแบบอย่างในฐานะภรรยาเจ้าของร้าน การที่โอะอุเมะตักเตือนและแนะนำสามีในเรื่องงานนั้นมิได้ทำในฐานะของภรรยาที่ห่วงสามีเพียงอย่างเดียว แต่ทำในฐานะของผู้ที่เข้าใจความรู้สึกของช่างตัดผมด้วย

ต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะอ้างอิงคำเตือนและคำแนะนำของโอะอุเมะที่มีต่อสามีเพื่อชี้ให้เห็นว่าเธอเตือนสามีโดยคำนึงถึงเรื่องงานด้วยมิใช่เพราะห่วงใยในสุขภาพของสามีเพียงอย่างเดียว

「兼さんにさせればいいのに」と何遍も勸めて見たが、返事もしない。けれども遂に我慢が出来なくなつた。十五分程して気も根も尽きはてたといふ様子で再び床へ横はると、直ぐうとうととして、いつか眠入つて了つた。

(หน้า174)

“จริงๆ แล้วให้คุณคะเนะทำก็ไม่เห็นเป็นอะไรนี่คะ” (โอะอุเมะ) ลงแนะนำอยู่หลายหน แต่ก็ไม่มีคำตอบใดใดหลุดออกมาจากปากของสามี ปล่อยให้เสียในที่สุด โยะมิชะบุโรก็กลับมิดต่อไปไม่ไหว หลังจากกลับมิดไปได้ราว 15 นาที เขาก็หมดเรี่ยวหมดแรง เขาคิดว่าจะจับหลับสักพักหนึ่งแต่ก็เผลอหลับไปในที่สุด

จะเห็นได้ว่า ถึงแม้โยะมิชะบุโรจะไม่ฟังคำแนะนำของภรรยา แต่ท้ายที่สุดเขาก็ล้มมิดต่อไปไม่ไหวอยู่ดี

ผู้วิจัยเห็นว่า โยะอุเมะแนะนำให้คะเนจิโร ลูกน้องในร้านล้มมิดแทนเพราะเห็นว่าดีกว่าให้โยะมิชะบุโรล้มเอง ถึงแม้คะเนจิโรจะทำงานไม่ได้เรื่อง แต่โยะมิชะบุโรก็ไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะล้มมิด นอกจากนี้หากฝืนล้มไปก็มีแต่จะทำให้สุขภาพย่ำแย่ลงไปอีก อย่างไรก็ตามในมุมมองของ โยะมิชะบุโรซึ่งเป็นคนมีทิฐิมากและอารมณ์ร้อนยอมทำใจไม่ได้ที่จะฝากชื่อเสียงของตนเองไว้กับลูกน้องที่ไม่มีความรับผิดชอบอย่างคะเนจิโรที่ทำงานไปหาหญิงสาวที่ตนหมายปองไว้

ในเวลาต่อมา ตอนกลางคืน ะมะคะที่ฝากมิดให้โยะมิชะบุโรล้มได้ส่งสาวใช้มารับมิดกลับไปแล้วพบว่าใช้ไม่ได้จึงส่งกลับมาให้โยะมิชะบุโรล้มให้ใหม่ มิดที่ล้มได้มิดนั้นเป็นสิ่งที่ยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าโยะมิชะบุโรทำงานไม่ได้ในสภาวะร่างกายเช่นนี้ หนนี้ โยะอุเมะแนะนำสามีนี่

「熱で手が震へるんだから、いつそ霞町の良川さんに頼む方がよかないの？」

(หน้า 175)

“มือคุณสั่นอยู่เพราะพิษไข้ ตัดใจแล้ววานให้คุณ โยะมิกะวะที่เมืองคะซุมิทำ
ให้ไม่ดีกว่าหรือคะ?”

ปรากฏว่า โยะมิชะบุโรยังคงไม่สนใจคำพูดของภรรยาเช่นเคย เขาเริ่มล้มมิดที่ถูกส่งกลับมาให้ล้มใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า โอะอุเมะคิดว่าสามีของตนไม่ยอมฟังคำแนะนำที่บอกให้คะเนะจิโรลับมีดแทนก่อนหน้า⁵ จึงคิดว่าหากแนะนำให้โยะมิชะวะที่เมืองคะซุมิ (霞町の良川さん) ซึ่งเป็นมืออาชีพเหมือนกันช่วยลับมีดโยะมิชะวะบุโรอาจจะยอม แต่ปรากฏว่าเขาก็ยังไม่สนใจกรรยาเช่นเคย เพราะทิวิจิของเขาทำให้เขายิ่งเกินกว่าจะไปขอความช่วยเหลือจากใคร โอะอุเมะมิได้หวังใยในสุขภาพของสามีจนกระทั่งละเลยความสำคัญของหน้าที่การงานของสามี เนื่องจากโอะอุเมะเป็นลูกสาวอดีตเจ้าของร้านตัดผมแห่งนี้มาก่อน เธอย่อมจะเข้าใจดีว่ากิจการของร้านสำคัญต่อเธอและครอบครัวมากเพียงไร เพียงแต่โอะอุเมะเห็นว่าโยะมิชะวะบุโรไม่มีทางทำงานออกมาดีได้ จึงไม่มีประโยชน์ที่จะฝืนทำงานต่อไปให้เสียชื่อ

โอ ยอน กุง (Aeo Yeonkyung) กล่าวว่า ถึงแม้ว่าการสื่อสารระหว่างโยะมิชะวะบุโรกับโอะอุเมะจะไม่สัมฤทธิ์ผล แต่โอะอุเมะเข้าใจความรู้สึกและการกระทำของสามีเพราะเธอเป็นลูกสาวเจ้าของร้านตัดผม จึงเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของคนที่เป็นเจ้าของร้านตัดผมดี⁵

นอกจากงานลับมีด โอะอุเมะยังแนะนำให้คะเนะจิโร โคนหนดลูกค้าหนุ่มแทนอีกด้วย

「兼さんに早く」とお梅は眼も一緒に働かして命じた。

「おいらがやるよ」

「お前さんは今日は手が震えるから……」

「やるよ」と芳三郎は鋭くさえぎった。

「どうかしてるよ」とお梅は小声で云った。

「仕事着だ！」

(หน้า 178)

“ไปตามคุณคะเนะมาเร็ว” โอะอุเมะสั่ง(กิน โท)ด้วยสายตา

“ฉันจะทำเอง”

“แต่ว่าวันนี้มือคุณสั่นนะคะ……”

“ฉันจะทำ” โยะมิชะวะบุโรค้านเสียงแข็ง

⁵ Aeo Yeonkyung, 「志賀直哉「剃刀」論—〈切断〉される〈場〉をめぐる」(『解釈 第 51 卷第 1・2 号』、2005 年) p.54

“จะทำได้อย่างไรละ” โอะอุเมะพูดเสียงเบา

“ซุกทำงาน !”

ผู้วิจัยเห็นว่า ถึงแม้งาน โคนหนดจะเป็นงานที่โยะมิชะบุโร “ภูมิใจที่ไม่เคยทำให้หน้าลูกค้าเป็นแผลเลยสักครั้ง” 「間違ひにも客の顔に傷をつけた事がないといふのを自慢にしてゐた。」 (หน้า170) แต่หลังจากที่ลูกค้านุ่มทำที่เหมือนไม้ใส่ใจว่าช่างจะ โคนหนดได้ดีหรือไม่ เพียงแต่ขอให้รับ โคนอย่างรวดเร็วยุให้เสร็จเพื่อจะได้ไปที่ยวผู้หญิงต่อ โยะมิชะบุโรก็ควรที่จะให้คะเนจิโรทำงานที่ไม่สำคัญนี้แทนตามคำแนะนำของโอะอุเมะ ในท้ายที่สุดการที่โยะมิชะบุโร โคนหนดพลาดนั้นอย่าเสียยิ่งกว่าการให้คะเนจิโรที่ไม่ได้ความทำเสียอีก กล่าวได้ว่า ความผิดพลาดของ โยะมิชะบุโรเป็นเครื่องยืนยันถึงความถูกต้องของการตัดสินใจเตือนสามีของโอะอุเมะ

ในฉากสุดท้ายที่โยะมิชะบุโรต้องต่อสู้กับสภาพจิตใจอันปั่นป่วนของตนเองอย่างหนัก โอะอุเมะ ภรรยาซึ่งคอยเตือนและแนะนำสามีมาตลอดทั้งเรื่องจำต้องละสายตาจากสามี เข้าไปดูลูกที่ร้องไห้ขึ้นมา ดั่งข้อความต่อไปนี้

奥で赤児の啼く声がしたので、お梅は入って行つた。

(หน้า179)

ทารกที่อยู่ข้างในก็ร้องไห้ขึ้นมา โอะอุเมะจึงเข้าไปดู

ผู้วิจัยเห็นว่า หากโอะอุเมะยังนั่งเฝ้าสามีทำงานต่อไป เธออาจจะช่วยเตือนสติสามีไม่ให้ก่อความผิดพลาดได้ อันดับแรกเธออาจจะถามสามีว่าเปลี่ยนใบมีดใบใหม่ไหมเมื่อเห็นสามี โคนไม่ได้ตั้งใจ ต่อมาหากเขาไม่ยอมเปลี่ยนและยังฝืน โคนต่อไป เธออาจจะเตือนสามีให้หยุดพัก โดยให้กินโกไปตามคะเนจิโรกลับมา โคนแทนเพราะเห็นว่าสามีดูเหนื่อย เกรียดและทำต่อไปไม่ไหว หรือแม้กระทั่งตอนที่สามี โคนหนดพลาด เธออาจจะตะ โคนเพื่อให้สามีได้สติและไม่มาลูกค้าด้วยอารมณ์ชั่ววูบ จะเห็นได้ว่า คำเตือนของโอะอุเมะนั้นมีความสำคัญมากเพียงใดต่อการทำงานของสามี

จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำแนะนำและคำเตือนของ โอะอุเมะนั้นเป็นประโยชน์ต่อ โยะมิชะบุโร ทว่า โยะมิชะบุโรกลับคือสิ่งไม่รับฟังคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ของภรรยา ทุกครั้งที่ โอะอุเมะเตือน โยะมิชะบุโร เขาจะโมโหและดิ่งคันท่าตามความต้องการของตนเอง แต่ในที่สุดเขาก็ทำงานไม่สำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้ในทีแรก หนแรกที่เขาฝันลับมีดบนห้องนอน เขาทนไม่ไหวและล้มพุงลงไปบนที่นอน ใบมีดที่สาวใช้ของลูกค้าที่ชื่อ ยะมะดะมาริ ไปก็ใช้ไม่ได้ จนต้องนำกลับมาให้ลับใหม่อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาในตอนที่ โคโนฮนวดให้ลูกค้าหนุ่ม โยะมิชะบุโรก็ไม่ฟังคำแนะนำของภรรยาที่บอกให้คะเนจิโร โคโนฮนวดแทน จนกระทั่ง โยะมิชะบุโรรู้สึกเหมือนโดนดุกในฝีมือ เขาก็ยังไม่ทำตามคำแนะนำของภรรยา ในท้ายที่สุดเขาก็ โคโนฮนวดพลาดและตัดสินใจปาดคอลูกค้าหนุ่มจนตาย

ผู้วิจัยเห็นว่า หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องนี้ในฐานะผู้อ่านจะพบว่า เนื่องจาก โยะมิชะบุโรดิ่งคันท่าตามความต้องการของตนเองโดยไม่ฟังคำแนะนำของภรรยา เขาจึงก่อความผิดพลาดครั้งใหญ่ในชีวิตและทำให้เรื่องราวจบลงแบบ โศกนาฏกรรม ในขณะที่หากพิจารณาในมุมมองของตัวละครสามีแล้วจะเห็นได้ว่า ตัวละครภรรยาในเรื่องเป็นอุปสรรคสำหรับสามีในการทำงาน เธอเป็นหนึ่งในเรื่องราวร้ายๆ ในวันที่สามีปาดคอลูกค้า เธอกลายเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้สามีหุนหันดุจกระทั่งฆ่าลูกค้าตายในที่สุด มุมมองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดปีศาจไปโดยที่ผู้ชายดุกผู้หญิง

ทะกิโด มิทซึโยะมิ (滝藤満義) กล่าวว่า ผลงานอาชญาวิทยาของฉิมะ นะ โอะยะยะล้วนมีเนื้อหาเกี่ยวกับการระเบิดอารมณ์ สภาพจิตใจที่ผิดปกติและฆาตกรที่มีรู้สึกสำนึกในความผิดของตน สาเหตุมีเนื้อหาเช่นนี้มาจากสภาวะทางอารมณ์ของผู้เขียนในขณะนั้นที่อัดอั้นตันใจ โมะโหและชิมะเร้าเนื่องจากความขัดแย้งกับพ่อ ความกังวลถึงอนาคตที่ไม่แน่นอนของตนเองและความเก็บกดทางเพศที่ไม่มีที่ระบาย⁶ สำหรับเรื่อง “คะมิชะริ” นั้น ผู้เขียนสร้างตัวละครเอกที่ชื่อว่า “โยะมิชะบุโร” ได้ไม่สมจริง เป็นไปไม่ได้ที่ โยะมิชะบุโรป่วยเป็นไข้เพียง 2-3 วันแล้วจะควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้กระทั่งฆ่าลูกค้าจนตาย นอกจากนี้ โยะมิชะบุโรที่เคยเป็นเด็กฝึกงานบ้านนอกที่พยายามทำตัว

⁶ 滝藤満義、「志賀直哉初期犯罪小説—他者の行方2」（『千葉大学人文研究 第32巻』、2003年）pp.27-28

เป็นคนเมื่องคล้ายๆ กับลูกค้าหนุ่มก็น่าจะเข้าใจหัวอกของเด็กหนุ่มจากต่างจังหวัดเป็นอย่างดี ไม่น่าจะเกลียดลูกค้าหนุ่มถึงขนาดนั้น ผู้เขียนบรรยายภาพโยะมิชะบุโรราวกับว่าเรื่องเพศเป็นสิ่งต้องห้าม พอได้ยินเรื่องชู้สาวแล้วก็จะโมโหขึ้นมาโดยปราศจากเหตุผล กล่าวได้ว่า โยะมิชะบุโรมีลักษณะนิสัยเหมือนผู้เขียนมากกว่าจะเป็นเจ้าของร้านตัดผม⁷

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับทะเลกิโด มีที่ซูโยะมิในประเด็นที่ว่าผู้เขียนใส่ตัวตนและอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเข้าไปในตัวของ โยะมิชะบุโรด้วยไม่มากนัก

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นเพิ่มเติมว่า หากพิจารณาในมุมมองของผู้เขียน โยะอุเมะเสมือนคนรอบข้างที่คอยบอกให้ตัวละครเอกทำในสิ่งที่ถูกที่ควร things ที่ตัวละครเอกไม่ยอมทำ เมื่อเขาโมโหเดือดดาลที่ถูกขัดขวางไม่ให้ทำตามความต้องการของตนเอง เขาจึงบันดาลโทสะกระทั่งประสพเหตุโศกนาฏกรรมในท้ายที่สุด

3.3 บทสรุป

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในเรื่อง “คะมิโชะริ” แล้วพบว่า เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาตามแนวคิดปีตาชิปไตย กล่าวคือ มีลักษณะที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มีอำนาจสูงสุดในบ้าน แม้ว่าตัวละครภรรยาในเรื่องจะแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ แต่ตัวละครสามียึดความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นที่ตั้ง ไม่ยอมรับฟังคำแนะนำที่ดีของภรรยา ในท้ายที่สุด ผลจากการไม่ยอมรับฟังคำเตือนของภรรยาส่งผลกระทบต่อให้เกิดโศกนาฏกรรมที่ใหญ่หลวง อันได้แก่ การที่ตัวละครสามีโกนหนวดพลาดและตัดสินใจฆ่าลูกค้าหนุ่มจนตาย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา ดังที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของตัวละครสามีในผลงานช่วงต้นของมิเงะ นะโอะยะที่ยึดเอาความคิดเห็นของตนเป็นที่ตั้งและไม่ใส่ใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครภรรยา

⁷ 滝藤満義、「志賀直哉初期犯罪小説—他者の行方2」（『千葉大学人文研究 第32巻』、2003年）pp.34-36

บทที่ 4

วรรณกรรมเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” 『范の犯罪』

“ฮัน โนะ ฮันสะอิ” (อาชญากรรมของฮัน) เป็นอีกหนึ่งผลงานในช่วงต้นของมิเงะ นะโอะยะ ที่มีตัวละครสามิภรรยานอกจากผลงานเรื่อง “คะมิโซะริ” ผลงานเรื่องนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกลงในวารสาร *มิระกะบะ* ในเดือนตุลาคม ปีค.ศ.1913 มิเงะ นะโอะยะ เขียนเกี่ยวกับเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ไว้ใน “โซชะโยะตัน” 『創作余談』 ซึ่งตีพิมพ์ลงในนิตยสารเกินคะอิ 『現代』 ฉบับเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1935 ดังข้อความต่อไปนี้

「范の犯罪」支那人の奇術で、此小説に書いたやうなものがあるが、あれで若し一人が一人を殺した場合、過失か故意か分らなくなるだらうと考へたのが想ひつきの一つ。所がそんな事を考へて間もなく、私の近い従弟で、あの小説にあるやうな夫婦関係から自殺して了つた男があつた。私は少し憤慨した心持で、どうしても二人が両立しない場合には自分が死ぬより女を殺す方がましだつたといふやうな事を考へた。気持の上で、負けて自分を殺して了つた善良な性質の従弟が齒がゆかつた。そしてそれに支那人の奇術をつけて書いたのが、「范の犯罪」である。

นอกจาก “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” แล้ว ยังมีนวนิยายเรื่องอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงมายากลของชาวจีน ก่อนหน้านั้นฉันนึกขึ้นมาว่า เมื่อคนคนหนึ่งฆ่าคนคนหนึ่ง เราคงไม่สามารถล่วงรู้ถึงจิตใจของเขาได้ว่าฆ่าไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หลังจากคิดเรื่องนี้ได้สักพักก็เกิดเหตุการณ์ที่น้องชายถูกพี่ตูกน้องของฉันที่สนิทกันฆ่าตัวตายเพราะความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาเหมือนในเรื่องสั้นเรื่องนี้ ฉันรู้สึกโกรธนิดหน่อยและคิดว่าถ้าฉันเข้ากับภรรยาไม่ได้ ฉันยอมเลือกที่จะฆ่าภรรยาดีกว่าฆ่าตัวตาย ฉันรู้สึกหงุดหงิดที่น้องชายผู้แสนดียอมพ่ายแพ้ต่อความรู้สึกและฆ่าตัวตาย ฉันจึงนำการแสดง

มายากลของชาวจีนมารวมกับเรื่องของน้องชายและเขียนเป็นเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ขึ้นมา¹

นอกจากนี้ ฉิมะ นะ โอะยะ ยังเขียนเล่าเกี่ยวกับเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เพิ่มเติมไว้ใน “ฮัน โนะ ฮันสะอิ นิทซุอิเตะ” 『『范の犯罪』に就いて』 (เกี่ยวกับ “ฮัน โนะ ฮันสะอิ”) ซึ่งตีพิมพ์ลงในนิตยสารเก็นคะอิ ฉบับเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1935 ดังข้อความต่อไปนี้

この自殺事件が起つた時、僕は前の支那の奇術のテーマを考へてみた時だつたので、それとつけて、この作品をかいた。細君と両立しないで自殺する場合、自分なら女を殺してもよかつた。はがゆい感じを自分流に直してこれにくつつけた。

ตอนเกิดเหตุอัศวินบาตกรรมขึ้นเป็นตอนที่ผมกำลังคิด โครงเรื่องเกี่ยวกับการแสดงมายากลชาวจีนอยู่ ผมจึงนำสองเรื่องนี้มาผสมผสานกันและเขียนผลงานชิ้นนี้ขึ้นมา ในกรณีที่น่าฆ่าตัวตายเพราะเข้ากับภรรยาไม่ได้ ถ้าเป็นผม ผมเลือกที่จะฆ่าฝ่ายหญิงเสียดีกว่า ผมเปลี่ยนความรู้สึกไม่สบอารมณ์นั้นให้เป็นแบบที่ตนเองต้องการและร้อยเรียงเป็นเรื่องราว²

ฉิมะ นะ โอะยะ แสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้น้องชายของเขาฆ่าตัวตายเพราะเข้ากับภรรยาไม่ได้ว่า เขาไม่เห็นด้วย และถ้าเขาเป็นน้องชาย เขาย่อมเลือกที่จะฆ่าภรรยาดีกว่าฆ่าตัวตาย ความคิดเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อความรู้สึกตนเองมากกว่าผู้อื่น

งานวิจัยที่ผ่านมาพิจารณาว่า “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เป็นผลงานที่มุ่งเน้นความเป็นตัวตน โอะตะ มะซะโอะ (太田正夫) มองว่า “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” คือ “การแผ่ขยายอำนาจของตัวตนและการยก

¹ 志賀直哉、『志賀直哉全集 第6巻』岩波書店、1999年、p. 205

² Ibid., p. 375

ข่องการอุทิศเพื่อตนเอง” (自我の伸長と自己に対する忠誠の尊重)³ ฮนตะ ญูโงะ (本多秋五) มองว่า “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เป็นผลงานที่แสดงออกถึงการปลดปล่อยตัวตนเป็นอิสระ (自我の解放)⁴ ทะนะกะ เอะอิชิ (田中榮一) มองว่า “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เป็น “ผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความหมกมุ่นในการเชิดชูตนเองและการต่อต้านผู้ที่เก็บกดความเป็นตัวตนเอาไว้” (自我尊奉への執着と、自我抑圧者への抵抗)⁵

ทะนะกะ เอะมิริ (田中絵美利) ได้วิเคราะห์เจาะลึกถึงการใช้อยู่ในคำให้การของฮัน และตีความว่า ฮันแสดงออกถึงความเป็นตัวตนอย่างชัดเจน จากคำให้การของฮันจะสังเกตได้ว่า ฮันเรียกแทนตนเองว่า “ฉัน” และ “ตนเอง” อยู่ตลอดทั้งที่ไม่มีคำจำเป็น โดยปกติแล้วภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่มักละประธานของประโยคไว้ ดังนั้นการที่ฮันใช้สรรพนามเรียกแทนตนเองอยู่บ่อยครั้งทำให้ฟังดูเหมือนว่าคำพูดของฮันเป็นประโยคที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ ลักษณะการใช้ภาษาเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการแสดงออกถึงตัวตนและแบ่งแยกความเป็นตนเองออกจากผู้อื่นอย่างชัดเจน⁶ นอกจากนี้เมื่อสังเกตคำที่ฮันเรียกกรรยาจะพบว่า ฮันไม่ได้เรียกกรรยาว่า “กรรยาของฉัน” หรือ “กรรยาของตน” เลยสักคำ แต่ฮันเพียงแต่เรียกกรรยาของตนเองว่า “กรรยา” เท่านั้น การเรียกกรรยาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ฮันต้องการให้ผู้ฟัง(ผู้พิพากษา)และผู้อ่านรู้สึกว่าการกรรยาของฮันเป็นกรรยาทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงและลดช่องว่างระหว่างฮันกับผู้ฟังและผู้อ่านให้น้อยลง⁷ ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมว่า นอกจากการที่ฮันเรียกกรรยาเช่นนี้จะแสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ที่ต้องการจะลดช่องว่างระหว่างฮันกับผู้ฟังและผู้อ่านลงเพื่อที่จะให้ผู้ฟังและผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมกับตนแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกห่างเหินที่ฮันมีต่อกรรยาได้อีกด้วย

³ 太田正夫、「范の犯罪」(『作品研究 志賀直哉の短編』古今書院、1968年) pp.66-69

⁴ 本多秋五、「志賀直哉における自覚の問題」(『文学 第38巻第2号』岩波書店、1970年) p.120

⁵ 田中榮一、「『范の犯罪』」(『現代国語研究シリーズ10 志賀直哉』尚学図書、1980年) p.35

⁶ 田中絵美利、「志賀直哉『范の犯罪』論—共有される欲望、共有される<私>—」(『文学研究論集第25号』、2006年) p.293

⁷ Ibid., pp.295-296

นอกจากงานวิจัยที่กล่าวว่า “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เป็นผลงานซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของตนเอง แล้ว งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งก็วิเคราะห์ว่า “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เป็นผลงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยกย่องเชิดชูแนวคิดปีศาจปไตชิปไตโดยอีกด้วย งานวิจัยของ โยะมิโอะกะ คุมิโกะ (吉岡公美子) นับว่าเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่วิพากษ์เรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” โดยใช้แนวคิดสตรีนิยม (Feminism) โยะมิโอะกะ คุมิโกะ กล่าวว่า สิ่งที่สนับสนุนอาชญากรรมของฮันคือแนวคิดปีศาจปไตชิปไต ความคิดของฮันที่จะฆ่าภรรยา นั้นเป็นตัวแทนความแค้นของกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นมากกว่าเรื่องราวส่วนบุคคลระหว่างสามีภรรยา สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความหวาดกลัวและความแค้นของกลุ่มผู้ชายในสังคมปีศาจปไตชิปไตที่มีต่อการต่อสู้แย่งชิงอำนาจในการปกครองของผู้หญิงที่ปกติแล้วควรจะอยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ชาย ฆาตกรที่ฆ่าภรรยาได้รับการตัดสินให้พ้นผิดด้วยอำนาจของแนวคิดปีศาจปไตชิปไต กล่าวได้ว่าสิ่งที่อยู่เบื้องหลังผลงานเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” คือทฤษฎีปีศาจปไตชิปไตที่สนับสนุนแนวคิดผู้ชายเป็นใหญ่นั่นเอง⁸

ชิงชะ - คิมุระ สตีเฟน (千種・キムラ - ステューブン) กล่าวเสริมแนวคิดของโยะมิโอะกะ คุมิโกะว่า การยอมรับว่าการฆ่าภรรยาหรือความคิดของฮันที่จะฆ่าภรรยาเป็นสิ่งที่ถูกต้องคือการสนับสนุนค่านิยมแบบปีศาจปไตชิปไต ผลงานเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ได้รับคำวิจารณ์ในทางที่ดีจากบรรดานักวิจารณ์ชาย การวิจารณ์ในทางที่ดีจากนักวิจารณ์ชายเหล่านั้นเป็นการต่อสู้ระหว่างเพศ (性の政治) ซึ่งซ่อนค่านิยมแบบปีศาจปไตชิปไตเอาไว้และดูถูกการดำรงอยู่ของผู้หญิง นอกจากนี้ ชิงชะ - คิมุระ สตีเฟน ยังได้สัมภาษณ์เด็กนักเรียนชาวนิวซีแลนด์ถึงความรู้สึกหลังจากที่ได้อ่าน “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” อีกด้วย ผลการสำรวจพบว่า เด็กนักเรียนชาวนิวซีแลนด์ชื่นชม “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เหมือนกลุ่มนักวิจารณ์ชายชาวญี่ปุ่น แม้กระทั่งเด็กผู้หญิงก็ชื่นชอบลักษณะการแสดงออกถึงตัวตนที่รุนแรงและมองว่าไม่มีนัยยะของการกดขี่ทางเพศแฝงเร้น อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะเข้าใจความรู้สึกของฮันราวกับว่าตนเองเป็นฮันเสียเอง⁹

⁸ 吉岡公美子 「『范の犯罪』 試論—フェミニズムの視点から—」 (『文学理論研究'89』、筑波大学現代語・現代文化学系赤祖父哲二研究室、1990年) อ้างถึงใน 田中絵美利、「志賀直哉『范の犯罪』論—共有される欲望、共有される<私>—」 (『文学研究論集第25号』、2006年) pp.288-289

⁹ 千種・キムラ - ステューブン 「『范の犯罪』 (志賀直哉) と性の政治」 (『男性作家を読むフェミニズム批評の成熟へ』新曜社、1994年) อ้างถึงใน 田中絵美利、「志賀直哉『范の犯罪』論—共有される欲望、共有される<私>—」 (『文学研究論集第25号』、2006年) p.289

ทะนะกะ เอะมิริ กล่าวถึงแนวคิดปิตาธิปไตยในผลงานเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ว่า ผู้ที่อยู่ในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดีคือ ผู้พิพากษา เจ้าของคณะละคร ผู้ช่วยชาวจีน และฮัน ล้วนเป็นผู้ชายทั้งหมด โดยปกติแล้วในการพิจารณาคดีน่าจะมีผู้หญิงเข้าร่วมอยู่ด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการคลอคลุมของภรรยาที่น่าจะมีการเรียกพยานคนสำคัญคือ ผู้หญิงที่เป็นหมอตำแยมาสอบสวน หรือในคณะมายากลชาวจีนก็น่าจะมีผู้หญิงคนอื่นนอกจาก ภรรยาของฮัน จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดีดำเนินการ โดยกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ชายทั้งหมด การที่ผู้พิพากษายอมรับคำให้การของเจ้าของคณะละครและผู้ช่วยชาวจีนว่าเป็นความจริงโดยปราศจากข้อสงสัยรวมถึงการที่ผู้พิพากษารู้สึกเห็นใจฮันและตัดสินใจว่าฮันไม่ผิดล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนความคิดของเพศชายอย่างชัดเจน¹⁰

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่ผ่านมาต่างเห็นว่าผลงานเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” เป็นผลงานที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับตัวตนและสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดปิตาธิปไตยที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคม

เมื่อผู้วิจัยศึกษาตัวละครสามีในวรรณกรรมเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” และพิจารณาข้อความที่กล่าวถึงแรงบันดาลใจในการรังสรรค์ผลงานของผู้เขียนประกอบแล้วพบว่า ตัวละครสามีในผลงานเรื่องนี้ไม่ใส่ใจความรู้สึกนึกคิดของภรรยาเช่นเดียวกับผลงานเรื่อง “คะมิโซะริ” ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตัวละครสามี (ฮัน) ตัวละครภรรยา และความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในผลงานเรื่องสั้นช่วงต้นของมิเงะ นะ โอะยะยะ

4.1 เนื้อเรื่องย่อ

ในระหว่างการแสดงมายากลของชาวจีน มีเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้น นักแสดงมายากลหนุ่มชาวจีนนามว่า ฮัน (范) ปามิดไปปักบริเวณคอของภรรยาส่งผลให้ภรรยาเสียชีวิตทันที ในขณะที่นั้นมีคนกว่าสามร้อยคนชมการแสดงอยู่ รวมถึงเจ้าของคณะละคร ผู้ช่วยชาวจีน พิธีกร และ

¹⁰ 田中絵美利、「志賀直哉『范の犯罪』論—共有される欲望、共有される<私>—」（『文学研究論集第25号』、2006年）p.300

ตำรวจ เหตุการณ์เกิดขึ้นต่อหน้าคนหมู่มากและไม่รู้ว่าเหตุฆาตกรรมในครั้งนี้นี้เกิดจากเจตนาหรือ
ความผิดพลาดในการแสดง

การแสดงดังกล่าวเป็นการแสดงที่ให้ผู้หญิงยืนอยู่หน้าแผ่นกระดานแผ่นหนาและผู้แสดงปามีคหลายเล่มไปปีกรอบตัวของผู้หญิงที่ยืนอยู่

ผู้พิพากษาซักถามเจ้าของคณะละครเป็นคนแรก เจ้าของคณะละครให้การว่า เขาไม่รู้ว่าอันเจตนาฆาตกรรยาหรือไม่ พยานคนต่อมาก็คือผู้ช่วยชาวจีน ผู้ช่วยชาวจีนเป็นคนที่มีความสนิทสนมกับคู่สามีภรรยา เขารู้ว่าอันและภรรยามีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันอย่างรุนแรงหลังลูกคนแรกเกิดเมื่อสองปีก่อน เขาเคยแนะนำอันให้หย่ากับภรรยาถ้าเข้ากันไม่ได้ อันตอบกลับมาว่า ถึงภรรยาจะขอหย่าแต่เขาไม่หย่า ผู้ช่วยชาวจีนคิดว่า อันชอบทำอะไรตามอำเภอใจไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น ผู้ช่วยชาวจีนรู้สึกสงสารภรรยาเพราะถ้าหย่าไปก็คงไม่มีผู้ชายดีๆ คนไหนรับผู้หญิงที่เคยแต่งงานกับนักแสดงละครเร่และตระเวนไปตามสถานที่ต่างๆ หากไม่แต่งงานใหม่ เธอก็ไม่มีบ้านให้กลับไป แล้วเพราะพี่ชายเป็นคนสามะเลเทเมาทำให้ครอบครัวล่มจม เขายอมรับว่าเขาคิดว่าอันฆาตกรรยาด้วยความจงใจ

หลังซักพยานเสร็จ ผู้พิพากษาก็เรียกจำเลยมาซักถามต่อ อันเล่าว่าเขาเคยรักภรรยามากจนเริ่มเกิดปัญหาในตอนที่ถูกเกิด เนื่องจากเขาคิดว่าลูกที่เกิดเป็นลูกชู้ของผู้ชายที่เป็นเพื่อนสนิทของเขาและเป็นลูกพี่ลูกน้องกับภรรยา การที่เขาคิดเช่นนั้นเพราะเด็กคลอดก่อนกำหนดในเดือนที่แปดหลังแต่งงาน อันเล่าว่าเขาพยายามคิดว่าความตายของลูกชู้เป็นการชดเชยต่อความผิดบาปของภรรยา แต่ในท้ายที่สุดเขาก็ทำใจไม่ได้ เขาเริ่มทะเลาะกับภรรยาด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่องแต่กลับไม่เคยถามภรรยาถึงความสัมพันธ์กับลูกพี่ลูกน้อง

อันรู้สึกทุกข์ทรมานและกระวนกระวายใจเนื่องจากไม่พอใจที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกับภรรยาที่หักหลังเขา เขาคิดว่าภรรยาเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เขาไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ในวันที่มีการแสดง เมื่อเขาขึ้นไปบนเวทีและสบตาภรรยา เขาเริ่มรู้สึกว่า การเลือกการแสดงชุดปามีคเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เขาพยายามข่มใจให้สงบแต่ก็ทำไม่สำเร็จ เขาปามีคไปปีกรอบตัวภรรยาทีละเล่ม เขาเริ่มรู้สึกว่า เขาไม่สามารถบังคับเบนของตนเองได้ ถึงตรงนี้ภรรยาแสดงออกถึงความหวาดกลัวสุดขีด เขารู้สึกหน้ามืดแต่ก็ยังทุ้มกำลังทั้งหมดเพื่อปามีคไปยังความมืดมืดเบื้องหน้า

ฮันยอมรับว่าเขาตั้งใจฆ่าภรรยาและสร้างทำท่าทางเสมือนว่าตนไม่ได้ตั้งใจ แต่ต่อมาเขากลับบอกว่าเขาเกิดความสงสัยว่าทำไมตนจึงคิดว่าตนเจตนาฆ่าภรรยา ยิ่งคิดเขาก็ยิ่งสับสนมากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่รู้ว่าจะอะไรคือความเป็นจริงกันแน่ เมื่อฮันให้การเสร็จ ผู้พิพากษาเงิบไปสักระยะก่อนพูดว่า “ทำทางจะไม่ได้โกหก” ผู้พิพากษารู้สึกถึงความตื่นเต้นอันแปลกประหลาดพุ่งพล่านภายในร่างกาย เขาหุบปากก้าขึ้นมาและเขียนว่า “ไม่ผิด”

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

4.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครสามีในเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ที่ชื่อ ฮัน เป็นคนที่ชอบทำทุกอย่างให้ออกมาดีที่สุด เขาพยายามประพฤติตนเป็นคนดี หลังจากที่เขาเริ่มสงสัยว่าภรรยาเคยมีความสัมพันธ์กับลูกพี่ลูกน้องและลูกที่เกิดมาไม่ใช่ลูกของเขา ฮันก็พยายามให้อภัยภรรยา เขาหันมานับถือศาสนาคริสต์โดยหวังว่าศาสนาคริสต์จะช่วยให้เขามีจิตใจที่สงบลงและสามารถให้อภัยภรรยาได้สำเร็จ

การกระทำต่างๆ ของสามีในเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า เขาเป็นคนเก็บกด ความเก็บกดนี้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทำให้เขาไม่คิดที่จะปรับความเข้าใจกับภรรยาในเรื่องที่เป็นปัญหาในความสัมพันธ์ แต่กลับเก็บกดความสงสัยและความรู้สึกเคียดแค้นภรรยาเอาไว้คนเดียวจนกระทั่งความอัดอั้นตันใจที่เกิดจากความเก็บกดนั้นส่งผลให้เขาบันดาลโทสะฆ่าภรรยาในที่สุดซึ่งทำให้ความสัมพันธ์จบลงแบบโศกนาฏกรรม

- ความเป็นคนเก็บกด

ความเก็บกดของฮันเกิดจากความต้องการที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ยกตัวอย่างเช่นตอนที่ผู้พิพากษาถามเรื่องลูกชู้ที่เกิดมาได้เพียงสามวันก็ตาย ฮันเล่าความรู้สึกของตนเองดังนี้

「…その赤児の死が総ての償ひのやうにも思はれたので私は自身出来るだけ寛大にならなければならぬと思つてみました」 (略)

「…赤児の死だけでは償ひきれない感情が残りました。離れて考へる時には割に寛大で居られるのです。所が、妻が眼の前に出て来る。何かする。そのからだを見てみると、急に圧へきれない不快を感じるのです」

(หน้า269)

“...ผมก็พยายามให้อภัยเธอเท่าที่จะทำได้โดยคิดเสียว่าความตายของทารกเป็นการชดเชยต่อความผิดของเธอ” ...

“...ผมยังรู้สึกว่แค่ความตายของเด็กทารกยังไม่เพียงพอต่อการชดเชยความผิดได้ ตอนที่มานั่งคิดคนเดียวก็สามารถให้อภัยได้ แต่พอภรรยามาอยู่ตรงหน้าและกำลังทำอะไรบางอย่างอยู่ เมื่อได้เห็นภรรยาแล้วทันใดนั้นก็รู้สึกไม่พอใจขึ้นมาชนิดที่ไม่สามารถสะกดกลั้นเอาไว้ได้เลยครับ”

เห็นได้ชัดว่า ฮันพยายามที่จะคิดเสียว่าความตายของลูกเป็นสิ่งที่จะชดเชยความผิดของภรรยา ถ้าคิดเช่นนั้น ได้เขาจะได้อภัยภรรยาและกลับมาใช้ชีวิตคู่แสนสุขตามเดิม แต่ท้ายที่สุดก็ทำไม่สำเร็จ ก่อนหน้านั้นฮันเล่าว่าลูกตายเพราะถูกภรรยาทำให้ขาดอากาศหายใจตอนให้นม แสดงว่าฮันคิดว่าภรรยาจงใจฆ่าลูกเพื่อชดเชยความผิดของตน การที่ฮันเห็นภรรยาแล้วรู้สึกไม่พอใจอย่างที่ไม่สามารถสะกดกลั้นได้สะท้อนให้เห็นว่า เขาพยายามที่จะเก็บกดความรู้สึกของตนเองเพื่อทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

ในเวลาต่อมา ผู้พิพากษาถามฮันว่า ไม่เคยคิดที่จะหย่ากับภรรยาบ้างหรือ ฮันตอบดังนี้

「したいとはよく思ひました。然し嘗てそれを口に出した事はありませんでした」

「何故だ」

「私が弱かつたからです。妻は若し私から離婚されれば、生きてはゐないと申してゐたからです」

(หน้า269)

“คิดอยู่บ่อยๆ ว่าอยาก(หย่า)ครับ เพียงแต่ไม่เคยพูดออกมาสักครั้ง”

“เพราะเหตุใด”

“เพราะผมอ่อนแอครับ ภรรยาบอกว่าถ้าถูกขอย่า เธอจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้”

จะเห็นได้ว่า ฮันไม่กล้าพูดเรื่องขอย่าเพราะภรรยาบอกเขาว่าหากต้องขอย่า เธอคงจะมีชีวิตอยู่ต่อไปไม่ได้ ความเป็นคนดีคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่นทำให้ฮันกลายเป็นคนเก็บกด ในความเป็นจริงแม้จะไม่ได้ขอย่า แต่ฮันก็รวบรวมเล่าความรู้สึกของคนให้ภรรยาฟังบ้าง อย่างน้อยเพื่อระบายความรู้สึกอัดอั้นตันใจไม่ให้รู้สึกบีบคั้นทางอารมณ์มากเกินไป

ในท้ายที่สุด ฮันก็ไม่สามารถอดทนในสถานะเช่นนั้นได้อีกต่อไป จากต่อไปนี้เป็นฉากที่ฮันเล่าถึงตอนที่เขากำลังแสดงมายากลอยู่บนเวที

「…前晩から初めて其時二人は眼を見合せたのです。其時漸く私は今日此演芸を選んだ事の危険を感じたのです。私は出来るだけ緊張した気分で仕なければあぶないと思ひました。今日上ずつた興奮と弱々しく鋭くなつた神経と出来るだけ鎮めなければならぬと思つたのです。然し心まで食ひ込んである疲労は幾ら落ちつかうとしてもそれを許しません。其時から私は何となく自分の腕が信じられない気がして来たのです。」

(หน้า 274)

“...ตอนนั้นเป็นครั้งแรกที่เราสองคนสบตากันนับตั้งแต่เมื่อคืนก่อน ขณะนั้นเองที่ผมตระหนักในที่สุดถึงความเสี่ยงที่ได้เลือกการแสดงชุดนี้ในวันนี้ ผมคิดว่าหากไม่ทำจิตใจที่ตื่นเต็นให้หายตื่นเต็นแล้วจะอันตราย ในวันนี้ผมจะต้องทำให้อารมณ์ที่พลุ่งพล่านและจิตใจที่โหดเหี้ยมยากจะควบคุมสงบลงเท่าที่จะทำได้ แต่ความเหนื่อยที่กักกินไปถึงจิตใจนั้นไม่ยอมให้ผมทำให้สงบลงแม้ว่าจะพยายามเพียงใดก็ตาม ในตอนนั้นเองที่ผมรู้สึกว่าจะไม่สามารถเชื่อมือตนเองได้อย่างบอกไม่ถูก”

ในตอนที่ยังมีสติสัมปชัญญะ ฮันก็ยังไม่พอจะควบคุมอารมณ์ไม่ทำให้เรื่องเลวร้ายได้ แต่พอร่างกายอ่อนล้าจากการนอนไม่หลับทั้งคืนรวมกับความเจ็บปวดที่ถึงขีดสุดส่งผลให้ฮันควบคุมตนเองไม่ได้และปามีคิดใส่กรรยาในที่สุด

ผู้วิจัยพิจารณาว่า ลักษณะนิสัยของสามีที่เป็นคนเก็บกดนั้นส่งผลให้เขานึกคิดจินตนาการเรื่องที่กรรยามีความสัมพันธ์กับลูกพี่ลูกน้องไปเอง โดยไม่ได้ตามความจริงจากกรรยา ท้ายที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปความสงสัยจนกลายเป็นการปักใจเชื่อว่ากรรยานอกใจนั้นส่งผลให้เขาทำลายความสัมพันธ์กับกรรยาลงด้วยตนเอง

4.2.2 ลักษณะของตัวละครกรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

เมื่อเปรียบเทียบคำให้การของฮันกับผู้ช่วยชาวจีนแล้วพบว่า คำให้การของผู้ช่วยชาวจีนน่าเชื่อถือมากกว่า เนื่องจากว่า สิ่งที่ฮันพูดเกี่ยวกับกรรยานั้นมาจากจินตนาการของฮันเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้ช่วยชาวจีนเล่าจากสิ่งที่เขาเห็นโดยตรง นอกจากนี้ฮันเล่าเรื่องกรรยาคำด้วยความรู้สึกของผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ภาพของกรรยาจึงกลายเป็นคนโหดร้ายเลือดเย็นและประพฤติดุศีลธรรม ในขณะที่ผู้ช่วยชาวจีนซึ่งไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสองสามีกรรยาย่อมไม่มีความจำเป็นต้องพูดเข้าข้างใคร ลักษณะหนึ่งของกรรยาที่ได้จากคำให้การของผู้ช่วยชาวจีนคือ ความเป็นกรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี ลักษณะเช่นนี้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทำให้พิจารณาได้ว่า กรรยาน่าจะเป็นฝ่ายที่ถูกเข้าใจผิดและถูกกระทำอย่างไม่เป็นธรรมจากสามีในความสัมพันธ์

- ความเป็นกรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามี

ถึงแม้ว่าฮันจะปักใจเชื่อว่า กรรยานอกใจตน แต่ฮันเป็นคนที่มักจะจินตนาการเรื่องต่างๆ โดยปราศจากหลักฐานและขาดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จากคำให้การของผู้ช่วยชาวจีนจะเห็นได้ว่า กรรยามีแนวโน้มที่จะไม่ได้นอกใจสามีอย่างที่ฮันปักใจเชื่อ ดังข้อความต่อไปนี้

「これも正しい方でムいました。御承知の通り旅芸人といふものは決して風儀のいい者ばかりではありません。他人の妻を連れて逃げて了ふ、さういふ人間も時々はある位で、范の妻も小柄な美しい女

で、さういふ誘惑も時には受けてみたやうでしたが、それらの相手になるやうなことは決してありませんでした」

(หน้า264)

“ฝ่ายภรรยาก็เป็นคนค่อนข้างดีเช่นเดียวกันครับ เท่าที่ผมทราบ โดยทั่วไปพวกนักแสดงละครเร่มักไม่ใช่คนดีทุกคนหรอก บางครั้งก็มีคนประเภทที่ชวนภรรยาคนอื่นหนีไปกับตน ภรรยาของอันเป็นคนสวยและรูปร่างเล็ก จึงดูเหมือนว่าจะถูกชักชวนอยู่เหมือนกันแต่เธอไม่เคยยอมไปสักครั้ง”

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้ช่วยชาวจีนเห็นว่า ภรรยาของอัน “เป็นคนค่อนข้างดี” ก่อนหน้านั้นผู้ช่วยชาวจีนพูดถึงลักษณะนิสัยของอันว่า “โดยปกติแล้วเป็นผู้ชายที่มีความประพฤติดีครับ” 「素行は正しい男でムいます。」 (หน้า263) เมื่อเปรียบเทียบนิสัยของภรรยากับอันแล้ว ผู้ช่วยชาวจีนเห็นว่า อันเป็นคนที่ดีพร้อมทุกด้าน ในขณะที่ภรรยาซึ่ง “เป็นคนค่อนข้างดี” อาจมีบางเรื่องที่ไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นคนดีโดยสมบูรณ์

ผู้วิจัยเห็นว่า ถึงแม้ว่าภรรยาของอันจะไม่ใช่คนดีพร้อมแต่จากข้อความที่อ้างอิงมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภรรยาของอันเป็นคนที่ซื่อสัตย์ต่อสามีอย่างเคร่งครัด เธออาจจะเป็นคนที่ชอบเล่นการพนันหรือไม่ชอบอ่านพระคัมภีร์ไม่สนใจในศาสนา แต่ในเรื่องความซื่อสัตย์แล้วเธอทำได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

4.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- การที่สามีภรรยาขาดการสื่อสารเพื่อปรับความเข้าใจ

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สามีภรรยาอันมีต้นเหตุมาจากการที่อันสงสัยว่าภรรยา มีความสัมพันธ์กับลูกพี่ลูกน้องของเธอก่อนที่จะแต่งงานกับเขา

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยอื่นที่สนับสนุนให้อันสงสัยคือ การที่ภรรยาเป็นคนสวย ดังคำให้การของผู้ช่วยชาวจีนที่กล่าวว่า “ภรรยาของอันเป็นคนสวยและรูปร่างเล็ก จึงดูเหมือนว่าจะถูกชักชวนอยู่

เหมือนกันแต่เธอไม่เคยยอมไปสักครั้ง” 「范の妻も小柄な美しい女で、さういふ誘惑も時には受けてみたやうでしたが、それらの相手になるやうなことは決してありませんでした」 (หน้า264) นอกจากนี้ฉันเองก็เห็นว่าภรรยาของตนสวยเช่นเดียวกัน ดังที่กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า “เพียงชั่วครู่ ภรรยาซึ่งแต่งหน้าหนาเดินออกมา(ที่เวที)โดยสวมชุดจีนที่ดูฉลาด ... (เธอ)เผยให้เห็นรอยยิ้มที่มีเสน่ห์และทักทายผู้ชมก่อนที่จะเดินไปหยุดยืนอยู่ตรงหน้าแผ่นกระดานหนา” 「間もなく厚化粧をした妻が派手な支那服を着て出て来ました。(略) 愛嬌のある笑を見せて客に挨拶すると厚板の前へ行つて直立しました。」 (หน้า274)

ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่แปลกที่ฉันจะรู้สึกหึงหวงภรรยาเพราะว่ามีคนมาจีบภรรยาและชวนให้ไปเที่ยวหรือหนีตามกันไปเป็นประจำ

ฉันรักภรรยาอย่างมากตลอดนับตั้งแต่แต่งงานวันแรกกระทั่งวันที่ลูกเกิด เมื่อเขาเห็นลูกครั้งแรก เขาคิดว่าลูกที่เกิดมาไม่ใช่ลูกของตนเอง เขาจินตนาการต่อไปว่า ภรรยามีความสัมพันธ์กับลูกพี่ลูกน้องของเธอซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของเขาด้วย เขาคิดต่อไปว่า ภรรยาตั้งครรภ์กับลูกพี่ลูกน้องและมาแต่งงานกับเขาในภายหลัง

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ฉันสงสัยว่าลูกที่เกิดมาไม่ใช่ลูกของตน อาจเป็นเพราะตอนที่เขาเห็นทารกครั้งแรก เด็กตัวโตเท่ากับเด็กที่คลอดโดยทั่วไปไม่เหมือนเด็กที่คลอดก่อนกำหนดซึ่งตัวเล็กกว่าปกติ อย่างไรก็ตามนอกจากการสันนิษฐานดังกล่าวไม่มีหลักฐานอื่นใดที่ยืนยันว่าเด็กคนนี้คลอดตามปกติและเป็นลูกชู้ ความสงสัยของฉันจึงเป็นเพียงความสงสัยยังไม่ใช่ข้อเท็จจริง

ลักษณะนิสัยที่ชอบคิดจินตนาการเอาเองโดยไม่มีหลักฐานและไม่สื่อสารกับผู้อื่นเพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่ตนคิดนั้นถูกต้องเพียงใดส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างฉันกับภรรยา ทำให้ความสัมพันธ์ย่ำแย่ลงเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดโศกนาฏกรรมขึ้น

ในตอนที่ถูกพิพากษาไต่สวนฉันเกี่ยวกับเรื่องที่ภรรยาชู้ ฉันตอบดังนี้

「お前はその相手の男を知つてゐるか？」
 「想像してゐます。それは妻の従兄です」 (略)
 「お前の所へ来る前の関係だらうな？」
 「勿論さうです。赤児は私の所へ来て八月目に生まれたのです」

(หน้า268)

“คุณรู้จักผู้ชายคนที่เป็นคนรักของภรรยาไหม?”

“ผมจินตนาการเอาครับ คนคนนั้นคือลูกพี่ลูกน้องของภรรยาครับ” ...

“ถ้าเช่นนั้นก็คงจะเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่เธอจะแต่งงานกับคุณสินะ”

“แน่นอนครับ เพราะว่าเด็กเกิดในเดือนที่แปดหลังจากเราแต่งงานกัน”

จะเห็นได้ว่า คำตอบของอันมาจากการที่จินตนาการของเขาเอง เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภรรยากับลูกพี่ลูกน้องก็เป็นเรื่องที่เขาจินตนาการเช่นกัน นอกจากนี้ อันยังไม่ถามภรรยาเพื่อพิสูจน์ความเป็นจริงเลย ดังข้อความต่อไปนี้

「妻はその関係に就てお前に打ち明けたか？」

「打ち明けません。私も訊かうとしませんでした。そしてその赤児の死が総ての償ひのやうにも思はれたので私は自身出来るだけ寛大にならなければならぬと思つておました」

(หน้า269)

“ภรรยาเคยสารภาพเรื่องความสัมพันธ์นี้ให้คุณฟังไหม?”

“ไม่เคยครับ ผมเองก็ไม่คิดจะถามเหมือนกัน จากนั้นเป็นต้นมาผมก็พยายามให้อภัยเธอเท่าที่จะทำได้โดยคิดเสียว่าความตายของทารกเป็นการชดเชยต่อความผิดของเธอ”

สมมติว่าอันเข้าใจผิดคิดไปเองตั้งแต่ลูกเกิด การที่ภรรยาไม่เปิดเผยถึงความสัมพันธ์ของเธอกับพี่ชายย่อมเป็นเรื่องปกติ เพราะเธอไม่ได้ทำอะไรผิดจึงไม่มีความจำเป็นจะต้องพูดอะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้

ก่อนหน้านั้นอันได้อธิบายถึงการตายของลูกไว้ดังต่อไปนี้ อันเล่าว่า ลูกของเขาถูกรรยา “ใช้
 ด้านมปิดปากและจุมกจนขาดอากาศหายใจ” 「乳房で息を止められたのです」 (หน้า268) เมื่อผู้
 พิพากษาถามว่า “กรรยาไม่ได้เจตนาให้เป็นเช่นนั้นหรือ?” 「妻はそれを故意でしたので
 はなかつたのか?」 (หน้า268) อันตอบว่า “เจ้าตัวบอกว่าเป็นอุบัติเหตุครับ” 「過ちからだと自
 身は申して居りました」 (หน้า268) เมื่อพิจารณาจากคำให้การของอันแล้วจะเห็นได้ว่า ถึงแม้เขา
 จะอ้างคำพูดของกรรยาที่อธิบายว่า เธอพลั้งมือทำให้ลูกตาย แต่การที่อันบอกว่าลูกของเขาตาย
 เพราะถูกรรยาใช้ด้านมปิดปากและจุมกจนขาดอากาศหายใจนั้นทำให้ผู้พิพากษาหรือผู้อ่านคิด
 ไปว่า กรรยาของอันจงใจฆ่าลูก มีความเป็นไปได้ไม่น้อยมากที่แม่จะทำให้ลูกขาดใจตายระหว่างให้นม
 หากลูกสำลักหรือหายใจไม่ออกขณะให้นม คนเป็นแม่ย่อมรู้และเลิกให้นมในทันที ก่อนที่จะรีบมา
 ดูแลลูกเพื่อให้หายจากอาการสำลักหรือหายใจติดขัด

โคะยะยะมิ ซะชิโอะ (小林幸夫) กล่าวถึงความตายของลูกของอันว่า ถึงแม้กรรยา
 ของอันจะบอกว่าเป็นความผิดพลาดที่ลูกตาย แต่อันสงสัยว่ากรรยาจงใจฆ่าลูกเนื่องจากอันพยายาม
 คิดว่า ความตายของลูกเป็นการชดเชยต่อความผิดที่กรรยาคบชู้¹¹

ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากอันคิดว่ากรรยาคบชู้และลูกที่เกิดมาก็เป็นลูกชู้แล้ว เขายังคิดว่า
 กรรยาจงใจฆ่าลูกอีกด้วย อันพยายามให้อภัยกรรยาหลังลูกตายเพราะคิดว่ากรรยาจงใจฆ่าลูกเพื่อ
 ชดเชยต่อความผิดบาปของเธอ แต่ในที่สุดเขาก็ไม่สามารถให้อภัยกรรยาได้ สาเหตุหลักมาจากการ
 ที่เขาไม่มีทางอภัยให้กรรยาที่ทรยศเขาได้อย่างเด็ดขาด อีกสาเหตุหนึ่งมาจากการที่อันคิดว่าการที่
 กรรยาฆ่าลูกของตนเพื่อชดเชยความผิดของเธอนั้นเป็นวิธีที่ชั่วร้ายและเห็นแก่ตัวอย่างมากนั่นเอง

ในเวลาต่อมา เมื่อผู้พิพากษาถามอันว่า กรรยารักอันไหม อันตอบว่าไม่ได้รัก ผู้พิพากษา
 ถามต่อว่าทำไมจึงคิดเช่นนั้น อันตอบดังนี้

「一つは生きて行く必要からだつたと考へます。実家は兄がつぶ
 して了ひましたし旅芸人の妻だつた女を貰ふ真面目な男のない事

¹¹ 小林幸夫、「志賀直哉を読む4「范の犯罪」」(『月刊国語教育 第17巻7号』、1997年)

を知つてゐるからです。又働くにしても足が小さくて駄目だからです」

(หน้า270)

“ผมคิดว่าเหตุผลหนึ่งคือเธอมีความจำเป็นในการหาเลี้ยงชีพครับ พี่ชายของเธอสิ้นเนื้อประดาตัว นอกจากนั้นเธอก็คงรู้ว่า ไม่มีผู้ชายที่ดีคนไหนที่จะขอผู้หญิงซึ่งเคยเป็นภรรยาของนักแสดงละครเร่มาเป็นภรรยา สมมติว่าเธอมีงานทำจริง เธอก็ไม่สามารถทำงานได้เพราะเท้าของเธอเล็ก”

จะเห็นได้ว่า อันคิดจินตนาการไปโดยไม่ได้ตรวจสอบว่าสิ่งที่ตนคิดนั้นถูกต้องหรือไม่ เขาไม่สื่อสารกับภรรยาแม้แต่น้อย ภรรยาจึงไม่มีโอกาสที่จะอธิบายในสิ่งที่อันสงสัยเลย ความคิดในแง่ลบของอันที่มีต่อภรรยาเริ่มรุนแรงมากยิ่งขึ้นกระทั่งมองว่าภรรยาเป็นศัตรู

「——妻にとつて同棲してゐる事は非常に苦痛でなければならぬと思ふのです。併し其苦痛を堪へ忍ぶ我慢強さは逆も男では考へられない程でした。妻は私の生活が段々と壊されて行くのを残酷な眼つきで只見てゐました。私が自分を救はう——自分の本統の生活に入らうともがき苦しんでゐるのを、押し合ふやうな少しも隙を見せない心持で、しかも冷然と側から眺めてゐるのです。」

(หน้า270)

“ผมคิดว่าสำหรับภรรยาแล้ว ไม่มีอะไรที่จะทุกข์ทนยิ่งไปกว่าการต้องอยู่กับฉันกับผม แต่ความอดทนต่อความทุกข์ทรมานของเธอนั้นสูงมากชนิดที่ผู้ชายไม่สามารถจินตนาการได้เลยครับ ภรรยาเพียงยืนอยู่ข้างๆ ฝ้าดูชีวิตของผมถูกทำลายลงไปอย่างช้าๆ ค้ำยสายตาที่เลือดเย็น เธอมองผมคืนวันช่วยเหลือตัวเองและกระเสือกกระสนอย่างทรมานเพื่อไปให้ถึงชีวิตที่ผมหวังด้วยความเยินยาและ ไม่คิดจะยื่นมือเข้ามาช่วยเลยแม้แต่น้อย”

ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่มีหลักฐานใดยืนยันได้ว่าสิ่งที่ฮันพูดนั้นจริง เขาไม่แม้แต่จะบอกเล่า ความรู้สึกของตนเองให้ภรรยาได้รับรู้ และในคำพูดของฮันก็ไม่มีคำพูดของภรรยาที่สะท้อนให้เห็น ถึงความโหดร้ายเลือดเย็นของเธอแม้แต่คำเดียว

คะระซะวะ มิสึกิ (唐澤聖月) กล่าวว่า ฮันพูดว่า “คาดเดาว่า” “คิดว่า” “ไม่สามารถคิด เช่นนั้นได้” “เพราะคิดว่า” ฮันไม่เคยคิดจะถามภรรยาเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ของภรรยากับพี่ชาย ลูกพี่ลูกน้องที่ฮันสงสัย เขาไม่เคยพูดคุยกับภรรยาในเรื่องที่ควรจะพูดนอกจากทะเลาะกันด้วยเรื่อง ไม่เป็นเรื่อง ดังนั้นความแค้นของฮันที่มีต่อภรรยาจึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และความสัมพันธ์ระหว่าง สามีภรรยาก็มีแต่จะแย่ง ¹²

ผู้วิจัยเห็นว่า จินตนาการของฮันก็เหมือนคำพูดในเชิงนามธรรมที่เขาใช้ในขณะที่ทำให้การกับ ผู้พิพากษา เขาบอกว่าความสัมพันธ์กับภรรยาเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางเขามิให้ไปสู่ “ชีวิตที่แท้จริง” (本統の生活) แต่ก็ไม่สามารถระบุได้ว่าแท้จริงแล้ว “ชีวิตที่แท้จริง” สำหรับเขาคืออะไร การที่ เขาไม่ระบุอาจเป็นเพราะว่าชีวิตเช่นนั้น ไม่มีจริงเป็นเพียงฝันลมๆ แล้งๆ เท่านั้น ความเพ้อฝันเช่นนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ฮันเป็นคนที่มักจะจินตนาการเรื่องต่างๆ ไปโดยปราศจากหลักฐานและขาด ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

จากการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ฮันนึกคิดจินตนาการเรื่องต่างๆ ไปเองและขาด ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นส่งผลให้ฮัน โกรธแค้นภรรยามากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จากการปักใจเชื่อว่าภรรยาของ ตนมีความสัมพันธ์กับลูกพี่ลูกน้องของเธอ

ในตอนที่ฮันเล่าเรื่องลูกพี่ลูกน้องที่เขาคิดว่าภรรยาเป็นคนฆ่า ฮันให้การดังนี้

「何で死んだのだ」
 「乳房で息を止められたのです」
 「妻はそれを故意でしたのではなかつたのか？」
 「過ちからだと自身は申して居りました」

(หน้า 268)

¹² 唐澤聖月. 2009. 志賀直哉『好人物の夫婦』論—夫婦をめぐる小説の誕生 [Online]. Available:

“แล้วตายเพราะอะไร”

“ขาดอากาศหายใจเพราะถูกเต้านมปิดปากปิดจมูกครับ”

“ภรรยาไม่ได้เจตนาให้เป็นเช่นนั้นหรือ?”

“เจ้าตัวบอกว่าเป็นอุบัติเหตุครับ”

ผู้วิจัยเห็นว่า ฮันพูดให้ผู้พิพากษาคิดว่า ภรรยาเจตนาฆ่าลูก คำพูดของฮันที่ว่าลูกตายเพราะภรรยาใช้เต้านมปิดปากและจมูกของลูกจนขาดอากาศหายใจนั้นเป็นสิ่งที่ฮันคาดเดา เนื่องจากภรรยาเป็นคนบอกเองว่าเป็นอุบัติเหตุ เรื่องนี้จึงสามารถพิจารณาได้สองแง่มุม แง่มุมแรก หากภรรยาของฮันคบชู้จริง เธออาจต้องการฆ่าลูกเพื่อทำลายหลักฐานที่เธอคบชู้ แต่ในอีกมุมหนึ่งก็มองได้ว่า หากเธอไม่ได้คบชู้ เธอก็พูดไปตามความจริงว่าเป็นอุบัติเหตุ ด้วยเหตุนี้ฮันอาจจะคาดเดาถูกหรือผิดก็ได้

ผู้พิพากษาถามต่อไปอีกว่า ภรรยาไม่เคยบอกฮันเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับลูกพี่ลูกน้องบ้างเลยหรือ ฮันตอบว่าไม่เคยและตนก็ไม่เคยคิดจะถาม ได้แต่พยายามคิดว่าความตายของลูกชู้เป็นการชดเชยต่อความผิดบาปของภรรยา

ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ว่าฮันจะคาดเดาถูกหรือไม่เกี่ยวกับเรื่องที่ภรรยานอกใจ แต่เขาก็ควรถามภรรยาในเรื่องนี้ หากภรรยานอกใจจริง การถามอาจทำให้เขาจับพินัยภรรยาได้ว่าเธอไม่จริงใจ แต่หากภรรยาไม่ได้นอกใจ การถามภรรยา ก็เป็นการเปิดโอกาสให้ภรรยาได้อธิบายและยืนยันความบริสุทธิ์ใจของเธอ การสื่อสารระหว่างสามีภรรยาจะทำให้หลีกเลี่ยง โศกนาฏกรรมได้

- การที่ภรรยาเป็นฝ่ายถูกกระทำจากสามี

เมื่อพิจารณาจากบริบทต่างๆ ในเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” แล้วพบว่า ภรรยาที่มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นผู้ถูกกระทำมากกว่าผู้ที่ทำร้ายสามี คำให้การของผู้ช่วยชาวจีนแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ตัวละครภรรยาจะไม่ใช่นคนที่ดีพร้อมอย่างฮัน แต่เธอก็ไม่เคยนอกใจฮันเลยสักครั้ง

นอกจากนี้ ตัวละครภร่ายังเป็นคนที่น่าสงสารเพราะเวลาทะเลาะกันด้วยเรื่องไร้สาระ ฮันจะเป็นฝ่ายโกรธจัดเพียงแต่ยังระงับอารมณ์โกรธเอาไว้ได้ ผู้ช่วยชาวจีนเล่าว่า หลังภรรยาของฮัน

คลอคลุกก่อนกำหนดเมื่อสองปีก่อนและถูกตายหลังคลอดได้สามวัน ความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยาที่เลวร้ายลงเรื่อยๆ ดังนี้

「…二人は時々極下らない問題から烈しい口論を起します。さういふ時、范は直ぐ蒼い顔になつて了ひます。然しあの男はどんな場合でも結局は自分の方で黙つて了つて、決して妻に対して手荒な行ひなどをする事はムいせん。尤もあの男の信仰もそれを許さないからでせうが、顔を見るとどうしても、抑へきれない怒りが凄い程に露れてゐる事もムいます。…」

(หน้า264)

“...ทั้งสองคนมักทะเลาะกันรุนแรงด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่อง เวลาทะเลาะกันหน้าของฮันจะซีดเผือกขึ้นมาทันที แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามผู้ชายคนนั้นก็เป็นผู้ชายเสียก่อนและไม่เคยลงไม้ลงมือกับภรรยาเลยสักครั้ง อาจเป็นเพราะว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความคิดไปตามความเชื่อของเขาก็เป็นได้ เวลาที่ผมสังเกตสีหน้าของฮัน ความโกรธรุนแรงอย่างที่ยากจะสะกดกลั้นเอาไว้ได้ลับอยู่บนใบหน้า...”

ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อพิจารณาจากคำให้การของผู้ช่วยชาวจีนจะเห็นได้ว่า ผู้ช่วยชาวจีนมองว่า ภรรยาของฮันเป็นฝ่ายถูกกระทำ ถึงแม้ว่าฮันจะพยายามระงับอารมณ์โกรธของตนเองและไม่ทำร้ายภรรยาของตน แต่ในจิตใจของฮันเต็มไปด้วยความ โหดร้าย สิ่งที่จะระงับมิให้ฮันทุบตีภรรยาคือความกลัวความคิดไปตามความเชื่อทางศาสนาหรือความเป็นคนดีที่ตนเองยึดมั่นตลอดมา การที่ผู้ช่วยชาวจีนไม่เอ่ยถึงความ โหดร้ายของภรรยาทั้งที่ฮันกล่าวหาว่าภรรยาเป็นคน โหดร้ายนั้นสะท้อนให้เห็นว่า ภรรยาน่าจะเป็นฝ่ายถูกกระทำมากกว่า นอกจากนี้ฮันได้ให้การกับผู้พิพากษาว่า เขาทะเลาะกับภรรยาในคืนก่อนวันที่แสดงมายากลและฆ่าภรรยา ทั้งคู่ทะเลาะกันเพราะภรรยาทำอาหารเย็นช้าไม่ทันใจฮัน ฮันจึงโมโห จะเห็นได้ว่า คำให้การของผู้ช่วยชาวจีนและฮันสอดคล้องกันในประเด็น

ของเรื่องที่จะเล่ากัน ฮันเป็นฝ่ายเริ่มหาเรื่องทะเลาะกับภรรยา ก่อน จึงมีแนวโน้มว่าฮันจะเป็นฝ่ายที่
ทำร้ายภรรยา มากกว่า

ด้วยเหตุนี้ ผู้ช่วยชาวจีนจึงกล่าวว่า เขา รู้สึกสงสารภรรยาของฮัน ดังนี้

「妻もまた実際可哀さうな女なのです。范と一緒になつてから三年
近く旅芸人として彼方此方と廻り歩いてゐますが、故郷の兄といふ
のが放蕩者で家はもうつぶれて無いのです。仮に范と別れて帰つた
所が、四年も旅を廻つて来た女を信用して結婚する男もないし、不
和でも范と一緒にゐるより他はなかつたのだと思ひます」

(หน้า 265)

“ภรรยา(ของฮัน)เป็นคนที่น่าสงสารจริงๆ ตั้งแต่อยู่กินกับฮันมาก็เที่ยว
ตระเวนไปทั่วสารทิศเกือบสามปีในฐานะนักแสดงละครเร่ พี่ชายที่บ้านเกิด
ก็เป็นคนชอบเที่ยวสำมะเลเทเมา ทำให้ตระกูลล่มจม สมมติว่าเธอเลิกกับฮัน
จริง ก็คงไม่มีผู้ชายคนไหนยอมแต่งงานกับผู้หญิงที่เร่ร่อนมาตลอดสี่ปี
หรอก ผมจึงคิดว่า เธอเลยไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะอยู่กินกับฮันต่อไป
แม้ว่าจะเข้ากันไม่ได้ก็ตาม”

ในเวลาต่อมา เมื่อผู้พิพากษาถามผู้ช่วยชาวจีนว่า ฮันฆ่าภรรยาโดยเจตนาหรือประมาท
ผู้ช่วยชาวจีนตอบว่า “คิดว่าน่าจะฆ่า” 「(殺したな) と思ひました」 (หน้า 266) ถึงแม้ว่าใน
ภายหลังผู้ช่วยชาวจีนจะพยายามพูดให้เป็นกลางว่า “แต่ก็สามารถคิดได้เช่นกันว่า ผมคิดว่าฮันจงใจ
ฆ่าภรรยาได้โดยง่ายเพียงเพราะผมรู้เรื่องความสัมพันธ์ของทั้งคู่เป็นอย่างดี” 「私が (殺したな)
と思つたのも、同様に二人の平常の關係をよく知つてる所から、單純にさう思つたのか
も知れないと、後で考へられるのです」 (หน้า 266) แต่คำพูดดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้ช่วย
ชาวจีนคิดว่า ฮันอาจจะฆ่าภรรยาเพราะฮันเป็นฝ่ายโกรธแค้นและอยากจะทำร้ายภรรยา มาตลอด
ความคิดของผู้ช่วยชาวจีนเองก็สอดคล้องกับการที่ฮันบอกผู้พิพากษาในตอนจบของเรื่องว่า “...ผม
ไม่เคยจินตนาการภาพของตนเองที่สามารถพูดเรื่องความตายของภรรยาด้วยจิตใจที่เบิกบานเช่นนี้
มาก่อนแม้ในตอนที่เคยแค้นภรรยาอย่างที่สุดก็ตาม” 「...私はこれまで妻に対してどんな烈し

い憎みを感じた場合にもこれ程快活な心持で妻の死を話し得る自分を想像した事はありません」(หน้า277-278)

เมื่อพิจารณาคำพูดของฮันที่กล่าวถึงตอนที่ทะเลาะกับภรรยาในเรื่องไร้สาระแล้วพบว่า สอดคล้องกับคำพูดของผู้ช่วยชาวจีนเช่นกัน

「——食ひ物の事です。腹が空いてみると私は癩癩持になるのです。で、其時妻が食事の支度でぐづぐづしてみたのに腹を立てたのです」

「いつもより、それが烈しかつたのか」

「いいえ。然しいつになく後まで興奮してみました。…」

(หน้า272)

“...(ทะเลาะกัน)เรื่องอาหารครับ ผมเป็นคนที่ไม่หิวแล้วจะโมโหง่ายครับ ตอนนั้นผมโมโหที่ภรรยาเตรียมอาหารช้าครับ”

“แล้วทะเลาะกันรุนแรงกว่าปกติหรือเปล่า”

“เปล่าครับ แต่หลังจากนั้นผมก็ยังหงุดหงิดหัวเสียไม่หายอย่างผิดปกติ”

จะเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วฮันผู้ยึดมั่นในศีลธรรมในสายตาของคนภายนอกกลับเป็นคนขี้โมโหและมีแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรงต่อภรรยาได้ง่าย

ผู้วิจัยพิจารณาว่า ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ขาดการสื่อสารเพื่อปรับความเข้าใจกันเช่นนี้ เกี่ยวข้องกับลักษณะของความสัมพันธ์ที่ภรรยาเป็นฝ่ายถูกกระทำด้วย กล่าวคือ การขาดการปรับความเข้าใจซึ่งกันและกันในกลุ่มสามีภรรยาฮันมีลักษณะที่ภรรยาถูกกระทำโดยลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไป

ยกตัวอย่างเช่น ตอนที่ฮันบอกว่า ลูกชู้ตายเพราะถูกทำให้ขาดอากาศหายใจ ฮันเสริมต่อว่า ภรรยาบอกว่าเป็นอุบัติเหตุ หากเชื่อตามคำพูดของฮันจะเห็นได้ว่า คู่สามีภรรยาทั้งคู่แทบจะไม่ได้สื่อสารกันเลย นอกจากนี้ดูเหมือนว่าฮันจะไม่ต้องถามรายละเอียดเพิ่มเติมกับภรรยาเพื่อความกระจ่างเลยแม้แต่น้อย หรือภรรยาอาจจะอธิบายเรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่ฮันไม่รับฟังก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้

ภรรยาจึงไม่มีโอกาสได้อธิบายหรือถูกลิดรอนสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเพราะสามีไม่รับฟังความเห็นของเธอ

นอกจากตัวอย่างข้างต้น ก็ยังมีตอนที่ฮันบอกว่าเขาไม่เคยถามภรรยาถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับลูกพี่ลูกน้องเลย และตอนที่ฮันคิดว่าภรรยาไม่รักเขาเพราะเธอมีความจำเป็นต้องพึ่งพาสันในการเอาชีวิตรอด เหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครภรรยาถูกลิดรอนสิทธิในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาและในการให้การบนชั้นศาลเนื่องจากเธอถูกฆ่าตายไปแล้ว ผู้ประพันธ์เองก็เลือกที่จะใช้รูปแบบการดำเนินเรื่องหลังจากภรรยาตายไปแล้ว ตัวละครภรรยาจึงหมดสิทธิที่จะมาแก้ต่างถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ภรรยาของฮันถูกฮันลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการอธิบายเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ฮันสงสัยว่าภรรยาคบชู้ ให้กำเนิดลูกชู้และฆ่าลูก นอกจากนี้เธอยังถูกผู้แต่งลิดรอนสิทธิเสรีภาพโดยการไม่ให้ตัวละครภรรยาของฮันพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ เรื่องของเธอถูกเล่าผ่านบุคคลที่สามคือฮันและผู้ช่วยชาวจีนเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงหากผู้แต่งต้องการให้ภรรยาของฮันได้พูดถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น ผู้แต่งอาจจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดของภรรยาของฮันตอนที่เธอยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นได้ จากผลของการถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพดังกล่าว ภรรยาของฮันจึงถูกฮันสร้างภาพให้เป็นคนโหดร้ายที่สมควรตายดังที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อ 4.3.2 ภาพตัวละครภรรยาจากคำให้การของฮัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ฮันพยายามพูดเพื่อให้ตนเองดูอ่อนแอจากการใช้คำว่า “ไม่กล้า” (弱かつた) หลายครั้งในการให้การต่อผู้พิพากษา แต่ความ “ไม่กล้า” นั้นกลับเป็นสิ่งที่ดูมีคุณค่าเพราะเป็นความ “ไม่กล้า” ที่จะกระทำบาปด้วยการทำร้ายภรณานั่นเอง ในทางกลับกันเขาสร้างภาพภรรยาให้ มีลักษณะของเพศชายที่แข็งแกร่งก้าวร้าวดังที่ฮันได้กล่าวถึงภรรยาในตอนหนึ่งว่า

「——妻にとって同棲してゐる事は非常に苦痛でなければならぬと思ふのです。併し其苦痛を堪へ忍ぶ我慢強さは逆も男では考へられない程でした。…」

(หน้า 270)

“...ผมคิดว่าสำหรับภรรยาแล้ว ไม่มีอะไรที่จะทุกข์ทนยิ่งไปกว่าการต้อง
อยู่กินกับผม แต่ความอดทนต่อความทุกข์ทรมานของเธอนั้นสูงมากชนิดที่
ผู้ชายไม่สามารถจินตนาการได้เลยครับ...”

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” มีลักษณะที่ตัวละครสามีเป็นผู้กระทำ ส่วนตัวละครภรรยาเป็นฝ่ายถูกกระทำ ตัวละครสามีมีลีลาการสนทนาที่แสดงความคิดเห็นของภรรยา ยึดเอาความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นที่ตั้งและสร้างภาพภรรยาให้เป็นคนที่โหดร้ายสมควรตายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้ตนเอง

4.3 บทสรุป

ตัวละครสามีในเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” มีลักษณะนิสัยที่เก็บกด ชอบคิดเอาเองและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การที่ตัวละครสามีพยายามทำตนเป็นคนดีพร้อมได้ย้อนกลับมาทำร้ายตัวเองด้วยการทำให้เขาเก็บกดจนทนไม่ไหวและบันดาลโทสะฆ่าภรรยาในที่สุด ในขณะที่ตัวละครภรรยาเหมือนแพะรับบาปจากการถูกสามีปรักปรำ ซ้ำยังถูกสามีฆ่าตายโดยที่ตนไม่ได้อธิบายเรื่องที่เกิดขึ้นแม้แต่น้อย แม้กระทั่งตอนที่เธอยังมีชีวิตอยู่ เธอก็แทบจะไม่มีสิทธิแสดงความคิดเห็นใดๆ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในผลงานช่วงต้นของฉิมะ นะ โอะยะยะที่ภรรยาถูกกำหนดให้เป็นเพียงตัวละครที่ไม่มีสิทธิออกเสียงและแสดงตัวตนที่แท้จริงของตน

บทที่ 5

วรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” 『好人物の夫婦』

วรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” (คู่สามีภรรยาที่ดี) นับเป็นผลงานในช่วงกลางเรื่องแรกที่มีตัวละครสามีภรรยาเป็นตัวละครเอก ฉิมะ นะ โอะยะยะเขียนเกี่ยวกับการประพันธ์ผลงานเรื่องนี้ไว้ใน “โชชะโยะตัน” 『創作余談』 ซึ่งตีพิมพ์ลงในนิตยสารเกินตะอิ 『現代』 ฉบับเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1935 ดังข้อความต่อไปนี้

「好人物の夫婦」メーテルリンクの「智慧と運命」に感心し、愚さから来る誤解や意地張りで悲劇を作る事が如何に下らないかといふ事を思ひ、それから救はれる場合の一つとして此小説を書いた。「智慧と運命」は永い間よくなかつた父との関係にも大変よく働いた。

เรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ผมรู้สึกประทับใจในผลงานเรื่อง “ปัญญากับโชคชะตา” ของเมเทอร์ลิงก์ ผมคิดว่าการก่อ โศกนาฏกรรมจากความเข้าใจผิดหรือการยึดความเห็นของตนเป็นที่ตั้ง โดยไม่ฟังผู้อื่นที่เกิดจากการขาดซึ่งสติปัญญานั้นเป็นเรื่องไร้สาระ ผมจึงเขียนผลงานชิ้นนี้ขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างของกรณีที่สามารถหลีกเลี่ยง โศกนาฏกรรมได้ “ปัญญากับโชคชะตา” ได้ช่วยผมในเรื่องความสัมพันธ์กับพ่อที่ระหองระแหงกันมานาน¹

¹ 志賀直哉、『志賀直哉全集 第6巻』岩波書店、1999年、p.206

จะเห็นได้ว่า จากการอ่าน “ซิเอะ โทะ อุมเมะอิ” 『智慧と運命』 (ปัญญากับโชคชะตา) ของ เมเทอร์ลิงก์ (メーテルリンク) ² ทำให้ฉิมะ นะโอะยะยะตระหนักว่ามนุษย์ไม่ควรก่อ โศกนาฏกรรมจากความเข้าใจผิดและยึดติดกับความคิดของตนเองมากเกินไป โศกนาฏกรรม ดังกล่าวสอดคล้องกับโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นในผลงานช่วงต้นที่มีตัวละครสามีภรรยา โยะมิชะบุโร ตัวละครสามีในเรื่อง “คะมิโชะริ” เพิกเฉยต่อคำเตือนของภรรยากระทั่งเกิดโศกนาฏกรรมขึ้น ในขณะที่ อัน ตัวละครสามีในเรื่อง “อัน โนะอันสะอิ” มีความเป็นไปได้ที่จะเข้าใจภรรยาผิดและยึดมั่นกับความคิดของตนเองกระทั่งนำไปสู่โศกนาฏกรรม

กระซวะวะ มิสึกิ (唐澤聖月) กล่าวถึง “ซิเอะ โทะ อุมเมะอิ” ว่า ฉิมะ นะโอะยะยะได้อ่าน ผลงานเรื่อง “ซิเอะ โทะ อุมเมะอิ” สมัยที่ย้ายไปพำนักที่เมืองอะบิโกะ (我孫子) และได้รับ อิทธิพลในการใช้ชีวิตและการประพันธ์จากผลงานเรื่องนี้ กล่าวได้ว่า การอ่านผลงานเรื่องนี้ส่งผลให้ฉิมะ นะโอะยะยะปฏิเสธความขัดแย้งและก้าวเข้าสู่โลกแห่งความสงบสันติ ³

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าตัวละครสามีภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” จะหลีกเลี่ยง โศกนาฏกรรมได้สำเร็จ แต่มีอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาระหว่างคู่สามีภรรยาในเรื่อง ได้คลี่คลายลงอย่าง สมบูรณ์

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาตัวละครสามี ตัวละครภรรยา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง สามีภรรยาที่ภรรยา มีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลงานในช่วงต้น

² Maurice Maeterlinck (1862 – 1949) นักประพันธ์บทละครและกวีชาวเบลเยียม งานเขียนต้นฉบับของเมเทอร์ลิงก์ เป็นภาษาฝรั่งเศส ตอนที่เผยแพร่บทละครเรื่องแรกคือ La Princesse Maleine ในปี ค.ศ.1889 เมเทอร์ลิงก์ได้รับการขนานนามว่าเป็นเชคสเปียร์คนใหม่ งานเขียนที่มีชื่อเสียงได้แก่ Pelléas et Mélisande (1892), L' Oiseau bleu (1908) และ La Vie des Abeilles (1901) เมเทอร์ลิงก์ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมในปีค.ศ.1911 ส่วนผลงานเรื่อง “ซิเอะ โทะ อุมเมะอิ” (La Sagesse et la Destinée) (1898) นั้น เป็นผลงานที่ใช้ปัญหาศึกษาความจริงแท้ของชีวิตมนุษย์ด้วยวิธีสังเกตการณ์แบบวิทยาศาสตร์

³ 唐澤聖月. 2009. 志賀直哉『好人物の夫婦』論—夫婦をめぐる小説の誕生 [Online]. Available: <<http://ci.nii.ac.jp/naid/120001941036>> p.58

5.1 เนื้อเรื่องย่อ

กลางดึกอันเงียบสงบคืนหนึ่งในฤดูใบไม้ร่วง สามีบอกภรรยาว่าตนจะออกเดินทางไปเที่ยว ภรรยาได้ยินสามีพูดดังนั้นก็ไม่สบายใจและขอร้องให้สามีสัญญาว่าจะไม่นอกใจ สามีไม่ยอมสัญญาและพูดล้อเล่นแก้งให้ภรรยาโมโห คำพูดของสามีทำให้ภรรยารู้สึกแค้นและร้องขอคำสัญญาจากสามีอีกครั้งสามีรู้สึกหงุดหงิดและบอกว่าจะเลิกไปเที่ยวแล้ว ภรรยาคิดว่าสามีโกธจริงจึงไม่พูดเรื่องนี้อีก

วันรุ่งขึ้น พี่สาวคนโตของภรรยาเขียนจดหมายมาบอกว่าคุณชายของภรรยาป่วยหนัก เมื่อสามีทราบเรื่องจึงบอกให้ภรรยารับกลับบ้านไปดูแลคุณชาย ภรรยาบอกว่าจะรีบไปรีบกลับเพราะเป็นห่วงเรื่องที่บ้าน สามีซึ่งทราบคิดว่าภรรยาหมายความว่าอย่างไร จึงหัวเราะและบอกภรรยาว่าไม่ต้องเป็นห่วง เขาจะทำตัวเป็นคนดีไม่นอกใจ ภรรยาได้ยินดังนั้นจึงโล่งอกและเตรียมสัมภาระออกเดินทาง

หลังจากคุณชายหายป่วยและภรรยาเดินทางกลับบ้าน ในช่วงเช้าของวันที่อากาศแจ่มใสวันหนึ่งในฤดูใบไม้ผลิ สามีได้ยินเสียงอาเจียนของทะกิ (澁) สาวใช้ที่บ้าน เขาคิดว่าทะกิน่าจะตั้งครรภ์ สามีคิดว่าภรรยาต้องสงสัยเขาอย่างแน่นอน สมัยที่เขายังโสด หลายครั้งที่เขามีความสัมพันธ์ทางเพศกับสาวใช้ ทว่านับแต่แต่งงานมาเขากลับไม่มีความมั่นใจในเรื่องนั้น เขาแก้งพูดให้ภรรยาคิดว่าเขากำลังนอกใจ เวลาผ่านไปภรรยาเริ่มหวาดระแวงสามีมากยิ่งขึ้นและเริ่มจะรับไม่ได้ ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงสามีจะไม่ได้ทำทะกิตั้งครรภ์ แต่ไม่ใช่ว่าเขาจะไม่มีความรู้สึกต่อทะกิในเชิงชู้สาวเลย อย่างไรก็ตามเขารู้สึกว่าความรู้สึกที่มีต่อทะกิไม่ใช่ความรัก เขาสามารถยับยั้งชั่งใจได้เพราะเขาไม่อยากทำลายความสัมพันธ์ในครอบครัว

สามีตัดสินใจบอกความจริงกับภรรยาว่าเขาไม่ได้ทำทะกิตั้งครรภ์ ภรรยาต้องเข้าไปในดวงตาของสามีที่กำลังยืนอยู่ ก่อนจะเลี้ยวสายตามองไปยังที่ไกลๆ อย่างไรก็ตามโดยไม้อ่อยคำใด สามีสั่งเสียงเรียกภรรยาต่างๆ ราวกับจะเร่งเร้า ริมฝีปากของภรรยาสั่นระริก แต่ในที่สุดเธอก็พูดขอบคุณสามี พูดจบน้ำตาก็ไหลพรากลงมาจากดวงตาที่เบิกกว้างคู่่นั้น สามีคิดว่าภรรยาเข้าใจ เขานั่งลงและกอดภรรยา ในเวลาต่อมาสามีคุยกับภรรยาเรื่องทะกิ ร่างกายของภรรยาเริ่มสั่นสะท้านไม่หยุด

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

5.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครสามีในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” เป็นคนที่มีฐานะ ประกอบกับการที่เขาเป็นคนเจ้าชู้จึงมีความสัมพันธ์กับสาวใช้ที่บ้านสมัยยังโสด อีกทั้งเป็นคนชอบหาความสัมพันธ์กับหญิงคณิกา แต่เมื่อเขาแต่งงาน เขาตั้งใจที่จะซื้อสัตย์ต่อภรรยา ความตั้งใจนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ทำให้เขาขยับขังใจไม่ไปมีความสัมพันธ์กับสาวใช้ในบ้านที่ชื่อ ทะกิได้

- ความตั้งใจที่จะซื้อสัตย์ต่อภรรยา

ก่อนที่จะแต่งงาน สามีในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” เป็นคนเจ้าชู้ มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายคนและชอบหาความสัมพันธ์กับหญิงคณิกา ผู้เล่าบรรยายถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครสามีตอนที่กำลังกังวลว่า ภรรยาอาจจะสงสัยว่าเขามีความสัมพันธ์กับสาวใช้ในบ้าน ดังข้อความต่อไปนี้

何しろ過去が過去だし、それに独身時代ではあつたにしろ、女中とのさう云ふ事も一度ならずあつたし、又現在にしろ、それを細君に疑はれた場合、「飛んでもない」と驚いたり怒つたりするのは我ながら少し空々しい自分だと考へた。

(หน้า42)

แม้จะบอกว่าเป็นเรื่องราวในอดีต แถมยังเกิดขึ้นในสมัยที่เขายังโสด แต่เขาก็เคยมีเรื่องทำนองนี้(ความสัมพันธ์ผู้สาว)กับสาวใช้หลายครั้ง ในตอนนี้หากถูกภรรยาสงสัยขึ้นมาและเขาจะรู้สึกตกใจและโมโห ก็โทษใครไม่ได้ นอกจากตัวเขาเองที่เป็นคนเชื่อถือไม่ได้

การที่สามีเคยมีความสัมพันธ์กับสาวใช้หลายครั้งสมัยยังโสดสะท้อนให้เห็นว่า ในอดีตสามีมีประวัติไม่ดีเรื่องผู้หญิง เมื่อสาวใช้ที่บ้านตั้งครุฑ สามีคิดว่าการที่เขาเคยมีประวัติไม่ดีเรื่องผู้หญิง อาจมีส่วนทำให้ภรรยาสงสัยเขา

สามีเล่าว่าก่อนหน้าแปดปีที่แล้วเขาเคยเป็นผู้ชายที่ดีพร้อม ไม่มีเรื่องเสียหายเกี่ยวกับผู้หญิง คังข้อความต่อไปนี้

「そんな事にはないさ。俺でも八年前まではさうぢやなかつたもの」

(หน้า 134)

“ไม่ใช่อย่างนั้นสักหน่อย แม้แต่ฉันเองก็ไม่ได้เป็นแบบนั้นกระทั่งเมื่อแปดปีก่อน”

ในตัวของเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะะ ฟุฟู” นั้นมิได้มีคำบรรยายชัดเจนว่าตัวละครสามีมีความประพฤติเช่นไรเมื่อแปดปีก่อน

อย่างไรก็ตาม กระชะวะวะ มิสุกิ กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า เนื้อหาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะะ ฟุฟู” ส่วนที่ตรงกับเรื่องราวในชีวิตจริงของมิงะ นะ โอะยะยะ คือ การที่มิงะ เริ่มเที่ยวที่โอะชิมะวะระ (吉原) ตั้งแต่เมื่อแปดปีก่อนตีพิมพ์ผลงาน (ปี ค.ศ.1909)⁴

เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์ของกระชะวะวะ ประกอบแล้วทำให้อนุมานได้ว่า ตัวละครสามีในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะะ ฟุฟู” มีส่วนคล้ายชีวิตจริงของมิงะ นะ โอะยะยะ ก่อนหน้าแปดปีที่แล้วนั้นตัวละครสามี(มิงะ นะ โอะยะยะ)ยังไม่ได้เริ่มเที่ยวผู้หญิง เป็นผู้ชายที่ดีพร้อม

⁴ 唐澤聖月. 2009. 志賀直哉『好人物の夫婦』論—夫婦をめぐる小説の誕生 [Online]. Available: <<http://ci.nii.ac.jp/naid/120001941036>> p.70

อย่างไรก็ตาม เมื่อตัวละครสามีแต่งงาน เขาก็มีความตั้งใจที่จะซื้อสัตย์ต่อภรรยา งานวิจัยของมิยะโกะมิ ทซุโตะมุ (宮越勉) กล่าวถึงคู่สามีภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ว่า ถึงแม้ผู้แต่งจะไม่ได้บรรยายว่าสามีภรรยาคู่นี้แต่งงานกันมาแล้วกี่ปี แต่จากการที่ทั้งสองไม่มีลูกด้วยกัน และไม่ได้ทุกซักร้อนกับการที่ยังไม่มีลูกสะท้อนให้เห็นว่าสามีภรรยาคู่นี้เป็นคู่สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานได้ไม่นาน นอกจากนั้น ตัวละครสามีในเรื่องก็เป็นสามีที่ดี ถึงแม้เขาจะเกิดความรู้สึกทางเพศต่อทงกิ แต่ก็เป็นเพราะภรรยาไม่อยู่บ้านเป็นเวลานานจึงรู้สึกอึดอัดในทางเพศเท่านั้น สิ่งสำคัญคือตัวละครสามีไม่ต้องการทำลายครอบครัว เขาพยายามที่จะเป็นสามีที่ดี⁵

ผู้วิจัยเห็นต่างกับมิยะโกะมิ ทซุโตะมุว่า ตัวละครสามีพยายามเป็นสามีที่ดีเพียงแค่นั้น ช่วงแรกของการแต่งงานเท่านั้น หลังจากนั้นเขาไม่สามารถควบคุมตนเองให้ซื้อสัตย์ต่อภรรยาได้อีกต่อไป สาเหตุที่ผู้วิจัยคิดเช่นนั้นเพราะว่าเมื่อพิจารณาผลงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาของมิยะโกะมิ โอะยะยะที่เขียนขึ้นหลังจากเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ได้แก่ วรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” และเรื่อง “คุนิโกะ” แล้วพบว่า ตัวละครสามีล้วนนอกใจภรรยาทั้งสิ้น อีกทั้งยังไม่อยากให้ภรรยาทำตัวในเรื่องผู้หญิงซึ่งเขาคิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว นอกจากนี้ตัวละครสามีในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” และเรื่อง “คุนิโกะ” ยังมีลักษณะที่เหมือนกับตัวละครในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ในเรื่องการขอหาความสำราญกับผู้หญิงอีกด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่าจากการพิจารณาข้างต้นทำให้สามารถทำความเข้าใจตัวละครสามีในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ได้ดียิ่งขึ้น ตัวละครสามีในเรื่องดังกล่าวพยายามเป็นสามีที่ดีในระยะแรกของการแต่งงาน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ตัวละครสามีซึ่งเป็นคนชอบเที่ยวมาตลอดสมัยยังโสดย่อมรู้สึกอึดอัดที่ตนเสียอิสรภาพไปหลังแต่งงาน เมื่อมีโอกาสสามีจึงพยายามหาเรื่องออกไปเที่ยวนอกบ้านหรือให้ภรรยาออกนอกบ้านไปแทน ดังเช่นในตอนต้นเรื่องที่สามีบอกภรรยาว่าจะไปเที่ยวหรือในตอนที่สองที่สามีแนะนำให้ภรรยากลับไปดูแลคุณยายที่ป่วยหนักและบอกว่าไม่ต้องรีบกลับ

หลังจากภรรยาเดินทางไปดูแลคุณยาย ถึงแม้สามีจะไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับสาวใช้ในบ้าน แต่ก็มีความรู้สึกเชิงชู้สาว ดังข้อความต่อไปนี้

⁵ 宮越勉、「志賀直哉「好人物の夫婦」考—身体反応、眼のドラマ」（『日本文学第51巻第1号』、2002年）pp.75-76

それは細君の留守中の事ではあつたが、例へば狭い廊下で偶然出会頭に滝と衝突しかける事がある。(略) さういふ時彼は胸でドキドキと血の動くのを感じずる事があつた。(略) それは不思議な悩しい快感であつた。

(หน้า43)

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นตอนที่ภรรยาไม่อยู่บ้าน เขาเคยเกือบจะเดินชนกับตะกิดอนที่เดินสวนทางกันตรงทางเดินแคบๆ ภายในบ้าน (ย่อ) ในตอนนั้นเขารู้สึกได้ถึงเลือดที่สูบฉีดขึ้นมาที่หัวใจ (ย่อ) ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกสูงสุดที่เร้าอารมณ์อย่างประหลาด

จะเห็นได้ว่าตัวละครสามีต้องการความตื่นเต้นในชีวิต ความตื่นเต้นดังกล่าวได้เพิ่มรสชาติให้กับชีวิตคู่ที่ไร้สีสัน

มิยะโกะมิ ทซุโตะมุกล่าวว่า ในตอนแรก ตัวละครสามีไม่ได้คิดในเชิงชู้สาวกับตะกิด แต่ในภายหลังจากที่ภรรยาเดินทางไปดูแลคุณย่าของตนที่ป่วยหนัก สามีซึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพังย่อมเกิดความปรารถนาทางเพศ ความรู้สึกของตัวละครสามีที่มีต่อตะกิดเป็นอารมณ์ชั่ววูบ อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญอยู่ที่ตัวละครสามีอยากเป็นสามีที่ดีและอยากมีครอบครัวที่สงบสุข เขาจึงไม่มีทางที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับตะกิด

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับมิยะโกะมิ ทซุโตะมุ อย่างไรก็ตามการที่สามียังบังคับตนเองได้อาจเพราะเขาเพิ่งแต่งงาน หากสังเกตผลงานของฉิมะ นะ โอะยะะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่สามีนอกใจภรรยา หลังผลงานเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” เช่นผลงานในชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” 「山科もの」 และเรื่อง “คุนิโกะ” 『邦子』 แล้วพบว่า ตัวละครสามีซึ่งแต่งงานมานานไม่สามารถควบคุมตนเองมิให้นอกใจได้อีกต่อไป

5.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะะ ฟุฟู” เป็นภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” แต่เธอไม่ได้เห็นด้วยกับสามีหมดทุกเรื่อง ในเรื่องความสัมพันธ์ เธอสามารถเรียกร้องให้สามีไม่พอใจได้ ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อความสัมพันธ์ทำให้สามีชื้อสตัยต่อภรรยา

- ภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด”

ในหนังสือสารานุกรมกล่าวถึง แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” (良妻賢母) ไว้ว่า “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” เป็นวลีที่ใช้แสดงให้เห็นถึงภาพสตรีในอุดมคติที่อยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า หน้าที่หลักของผู้หญิงคือดูแลบ้าน ให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตร ภาพของภรรยาที่ดีและแม่ที่ฉลาด ถูกสร้างให้เป็นภาพในอุดมคติของสตรีและกลายเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาของสตรีในสมัยนั้น วลีดังกล่าวเริ่มใช้ตั้งแต่ยุคเมจิตอนต้น (ค.ศ.1868) แนวความคิดนี้แฝงไว้ซึ่งแนวคิดยกย่องผู้ชายถูกผู้หญิงของขงจื้อซึ่งเป็นค่านิยมของสังคมในระบอบศักดินาจากประเทศจีน แนวคิดดังกล่าวยังมองว่า ไม่จำเป็นต้องให้ความรู้แก่ผู้หญิงและจำกัดสิทธิของผู้หญิงในการแสดงความคิดเห็นในสังคมอย่างชัดเจน ถึงแม้ว่า หลังการปฏิรูปเมจิ ความคิดที่สนับสนุนสิทธิที่เท่าเทียมกันของผู้ชายและผู้หญิงจะแพร่หลาย แต่ด้วยการรณรงค์ให้ผู้หญิงเป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” การศึกษาระดับมัธยมในโรงเรียนสตรีจึงมุ่งเน้นในการสอนเรื่องการบ้านการเรือนเพียงอย่างเดียวซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของผู้ชายและผู้หญิง แนวความคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” นี้เป็นแนวคิดหลักในการศึกษาของสตรีจวบจนกระทั่งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง หลังยุคเมจิ⁶

บทความเรื่อง “เรื่องสำคัญเกี่ยวกับการบริหารการเงินในครอบครัว” 「家内経済の大要」เขียนไว้ว่า หากต้องการช่วยฝ่ายชาย ภรรยาไม่ควรออกไปทำงานนอกบ้านเหมือนฝ่ายชาย แต่ควรเป็นผู้บริหารจัดการเรื่องการเงินภายในบ้าน ดูแลสุขภาพของคนในครอบครัว อุทิศตนให้กับการศึกษาของลูก ดูแลคนรับใช้ และไม่ทำให้ฝ่ายชายเป็นห่วงเรื่องครอบครัว⁷

⁶ フランク・B・ギブニー編、『ブリタニカ国際大百科事典 6小項目事典』ティビーエス・ブリタニカ、1974年、p.855

⁷ 『女学雑誌』131号 อ้างถึงใน 上野千鶴子、『近代家族の成立と終焉』岩波書店、2001年、p.119

ฮัตโตะริ เทะทซุ (服部 徹) เน้นว่า หน้าที่ในบ้านของผู้หญิงที่แต่งงานออกเรือนไปอยู่บ้านสามีคือ การดูแลเอาใจใส่เรื่องราวภายในบ้านและการศึกษาของลูก ไม่ควรทำงานอื่น สุภาพสตรีมีหน้าที่แค่ว่ากล่าวตักเตือนคนรับใช้ทุกเช้าค่ำ เมื่อว่างเว้นจากการงานก็ควรผ่อนคลายด้วยการเย็บปักถักร้อยเท่านั้น ความสามารถในการตัดเสื้อหรือเย็บผ้าโดยใช้เครื่องจักรนั้นไม่จำเป็น เพราะเป็นงานของคนชั้นล่าง งานเหล่านี้ควรมอบหมายให้คนอื่นทำ ไม่ควรทำด้วยตนเอง⁸

ตัวละครภรรยาในเรื่องทำงานเย็บปักถักร้อยและคอยปรนนิบัติสามีเป็นอย่างดีโดยการหยิบชุดนอนมาสวมให้สามีในตอนกลางคืนและหยิบหนังสือพิมพ์ไปให้สามีอ่านในตอนเช้า จะเห็นได้ว่า ตัวละครภรรยาเป็นภรรยาที่ดีตามแนวคิดภรรยาที่ดี

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” จะเป็นแนวคิดที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง แต่มุตะ คะสุเอะ (牟田和恵) ได้กล่าวถึงแนวคิดนี้ในแง่มุมที่ต่างออกไปว่า ถึงแม้ว่าแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของสตรีด้วยการกำหนดบทบาทให้เป็นเพียงแม่และภรรยา แต่ในขณะเดียวกันก็ให้อำนาจสูงสุดในบ้านแก่ผู้หญิงด้วย “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ในสมัยทออิโม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ความสามารถที่จะบริหารจัดการเรื่องภายในบ้านได้ ต่างจากภรรยาในยุคก่อนหน้านั้นที่ไม่สามารถทำได้ หน้าที่บริหารจัดการภายในบ้านจึงเป็นของสามีเพียงคนเดียว⁹

จะเห็นได้ว่า การศึกษาที่รัฐบาลมอบให้สตรีนั้นเสมือนดาบสองคมที่ย้อนกลับมาทิ่มแทงรัฐบาลเอง ผู้วิจัยเห็นว่า นโยบายการศึกษาสำหรับผู้หญิงที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงได้สร้างกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” (青鞵) ที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องให้ผู้หญิงตระหนักถึงสิทธิของตนเองในเวลาต่อมา สังเกตเห็นได้จากการที่บรรดาผู้หญิงในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ล้วนเป็นสตรีที่มีการศึกษาสูงทั้งสิ้น

⁸ 「女子社会の殖産事業」 (『日本之女学』25号) อ้างถึงใน 上野千鶴子、『近代家族の成立と終焉』岩波書店、2001年、p.119

⁹ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」(『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年) pp.37-38

5.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- ความอึดอัดของสามี

ก่อนแต่งงาน ตัวละครสามีเป็นคนที่มีความวิตกกังวลเรื่องผู้หญิง เคยมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับสาวใช้หลายต่อหลายครั้ง แต่หลังจากตัวละครสามีแต่งงาน เขากลับรู้สึกสูญเสียความมั่นใจในเรื่องผู้หญิงไป ดังข้อความต่อไปนี้

彼は結婚した時からさう云ふ事には自信がなかつた。彼は夫をそれ細君に云つた。一人で外国へ行つた場合とか、一ヶ月或ひは二ヶ月位の旅行をする場合とか、と云つた。

(หน้า42)

ตั้งแต่แต่งงานมาเขาขาดความมั่นใจในเรื่องนั้น(เรื่องผู้หญิง) เขาพูดที่เล่นที่จริงกับภรรยาเวลาที่ไปต่างประเทศหรือไปเที่ยวประมาณหนึ่งถึงสองเดือนเพียงลำพัง

สามีสร้างความมั่นใจให้กับตนเองด้วยการพูดให้ภรรยาคิดว่าตนนอกใจ ทว่าต่อมาเขาเริ่มสนุกปากและพูดแก้งภรรยาโดยไม่รู้ตัว

ผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงความรู้สึกของตัวละครสามีที่พูดแก้งภรรยาว่า ตัวละครสามีพูดเช่นนั้นราวกับต้องการจะเอาชนะความไม่มั่นใจในเรื่องผู้หญิงของตน เขาพูดให้ภรรยารู้สึกแย่โดยไม่ได้ตั้งใจ ในภายหลังภรรยาเริ่มรับเรื่องที่เขาพูดไม่ได้

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่สามีพูดยั่วแก้งภรรยาให้รู้สึกแย่อาจเป็นเพราะว่าเขารู้สึกอึดอัดและหงุดหงิดที่ตนสูญเสียอิสรภาพไปหลังจากแต่งงาน สามีซึ่งเคยเที่ยวผู้หญิงได้อย่างอิสระและมีความสัมพันธ์ชู้สาวกับสาวใช้หลายต่อหลายครั้งย่อมจะต้องรู้สึกอึดอัดเป็นธรรมดาเมื่อไม่สามารถประพฤติตนเหมือนสมัยเมื่อยังโสดได้อีกต่อไป

- ความระแวงของภรรยาว่าสามีจะนอกใจ

ภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะะ ฟุฟู” เคยไว้วางใจสามีมาก่อนที่จะระแวงว่าสามีจะนอกใจ ในภายหลัง หลังจากสามีพูดล้อเล่นกับภรรยาว่าเขากำลังนอกใจ ภรรยา ก็เริ่มระแวงสงสัยสามี ดังข้อความต่อไปนี้

「あれは安心して出掛けて行つたお前の方が余程利口だつた。お前が出掛けて行つたら尚話も何にも無くなつて閉口した」

「ですけど、今は到底そんな事、出来ませんわ」

(หน้า 137)

“ที่เธอออกไปข้างนอกและไม่หึงฉันนั้นดีมากเลยนะ พอเธอไปข้างนอกแล้วไม่พูดถึงเรื่องนี้(เรื่องนอกใจ)แล้วก็สงบดี”

“แต่ว่าตอนนี้ฉันทำแบบนี้ไม่ได้อีกแล้วนะคะ”

ตัวภรรยาเองนั้นไม่รู้ว่าสาเหตุที่ตนเกิดความรู้สึกหึงหวงสามีเพราะเหตุใด แท้จริงแล้วเธอหึงหวงสามีเพราะสามีพูดล้อเล่นว่าจะนอกใจกระทั่งเธอรูสึกระแวงขึ้นมา นอกจากนี้เรื่องราวในอดีตที่สามีชอบเที่ยวผู้หญิงและเคยมีความสัมพันธ์กับสาวใช้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภรรยา ระแวงสามีมากยิ่งขึ้น

ความระแวงของภรรยาสะท้อนให้เห็นได้ในคำพูดของเธอเอง ข้อความดังต่อไปนี้คือคำพูดทั้งหมดของภรรยาที่พยายามขอร้องให้สามีสัญญาว่าจะไม่นอกใจ “ถ้าคุณไปเที่ยวเฉยๆ ก็ไม่เป็นไรหรอก..... แต่ถ้าทำเรื่องน่ารังเกียจ ฉันไม่ชอบนะ” (หน้า 33) “แน่จริงๆ ถ้าแค่ไปเที่ยวเฉยๆ ก็ไม่เป็นไร แต่ทั้งๆ ที่ฉันต้องอยู่เฝ้าบ้านอย่างเปล่าเปลี่ยว แต่คุณกลับไปทำเรื่องแบบนั้นที่ไหนสักแห่งนี่สิ...” (หน้า 33) “ถ้าคุณกรุณาพูดให้ฉันฟังชัดๆ ว่าจะไม่ทำเรื่องแบบนั้น ฉันก็จะยอมทนเหงาอยู่เฝ้าบ้านให้ เพราะเห็นว่าคุณอยากจะไปเที่ยวจริงๆ” (หน้า 34) “พูดมาให้ชัดๆ สิว่าจะไม่ทำ” (หน้า 34)

“ถ้าเช่นนั้น ก็ช่วยพูดให้ชัดๆ ได้ไหมว่าจะไม่ทำเรื่องเช่นนั้น” (หน้า35) “ถ้าไม่พูดแบบนี้ ไม่ได้ดีขนาดนะ” (หน้า35)

สังเกตเห็นได้ว่า ภรรยาพูดขอร้องบ่อยครั้งจนดูผิดปกติ การพูดซ้ำหลายรอบจนดูเหมือนคนย้ำคิย้ำทำแสดงให้เห็นว่า ภรรยากังวลว่าสามีจะนอกใจเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่า ตัวละครภรรยาในเรื่อง “โคจิมบุทซุ โนะ ฟุฟู” ระแวงว่าสามีจะนอกใจตนเป็นอย่างมาก สาเหตุที่ทำให้เธอระแวงสามีเพราะสามีพูดล้อเล่นให้เธอคิดว่าสามีกำลังนอกใจและสามีมีประวัติไม่ดีเรื่องผู้หญิงเมื่อสมัยยังโสด

ก่อนหน้านี้นี้มีข้อความที่บรรยายถึงความเก็บกดของภรรยาที่ว่า “ความอัดอั้นตันใจของภรรยาซึ่งสะสมอยู่ในนั้นเป็นพลังที่เกิดมาจากความไม่จริงใจของสามี” (หน้า35) จะสังเกตได้ว่าความเก็บกดดังกล่าวกำลังสะสมและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ความกดดันนี้กำลังรอวันระเบิดออกมาเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับ ฮัน ในเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” ความเก็บกดของภรรยาในเรื่อง “โคจิมบุทซุ โนะ ฟุฟู” คล้ายกับความบีบคั้นทางจิตใจของฮันที่ทำให้เขาฆ่าภรรยาโดยไม่รู้ตัว จะเห็นได้ว่า ฉิมะ นะโอะยะะ หันมาให้ความสำคัญกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของตัวละครภรรยามากยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับผลงานช่วงต้นที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของตัวละครสามี

ที่ผ่านมารภรรยาได้แต่สงสัยสามีและจินตนาการว่าสามีของตนกำลังนอกใจแต่ไม่มีสิ่งที่สนับสนุนให้เชื่อได้ว่าความสงสัยของตนนั้นเป็นความจริง แต่เมื่อทะกิ สาวใช้ที่บ้านตั้งครรภ์และมีความเป็นไปได้ที่จะตั้งครรภ์ตอนที่ภรรยาไม่อยู่บ้านเนื่องจากไปดูแลคุณยายที่ป่วยหนัก ภรรยาซึ่งกำลังหวาดระแวงและคอยจ้องจับผิดของสามีจึงพร้อมที่จะปักใจเชื่อว่าสามีเป็นคนทำทะกิตั้งครรภ์ได้อย่างง่ายดาย กล่าวได้ว่าเหตุการณ์ทะกิตั้งครรภ์นับเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้ความเก็บกดทางอารมณ์ของภรรยาระเบิดออกมาเร็วขึ้น หลังภรรยารู้ว่าทะกิตั้งครรภ์ ความสงสัยของเธอได้กลายเป็นความเชื่อมั่นว่าสามีนอกใจตนจริงๆ

5.2.5 ลักษณะของความสัมพันธ์ที่สามีใส่ใจภรรยา

ในตอนที 5 สามีเห็นภรรยาซึมเศร้ามา 4-5 วัน เขาคิดว่าการที่ภรรยามีอาการเช่นนี้มีสาเหตุมาจากการได้เห็นทงเกอเจียนอันเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการตั้งครรภ์ และคิดว่าเขาเป็นพ่อของเด็ก สามีคิดว่าในเมื่อตนไม่ใช่พ่อของเด็กและไม่ได้ทำผิดอะไร จึงควรบอกความจริงให้ภรรยาสบายใจ โดยเร็ว ต่อไปนี้เป็นฉากซึ่งบรรยายถึงตอนที่สามีเปิดเผยความจริงต่อภรรยา

「俺はそう云う事を仕兼ねない人間だが、今度の場合、それは俺じゃあない」

細君は立つている良人の眼を凝っと見つめていたが、更にその眼を中段の的もない遠い所へやつて、黙っている。

「おい」と良人は促すように強くいつた。

細君は唇を震わしていたが、漸く、

「ありがとう」と云うとその大きく開いていた眼からは涙が止途なく流れて来た。

「よしよし。もうそれでいい」

(หน้า47)

“ถึงฉันจะเป็นคนที่อาจจะทำเรื่องแบบนั้นแต่...คราวนี้ไม่ใช่ฉัน”

ภรรยาจ้องตาสามีที่กำลังยืนอยู่ แต่แล้วก็เบนสายตามองเลยออกไปไกลๆ อย่างไร้จุดหมาย เธอไม่ตอบว่าอะไร

“นี่” สามีพูดดังๆ ราวกับจะเร่งเร้า

ริมฝีปากของภรรยาสั่นระริก แต่ในที่สุดเธอก็เอ่ยขึ้นมาว่า “ขอบคุณค่ะ”

น้ำตาจากดวงตาซึ่งเบิกกว้างไหลลงมาเป็นสายโดยไม่หยุด

“ไม่เป็นไรๆ ถ้าอย่างนั้นก็ดีแล้ว”

ผู้วิจัยเห็นว่า หากสามีไม่เร่งให้ภรรยาตอบ ก็คงยากที่จะจินตนาการได้ว่าภรรยาจะนั่งเงียบไปอีกนานเพียงใด หรือเธอจะพูดตอบว่าอะไร

ก่อนที่สามีจะสารภาพความจริงกับภรรยา เขาคิดว่า “ภรรยาน่าจะยอมรับและเข้าใจเขา แต่ถ้าเกิดรับไม่ได้ขึ้นมาเขาก็จะลำบาก” (หน้า 45) คำพูดของสามีแสดงให้เห็นว่า สามีคาดหวังว่า ภรรยาจะยอมรับและเข้าใจเขา หากภรรยาไม่ยอมรับ ภรรยาจะเป็นฝ่ายผิดที่ทำให้สามีเดือดร้อน ด้วยเหตุนี้สามีจึงพูดต่างๆ ราวกับจะเร่งเร้าให้ภรรยาตอบเมื่อเห็นว่าภรรยาเงิบไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะ สามีต้องการให้ภรรยายอมรับคำอธิบายของเขาและเขาจะได้สบายใจเสียที ลักษณะของตัวละคร สามีเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครสามีเป็นคนใจร้อนและเอาแต่ใจตนเอง

ริมฝีปากของภรรยาที่สั่นระริกก่อนที่เธอจะบอกขอบคุณสามีแสดงให้เห็นว่าภรรยาขังลังเล และไม่มั่นใจว่าคำพูดของสามีเชื่อถือได้มากนักน้อยเพียงใด แต่ก็จำเป็นต้องขอบคุณเพราะถูกสามี เร่งเร้า การที่ภรรยาจำเป็นต้องยอมรับต่างๆ ที่ยังไม่แน่ใจสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของสามีที่เหนือกว่า เมื่อสามีได้สิ่งที่ต้องการเขาจึงรู้สึกพอใจและไม่สนใจจะไต่ถามหรือทำความเข้าใจในความรู้สึกของภรรยาอีก จะสังเกตเห็นได้ว่า สามีไม่ได้เข้าใจหรือพยายามทำความเข้าใจในตัวภรรยา อย่างแท้จริง

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” คือ การที่ภรรยาตัวสั่นไม่ยอมหยุดแม้จะปรับความเข้าใจกับสามีแล้ว ดังจะเห็นได้ในฉากจบของเรื่อง ในฉากดังกล่าวสามีบอกภรรยาให้ช่วยดูแลทะกิและระวังไม่ให้ทะกิทำแท้ง ภรรยารับคำดังนี้

「本統にさうね。明日早速お医者さんに診せませう。——まあ、如何したの？ 未だ止まらないわ」かういまいましさに云ひながら細君は長火鉢の鉄瓶から湯を注いだ。そしてそれを口へ持つて行かうとすると其手は可笑しい程ブルブル震へた。

(หน้า150)

“อย่างนั้นสินะคะ พรุ่งนี้ก็พาทะกิไปให้คุณหมอตรวจไว้ๆ จะดีกว่า เอ๊ะอะไรกัน? ทำไมยังไม่หยุดสั่นเสียทีนะ” ภรรยาพูดอย่างหงุดหงิดพลางรินน้ำออกจากกา หลังจากนั้นพอเธอยกถ้วยชาขึ้นดื่มมือข้างนั้นก็สั่นระริกอย่างประหลาด

คะระชะวะ มิสึกิ กล่าวถึงฉากจบของเรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” ว่า การที่ร่างของภรรยา ลึ้นในฉากสุดท้ายนั้นเป็นการปลดปล่อยอารมณ์อัดอั้นตันใจที่เกิดจากการได้ฟังสามีพูดเรื่องทะเล อาเจียนเนื่องจากแพ่ห้องและความดีใจที่สามีกรุณาเปิดเผยความจริงทั้งหมด เพราะว่าภรรยาสังเกต ว่าทะเลที่ตั้งครรภ์ก่อนสามี เธอจึงกังวลและทุกข์ใจนานกว่าสามี มิมิสุ มะชะฉิ (清水正) กล่าวว่า อาการสั้นของภรรยาเกิดจากการที่ภรรยา รู้สึกผ่อนคลายจากความตึงเครียดเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าทั้งสองจะทำความเข้าใจกันเรียบร้อย แต่หากภรรยานึกถึงภาพความสัมพันธ์ระหว่าง สามีกับทะเลก็คงจะอดหึงหวงไม่ได้ ส่วนสามีย่อมจะรู้สึกหึงหวงทะเลที่มีความสัมพันธ์กับชายคนรัก และเลือกที่จะปิดบังความรู้สึกนั้นเอาไว้ไม่ให้ภรรยา รู้ หากมองโดยผิวเผินทำให้เข้าใจว่าทั้งสองเป็น “คู่สามีภรรยาที่ดี”¹⁰ มิยะ โกะฉิ ทซุโตะมุกล่าวไว้ว่า อาการสั้นของภรรยาเกิดจากความดีใจเป็นอย่าง ยิ่งที่สามีไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับทะเล¹¹ ส่วน โออิชิ ฌุเฮะอิ (大石修平) เห็นว่า ภาพตัวละครภรรยาในผลงานของฉิมะ นะโอะยะยะเป็นภาพของภรรยาที่น่าสงสาร ตัวละครภรรยาในเรื่อง ต่างๆ ซ้อนทับกับภาพของคุนิ โกะฉิในเรื่อง “คุนิ โกะฉิ” ที่ทุกข์ทรมานจากการนอกใจของสามีกระทั่ง กินยาฆ่าตัวตาย หนึ่งในนั้นคือภรรยาในเรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” ซึ่งตัวสั้นไม่หยุดด้วยความกลัว

12

ผู้วิจัยเห็นว่า อาการสั้นของภรรยาเกิดจากการที่เธอยังรู้สึกตื่นเต้นกับเหตุการณ์ที่สามีพูด ความจริงกับเธอว่าเธอไม่ได้เป็นคนทำทะเลที่ตั้งครรภ์ ตลอดเวลาที่ผ่านมานับตั้งแต่ตัวละครภรรยา รู้ว่า ทะเลที่ตั้งครรภ์ เธอกังวลและทุกข์ใจเพราะสงสัยว่าสามีเป็นพ่อของเด็กในท้อง ถึงแม้ว่าเธอจะรู้สึก โลงใจไปบางส่วนที่สามีบอกเธอว่าเธอไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับทะเล แต่ความไม่ไว้วางใจ ของภรรยาไม่สามารถลบล้างไปได้ด้วยคำพูดของสามีเพียงประโยคเดียว ความกลัวของภรรยา มี ลักษณะเช่นเดียวกับเวลาที่คนคนหนึ่งได้ประสบเหตุการณ์ที่กดดันและสะเทือนขวัญอย่างมาก ถึงแม้จะผ่านเหตุการณ์นั้นมาได้อย่างปลอดภัย แต่ความทรงจำที่มีต่อเหตุการณ์นั้นย่อมส่งผลให้คน คนนั้นรู้สึกหวาดผวายุ่งเสมอ

¹⁰ 清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年、pp.306-307

¹¹ 宮越勉、「志賀直哉「好人物の夫婦」考—身体反応、眼のドラマ」（『日本文学』第51巻 第1号、2002年）p.76

¹² 大石修平、「殺されたる范の妻」（『日本文学』日本文学協会、1960年）p.136

5.3 การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีชื้อสัตว์ต่อเธอกับสตรีในกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน”

ในสังคมหรือตามตัวบทกฎหมายนั้น ผู้ชายที่มีภรรยาแล้วยังคงนอกใจภรรยาโดยการมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นหรือหาความสัมพันธ์กับหญิงคนอื่นได้อย่างอิสระ

ในทางกฎหมายผู้หญิงยังไม่ได้รับสิทธิของพลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภรรยาถูกบังคับให้ตกเป็นเบี้ยล่างของสามี กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสามี ภรรยาถือเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถเช่นเดียวกับผู้เยาว์ ยิ่งไปกว่านั้น ฐานะของภร่ายังถูกลดต่ำลงจากการที่กฎหมายอาญาใน ค.ศ.1870 กำหนดให้ภร่ายน้อยเป็นญาติลำดับที่สองและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านอย่างเป็นทางการ ทว่า การปฏิบัติต่อภร่ายน้อยดังเช่นคู่สมรสถูกประณามอย่างรุนแรงจากเหล่านักคิดที่เห็นด้วยกับการรับอารยธรรมตะวันตก กฎหมายนี้จึงถูกยกเลิกไปใน ค.ศ. 1883 แม้ตามกฎหมายแล้วสังคมญี่ปุ่นจะเป็นระบบสามีภรรยาเดี่ยว แต่ภร่ายยังคงถูกกำหนดให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถเช่นเดิม เห็นได้จากกฎหมายอาญา ค.ศ.1870-1882 ซึ่งเอาผิดภร่ายที่นอกใจสามี แต่ไม่เอาผิดสามีที่นอกใจภรรยา อีกทั้งโทษของสามีที่ฆ่าภร่ายก็เบากว่าโทษในฐานฆ่าคนตายทั่วไป แต่โทษของภร่ายที่ฆ่าสามีกลับหนักกว่าโทษตามปกติ¹³ ตัวอย่างเช่น กฎหมายอาญามาตรา311 ระบุว่า สามีที่จับได้ว่าภร่ายมีชู้ แล้วฆ่าชายชู้หรือภร่ายขณะที่ยังร่วมประเวณีกันในพื้นที่ ไม่ถือว่าเป็นความผิด ยกเว้นกรณีที่สามีทำการโดยไตร่ตรองไว้ก่อน เบื้องหลังข้อกำหนดนี้คือ แนวคิดที่ว่าภร่ายเป็นทรัพย์สินของสามี ชายชู้จึงถือเป็นผู้ล่วงละเมิดกรรมสิทธิ์ของสามี ส่วนมาตรา353 ระบุว่าหญิงที่มีสามีแล้วประพฤตินอกใจสามี มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 2 ปี ชายชู้มีโทษสถานเดียวกัน ส่วนสามีมีโทษผิดฐานคบชู้ในกรณีที่อีกฝ่ายเป็นภร่ายของผู้อื่นเท่านั้น หากอีกฝ่ายเป็นหญิงที่ยังไม่แต่งงานถือว่าไม่มีความผิดตามกฎหมาย¹⁴

¹³ 女性史総合研究会編、『日本女性史第4巻近代』東京大学出版会、1994年 อ้างอิงใน วิวันพร กิจไกรลาส. ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของอิงชิ อิชึโยกับผู้หญิงในยุคเมจิ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552. หน้า 25-26

¹⁴ 総合女性史研究会編、『史料にみる日本女性のあゆみ』吉川弘文館、2007年 อ้างอิงใน วิวันพร กิจไกรลาส. ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของอิงชิ อิชึโยกับผู้หญิงในยุคเมจิ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552. หน้า 25-26

ส่วนเรื่องเกี่ยวกับหญิงคณิกาในสมัยนั้น ในค.ศ.1872 รัฐบาลออกประกาศปลดปล่อยหญิงคณิกา (娼妓解放令) พร้อมทั้งว่าหญิงคณิกาก็เหมือนกับวัวและม้าที่ไม่วางสิทธิ์ ดังนั้นจึงห้ามนายจ้างเรียกร้องหนี้ในอดีตคืนจากผู้หญิงเหล่านี้ หญิงคณิกาที่ขายตัวใช้หนี้แทนพ่อแม่อยู่ในสถานเรีงรมย์จึงได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ ทว่า หญิงคณิกาส่วนใหญ่ไม่มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ จึงจำต้องอยู่ที่สถานเรีงรมย์ต่อไป¹⁵ กล่าวคือ มาตรการที่เป็นรูปธรรมของรัฐบาลในการปลดปล่อยหญิงคณิกามีเพียงคำสั่งขกหนี้เท่านั้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงการกลับบ้าน การเปลี่ยนอาชีพ การเริ่มต้นชีวิตใหม่ของหญิงคณิกา และไม่มีมาตรการสั่งห้ามค้าประเวณี อีกด้านหนึ่ง เหล่าผู้ประกอบการสถานเรีงรมย์ก็คิดหาวิธีต่างๆ นานาเพื่อเปิดกิจการต่อไป ในค.ศ.1873 รัฐบาลจึงออกกฎว่าหากตรวจสอบแล้วว่าหญิงนั้นเป็นคณิกาด้วยความสมัครใจก็จะออกใบอนุญาตให้ทำอาชีพคณิกาได้ ดังนั้นในความเป็นจริงหญิงคณิกาก็ถูกผูกมัดอยู่กับผู้ประกอบการสถานเรีงรมย์ไม่ต่างจากที่แล้วมาภายใต้ข้ออ้างว่าเจ้าตัวทำด้วยความสมัครใจ รัฐบาลเองก็ให้การรับรองธุรกิจค้าประเวณีอย่างเป็นทางการ¹⁶

อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีควบคู่ไปกับเรื่องสิทธิมนุษยชนตั้งแต่สมัยเมจิทศวรรษที่1880-1890 เป็นต้นมา ปัญญาชนในยุคนั้นก็หันมาสนใจและให้ความสำคัญกับเรื่องของความเสมอภาคกันในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงอย่างมาก

ผู้หญิงถูกหล่อหลอมให้เป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” จากรัฐบาลและถูกกระตุ้นให้มีความปรารถนาที่จะร่วมสร้างครอบครัวแสนสุขจากนวนิยายครอบครัวในยุคนั้น

มุตะ คะสุเอะกล่าวว่า นับตั้งแต่ช่วงปีเมจิที่20 (ค.ศ.1887) เป็นต้นมา บรรดานิตยสารและหนังสือพิมพ์ต่างเน้นนำเสนอภาพความรักความผูกพันอันลึกซึ้งภายในครอบครัว เช่น ความรักระหว่างสามีภรรยา พ่อแม่กับลูก เป็นต้น และยกย่องว่าครอบครัวที่มีความสุขคือสิ่งที่ทุกคนควรมี ในช่วงเวลาเดียวกันนิตยสารหลายเล่มที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับครอบครัวและเน้นกลุ่มลูกค้ำที่เป็นสตรี

¹⁵ 総合女性史研究会編、『史料にみる日本女性のあゆみ』吉川弘文館、2007年 อ้างถึงใน วิวันพร กิจไกรลาศ. ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของอิงชิ อิชิโยกับผู้หญิงในยุคเมจิ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552. หน้า 26

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

ออกใหม่จำนวนมาก นอกจากนี้นวนิยายที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวในครอบครัว (家庭小説) ก็เป็นที่นิยมแพร่หลาย แก่นเรื่องของนวนิยายเหล่านี้ต่างเน้นว่าผู้หญิงควรคาดหวังถึงความรักระหว่างสามีภรรยาและครอบครัวอันแสนสุขและพยายามอุทิศตนเพื่อทำให้ความฝันนั้นเป็นจริงแล้วจะพบกับความสุขในชีวิต¹⁷

กล่าวได้ว่า ความต้องการของผู้หญิงที่จะมีครอบครัวแสนสุขที่สามีซื่อสัตย์ต่อเธอนั้นสอดคล้องกับเรื่องความเสมอภาคกันระหว่างชายหญิงพอดี

ด้วยเหตุนี้ ภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” จึงเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธออยู่บ่อยครั้ง ถึงแม้ว่าสามีอาจจะรำคาญแต่ก็เห็นด้วยกับภรรยาเพราะเขาเองก็มีความตั้งใจที่จะซื่อสัตย์ต่อภรรยาเช่นเดียวกัน ท่าทีของภรรยาเช่นนี้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในยุคนั้น

เมื่อพิจารณาการที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอแล้วพบว่า มีลักษณะเหมือนกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ ภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” เรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอ แต่ไม่ได้ต้องการไปจากสามี เธอยังคงรักและเคารพสามีอยู่เช่นเคย ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็ให้ความสำคัญในเรื่องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่ไม่ได้คิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบสังคมและการเมืองแต่อย่างใด

5.4 บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” มีลักษณะที่ตัวละครสามียังคงมีอำนาจสูงสุดในครอบครัว แต่ในเรื่องการนอกใจ ตัวละครภรรยากลับมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องกดดันให้สามีทำตามความต้องการของตน ทั้งๆ ที่ในยุคสมัยนั้น กฎหมายเอื้อให้สามีนอกใจภรรยาโดยการไม่มีตัวบทกฎหมายลงโทษสามีที่นอกใจภรรยา ในทางกลับกัน กฎหมายไม่อนุญาตให้ภรรยาออกใจสามีอย่างเด็ดขาด การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอนั้นสอดคล้องกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ ภรรยาในเรื่อง “โคจิ

¹⁷ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）p.36

บุ๋ชชู่ โนะ ฟู่ฟู” เรียกร้องให้สามีซื้อสตั๊ดต่อเธอ แต่มิได้ต้องการไปจากสามี เธอยังเคารพรักสามีอยู่ เช่นเคย ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็ให้ความสำคัญในเรื่องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์แต่ไม่ได้คิดจะเปลี่ยนแปลงระบบสังคมและการเมืองแต่อย่างใด นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานในช่วงต้นแล้วพบว่า ตัวละครสามีในเรื่องนี้เกรงใจภรรยามากกว่าตัวละครสามีในผลงานช่วงต้น สังเกตเห็นได้จากการที่ตัวละครสามีรู้สึกลำบากใจหากภรรยาสงสัยว่าเขาเป็นคนทำสาวใช้ตั้งครรถ์ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้นและฉะฉาน โอะยะยะซึ่งเป็นผู้แต่งเองก็สนใจในความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว จึงสร้างตัวละครหญิงที่มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

บทที่ 6

วรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ” 『流行感冒』

วรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ” (โรคไข้หวัดใหญ่) เขียนขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ.1919 และตีพิมพ์ครั้งแรกลงในวารสาร *ฉิระกะบะ* ฉบับครบรอบ 10 ปีในเดือนเมษายน ค.ศ.1919 วรรณกรรมเรื่องนี้ยังตีพิมพ์ลงใน *คะอิเฮียวตะกิเมะอิชะกุเซ็นฉู วะกะอิ เล่มที่ 33* 『代表的名作選集 第33 和解』 ของสำนักพิมพ์ฉินโซมะ (新潮社) ในเดือนเดียวกันอีกด้วย หลังจากนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1921 ได้ตีพิมพ์อีกครั้งในหนังสือรวมเล่ม *อะระระงิบุ* 『荒絹』 โดยสำนักพิมพ์ฉุนโยโด (春陽堂) นอกจากนี้ยังตีพิมพ์อีกครั้งลงในหนังสือรวมเล่ม *ซุสุ* 『寿々』 ของสำนักพิมพ์คะอิโตะ (改造) ในเดือนเมษายน ค.ศ.1922 ชื่อเรื่องเดิมของวรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ” คือ “ริวโกกัมโบ โทะ อิฉิ” 『流行感冒と石』 (โรคไข้หวัดใหญ่กับอิฉิ) และเปลี่ยนเป็นชื่อ “ริวโกกัมโบ” เมื่อครั้งที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือรวมเล่ม *ซุสุ*¹

ฟูรุกะวะ ยูกะ (古川裕佳) กล่าวถึงวรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ” ไว้ว่า หากเรียกวรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ว่าเป็น “เรื่องสั้นที่ว่าด้วยเรื่องของความลับในครอบครัว” แล้ว กล่าวได้ว่า “ริวโกกัมโบ โทะ อิฉิ” คือ “เรื่องสั้นที่ว่าด้วยเรื่องของการโกหกในครอบครัว” โดยปกติในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของบ้านผู้เป็นนายกับสาวใช้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยเหตุนี้เรื่องราวที่น่าตื่นเต้นในเรื่องสั้นเรื่องนี้จึงเกิดขึ้นจากความสงสัย²

ในบทนี้ผู้วิจัยจะศึกษาตัวละครสามี ตัวละครภรรยา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาที่ภรรยามีบทบาทสำคัญในการวิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องของสามีและมีอิทธิพลทำให้สามีตัดสินใจไม่ไล่สาวใ้ออกในที่สุด

¹ モハマド モインウッディン、「志賀直哉『流行感冒』論—「自己」と「他者」を中心に—」（『阪大近代文学研究 9』、2011 年）、p.24

² 古川裕佳、『志賀直哉の<家庭>—一女中・不良・主婦』森話社、2011 年、p.36

6.1 เนื้อเรื่องย่อ

ครั้งแรก

เนื่องจากลูกคนแรกตาย คู่สามีภรรยาต่างหวาดวิตกเป็นอย่างมากว่าลูกคนที่สองจะตายไปอีกคน แม้ว่าลูกจะป่วยเพียงเล็กน้อยก็พาไปพบหมอในทันที ผู้คนมักเอาเรื่องที่สามีภรรยาประสบประหลาดจนเกินเหตุไปพูดให้กลายเป็นเรื่องขำขัน แต่สามีกลับคิดว่าเป็นเรื่องดีเสียอีก ยิ่งคนอื่นรับรู้ว่าคู่สามีภรรยาวิตกจริตกับเรื่องสุขภาพของชะเอะโกะ (佐枝子) (ลูกสาว) มากเพียงไร พวกเขาจะคำนึงถึงสุขภาพของชะเอะโกะมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น

สามีเคยมีพี่ชายที่เสียชีวิตตอนอายุ 3 ขวบก่อนที่จะเขาจะเกิดประมาณครึ่งปี พี่ชายเสียชีวิตเพราะพี่เลี้ยงเด็กเอาอะไรบางอย่างให้กิน เพราะฉะนั้นแม้ว่าจะถูกผู้คนหัวเราะเยาะในความวิตกจริตอย่างไร สามีก็ไม่เคยใส่ใจ

วันหนึ่ง โรคไข้หวัดใหญ่ได้ลุกลามมาถึงเมือง อะบิโกะ (我孫子) ที่ครอบครัวอาศัยอยู่ สามีเริ่มคิดว่าจะทำอะไรไม่ให้เชื้อแพร่เข้ามาติดคนในบ้าน ในเวลานั้นเป็นช่วงที่กลุ่มวัยรุ่นกำลังเตรียมงานแสดงละครที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ปกติแล้วที่บ้านจะอนุญาตให้พวกสาวใช้ไปดูละคร แต่ปีนี้ สามีสั่งห้ามและบอกว่าจะให้ไปดูที่โตเกียวแทนถ้าการแพร่ของเชื้อหวัดหมดไป

ในคืนนั้นเอง สามีพบว่า อิมิ (石) สาวใช้คนหนึ่งหายตัวไป คิมิ (きみ) สาวใช้อีกคนบอกว่า อิมิไปเอาฟืนที่บ้านของคุณโมะโตะอะมะมอน (元右衛門) ก่อนหน้านั้น ภรรยาไปที่บ้านของคุณโมะโตะอะมะมอนมาและพบว่าคู่สามีภรรยาโมะโตะอะมะมอนไม่อยู่บ้านเพราะออกไปดูละคร สามีคิดว่า อิมิต้องเอาเหตุผลนี้มาอ้างเพื่อที่จะได้ไปดูละครเป็นแน่ ทว่าภรรยาไม่เห็นด้วย เธอบอกว่าตอนซักผ้า อิมิยังคุยกับคิมิอยู่เลยว่าหากไปดูละครจะติดเชื้อหวัดได้

ทั้งสามีภรรยาคิดว่าอีกประเดี๋ยวอิมิคงจะกลับมาจึงยังไม่ได้เข้านอน แต่จนแล้วจนรอด อิมิก็ยังไม่กลับมาแม้จะใกล้เวลาเที่ยงคืน เช้าวันรุ่งขึ้น ตัวละครสามีเรียกอิมิมาซักถามถึงเรื่องที่ตนสงสัย อิมิปฏิเสธว่าตนไม่ได้ไปดูละครอย่างซัดถ้อยซัดคำและไม่ปรากฏร่องรอยว่ามีพิธีแต่อย่างใด ภรรยาเชื่อคำพูดของอิมิ แต่สามีไม่สามารถทำใจให้เชื่อคำพูดของอิมิได้ สามีสั่งห้ามไม่ให้อิมิอุ้มชะเอะโกะอีก

หลังจากนั้นลูกพี่ลูกน้องมาที่บ้าน สามิจึงขึ้นไปคุยธุระที่ห้องหนังสือชั้นบน สักพักหนึ่งก็ได้ยินเสียงร้องของชะเอะโกะ ภรรยาอาอิชิที่กำลังอุ้มชะเอะโกะอยู่ อิมิมีท่าทางรำเริงเช่นเคยและพูดหยอกล้อกับชะเอะโกะ สามิจิโอรชที่ภรรยาไม่ทำตามคำสั่ง เขาแสดงออกถึงความไม่พอใจอย่างชัดเจนและพูดว่า “เธอจะบ้าหรือ ฉันบอกแล้วใช่ไหมว่าห้ามไม่ให้อิมิอุ้มชะเอะโกะ เธอเองก็ห้ามอุ้มชะเอะโกะเป็นเวลาสองถึงสามวัน” (หน้า 198-199) พอได้ยินเช่นนั้น ภรรยาและอิมิต่างทำหน้าไม่พอใจ ภรรยาขึ้นมือจะไปปรับชะเอะโกะจากอิมิ สามิจิดคิดว่าดูท่าทางภรรยารู้สึกแยที่ไม่สามารถแสดงความเห็นใจหรือปลอบโยนอิมิได้ ทันใดนั้นชะเอะโกะก็ร้องออกมาด้วยความไม่พอใจเพราะไม่อยากจากอ้อมแขนของอิมิไป อิมิซึ่งมีท่าทางเหม่อลอยเล็กน้อยส่งชะเอะโกะให้ภรรยาแล้วเดินจากไป ชะเอะโกะร้องเสียงดังขึ้นอีก ทว่าอิมิก็ไม่หันกลับมา สามิจิรู้สึกละอายและรู้ว่าตนเองกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวที่คอยสร้างแต่เรื่องเดือดร้อนให้คนอื่น ยิ่งไปกว่านั้นการที่ถูกทุกคนมองว่าเป็นตัวปัญหาทำให้รู้สึกแย่มากขึ้น ในวันนั้นอิมิและคิมิพากันหนีออกจากบ้านไป

พอไม่มีสาวใช้ ภรรยาเหนื่อยกับงานบ้านและการดูแลชะเอะโกะเป็นอย่างมาก สามิจิบอกว่า จะช่วยไปซื้อวัตถุดิบสำหรับทำอาหารในเมืองให้ และจะเลยไปคุยเรื่องสาวใช้ทั้งสองคนกับคุณเอ็นโด (遠藤) และคุณโมะโตะเอะมอนที่คอยเป็นธุระเรื่องสาวใช้ให้มาตลอด พอไปถึงหน้าบ้านก็บังเอิญเจออิมิ คิมิ และแม่ของอิมิ สามิจิดใจว่า ทางฝ่ายอิมิคงอยากจะได้ลาออกอยู่แล้ว ในเมื่อเป็นเช่นนั้นก็คงจะไม่ขัดขวางอะไร หลังจากนั้นสามิจิได้รับรู้ความจริงจากแม่ของอิมิว่า อิมิไปดูละครในคืนนั้นจริง

เมื่อกลับไปถึงบ้าน สามิจิมองหน้าภรรยาและบอกว่า “ไปจริงๆ ด้วย” (หน้า 203) สามิจิรู้สึกละอายใจที่สิ่งที่ตนคิดไม่ได้คิด ภรรยาไม่เชื่อ เธอถามสามิจิว่าได้ยินเรื่องนี้มาจากไหน เมื่อเขาตอบว่าได้ยินมาจากแม่ของอิมิ ภรรยาจึงไม่คัดค้านที่สามิจิจะไล่อิมิออก เมื่อเก็บข้าวของเสร็จ แม่ของอิมิให้อิมิมากล่าวคำร่ำลา ขณะโค้งศีรษะ อิมิตาแดงและดูอาการไม่ค่อยดี หลังจากทั้งสองคนออกจากบ้านไป ภรรยาคว้ามือเรียกสามิจิแล้วพูดด้วยน้ำเสียงแผ่วเบาว่า “กรุณาให้อิมิทำงานที่บ้านเราต่อไปอีกสักหน่อยได้ไหมคะ?” (หน้า 206) ดวงตาของภรรยาเริ่มไปด้วยน้ำตา เธอบอกว่าถ้าไล่อิมิออกไป อิมิจะเสื่อมเสียชื่อเสียง ตอนนี้อิมิคงเจ็บแล้วและจะไม่โกหกอีกอย่างแน่นอน

ครั้งหลัง

แม้ว่าสามีจะตัดสินใจไม่ไล่ธิดีออกจากตามคำขอของภรรยา แต่เขายังคงเกลียดธิดีอยู่เช่นเคย สามีคิดว่าธิดียังคงโกหกกว่าไปดูแลครอบครัวคิมิในคืนนั้น ทั้งที่เขาคิดว่าไม่มีทางเป็นไปได้

สามสัปดาห์ถัดมา การแพร่กระจายของเชื้อไข้หวัดใหญ่ซาลง สามีวางใจมากขึ้น ทว่าเขา กลับติดโรคไข้หวัดใหญ่จากคนงานที่มาปลูกต้นไม้ที่บ้านอย่างไม่คาดคิด ไม่นานนักภรรยาก็พลอย ติดโรคไปด้วย สามีจึงพยายามดูแลเพราะกลัวภรรยาจะติดโรคแต่ก็ไม่ทันการณ์ เขาจึงจ้าง พยาบาลจากโตเกียวมาอีกคนเพราะกลัวชะอะ โกะจะติดโรค คิมิก็พลอยอาการแย่แยกกลายเป็นโรค ติดเชื้อในปอด สามีจึงตัดสินใจส่งคิมิกลับบ้านและให้หมอไปดูแลอาการ

ธิดีทำงานขยันขันแข็งอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ตอนกลางวันทำงานหนักกว่าเดิม หลายเท่าตัว ตอนกลางคืนคอยกล่อมชะอะ โกะที่ไม่ได้ดื่มนมแม่ให้หลับ สามีรู้สึกว่ายธิดีทำสิ่ง เหล่านี้ให้ครอบครัวของเขาด้วยใจจริง เธอไม่ได้ทำเพราะต้องการแก้ตัว สามีเริ่มมองธิดีในแง่ดีและ รู้สึกซาบซึ้งในการกระทำของธิดี

หนึ่งเดือนหลังจากนั้น ทุกคนหายป่วยและคิมิก็กลับมา ธิดีที่เคยทำงานได้ดีในตอนที่ถูก คนป่วยกลับมาเป็นธิดีที่ชอบทำอะไรซุ่มซ่าม แต่ความรู้สึกของสามีที่มีต่อธิดีไม่เปลี่ยนแปลง เวลาธิดีทำอะไรซุ่มซ่ามไม่ถูกใจ สามีก็จะต่อว่าเหมือนเคย แต่คราวนี้ไม่ได้ทำหน้าดุให้ธิดีกลัวอีก

คู่สามีภรรยาเป็นห่วงธิดีเสมือนคนในครอบครัว คอยดูแลจัดหาของที่ดีและเหมาะสมให้ธิดี ก่อนถึงวันแต่งงานธิดีกลับไปอยู่บ้าน เธอบอกว่าคิดถึงชะอะ โกะมาก เมื่อมีโอกาสธิดีจึงกลับมา ค้างที่บ้านของคู่สามีภรรยา คู่สามีภรรยามีความหวังว่าธิดีจะเป็นภรรยาและแม่บ้านที่ดี เป็นผู้หญิงที่มีชีวิตครอบครัวที่มีความสุข คู่สามีภรรยาคิดว่าคงไม่สามารถหาสาวใช้ที่ไหนที่ดีเท่าธิดีได้

6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

6.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครสามีในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” กลายเป็นคนขี้กังวลจนถึงขั้นวิตกจริตหลังจากลูกคนแรกตาย เขาเป็นห่วงลูกคนที่สองเป็นอย่างมาก และเขายังเป็นคนที่มึนอารมณ์แปรปรวนอีกทั้งยึดเอาอารมณ์ของตนเป็นที่ตั้งโดยสังเกตได้จากกรณีที่เขารังเกียจสาวใช้ที่ชื่อ อิมิ อย่างไม่มีเหตุผล ไม่ใช่เพราะอิมิโกหกแอบหนีไปดูแลคร และในภายหลังก็เปลี่ยนมารู้สึกดีต่ออิมิได้อย่างง่ายดายเพียงเพราะเห็นอิมิทุ่มเททำงานให้ทุกคนในบ้านอย่างเต็มที่ นอกจากนี้สามียังเป็นคนที่กังวลว่าตนจะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดีอีกด้วย ความกังวลของสามีสะท้อนให้เห็นว่า เขาไม่มั่นใจในการทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวของตนเอง เมื่อเปรียบเทียบกับการทำหน้าที่แม่บ้านของภรรยาแล้วพบว่า ภรรยามีความชาญฉลาดในการปกครองคนในบ้านมากกว่าสามี

- ความกังวลว่าตนจะเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดี

สามีในเรื่องเป็นคนที่กังวลเรื่องภาพลักษณ์ของตนเองในฐานะหัวหน้าครอบครัว สังเกตได้ในฉากที่อิมิกับคิมิ สาวใช้ทั้งสองคนพากันหนีออกจากบ้านไป

私は益々不愉快になつた。そして若し石が実際行かなかつたものなら、自分の疑ひ方は少し残酷過ぎたと思つた。石が沼向うの家に帰つて、泣きながら両親や兄にそれを訴へてゐる様子さへ想ひ浮ぶ。誰が聞いても解らず屋の主人である。つまり暴君である。

(หน้า200)

ฉันไม่พอใจมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ สมมติว่าเกิดอิมิไม่ได้ไป(ดูแลคร)จริง การที่ตนสงสัยอิมิก็ดูจะ โหดร้ายเกินไปหน่อย ฉันนึกเห็นภาพที่อิมิกลับไปบ้านที่นุมะมุโก และร้องไห้ไปพลางฟ้องพี่ชายกับแม่เรื่องฉันไปพลาง ไม่ว่าใคร ได้ยินเรื่องนี้ก็คงคิดว่าฉันเป็นเจ้านายที่เอาแต่ใจและชอบหาเรื่องคนอื่นไปทั่วโดยไม่มีเหตุผล

ทั้งๆ ที่สามีสงสัยและรังเกียจอิมิ แต่เขาก็รู้สึกว่าคุณใจร้ายกับอิมิมากเกินไป ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสามีไม่อยากเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดีในสายตาของคนรอบข้าง กล่าวได้ว่า ตัวละครสามี กังวลเรื่องภาพลักษณ์ของตนในฐานะหัวหน้าครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ สามีจึงหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะแสดงให้เห็นว่าคุณเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดี

調べれば直ぐ知れる事だが調べるのは不愉快だった。

(หน้า198)

หากสืบหาความจริงก็จะรู้ได้ในทันที แต่รู้สึกไม่ดีที่จะสืบหาความจริงนั้น

私は自分の疑ひ過ぎた点だけは兎に角先に認めてやらう、そして どうせ先方で暇を貰ひたいといふだらうから、さうしたら、仕方 がない暇をやらうと考へた。

(หน้า202)

ฉันคิดว่าจะยอมรับในเรื่องที่คุณสงสัยมากไป อย่างไรเสีย หลังจากนั้นฝ่าย นั้นก็คงจะขอลาออกเอง หากเป็นเช่นนั้นก็คงช่วยไม่ได้ ต้องให้ออก

「お暇になるやうなら、これから荷は直ぐお貰ひ申して行きたい と思つて……」と母親はいつた。

「そりや、何方でもいい」と私は答へた。そして石には暇をやる 事に心で決めた。

(หน้า203)

แม่(ของอิมิ)พูดว่า “หากจะต้องออก คิดว่าอยากจะขออนุญาตไปเก็บของ เคี้ยวนี้เลยล่ะ”

ฉันตอบว่า “ถ้าเช่นนั้นก็...ตามใจเถอะ” ฉันตัดสินใจเอาเองคนเดียวในใจ ว่าจะให้อิมิออก

「お前よく云つて呉れ。なるべくあつさり云ふがいいよ」

「よく云ひ聞かしても……駄目ね？」と妻は私の顔色を覗ひながら云つた。

「一時は不愉快でも思ひ切つて出してはしないと又同じ事が繰り返るよ」

「さうね」

(หน้า205)

“เธอช่วยพูดให้ดีๆ หน่อยนะ ควรจะพูดตรงๆ อย่าอ้อมค้อม”

“ถ้าพูดอย่างอ่อนโยน...คงไม่ได้สินะ?” ภรรยาพูดพลางสังเกตสีหน้าของ
ฉัน

“ถึงแม้ว่าจะทำให้ไม่พอใจ แต่ถ้าไม่ตัดใจพูดไปให้ชัดแล้วเรื่องก็จะไม่จบ
นะ”

“นั่นสินะ”

จากข้อความที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตัวละครสามีสงสัยอิมิและไม่ไว้ใจให้ดูแลลูกของเขาอีกต่อไป เขาอยากไล่อิมิออก แต่โดยทั่วไปในยุคสมัยเมจิและทะอิโมนั้น หน้าที่ดูแลสาวใช้ภายในบ้าน ว่ากล่าวตักเตือนสาวใช้เมื่อประพฤติดนไม่เหมาะสมเป็นหน้าที่ของภรรยา ด้วยเหตุนี้เขาจึงรู้สึกไม่ดีที่จะสืบทอดว่าอิมิโกหกหรือไม่เนื่องจากเป็นการก้าวก่ายหน้าที่ของภรรยา อย่างไรก็ตามสามีก็รังเกียจอิมิจนอดรนทนไม่ได้และคิดจะไล่อิมิออก ในที่สุดเขาจึงบอกให้ภรรยาส่งอิมิลับบ้านเกิด ในฉากที่ตัวละครภรรยาไปบอกอิมิให้กลับบ้านไปนั้น ตัวละครสามีเลือกที่จะไม่อยู่ในเหตุการณ์ดังกล่าว เขาเดินหลบออกไปที่สวนภายในบ้าน การกระทำเช่นนี้ของสามีสะท้อนให้เห็นว่า สามีไม่ต้องการเป็นหัวหน้าครอบครัวที่โหดร้าย เอาแต่ใจ และสงสัยสาวใช้โดยปราศจากเหตุผล สามีกังวลในภาพลักษณ์ของตนในฐานะหัวหน้าครอบครัวเป็นอย่างมาก

โมฮัมหมัด (モハammad) กล่าวว่า สามีไม่ต้องการเป็นคนไม่ดีหรือคนโมโหร้ายในสายตาของผู้อื่นเช่นอิมิหรือแม่ของอิมิ การที่เขาพยายามพูดถึงข้อดีของอิมิให้แม่ของอิมิฟังแสดง

ให้เห็นว่าเขาพยายามชี้ให้เห็นว่าเขาเป็นคนที่มิเหตุผล และการที่เขาคิดในใจว่าอิมกับแม่ของอิม ไม่ให้ความสำคัญกับการโกหกเพื่อที่เขาจะได้รู้สึกว่าเขาเองเป็นฝ่ายถูก สามีพยายามที่จะปกป้องตนเองจากการวิพากษ์วิจารณ์ของคนอื่น³

การที่สามีให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์หัวหน้าครอบครัวที่ดีสะท้อนให้เห็นว่าบทบาทในฐานะหัวหน้าครอบครัวสำคัญต่อสามีมากเพียงใด ภาระหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัวคือการดูแลสมาชิกในบ้านให้อยู่รอดปลอดภัย ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่มาพร้อมกับภาระอันหนักอึ้งก็คืออำนาจสูงสุดในบ้าน

6.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

เมื่อเปรียบเทียบวิธีการปกครองคนในบ้านระหว่างสามีกับภรรยาแล้วพบว่า ภรรยาชาญฉลาดในการปกครองคนในบ้านมากกว่าสามี เธอรู้จักมองข้ามข้อเสียและเลือกมองข้อดีของสาวใช้ที่ชื่ออิม เธอไว้วางใจอิมจนกระทั่งอิมรู้สึกผูกพัน เชื่อใจเธอและอุทิศตนทำงานให้กับคนในบ้านอย่างเต็มที่ การปกครองของภรรยาอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ความรู้สึกตัดสิน นอกจากนี้ความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญของเธอที่ลุกขึ้นมาต่อต้านสามีที่ปฏิบัติต่ออิมอย่างไม่เป็นธรรม อีกทั้งขอร้องให้สามีไม่ได้อิมออกนั้นสะท้อนให้เห็นว่า ภรรยามีคุณสมบัติของหัวหน้าครอบครัวมากกว่าสามีเสียอีก

- ความชาญฉลาดในการปกครองสาวใช้ในบ้าน

นับตั้งแต่มีการศึกษาของสตรีและการอบรมสตรีให้เป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” หน้าที่บริหารจัดการคนในบ้านก็ตกเป็นของภรรยา ในด้านหนึ่งพิจารณาได้ว่า แนวคิดนี้จำกัดบทบาทของสตรีให้อยู่แค่ในบ้านส่งผลให้สตรีขาดอิสรภาพในการหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง แต่ในอีกด้านหนึ่งก็พิจารณาได้เช่นกันว่า แนวคิดนี้ให้อำนาจแก่สตรีในฐานะแม่บ้านมากยิ่งขึ้น

³モハマド モインウッディン、「志賀直哉『流行感冒』論—「自己」と「他者」を中心に—」（『阪大近代文学研究 9』、2011年）、pp.31-32

นอกจากนี้บรรดาสื่อสิ่งพิมพ์และนวนิยายครอบครัวสำหรับผู้หญิงต่างนำเสนอภาพครอบครัวแสนสุขในอุดมคติ สนับสนุนให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านที่ดี บทความในนิตยสารเหล่านี้แนะนำวิธีและข้อควรปฏิบัติในการปกครองดูแลสาวใช้ในบ้าน

มูตะ คะสุเอะ (牟田和恵) กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์ที่นำเสนอเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวในสมัยนั้นต่างนำเสนอวิธีการเลี้ยงดูลูก การทำงานบ้านและการบริหารจัดการเรื่องภายในครอบครัวโดยอ้างอิงหลักวิชาการตะวันตก และเน้นว่าแม่บ้านทุกคนซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลครอบครัวควรจะศึกษาความรู้เหล่านี้ในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่ง⁴

ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับสาวใช้นั้น คุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์และไว้วางใจซึ่งกันและกัน พุรุกะวะ ยุกะกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า เจ้านายควรไม่ควรสงสัยลูกน้อง การที่ตัวละครสามีในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” รู้สึกว่าตนเองเป็นคนหาเรื่องและใจร้ายต่อสาวใช้เพราะเขารู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างความรู้สึกสงสัยสาวใช้กับข้อควรปฏิบัติที่ไม่ควรสงสัยสาวใช้นั่นเอง⁵

เมื่อพิจารณาตัวละครภรรยาในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” จะพบว่า มีลักษณะตรงข้ามกับตัวละครสามี กล่าวคือ ภรรยาเลือกที่จะไว้วางใจและเชื่อคำพูดของสาวใช้

「お父様があんまり執拗くおうたぐりになるからよ。行かない、とあんなにはつきり云つてゐるのに、左枝子を抱いちやあいけな
いの何の。……誰だつてそれぢやあ立つ瀬がないわ」

(หน้า 200)

“เพราะว่าพ่อขี้สงสัยมากเกินไป ทั้งๆ ที่(อิมิ)พูดชัดเจนว่าไม่ได้ไป ก็ยัง
จะห้ามไม่ให้อุ้มชะเอะ โกะเอะอีก นี่มันอะไรกัน ไม่ว่าใคร โคนเช่นนี้ก็คง
ลำบากใจจนทำอะไรไม่ถูก”

⁴ 牟田和恵、『戦略としての家族近代日本の国民国家形成と女性』新曜社、1996年 อ้างถึงใน 古川裕佳、『志賀直哉の<家庭>—一女中・不良・主婦』森話社、2011年、p.230

⁵ 古川裕佳、『志賀直哉の<家庭>—一女中・不良・主婦』森話社、2011年、p.36

จะเห็นได้ว่า ภรรยาเลือกที่จะเชื่อคำพูดของอิมิ ในขณะที่สามีอดสงสัยไม่ได้ เธอเห็นว่า สามีทำไม่ถูกที่ยังสงสัยอิมิทั้งที่อิมิก็ตัดใจชัดเจนว่าเธอไม่ได้แอบหนีไปคูละครในคืนนั้น

นอกจากความไว้วางใจที่ภรรยาทำให้สาวใช้ในบ้านแล้ว เธอยังเป็นคนที่ใจดีมีเมตตาต่อสาวใช้ สังเกตเห็นได้จากหลายเหตุการณ์ โดยเฉพาะตอนที่เธอขอร้องสามีไม่ให้ไล่อิมิออก ดังต่อไปนี้

「狭い土地の事ですから失策で出されたといふと、後迄も何か云はれて可哀想ですわ。それに関の事もありますし、関の家へはよくしてやつて、石の家にはこんな事になつたとすると、大変角が立ちますもの。関の家と石の家とは只でも仲が悪いんですから、こんな事があると尚ですわ。ね、さうして頂けない？ その内角を立てずに暇を取つて貰へば、いいんですもの。石だつて今度で懲りたでせうよ。もうあんな嘘は屹度つきませんよ。……さうして頂けなくつて？」

(หน้า206)

“เพราะว่าเป็นชุมชนเล็กๆ ถ้าถูกให้ออกเพราะทำความผิดก็จะถูกครหาไปตลอด นำสงสารออกน่ะคะ ไหนจะมีเรื่องของเซะกิอีก พวกเราทำดีกับบ้านของเซะกิ แต่บ้านของอิมิกลับเกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้น จะทำให้ปัญหาที่ยังบานปลายน่ะคะ แต่ไหนแต่ไรมาบ้านของเซะกิกับบ้านของอิมิกี้ไม่ถูกกันอยู่แล้ว พอมีเรื่องนี้จะทำให้แย่เข้าไปใหญ่ น่ะคะ กรุณาช่วยหน่อยได้ไหมคะ? ถ้าให้ออกโดยที่ไม่มีปัญหาเหล่านี้ตามมาก็ไม่เป็นไรหรอก หนนี้อิมิเองก็คงจะเจ็ดแล้ว เธอจะไม่โกหกแบบนั้นอีกอย่างแน่นอน.....กรุณาช่วยหน่อยได้ไหมคะ?”

เกี่ยวกับประเด็นที่ภรรยาอ้างถึงความสัมพันธ์ของบ้านอิมิกับบ้านเซะกินั้น เซะกิเป็นคนหมู้บ้านเดียวกับอิมิและเคยทำงานเป็นสาวใช้ที่บ้านเพื่อนของตัวละครสามี บ้านของเซะกิกับอิมิไม่ถูกกัน สามีเคยรับเป็นพ่อสื่อติดต่อให้เซะกิแต่งงานกับวิศวกรในเมืองซึ่งเคยเป็นลูกศิษย์ของสามีเอง หากสามีไล่อิมิออกเพราะเธอทำงานผิดพลาด บ้านเซะกิก็จะหัวเราะเยาะเย้ยบ้านอิมิและทำให้

ทั้งสองบ้านบาดหมางกันรุนแรงยิ่งขึ้น เหตุผลที่ภรรยาออกมาอ้างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความ
 สงสารและความผูกพันที่ภรรยามีต่ออิมิ ในขณะที่สามีมองว่า เรื่องความบาดหมางกันระหว่างบ้าน
 ของเซกิและบ้านของอิมิที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นหากอิมิโดนไล่ออก “เป็นเรื่องใหญ่สำหรับ
 ภรรยา” 「妻としては大出来だつた。」 (หน้า 207)

หลังจากที่ตัดสินใจไม่ไล่อิมิออก ตัวละครสามียังคงรังเกียจอิมิและมองว่าไม่อ่อนของ
 ภรรยาใช้ไม่ได้ผล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพิจารณาว่า การที่จะพิจารณาว่าวิธีของใครได้ผลนั้นควร
 สังเกตที่ผลลัพธ์ ในตอนท้ายเรื่องตัวละครสามีเป็นคนพูดกับภรรยาเองว่า โชคดีที่ไม่ได้ไล่อิมิออก
 ในตอนที่จับได้ว่าอิมิโกหกแอบหนีไปดูละคร สามีให้เหตุผลไว้ดังนี้

「あの時帰してよへば石は仕舞まで、厭な女中で俺達の頭に残る
 所だつたし、先方でも同様、厭な主人だと生涯思ふ所だつた。両
 方とも今と其時と人間は別に換わりはしないが、何しろ関係が充
 分でないと、いい人同士でもお互に悪く思ふし、それが充分だと
 いい加減悪い人間でも憎めなくなる」

(หน้า 214)

“หากตอนนั้นส่ง(อิมิ)กลับบ้านไป ความทรงจำที่ว่าอิมิเป็นสาวใช้ที่ไม่ดีก็
 จะอยู่ในใจของพวกเราตลอดไป กระทั่งอิมิเองก็เช่นกัน เธอก็คงคิดไปชั่ว
 ชีวิตว่าเราเป็นเจ้านายที่ไม่ดี คงไม่มีอะไรเปลี่ยนไปสำหรับพวกเราและอิมิ
 ไม่ว่าจะตอนนี้หรือตอนนั้น อย่างไรก็ตามหากความสัมพันธ์เกิดรอยร้าวขึ้น
 แล้ว ต่อให้เป็นคนดีก็จะไม่พอใจซึ่งกันและกัน ตรงกันข้ามหาก
 ความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดี แม้ว่าจะเป็นคนไม่ดี ไร้ความรับผิดชอบก็จะไม่
 โกรธเคืองกัน

จะเห็นได้ว่า ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นมีอาจตัดสินใจไปตามความถูกต้อง
 เพียงอย่างเดียว อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและความสัมพันธ์ที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นเรื่องสำคัญ
 เช่นเดียวกัน หากพิจารณาตามกฎก็นับว่าสามีตัดสินใจได้ถูกต้องเนื่องจากอิมิทำผิดจริง แต่หาก

พิจารณาเหตุการณ์หลังจากนั้นที่อิฉิมุทิสตนช่วยทุกคนในครอบครัวจนรอดพ้นวิกฤติของความป่วยไข้มาได้จะเห็นได้ว่าสามีตัดสินใจผิด ถึงแม้ว่าอิฉิมุจะมีข้อเสีย แต่ข้อดีของเธอก็มีมากกว่าจะได้ออก ภรรยา น่าจะเป็นคนที่ตระหนักถึงข้อเท็จจริงข้อนี้มาตั้งแต่ต้น เธอจึงคิดว่าถึงแม้อิฉิมุจะโกหก แต่ก็ไม่ควรจะลงโทษสถานหนักด้วยการไล่ออก การตัดสินใจเช่นนี้ของภรรยาสะท้อนให้เห็นถึงความชาญฉลาดในการปกครองดูแลสาวใช้ในบ้านได้เป็นอย่างดี

6.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- การที่สามีมีอำนาจสูงสุดในบ้าน

เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องนี้บ่งชี้ให้เห็นว่า ตัวละครสามีมีอำนาจสูงสุดในบ้าน ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องสุขภาพของบุตรสาว จะเห็นได้ว่า ในสายตาของตัวละครสามี นั้นมองว่าทั้งตนเองและภรรยาต่างเป็นกังวลเรื่องสุขภาพของชะเอะโกะ บุตรสาวด้วยกันทั้งคู่

最初の児が死んだので、私達には妙に臆病が浸込んだ。

(หน้า190)

เนื่องจากลูกคนแรกตาย พวกเราจึงรู้สึกหวาดวิตกอย่างประหลาด

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อย้ายมาอาศัยอยู่ที่ต่างจังหวัด สามียิ่งรู้สึกว่าไม่ควรทำตัวโดดเด่นใน หมู่เพื่อนบ้าน

自分でも恥かしい気のある事があつた。田舎だから四圍の生活との釣合ひ上でも子供を余りに大事にするのは眼立つてよくなかつた。

(略)

自分達のやり方が案外利口馬鹿なのだとも思へて来る。然し、かう思ふ事で子供に対する私の神経質な注意は実は少しも変らなかつた。

(หน้า190)

แม้แต่ตัวฉันเองยังรู้สึกอับอาย เนื่องจากว่าเราอยู่ในชนบท การดูแลประคบประหงมลูกจนเกินไปกลายเป็นการทำตัวเด่นและส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์กับบ้านอื่น

...

อาจจะมองได้ว่า วิธีการ(เลี้ยงลูก)ของพวกเราผิดปกติเกินกว่าจะทำความเข้าใจได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะคิดเช่นนั้น แต่ความใส่ใจที่มีต่อลูกจนเกินเหตุของฉันก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแม้แต่น้อย

ในสายตาของสามีมองว่า วิธีการเลี้ยงดูลูกของเขากับภรรยาที่ผิดปกติ แตกต่างจากชาวบ้านในละแวกเดียวกัน อย่างไรก็ตามเขาก็ไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงวิธีการเลี้ยงดูลูกแต่อย่างใด

ถึงแม้ว่าสามีจะคิดว่าเขาและภรรยามีวิธีการเลี้ยงดูที่ผิดปกติเช่นเดียวกัน แต่ในบางครั้งความเห็นระหว่างสามีภรรยาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูก็ไม่ตรงกัน ที่ผ่านมา คู่สามีภรรยาให้ลูกสวมเสื้อผ้าหนาๆ ในฤดูหนาวเพราะกลัวลูกจะไม่สบาย แต่ในปีี้ ภรรยาเสนอความคิดว่า ไม่ควรสวมเสื้อผ้าหนาๆ ให้ลูกมากเกินไปเพราะจะทำให้ลูกไม่คุ้นเคยกับสภาพอากาศและกลายเป็นคนอ่อนแอในที่แรกสามีเห็นด้วย แต่พอสภาพอากาศเริ่มเย็นลง สามีก็นำเสื้อผ้าหนาๆ มาสวมให้ลูกเหมือนเมื่อก่อนๆ และพูดกับภรรยาดังนี้

「一体お前は寒がらない性だからね。自分の体で人まで推すと間違ふよ」などと云つた。

「お父様は又、人一倍お寒がりなんですもの……」夏頃頻りに云つてゐた割には妻もたわいなく厚着を認めて了つた。

(หน้า190-191)

“ทำไมเธอถึงไม่หนาวเลยนะ เธอจะคิดแทนคนอื่น โดยยึดเอาสภาพ
ร่างกายของตนเองเป็นที่ตั้งไม่ได้หรอกนะ”

“จริงๆ แล้วเป็นเพราะพ่อจีหนาวมากกว่าคนอื่นสองเท่าต่างหากเล่าละ
.....” ภรรยายอมรับเรื่องเสื้อผ้าหนาๆ อย่างช่วยไม่ได้ ทั้งที่เธอพูดเรื่องนี้
บ่อยครั้งในช่วงหน้าร้อน

เมื่อพิจารณาความเห็นของทั้งสองฝ่ายแล้วจะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นของภรรยาผู้มีเหตุมีผล
การที่จะเลี้ยงดูลูกให้มีสุขภาพแข็งแรงนั้นจำเป็นต้องให้ลูกคุ้นเคยกับสภาพอากาศ มิใช่ปกป้องลูก
จนเกินพอดี ในตอนแรกสามีก็เห็นด้วยกับความคิดเห็นของภรรยา แต่พอเข้าสู่ฤดูใบไม้ร่วงและ
อากาศเริ่มเย็นลง สามีกลับตัดสินใจให้ลูกสวมเสื้อผ้าหนาๆ ตามเดิม เหตุผลที่สามีบอกว่า “ทำไม
เธอถึงไม่หนาวเลยนะ เธอจะคิดแทนคนอื่น โดยยึดเอาสภาพร่างกายของตนเองเป็นที่ตั้งไม่ได้หรอก
นะ” 「一体お前は寒がらない性だからね。自分の体で人まで推すと間違ふよ」(หน้า 191)
นั่นฟังไม่ขึ้น คล้ายกับการกล่าวโทษภรรยามากกว่าการอธิบายเหตุผล ฝ่ายภรรยาทำอะไรไม่ได้
นอกจากบ่นสามีเล็กน้อยและยอมรับการตัดสินใจของสามีแม้ว่าการตัดสินใจของสามีจะไร้เหตุผลก็
ตาม การที่เธอต้องยอมรับการตัดสินใจของสามีเพราะสามีมีอำนาจสูงสุดในบ้านดังที่ผู้วิจัยได้
วิเคราะห์ไปแล้วในหัวข้อ 6.2 ตัวละครสามี ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า ภรรยาไม่ได้วิตกกังวลอย่างไร
เหตุผลในเรื่องลูกตามมุมมองที่สามีคิดว่าภรรยาเหมือนตนก่อนหน้านี

- การที่ภรรยาเริ่มต่อต้านคำสั่งที่ไม่มีเหตุผลของสามี

เมื่อรู้ว่าอิชิออกไปที่บ้านของ โมะ โตะเอะมอนในคืนที่มีการแสดงละคร สามีโม โหมาก ส่วน
ภรรยาเองก็สงสัยเช่นเดียวกับสามีว่าเหตุใดอิชิจึงไปขอพินในตอนกลางคืน

「もう薪がないのか？……又何故夜なんか行つたんだらう。明るい内、いくらも暇があつたのに」と妻も云つた。

きみは黙つてゐた。

「そりやいけない」と私は妻にいつた。「そりやお前、元右衛門の家へ行つたところで、夫婦共芝居へ行つて留守に決つてるぢやないか。石は屹度芝居へ行つたんだ。二人共あなかつたから、それを頼みに出先へ行つたといつて芝居を見に行つたんだ」

「でも、今日石は何か云つてたねえ、きみ。ほら洗濯してゐる時。真逆そんな事はないと思ひますわ」

(หน้า194)

ภรรยาเองก็พูดว่า “ไม่มีพินเหลือแล้วหรือ.....แล้วจำเพาะเจาะจงต้องไปตอนกลางคืนด้วยหรือ ทั้งๆ ที่ตอนกลางวันก็มีเวลาวางตั้งเยอะ”

กิมิเงียบไป

“ทำแบบนี้แย่มาก” ฉันบอกภรรยา “นี่ เธอเพิ่งไปบ้านของ โมะ โตะเอะมอน มาแล้วคู่สามีภรรยา โมะ โตะเอะมอน ไม่อยู่เพราะไปดูละครไม่ใช่หรือ อิมิเองก็ต้องไปดูละครเป็นแน่ โดยอ้างว่าเพราะทั้งสองไม่อยู่จึงไปตามหาที่งานแสดงละคร หลังจากนั้นจึงถือ โอกาสไปดูละครเสีย”

“แต่ วันนี้อิมิพูดว่าอะไรนะ กิมิ นั่นไง ตอนที่ซักผ้าอยู่นะ ฉันไม่คิดว่าอิมิ จะทำเรื่องแบบนั้นหรอกนะคะ”

ตัวละครสามีคิดว่าการกระทำของอิมิมิพิรุช ก่อนหน้านี้ไม่นานภรรยาได้ไปที่บ้านของ โมะ โตะเอะมอนมาและรู้ว่าคู่สามีภรรยา โมะ โตะเอะมอน จะออกไปดูละครในคืนนี้ สามีคิดว่าอิมิ จะต้องอ้างว่าเธอไปที่บ้านของ โมะ โตะเอะมอนแล้วไม่มีใครอยู่จึงไปหาคู่สามีภรรยา โมะ โตะเอะมอน ที่งานแสดงละครเป็นแน่ การที่กิมิ สามีใช้อีกคนนึงเงียบไม่ตอบคำถามของภรรยาในทีแรกนั้นยิ่งทำให้ดูเหมือนว่า กิมิกำลังปิดบังความจริงบางอย่างอยู่และการกระทำของอิมิน่าสงสัยมากยิ่งขึ้น

ภรรยาเองก็สงสัยเช่นกันว่า เหตุใดอิมิจึงไม่ไปขอพินในตอนกลางวัน แต่ท้ายที่สุดเธอก็เลือกที่จะเชื่ออิมิเพราะก่อนหน้านี้อิมิได้พูดกับคิมิว่า “ถ้าสมมติว่าไปดูละครในวันแบบนี้ ไม่ว่าใครก็คงคิดหัวค้อย่างแน่นอนสินะ” 「こんな日に芝居でも見に行つたら、誰でも屹度風邪をひくわねえ」 (หน้า 192) อย่างไรก็ตาม ในภายหลังปรากฏว่าอิมิแอบหนีไปดูละครจริงๆ เพราะฉะนั้นอิมิอาจงใจพูดเช่นนั้นเพื่อให้ตัวละครภรรยาได้ยินและยืนยันให้อิมิได้ว่าไม่ได้หนีไปดูละคร การที่ภรรยาารู้สึกว่าการกระทำของอิมิมิพิรุช แต่ก็ยังเลือกที่จะเชื่อคำพูดของอิมิสะท้อนให้เห็นว่า ภรรยา มักจะใจดีและเชื่อใจสาวใช้ในบ้าน ในอีกแง่หนึ่งพิจารณาได้ว่า การที่ตัวละครภรรยาใจดีและเชื่อใจสาวใช้นั้นเป็นหลักการปกครองที่ดี ทำให้สาวใช้รู้สึกผูกพันและทำงานอุทิศตนเพื่อนายหญิงอย่างเต็มที่

ในเวลาต่อมา สามิซึกถามคิมิจึงเรื่องพิน เขาสงสัยว่า ไม่มีพินเหลือพอสำหรับทำอาหารเช้าวันพรุ่งนี้ถึงขนาดที่ต้องออกไปขอพินกลางดึกจริงหรือไม่ คิมิตอบว่า ยังมีพินเหลือพอสำหรับอาหารเช้า ตัวละครสามิซึกจึงสั่งให้คิมิไปตามตัวอิมิกลับมาเดี๋ยวนี้แต่ภรรยาไม่เห็นด้วย

「何しろ直ぐお前、迎へにいつておいで」かう命じて、私は不機嫌な顔をしてみた。

「貴方があれ程いつていらつしやるのをよく知つてゐるんですもの、幾らなんでも……」

そんな事をいつて妻も茶の間に入つて来た。

(หน้า194-195)

“อย่างไรเสีย เธอไปตามอิมิกลับมาเดี๋ยวนี้ ไป” ฉันสั่งเช่นนั้นและทำหน้าที่ไม่สบอารมณ์

“ฉันรู้ที่อยู่ทรอกนะคะว่าคุณจะต้องพูดถึงขนาดนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม……” ภรรยาพูดเช่นนั้นและเดินเข้ามาในห้องรับแขก

คำตอบของคิมิกลับยิ่งทำให้ฉินน่าสงสัยมากยิ่งขึ้น เห็นได้ชัดว่าฉินไม่จำเป็นต้องไปขอพินภายในคืนนี้ ตัวละครสามีสั่งให้คิมิไปตามฉินกลับมาเดี๋ยวนี้ ภรรยาารู้สึกว่าสามีของตนกระทำเกินกว่าเหตุ เธอบ่นว่าสามีทำเกินไปที่สั่งให้คิมิไปตามฉินกลับมาเดี๋ยวนี้ เธอคิดว่าสามีจริงจังกับเรื่องนี้มากเกินไป หากพิจารณาตามความเป็นจริง ไม่มีความจำเป็นที่สามีต้องไปตามฉินกลับมาเดี๋ยวนี้ เพราะหากฉินมีความเสี่ยงที่จะติดหัวตจากงานแสดงละครจริง ไม่ว่าจะกลับช้าหรือเร็วก็มีค่าเท่ากัน การรอให้ฉินกลับมาแล้วค่อยซักถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็ยังไม่สายเกินไป แต่ด้วยความใจร้อนของตัวละครสามีที่อยากจะรู้ความจริงและความโมโหที่ถูกสาวใช้ฝ่าฝืนคำสั่งส่งผลให้ตัวละครสามีสั่งให้ตามฉินกลับมาในทันที การที่ภรรยาบ่นว่าสามีนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ เมื่อสังเกตคำพูดและท่าทางของสามีประกอบกับความหวาดกลัวของคิมิแล้วจะเห็นได้ว่า สามีโมโหและซักถามด้วยน้ำเสียงที่กดดันสาวใช้ การแสดงออกเช่นนั้นของสามีทำให้ความมีพิรุณของฉินดูสำคัญน้อยลงไป ในสายตารรยา ถึงแม้ภรรยาจะรู้สึกว่าการกระทำของฉินค่อนข้างแปลกแต่เมื่อเห็นสามีโวยวายเช่นนี้แล้วก็ชวนให้รู้สึกที่สามีเป็นฝ่ายที่ไม่มีเหตุผลมากกว่า

ฉินกลับมาในวันรุ่งขึ้น เธอยืนยันกับตัวละครสามีอย่างหนักแน่นว่าเธอไม่ได้ไปดูละครอย่างไรก็ตามตัวละครสามีนี้กริ่งเกียดฉินและบอกภรรยาให้สั่งห้ามมิให้ฉินอุ้มลูกสาวอีก แต่ปรากฏว่าภรรยาเริ่มไม่ฟังคำสั่งของสามี

「馬鹿。石に左枝子を抱かしてちやあ、いけないぢやないか。二三日はお前左枝子を抱いちやあ、いけない」私は不機嫌を露骨に出していった。妻も石もいやな顔をした。

「いらつちやい」妻は手を出して左枝子を受け取らうとした。妻は石に同情しながら慰めるわけにも行かない変な気持であるらしかつた。すると左枝子は、

「ううう、ううう」と首を振った。

(หน้า198-199)

“เธอจะบ้าหรือ ฉันบอกแล้วใช่ไหมว่าห้ามไม่ให้ฉินอุ้มชะเออะโกะต่อไปนี้ เธอเองก็ห้ามอุ้มชะเออะโกะเป็นเวลาสองถึงสามวัน” ฉินพูดแบบ

นี้พร้อมแสดงความไม่พอใจออกมาอย่างชัดเจน ทั้งภรรยาและอิมิต่างทำ
หน้าไม่พอใจ

“มานี่มา” ภรรยายื่นมือไปจับชะเอะ โคะจากอิมิ ดูเหมือนว่าภรรยารู้สึก
แปลกๆ ที่ไม่สามารถแสดงออกถึงความเห็นใจหรือปลอบโยนอิมิได้

หลังจากนั้นชะเอะ โคะก็ร้องออกมาพร้อมกับส่ายหน้าว่า “อ้อๆ
อ้อๆๆ”

ภรรยาจใจฝ่าฝืนคำสั่งของสามีโดยให้อิมิอุ้มชะเอะ โคะ ลูกสาว ภรรยาต้องการแสดงออก
ถึงการต่อต้านคำสั่งของสามีที่เธอคิดว่าเป็นคำสั่งที่มิชอบ เมื่อสามีเห็นอิมิอุ้มชะเอะ โคะ เขาโมโห
มาก สามีสั่งห้ามไม่ให้ภรรยาอุ้มชะเอะ โคะเป็นเวลาสองถึงสามวัน ทั้งภรรยาและอิมิต่างแสดงออก
ว่าไม่พอใจตัวละครสามี สามีเห็นว่าภรรยาทำท่าทางราวกับว่าเธอรู้สึกแปลกๆ ที่ไม่สามารถแสดง
ความเห็นใจและปลอบโยนอิมิได้ ในกรณีนี้ภรรยาแสดงออกว่าเธออยู่ฝ่ายเดียวกับอิมิ เมื่อ
เปรียบเทียบกับในตอนต้นเรื่องที่สามีเปลี่ยนใจให้ลูกใส่เสื้อผ้าหนาๆ ตามเดิม ในตอนนั้นภรรยาบ่น
สามีเพียงเล็กน้อยและตามใจสามี แต่ตอนนี้ภรรยาชัดเจนคำสั่ง พอสามีโมโห ภรรยาจึงยอมทำตามแต่
แสดงออกถึงความไม่พอใจอย่างชัดเจน การกระทำของภรรยาแสดงให้เห็นถึงความกล้าในการแข็ง
ยืนต่ออำนาจของสามีในฐานะหัวหน้าครอบครัว

ภาพที่ทุกคนแสดงกิริยาท่าทางราวกับถูกสามีข่มเหงรังแกนั้นกระทบกระเทือนจิตใจของ
สามีซึ่งไม่อยากจะเห็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดียิ่งนัก

私は不愉快だつた。如何にも自分が暴君らしかつた。——それより皆が暴君にされたやうな気がして不愉快だつた。石は素より、妻や左枝子までが気持の上で自分とは対岸に立つてゐるやうに感ぜられた。

(หน้า199)

ฉันรู้สึกแย่ ไม่ว่าอย่างไรฉันก็ดูเหมือนคนจี้ไวยวาย ยิ่งไปกว่านั้นฉันรู้สึก
 แย่ที่รู้สึกราวกับว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกทุกคนกลั่นแกล้ง ตั้งแต่ไหนแต่ไร
 อิมิมักจะทำให้ฉันรู้สึกราวกับว่าฉันยืนอยู่คนละฝ่ายกับภรรยาและลูก

โมฮัมหมัดวิเคราะห์ว่า ในฉากดังกล่าว ตัวละครสามมีรู้สึกว่าทุกคนไม่เห็นด้วยกับความคิด
 ของตน ในทางกลับกัน ความรู้สึกของสามมีเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าสามมีกังวลหรือรู้สึกผิดกับการ
 กระทำของตนเอง⁶

การแสดงออกถึงความไม่พอใจของคนทั้งสามทำให้สามมีรู้สึกเหมือนตนเองเป็นตัวปัญหาที่
 ถูกทุกคนในบ้านพากันรังเกียจ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจของสมาชิกในครอบครัวสลับ
 ขั้วกัน อิมิซึ่งเป็นสาวใช้ผู้สมควรจะถูกพิจารณาว่าเป็นคนนอก (他者) กลับได้รับการยอมรับจาก
 ภรรยาและสามมีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งมีอำนาจสูงสุดในบ้านกลับถูกกันออกไปเป็นคนนอก
 แทน

ในเวลาต่อมา เหตุการณ์ย่ำแย่ลงไปอีกเมื่ออิมิกับคิมิพากันหนีออกจากบ้านไป ภรรยากล่าว
 โจมตีสามมี ดังข้อความต่อไปนี้

「お父様があんまり執拗くおうたぐりになるからよ。行かない、
 とあんなにはつきり云つてゐるのに、左枝子を抱いちやあいけな
 いの何の。……誰だつてそれぢやあ立つ瀬がないわ」

気がとがめてゐる急所を妻が遠慮なくつッ突き出した。私は
 少しむかむかとした。

「今頃そんな事をいつたつて仕方がない。今だつて俺は石のいふ
 事を本統とは思つてゐない。お前まで愚図々々いふと又癩癩を起
 すぞ」私は形勢不穩を現す眼つきをして嚇かした。

「お父様のは何かお云ひ出しになると、執拗いんですもの、自家
 の者ならそれでいいかも知れないけど……」

⁶モハマド モインウッディン、「志賀直哉『流行感冒』論—「自己」と「他者」を中心に—」（『阪大近代文学研究 9』、2011年）、p.30

「黙れ」

(หน้า200-201)

“เพราะว่าพ่อขี้สงสัยมากเกินไป ทั้งๆ ที่(อิมิ)พูดชัดเจนว่าไม่ได้ไป ก็ยังจะห้ามไม่ให้อู๋มชะเอะ โกะอีก นี่มันอะไรกัน ไม่ว่าใคร โคนเช่นนี้ก็คงลำบากใจจนทำอะไรไม่ถูก”

ภรรยากล่าว โจมตีในเรื่องที่นั่นกำลังรู้สึกผิดอยู่อย่างไม่เกรงใจ ฉันเริ่มโมโหเล็กน้อย

“เธอมาพูดเรื่องนั้นเอาตอนนี้จะมีประโยชน์อะไร ตอนนี้ฉันก็ไม่คิดเหมือนกันว่าสิ่งที่อิมิพูดเป็นความจริง แต่กระทั่งเธอก็ยังมาพูดบ่นใส่ฉันแบบนี้ทำให้ฉันโมโหนะ”

ฉันขู่ภรรยาด้วยแววตาที่แข็งกร้าว

“พ่อมักจะพูดอะไรที่แสดงถึงการยึดเอาความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่อยู่เสมอ ถ้าพูดกับคนในครอบครัวก็คงไม่เป็นอะไรหรอก.....”

“เงียบไปเลย”

ภรรยาต่อว่าสามีว่าสงสัยอิมิจนเกินเหตุและวิพากษ์คำสั่งของสามีที่สั่งไม่ให้อิมิอู๋มชะเอะ โกะ สามีกำลังกังวลว่า หากอิมิไม่ได้ไปดูแลจริง เขาก็จะโหดร้ายกับอิมิมากที่ไปสงสัยอิมิ เช่นนั้น พอสามีได้ยินภรรยาพูด โจมตีจุดอ่อนจึงโมโหและจ้องภรรยากลับด้วยแววตาแข็งกร้าว แต่ภรรยายังไม่ยอม เธอยังคงบ่นสามีกระทั่งถูกสั่งให้เงียบ จะเห็นได้ว่า ภรรยาที่มีความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่องของสามีอย่างตรงไปตรงมา

เมื่อไม่มีสาวใช้ ทั้งสามีและภรรยาต่างก็ต้องช่วยกันเลี้ยงลูกและทำงานบ้าน ภรรยาแสดงออกถึงความไม่พอใจอย่างชัดเจน

妻は如何にも不愉快らしく口数をきかずに、左枝子を負ぶつて働いてみた。

(หน้า 201)

ภรรยาทำงานบ้าน โดยอุ้มชะเอะ โกะไว้บนหลัง เธอไม่ยอมปรึกษาพูด
อะไรแม้แต่เนื้อยรากับกำลังไม่พอใจ

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตัวละครภรรยาขึ้นชั้นในความคิดเห็นของคนอย่างถึง
ที่สุด ไม่ยอมลงให้สามีแม้แต่เนื้อ เธอไม่ยอมพูดกับสามีเพื่อแสดงให้เห็นว่าเธอไม่พอใจต่อการ
กระทำของสามีอย่างชัดเจน

- อิทธิพลของภรรยาที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดและการตัดสินใจของสามี

ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้ภรรยาจะคิดว่า สามีสงสัยอิทธิพลอย่างไรเหตุผล แต่ในภายหลังเธอก็ต้อง
ยอมรับความจริงว่าอิทธิพลใด ๆ ไรก็ตาม ภรรยาที่ยังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสามีส่งผล
ให้สามีไม่ใส่อิทธิพลตามที่เขาคั้งใจไว้ตั้งแต่ต้น

หลังจากที่สามีได้อินจากแม่ของอิทธิว่าในคืนนั้นอิทธิแอบหนีไปดูละครจริง สามีกลับบ้าน
และบอกเรื่องนี้ให้ภรรยาฟังด้วยความพึงพอใจ สามีพึงพอใจเมื่อสิ่งที่ตนสงสัยได้รับการพิสูจน์ว่า
เป็นความจริงเนื่องจากสามีจะได้ไม่ต้องกลายเป็นคนเชื่อถือไม่ได้ เอาแต่ใจไร้เหตุผล และสร้าง
ความเดือดร้อนให้สมาชิกในครอบครัวอีกต่อไป เขาพอใจที่ได้พิสูจน์ว่าตนเองเป็นหัวหน้า
ครอบครัวที่ดี

「お父様、誰にお聞きになつて？」

「石の母親から聞いた。元右衛門の家で今皆来る所に会つたの
だ」

妻は呆れたといふやうに黙つてゐた。

「石はもう帰さう。ああいふ奴に守りをさして置くのは可恐いよ。
今に荷を取りに来る」

石を帰す事には妻も異存ない風であつた。

(หน้า203-204)

“พ่อได้ยินมากจากไหนคะ?”

“ได้ยินมาจากแม่ของอิมิ ตอนที่ฉันบังเอิญเจอทุกคนที่หน้าบ้าน

โมะ โตะอะะมนนะะ”

ภรรยาเงียบไปราวกับว่าเธอไม่รู้จะอย่างไรดี

“ไล่อิมิออกเถอะ การให้คนแบบนั้นดูแลลูกของเรานั้นน่ากลัวนะ อีก

ประเดี๋ยวพวกเขาจะมาเก็บของ”

ดูเหมือนภรรยาเองก็ไม่คัดค้านในเรื่องที่จะไล่อิมิออก

การที่ภรรยาถามสามีว่าได้ยินเรื่องนี้จากใครสะท้อนให้เห็นว่า ในสายตาของภรรยา มองว่าสามีเป็นคนไม่มีเหตุผล ชอบคิดทักท้วงเหตุการณ์ต่างๆ ตามอำเภอใจ แต่เมื่อเธอรู้ว่าแม่อิมิเป็นคนบอก เธอจึงเชื่อว่าสิ่งที่สามีพูดเป็นความจริง ในเวลาต่อมาเมื่อสามีบอกว่าจะไล่อิมิออกเธอก็ไม่สามารถคัดค้านได้อีก

ภรรยาไม่อยู่ในสถานะที่จะขัดขวางการตัดสินใจของสามีที่เป็นเหตุเป็นผลในครั้งนี้ได้ เพราะอิมิไม่ได้พูดความจริงอย่างที่เธอพยายามแก้ต่างให้อิมิมาตลอด แต่เมื่ออิมิกับแม่ของอิมิมารำลาคู่สามีภรรยาและกำลังจะเดินทางจากไป ภรรยาขอร้องสามีให้ไล่อิมิออก

「お父様」と座敷の内から妻が小手招きをしてゐる。寄つて行くと、

「もう少し置いて頂けない？」と小声で哀願するやうに云つた。妻も、目を潤ませてゐた。

「狭い土地の事ですから失策で出されたといふと、後迄も何か云はれて可哀想ですわ。(略) ね、さうして頂けない？(略) 石だつて今度で懲りたでせうよ。もうあんな嘘は屹度つきませんよ。……さうして頂けなくつて？」

「……そんなら、よろしい」

「ありがたう」

(หน้า206)

“พ่อคะ” ภรรยาคว้ามือถือเรียกฉันจากห้องรับแขก เมื่อนั้นเดินเข้าไปหา
เธอก็พูดราวกับร้องขอความเห็นใจด้วยเสียงอันแผ่วเบาว่า

“กรุณาให้(อิมิ)ทำงานที่บ้านเราต่อไปอีกสักหน่อยได้ไหมคะ?”

ดวงตาของภรรยาเริ่มไปค้วยน้ำตา

“เพราะว่าเป็นชุมชนเล็กๆ ถ้าถูกให้ออกเพราะทำความผิดก็จะถูกครหา
ไปตลอด น่าสงสารออกนะคะ ... นะคะ กรุณาช่วยหน่อยได้ไหมคะ? ...
หนนี้อิมิเองก็คงจะเจ็ดแล้ว เธอจะไม่โกหกแบบนี้สักอย่างแน่นอน.....
กรุณาช่วยหน่อยได้ไหมคะ?”

“.....ถ้าอย่างนั้นก็ได้อ”

“ขอบคุณค่ะ”

โมฮัมหมัดกล่าวว่า การที่ตัวละครสามีไม่ได้ให้อิมิออกสะท้อนให้เห็นว่าเขาฟังความคิดเห็น
ของภรรยา เขาไม่ได้เชื่อคำพูดของภรรยาที่พูดว่าอิมิจะไม่โกหกแบบนี้สักอย่างแน่นอน เพียงแต่
เขาไม่สามารถเพิกเฉยต่อคำขอร้องที่ใกล้เคียงกับการร้องขอความเห็นใจของภรรยาได้⁷

จะเห็นได้ว่า การที่สามียอมภรรยาแม้เขาจะไม่เห็นด้วยสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของภรรยาที่
มีต่อการตัดสินใจของสามี

ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมจากงานวิจัยของโมฮัมหมัดว่า การที่สามีไม่ยอมให้อิมิออกตามคำขอของ
ภรรยา ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะสามีกำลังกังวลและสับสนในเรื่องที่จะให้อิมิออก สังเกตได้จากตอนที่
สามีเปลือยเล่าเรื่องอิมิให้เพื่อนฟังตอนที่เจอกัน โดยบังเอิญต่างๆ ที่ไม่ควรเล่าและมีอารมณ์ร่วมกับ

⁷モハマド モインウッディン、「志賀直哉『流行感冒』論—「自己」と「他者」を中心に—」(『阪大近代文学研究 9』、2011年)、p.34

เรื่องที่เล่า ในเวลาต่อมา เมื่อภรรยาขอร้องสามีไม่ให้ไล่ธิดีออก สามีจึงตัดสินใจไม่ให้ธิดีออกได้ อย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของภรรยาที่มีต่อสามีตลอดทั้งเรื่องแล้วจะเห็นได้ว่า ภรรยาพยายามเข้ามาเป็นตัวกลางประนีประนอมมิให้ความสัมพันธ์ของสามีกับธิดีแย้แย ภรรยากล่าวโจมตีสามี เพราะคิดว่าสามีสงสัยธิดีเกินเหตุและโวยวายไล่ธิดีอย่างไร้เหตุผล เมื่อเธอเห็นว่าคำสั่งของสามีไม่มีเหตุผล เธอจึงฝ่าฝืนคำสั่งด้วยการให้อธิดีอุ้มชะเออะ โกะ หลังจากถูกสามีว่ากล่าว เธอแสดงออกว่าไม่พอใจและยืนอยู่ฝ่ายเดียวกับธิดีอย่างชัดเจน การกระทำดังกล่าวสร้างความกระทบกระเทือนทางจิตใจให้กับสามีซึ่งกังวลเรื่องภาพลักษณ์ของตนในฐานะหัวหน้าครอบครัวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว สามีเริ่มไม่แน่ใจและกังวลในการกระทำของตนเองมากยิ่งขึ้น แม้ในขณะที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วว่าจะไล่ธิดีออก เขาก็ยังกังวลและสับสนว่าจะไล่ธิดีออกดีหรือไม่ ในท้ายที่สุดสามีจึงยอมไม่ให้ธิดีออก ตามคำขอของภรรยาต่างๆ ที่เขายังคงเกลียดธิดีอยู่

6.3 อำนาจในฐานะแม่บ้านของภรรยากับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน”

ตัวละครภรรยาในเรื่องนี้ต่อต้านคำสั่งที่ไม่มีเหตุผลของสามีที่สั่งห้ามไม่ให้ธิดีอุ้มชะเออะ โกะ เธอฝ่าฝืนคำสั่งของสามีโดยการให้อธิดีอุ้มชะเออะ โกะเหมือนเคย หลังจากที่สามีเห็นภรรยาฝ่าฝืนคำสั่ง เขาสั่งห้ามภรรยาอุ้มลูกในทันที จากนั้นภรรยา ก็แสดงออกว่าอยู่ฝ่ายตรงข้ามสามี และเลือกที่จะอยู่ข้างเดียวกับธิดีอย่างชัดเจนจนสามีรู้สึกไม่พอใจ ในเวลาต่อมาเมื่อธิดีกับคิมิพากันหนีออกจากบ้านไป ภรรยา ก็แสดงความไม่พอใจสามีอย่างมาก

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” คือ ประเด็นเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ในฐานะแม่บ้านของภรรยา โดยทั่วไปในช่วงครึ่งหลังของยุคเมจิและในยุคทอโฮนั้น การจัดการเรื่องราวภายในบ้านเป็นหน้าที่ของภรรยา

มูตะ คะสุเอะกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า นิติสารในปีเมจิศวรรษที่1880 ซึ่งเป็นช่วงเมจิตอนต้น ล้วนแต่นำเสนอบทความเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในบ้านแก่ผู้อ่านที่เป็นผู้ชาย แต่เมื่อเข้าสู่ยุคเมจิครึ่งหลังประมาณปีค.ศ.1889-1912 เนื้อหาเหล่านั้นกลับนำเสนอให้แก่ผู้อ่านที่เป็นผู้หญิงแทน

ในขณะที่นิตยสารสำหรับผู้ชายก็ไม่ค่อยนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับการดูแลบ้านและครอบครัวอีก ในแง่หนึ่งมองได้ว่า การจำกัดผู้หญิงให้อยู่แต่ในบ้านและเป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” นั้นเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง แต่ในขณะที่เดียวกันก็มองได้ว่า ผู้หญิงได้กลายเป็นราชินีผู้ปกครองในบ้านแทน⁸

การที่สามีในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” ไม่สามารถต่อว่าภรรยาที่แสดงออกว่าอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับเขาได้อย่างเต็มที่เพราะว่าเขาขาดคุณสมบัติของการเป็นเจ้านายที่ดี ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับสาวใช้นั้น คุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์และไว้วางใจซึ่งกันและกัน พुरुกะวะ ยุกะกล่าวถึงเรื่องนี้ว่า เจ้านายควรไม่ควรสงสัยลูกน้อง การที่ตัวละครสามีในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” รู้สึกว่าตนเองเป็นคนหาเรื่องและใจร้ายต่อสาวใช้เพราะเขารู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจระหว่างความรู้สึกสงสัยสาวใช้กับข้อควรปฏิบัติที่ไม่ควรสงสัยสาวใช้นั้นเอง⁹

ถึงแม้ว่าอิมิจะพูดยืนยันหนักแน่นว่าเธอไม่ได้หนีไปดูแลครในคืนนั้น แต่สามีก็ยังไม่เชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควร นอกจากสามีจะทำไม่ถูกต้องที่ไม่ไว้วางใจสาวใช้แล้ว เขายังก้าวก่ายขอบเขตอำนาจหน้าที่ของภรรยาอีกด้วย

ในฉากที่สามีกลับบ้านมาบอกภรรยาว่า แม่ของอิมิยอมรับว่าอิมิได้ไปดูแลครในคืนนั้นจริง ภรรยาทำอะไรไม่ได้นอกจากยอมให้อิมิออกตามความต้องการของสามีเนื่องจากการที่สาวใช้โกหกนับว่าเป็นความผิดร้ายแรงไม่สามารถให้อภัยได้

แต่เมื่อถึงเวลาที่อิมิกำลังจะออกจากบ้านไป ภรรยาได้ขอร้องสามีทั้งน้ำตาว่า ขอโอกาสสักครั้งให้อิมิได้แก้ตัว เธอรับรองว่าอิมิจะไม่ทำผิดซ้ำสองอีก การที่สามีรับคำและทำตามความต้องการของภรรยาอย่างง่ายดายทุกอย่าง ที่เขายังรังเกียจอิมิอยู่เพราะว่าเขารักและเกรงใจภรรยา อีกทั้งยังไม่อยากเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดีกับสาวใช้

⁸ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.37-38

⁹ 古川裕佳、『志賀直哉の<家庭>—女中・不良・主婦』森話社、2011年、p.36

ผู้วิจัยเห็นว่า ความเกรงใจที่มีต่อภรรยา นั้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการแบ่งหน้าที่ในครอบครัวนั่นเอง เนื่องจากว่าหลังจากรัฐบาลได้รณรงค์แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” มีการแบ่งหน้าที่ของสามีภรรยาอย่างชัดเจน สามีให้สิทธิแก่ภรรยาในการบริหารและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องในบ้าน ส่วนสามีก็มีหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ฉะนั้นหากเป็นเรื่องราวภายในบ้าน สามีก็ต้องให้เกียรติภรรยาในการตัดสินใจ

อำนาจในฐานะแม่บ้านของภรณยานั้นมีความเชื่อมโยงกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” การจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงให้เป็นเพียง “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” นั้นเป็นเสมือนดาบสองคมสำหรับรัฐบาลที่เพิ่มอำนาจในฐานะแม่บ้านให้แก่ผู้หญิง ลักษณะเช่นนี้ต่างจากภรรยาในระบบอุปถัมภ์โดยที่มองว่าผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุชิ้นหนึ่งในความครอบครองของผู้ชาย ไม่มีสิทธิออกเสียงแสดงความคิดเห็นใดๆ ทั้งสิ้น

ลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน มุตะ คะสุเอะเป็นนักวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” มีรากฐานเดียวกับผู้หญิงที่ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี มุตะ คะสุเอะอธิบายว่า การรณรงค์แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” นั้นเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดการศึกษาของสตรีในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายรวมถึงวัฒนธรรมของสตรีด้วย ถึงแม้เป้าหมายของรัฐบาลที่รณรงค์แนวคิดนี้ จะพยายามจำกัดเนื้อหาการเรียนให้สอนแต่เรื่องการเป็น “ภรรยาที่ดีและแม่ที่ฉลาด” และไม่ให้การศึกษาที่สูงจนเกินไป แต่พื้นฐานการศึกษาที่รัฐบาลมอบให้สตรีทั้งหลายได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาค่อยๆ ไปสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย หลังจากที่มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาสตรีในระดับมัธยมปลาย ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนมัธยมปลายสำหรับสตรีขึ้นมากมาย สตรีที่เป็นผู้ร่วมก่อตั้งนิตยสาร *ถุงน่องน้ำเงิน* ทั้ง 5 คนก็ล้วนจบการศึกษาจากโรงเรียนเหล่านี้ อิระทซูกะ ระอิโซ นะกะโนะ สะทซุเนะ (中野初子) ยะซุโมะชิ โยะมิโกะ (保持研子) และคิอูชิ เทะอิโกะ (木内錠子) จบการศึกษาจากโรงเรียนสตรีญี่ปุ่น (日本女子大学) โมะสุเมะ คะสุโกะ (物集和子) จบการศึกษาจากโรงเรียนสตรีอะโตะมิ (跡見女学校) นอกจากนี้พนักงานส่วนมากที่ทำงานที่นิตยสาร *ถุงน่องน้ำเงิน* ก็จบมาจากโรงเรียนสตรีอีกด้วย จะเห็นได้ว่า ถึงแม้การรณรงค์แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” จะไม่ได้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วย

โดยตรง แต่การศึกษาที่ถูกละทิ้งไว้เพื่อส่งเสริมแนวคิดดังกล่าวกลับมีส่วนสนับสนุนให้สตรีมีการศึกษาที่สูงขึ้นกระทั่งลุกขึ้นมาต่อต้านแนวคิดที่เห็นว่าเป็นการจำกัดสิทธิสตรี¹⁰

ลักษณะที่สัมพันธ์กันของอำนาจในฐานะแม่บ้านของภรรยา กับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากแนวคิดที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของพวกเธอ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าภรรยาจะถูกจำกัดสิทธิที่จะทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง แต่เธอก็เป็นใหญ่ในบ้าน บริหารจัดการเงินที่สามีหามาได้จากการทำงาน ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ได้รับการอบรมมาเป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” แต่การศึกษาที่สูงขึ้นก็ทำให้เธอคิดเป็นและตระหนักว่าแนวคิดที่พวกเธอได้รับการอบรมมานั้นเป็นแนวคิดที่จำกัดสิทธิของพวกเธอทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ จึงลุกขึ้นมาต่อต้านแนวคิดดังกล่าว

6.4 บทสรุป

จากการวิเคราะห์ตัวละครสามิ ตัวละครภรรยาและความสัมพันธ์ระหว่างสามิภรรยาในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” จะเห็นได้ว่า ตัวละครภรรยาเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่อง เธอเป็นคนกลางระหว่างสามิกับสาวใช้และช่วยไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้คนในครอบครัวดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุขราบรื่น เธอพิจารณาสถานการณ์ได้ทะลุปรุโปร่งว่า แม้อิฉิมิจะทำผิดจริงดังที่สามิสงสัย แต่ความผิดของอิฉิมิก็ไม่ถึงขนาดจะต้องไล่ออก ในขณะที่เดียวกันเธอก็มีวิธีที่ชาญฉลาดแยบยลในการเตือนอิฉิมิไม่ให้โกหกอีก กระทั่งในท้ายที่สุดสามิก็เห็นด้วยกับภรรยาว่า ไม่สมควรไล่อิฉิมิออกเพราะถึงแม้อิฉิมิจะมีข้อเสีย แต่ข้อดีของเธอก็คือการอุทิศตนทุ่มเททำงานเพื่อทุกคนในบ้านอย่างเต็มที่ การตัดสินใจที่ถูกต้องของตัวละครภรรยาสะท้อนให้เห็นถึงความชาญฉลาดและมีวิจารณญาณในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมซึ่งเป็นภาพลักษณ์ในด้านดี นอกจากนี้ภร่ายยังมีอิทธิพลทำให้สามิเกิดความรู้สึกลังเลในการตัดสินใจไล่อิฉิมิออกและเปลี่ยนใจไม่ไล่ออกในที่สุด เธอเป็นเสมือนผู้ที่ให้คำแนะนำและช่วยให้สามิตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ถูกสร้างให้สามิซึ่งโดยทั่วไปมีอำนาจสูงสุดในบ้านกลับกลายเป็นคนนอกที่ไม่มีอำนาจต่อกร

¹⁰ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.33-34

สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของภรรยาได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอำนาจในฐานะแม่บ้านของภรรยากับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” แล้วพบว่า ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากแนวคิดที่ผู้ชายกำหนดขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ภรรยาในเรื่อง “ริวโกกัมโบ” ถูกอบรมมาให้เป็นภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ซึ่งมีหน้าที่คอยดูแลปรนนิบัติสามี แต่ในขณะเดียวกันเธอก็มีอำนาจที่จะจัดการเรื่องภายในบ้านในฐานะแม่บ้าน ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ได้รับการอบรมจากการศึกษาของสตรีให้เป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” เช่นเดียวกัน แต่การศึกษาที่สูงขึ้นก็ทำให้พวกเธอรู้จักคิดและตระหนักว่า แนวคิดที่พวกเธอถูกอบรมมานั้นเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของพวกเธอแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกัน พวกเธอจึงลุกขึ้นมาจัดทำนิตยสาร *ถุงน่องน้ำเงิน* เพื่อต่อต้านแนวคิดดังกล่าว

บทที่ 7

วรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” 『雨蛙』

วรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” (กบคันไม้) เขียนขึ้นในปีค.ศ.1923 และใช้เวลาเกือบ 1 ปี ในการเขียนกระทั่งตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *ชูโงโกรน* 『中央公論』 ในเดือนมกราคม ค.ศ.1924

จาง เหลียน (張蓮) กล่าวถึงวรรณกรรมเรื่องนี้ว่า เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การประพันธ์วรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการประพันธ์นวนิยายขนาดยาวเรื่อง *อันยะโกโร* จากข้อความใน *โซชะโยะตัน* 『創作余談』¹ พบว่า ฉิงะ นะ โอะยะยะ ตั้งใจสร้างตัวละครชั้นจิโรในเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” ให้มีลักษณะตรงข้ามกับตัวละคร โทะกิโต เก็นชะกุ (時任謙作) ในเรื่อง *อันยะโกโร* กล่าวได้ว่า ผู้เขียนสร้างตัวละครชั้นจิโรซึ่งมีภรรยาอกใจ เช่นเดียวกับ โทะกิโต เก็นชะกุ แต่แทนที่จะ โกรธแค้นภรรยา กลับเกิดความรู้สึกหลงรักภรรยาแทน²

ผู้วิจัยเห็นว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีความสำคัญในฐานะที่สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงจากเด็กสาวชนบทซึ่งไร้อิสรภาพและตกอยู่ภายใต้แนวคิดปิตาธิปไตยไปสู่ผู้หญิงซึ่งมีความรู้สึกนึกคิดและมีอิสระที่จะตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ ตามความต้องการของตนเอง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาสังคมสู่ความเป็นสมัยใหม่

7.1 เนื้อเรื่องย่อ

ชั้นจิโร (贊次郎) เป็นชายหนุ่มเจ้าของร้านเหล้าที่เมืองเอซ (E 町) เมืองเล็กๆ อันเงียบสงบแห่งหนึ่งในชนบท เขาสืบทอดกิจการร้านจากพ่อซึ่งด่วนจากไปเมื่อห้าถึงหกปีก่อน ชั้นจิโรมี

¹ 志賀直哉「創作余談」（『志賀直哉全集 第6巻』、岩波書店 1974年）p.210 อ้างถึงใน 張蓮 . 2008. 志賀直哉「雨蛙」を読む—不義の妻と欲情する夫について [Online]. Available: <http://ci.nii.ac.jp/naid/120000976389>, p.17

² 張蓮. 2008. 志賀直哉「雨蛙」を読む—不義の妻と欲情する夫について [Online]. Available: <http://ci.nii.ac.jp/naid/120000976389>, p.17

เพื่อนสนิทคนหนึ่งชื่อ ทะเกะโนะ (竹野) ทะเกะโนะมักเล่าเรื่องในวงวรรณกรรมให้ซันจิโรฟังเสมอ แต่เขาไม่ค่อยได้ใส่ใจฟังนักเนื่องจากเขาไม่ค่อยได้อ่านหนังสือหรือชอบแต่งกลอนอย่างทะเกะโนะ แต่เมื่อกลับมาใช้ชีวิตเรียบง่ายที่บ้านเกิด เขากลับรู้สึกว่ายากหาหนังสืออ่าน คาดว่าคงได้รับอิทธิพลจากทะเกะโนะมาไม่มากนักน้อย

ซันจิโรแต่งงานกับเซะกิ (せき) ลูกสาวตระกูลซาวานาที่สนิทกับครอบครัวมายาวนาน ตามคำแนะนำของย่า ภรรยาของซันจิโรเป็นคนไม่พูดไม่จาและไม่กล้าแสดงออก เธอรู้สึกไม่ชอบส่วนสูงของตนเอง แต่แท้จริงแล้วเธอเป็นคนสวยมาก สร้างความรู้สึกมีชีวิตชีวาแก่ผู้ที่ได้พบเห็น

หลังแต่งงานไม่นานเซะกีก็ตั้งครรภ์ แต่พอดีช่วงนั้น ไข้หวัดใหญ่ระบาด เธอติดเชื้อและแท้งลูก ปัจจุบันสามปีผ่านมาแล้วเซะกิไม่เคยตั้งครรรภ์อีกเลย ซันจิโรอยากแผ่แผ่ความรู้ทางวรรณกรรมให้แก่เซะกิ แม้ดูท่าว่าจะสำเร็จได้ยาก แต่เมื่อเขานึกถึงตนเองในสมัยก่อนแล้ว เขาจึงเข้าใจและไม่รู้สึกผิดหวังหรือคิดจะล้มเลิกความตั้งใจแต่อย่างใด

ซันจิโรชวนเซะกิให้ไปฟังสัมมนาวรรณกรรมในตัวเมืองด้วยกัน ทว่าวันรุ่งขึ้นที่จะออกเดินทาง ย่าของซันจิโรกลับรู้สึกไม่ค่อยสบาย เขาจึงบอกให้เซะกิไปฟังแทนเขา เช้าวันต่อมาอาการของย่าดีขึ้น ซันจิโรปั่นจักรยานเข้าไปหาเซะกิซึ่งคาดว่าพักอยู่ที่ร้านขายผลไม้ของทะเกะโนะในตัวเมือง

เมื่อไปถึงร้านของทะเกะโนะ ทะเกะโนะเห็นหน้าเขาแล้วทำหน้าที่ไม่สบายใจก่อนเล่าว่า เซะกิพักอยู่ที่โรงแรมชั้นหนึ่งในตัวเมือง พวกผู้หญิง(ภรรยาของทะเกะโนะและเซะกิ)ได้รับการแนะนำจากโยะมิเอะ (芳江) ผู้หญิงที่มีอาชีพเป็นครูสอนดนตรีให้รู้จักกับนักเขียนชาย S และ G ในตอนกลางวัน และตกลงกันว่าจะรอรับนักเขียนทั้งสองอยู่ที่โรงแรม

ภรรยาของทะเกะโนะรู้สึกสงสารเซะกิที่รู้สึกกระอักกระอ่วนและทำตัวไม่ถูกท่ามกลางวงสนทนาของนักเขียน จึงขอตัวกลับบ้าน แต่โยะมิเอะซึ่งมาแล้วไม่ยอมปล่อยให้กลับไป เมื่อภรรยาของทะเกะโนะทำเป็นไม่สนใจ โยะมิเอะจึงโมโหและบอกว่า ถ้าภรรยาของทะเกะโนะจะกลับไปก็ได้ แต่คุณเซะกิจะพักที่ไหนก็เหมือนกัน S ก็ช่วยสนับสนุนด้วยการชวนให้เซะกิพักที่โรงแรม หลังจากนั้นเซะกิตอบรับ และพยักหน้าเบาๆ ด้วยรอยยิ้มจางๆ การกระทำเช่นนั้นของเซะกิ

ทำให้ภรรยาของทะเลาะ โนะตกใจมาก ขณะที่ยังตัดสินใจไม่ถูกว่าจะทำอะไรต่อไป โยะมิเอะก็ค้น
หลังภรรยาของทะเลาะ โนะลงมาที่ห้องโถงของโรงแรมและส่งกลับบ้านไป

ซันจิโร่ได้เจอกับเซกิอีกครั้งที่บ้านของทะเลาะ โนะ คราวนี้เซกิกลับมาในรูปแบบใหม่ เธอ
แต่งหน้าและทำผมตามสมัยนิยม ซันจิโร่รู้สึกว่าเหมาะกับเซกิดี หลังจากนั้นเขาถามเซกิถึง
เรื่องราวเมื่อคืน เซกิเผยรอยยิ้มมีเสน่ห์ทั้งที่ยังก้มหน้าอยู่ ซันจิโร่เห็นใบหน้านั้นแล้วรู้สึกตกใจ
แววตาซึ่งไร้พลังของเซกิเหม่อมองไปยังถนนหนทางที่อยู่เบื้องหน้าไกลแสนไกล ซันจิโร่ไม่กล้า
ถามเซกิต่อเพราะกลัวว่าเซกิจะตอบคำถามตามความเป็นจริงแล้วเขาจะรับไม่ได้

ระหว่างทางกลับบ้าน ซันจิโร่เห็นท่าทางของเซกิแล้วคิดว่าเธอกำลังหลงใหลมัวเมาอยู่ใน
ภาพฝันอันแสนหวาน เขานึกจินตนาการไปถึง G ซึ่งเต็มไปด้วยพลัง กับเซกิซึ่งมีเรือนร่างที่งดงาม
พลังอันเร้นลับที่เกิดจากการจินตนาการถึงความสัมพันธ์ของสองคนนี้ได้กระตุ้นให้เขาเกิดความ
ปรารถนาทางเพศ เขาพยายามข่มใจไว้ ถอนหายใจเฮือกใหญ่ก่อนจะถามเซกิถึงเรื่องราวเมื่อคืนอีก
ครั้ง เซกิเล่าว่า ที่แรกเธอนอนกับคุณ โยะมิเอะ แต่อยู่ดีๆ คุณ โยะมิเอะก็หายไปแล้วคุณ G เข้ามา
แทน คุณ G บอกว่าถูกคุณ โยะมิเอะกับคุณ S ไล่ออกมา เมื่อซันจิโร่ซักต่อว่าหลังจากนั้นเกิดอะไรขึ้น
เซกิรีบก้มหน้างูศและไม่ยอมตอบ วินาทีนั้นเขาอยากกอดเซกิแน่นๆ เพราะเขาคิดว่าเซกิอาจถูก
คนเหล่านั้นข่มเหงน้ำใจ แต่เมื่อได้สติ เขาก็ตกใจกับความรูสึกอยากปลอบโยนเซกินั้น เพราะใจ
หนึ่งเขาเองก็สงสัยเซกิเช่นเดียวกัน

เมื่อเดินมาเรื่อยๆ เขาเห็นกบสองตัวซึ่งอาศัยอยู่บนเสาไฟฟ้า กบสองตัวนี้คงเคยอาศัยอยู่บน
ต้นไม้บ้างแต่ยังไม่ถูกตัดมาทำเสาไฟฟ้า พวกมันใช้ชีวิตอย่างสุขสงบด้วยการจับแมลงซึ่งมา
รวมตัวกันที่หลอดไฟเป็นอาหาร เขาคิดว่ากบสองตัวนี้ต้องเป็นคู่กันแน่ๆ เขาอยากใช้ชีวิตคู่อันสงบ
สุขกับเซกิเช่นกบสองตัวนั้น แต่รู้ว่าเซกิคงไม่ได้คิดแบบเดียวกัน คินนินซันจิโร่หยิบบรรดา
หนังสือนวนิยายและบทละคร ไปเผาที่ด้านหลังของภูเขาด้วยอารมณ์ที่เดือดดาลราวกับอาชญากร
กำลังกระทำความผิด เมื่อเผาเสร็จจึงรู้สึกสบายใจขึ้น

7.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

7.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ซันจิโร่เป็นคนที่ว่านอนสอนง่าย เขาทำตามความต้องการของพ่อที่อยากให้เราเรียนด้านการเกษตร เมื่อพ่อตายจากไปอย่างกะทันหัน เขาก็ทำตามความต้องการของย่าที่อยากให้เราไปเป็นเจ้าของร้านแทนพ่อ การแต่งงานของเขากับเซะกิก็เข้าไปตามประสงค์ของย่าเช่นเดียวกัน ในทางกลับกัน ความเป็นคนที่ว่านอนสอนง่ายนั้นก็ทำให้เขากลายเป็นคนที่ขาดจุดยืน ขาดความทะเยอทะยานและไร้เป้าหมายในชีวิต ลักษณะของซันจิโร่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทำให้เขาไม่รู้วิธีที่จะจัดการปัญหาความสัมพันธ์ที่ภรรยาออกใจไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่น

- ความเป็นคนที่ขาดความทะเยอทะยานและไร้เป้าหมายในชีวิต

ซันจิโร่เป็นลูกคนเดียวของเจ้าของร้านเหล้าในเมือง เขากำลังเรียนวิชาการเกษตรที่มหาวิทยาลัยตามความประสงค์ของพ่อและเตรียมจะสืบทอดกิจการร้านหลังเรียนจบ แต่เมื่อ 5-6 ปีก่อนพ่อของเขาเสียชีวิตกะทันหัน ซันจิโร่จึงต้องออกจากมหาวิทยาลัยกลับมาเป็นเจ้าของร้านเหล้า อย่างไรก็ตามที่ร้านมีผู้จัดการร้านตั้งแต่สมัยคุณปู่ซึ่งมีชื่อว่า โอกะโสะ (岡蔵) และคุณย่าของซันจิโร่ช่วยดูแลร้านอยู่ ซันจิโร่จึงแทบไม่ต้องทำอะไร

…その儘家に居ついたのである。然し彼は此事に不服はなかつた。自分が農学士になつたからとて、もつとうまい酒を土地の人々に吞ます事が出来ると思はなかつたし、学士になつて偉さうな顔をするなど云はれないだけでも気安い事だ、とこんなに彼は考へる方だつた。

(หน้า 15)

(ซันจิโร่) อยู่ที่บ้านในสภาพนั้น แต่เขากลับไม่ได้รู้สึกเดือดเนื้อร้อนใจเป็นพิเศษ เขาคิดว่าถึงเรียนจบมาเป็นนักวิชาการด้านเกษตรกรรมก็ไม่ได้ช่วยให้ผลิตเหล้าชั้นเยี่ยมให้คนในท้องถิ่นได้ นอกจากนี้การที่ไม่ได้เป็น

นักวิชาการก็สบายใจดีเพราะไม่ต้องถูกคนในชุมชนมาพูดว่าเป็น
นักวิชาการแล้วหยิ่ง

ชันจิโรไม่รู้สึกรัดข้องหรือไม่พอใจแต่อย่างใดที่คุณย่าบอกให้เขาลาออกจากมหาวิทยาลัย
และมาเป็นเจ้าของร้านเหล้า ชันจิโรไม่ได้อยากเรียนวิชาการเกษตรหรือเป็นนักวิชาการ เขาอยากใช้
ชีวิตอย่างเรียบง่ายสงบโดยปราศจากความขัดแย้งกับคนในชุมชนบ้านเกิด แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัย
ของชันจิโรที่เป็นคนไม่มีเป้าหมายและขาดความทะเยอทะยานในชีวิต

ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากชันจิโรจะมีลักษณะนิสัยที่ไม่มีเป้าหมายและขาดความทะเยอทะยาน
ในชีวิตแล้ว ความที่เขาเติบโตมาในชนบทที่มีส่วนส่งผลให้เขาไม่ชอบทำตัวโดดเด่นเกินเพื่อนบ้าน
ในสังคมชนบทหากทำตัวโดดเด่นเกินเพื่อนบ้านก็จะอาศัยอยู่ในสังคมได้ยากเนื่องจากจะถูกเพ่งเล็ง
และโดดเด่นด้วย ด้วยเหตุนี้ชันจิโรซึ่งเติบโตมาในสังคมชนบทจึงอาจรู้สึกว่ามีประโยชน์ที่จะ
ตั้งเป้าหมายสูงๆ จนกระทั่งเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนบ้าน

นอกจากลักษณะนิสัยของชันจิโรและการเติบโตมาในสังคมชนบทแล้ว ย่าของชันจิโรก็มี
ส่วนทำให้ชันจิโรกลายเป็นคนที่ขาดความทะเยอทะยานและไร้เป้าหมายในชีวิต

ในภายหลังจากที่ผู้จัดการร้านป่วยเป็นอัมพาตและกลับไปพักรักษาตัวที่บ้าน ชันจิโรก็ยัง
ไม่ได้บริหารงานในร้านด้วยตนเอง

白鼠の岡蔵が中風に罹り、郷里へ帰つてからは賛次郎もいよいよ
一本立ちで何事もやらなければならぬ身となつた——筈である。
所で實際は気丈者の祖母が永い経験から、家事、商事、総てに采
配を振つて居て呉れた。

(หน้า17)

หลังจากที่โอกะ โส ผู้จัดการร้านคนสำคัญได้ป่วยเป็นอัมพาตและกลับบ้าน
เกิดไป ก็ถึงเวลาที่ชันจิโรจะต้องทำทุกอย่างด้วยตนเองเสียที ทว่าคุณย่าซึ่ง

เป็นคนจิตใจเด็ดเดี่ยวเข้มแข็งและมีประสบการณ์ในการบริหารร้านมานาน
กลับยื่นมือเข้ามาช่วยบริหารจัดการทุกอย่างแทนไม่ว่าจะเป็นงานที่บ้าน
หรืองานในร้าน

จะเห็นได้ว่า คุณย่ายังคงบริหารงานในร้านด้วยตนเอง ไม่ยอมให้เขาได้ทดลองบริหารงาน
บ้าง ในขณะเดียวกัน ชันจิโรก็มิได้รู้สึกเคียดแค้นหรือร้อนใจกับการตัดสินใจของคุณย่าเพราะเขาไม่ได้
ปรารถนาจะบริหารงานด้วยตนเองตั้งแต่แรกแล้ว เมื่อพิจารณาถึงลักษณะนิสัยของคุณย่าของชันจิโร
แล้วพบว่า เธอเป็นคนที่มีความเป็นผู้นำสูงและชอบทำอะไรด้วยตนเอง ถึงเกิดได้ในฉากที่คุณย่าเพิ่ง
หายป่วย “คุณย่าซึ่งตื่นก่อนเขา(ชันจิโร)มัดผมที่มีผมหยอกแซมให้เรียบร้อยแล้วลุกขึ้นมาทำงาน
เหมือนเช่นเคย” 「彼より先に起き出た祖母は半白の髪をさつぱりと束ね、もう勝手元を働
いて居た。」 (หน้า 19) การที่คุณย่าทำให้ชันจิโรทุกอย่างเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ส่งผลให้เขา
เคยตัวและกลายเป็นคนไม่มีความทะเยอทะยานใดในชีวิต

ความที่ชันจิโรเป็นคนไร้เป้าหมายและขาดความทะเยอทะยานในชีวิตส่งผลให้เขาไม่รู้ว่า
จะจัดการกับความสัมพันธ์ระหว่างเขากับภรรยาอย่างไรหลังจากที่คิดว่าภรรยาอกใจตน ใน
ท้ายที่สุดชันจิโรจึงได้แต่กังวลและทุกข์ใจโดยที่ไม่รู้ว่าเรื่องราวที่แท้จริงเป็นอย่างไร เขาทำได้เพียง
นำหนังสือวรรณกรรมและบทละครไปเผาเท่านั้น การกระทำดังกล่าวเป็นเพียงการหนีปัญหา ไม่ได้
ช่วยแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์อย่างแท้จริง

7.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

เซะกิถูกสร้างให้เป็นภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” เธอทำตามคำสั่งของสามี
โดยปราศจากข้อแม้ แต่จากการที่เธอรับคำสั่งของสามีด้วยแววตาที่เฉยเมยทำให้เห็นว่า เธอไม่ได้รัก
และห่วงใยสามีเลย ในตอนที่เธอแต่งลูกและมีลูกไม่ได้อีก เธอก็ไม่ได้กังวลแม้แต่น้อย ท่าทีของเซะ
กิเช่นนี้สัมพันธ์กับลักษณะนิสัยของเธที่เป็นคนไร้อารมณ์และความรู้สึกนึกคิด

- ความเป็นคนที่ไร้อารมณ์และความรู้สึกนึกคิด

ผู้เล่าบรรยายลักษณะของเซะกิ ภรรยาของซันจิโร่ไว้ดังนี้

せきと云ふ名だつた。無口で余りはきはきしない、学問のない、然し誠に美しい田舎娘だつた。背丈のない事を当人は苦にして居たが、四肢の均等した発育が、それを少しも醜く見せなかつた。首から上の小さい、髪の毛の豊かな——髪は少し赤かつたが——皮膚の滑かな、鼻の形の正しいそして全体に如何にもクリクリと肉附に弾力のある事が見るから健康さうな感じで、何人も一種の快感を与へた。

(หน้า16)

เธอชื่อว่าเซะกิ เป็นหญิงสาวชนบทที่ไม่พูดไม่จา ขี้อาย ไร้การศึกษา ทว่าเป็นคนที่สวยมาก เจ้าตัวนั้นไม่พอใจส่วนสูงของตนเองสักเท่าไรแต่เมื่อดูจากรูปร่างที่โตมาได้สัดส่วนแล้วก็ไม่ได้อึดอัดแต่อย่างใด ลำคอระหง ผอมคอกออกสีแดง ผิวที่นุ่มนวล และจมูกที่เข้ารูป เมื่อดูโดยรวมแล้วให้ความรู้สึกอวบอ้อมมีชีวิตชีวา ใครที่ได้เห็นย่อมรู้สึกชอบอย่างบอกไม่ถูก

เมื่อเปรียบเทียบกับการบรรยายตัวละครซันจิโร่แล้วพบว่า ผู้เล่าบรรยายตัวละครเซะกิแต่เพียงลักษณะภายนอกเท่านั้น มีเพียงข้อความที่กล่าวถึงการที่เซะกิไม่พอใจในส่วนสูงของตนเองที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของเซะกิเอง ลักษณะการบรรยายเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้แต่งต้องการสร้างตัวละครเซะกิให้เป็นภรรยาตามแบบฉบับ “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” เซะกิเป็นภรรยาที่สวย ว่านอนสอนง่าย เชื่อฟังสามีและไม่มีปากมีเสียง ลักษณะเช่นนี้เป็นยอดปรารถนาของผู้ชายทุกคน

อย่างไรก็ตามลักษณะที่ไร้ความรู้สึกนึกคิดนั้นนับว่าเป็นข้อเสียได้เช่นกัน ข้อความดังต่อไปนี้บรรยายถึงการที่เซะกิแทงลูกและไม่ใส่ใจทุกครั้งที่ว่าตนจะไม่สามารถตั้งครรภ์ได้อีก

せきはもう妊娠しなかつた。そして気短な祖母はよくその事を口に、賛次郎に苦い顔をさせたが、当のせきは却つて気にも留めなかつた。

(หน้า17)

เซกิไม่ท้องอีกเลย ย่า(ของชันจิโร)ซึ่งเป็นคนใจร้อนพูดถึงเรื่องนี้อยู่บ่อยครั้งและทำให้ชันจิโรอารมณ์เสีย แต่ตัวเซกิเองกลับไม่ได้ใส่ใจในเรื่องนี้

ในยุคสมัยทะอิโธ การที่ภรรยาไม่สามารถมีลูกได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา แต่เซกิกลับไม่กังวลแม้แต่น้อยทั้งๆ ที่คุณย่าบ่นถึงเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าเซกิไม่ได้ใส่ใจในเรื่องการมีลูกและความมั่นคงของสถานภาพของตนเองในครอบครัวเลย

ทะนะกะ เอะมิริ (田中絵美利) กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า ในสมัยทะอิโธ การที่ผู้หญิงไม่สามารถมีลูกได้ถือเป็นเรื่องที่กดดันอย่างมาก ไม่ใช่เรื่องแปลกที่ผู้หญิงจะถูกส่งกลับบ้านเดิมของตนหากไม่สามารถมีลูกให้กับตระกูลที่แต่งงานไปได้³

นะกะมุระ เซ โตะฉิมิ (中村智) กล่าวว่า การที่เซกิมีลูกไม่ได้เป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่ง การที่ย่าของชันจิโรแสดงความไม่พอใจที่เซกิมีลูกไม่ได้ก็เป็นเรื่องปกติ ลูกสะใภ้ที่ให้กำเนิดลูกไม่ได้ถือเป็นลูกสะใภ้ที่ไร้ประโยชน์ หากมองจากมุมมองของย่าที่มีหน้าที่ดูแลตระกูลแล้วเรื่องนี้นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ นอกจากนี้การที่เซกิไม่สนใจคำบ่นของคุณย่าและไม่กังวลที่ตนเองมีลูกไม่ได้ก็ไม่ใช่เรื่องแปลกเพราะเซกิเป็นผู้หญิงที่ไม่ค่อยฉลาดสักเท่าไร แต่สิ่งที่แปลกคือ ไม่มีข้อความใดกล่าวว่าชันจิโรคิดอย่างไรเกี่ยวกับการที่ภรรยาของตนมีลูกไม่ได้มาสามปี หากจะกล่าวว่า ชันจิโรไม่คิดอะไรเลยก็คงจะเป็นการกล่าวเกินไป การที่ผู้เขียนเล่าว่าย่าของชันจิโรเป็นคนใจร้อนเป็นการบอกเป็นนัยว่าชันจิโรและเซกิเป็นคนเรื่อยๆ สบายๆ ทั้งชันจิโรและเซกิอาจกังวลในเรื่องนี้แต่

³ 田中絵美利、「志賀直哉「雨蛙」論—<男>たちの<美しい夫婦の物語>」（『日本近代文学』、2004年）p.51

ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องคอขาดบาดตายและกระทบต่อความสัมพันธ์สามีภรรยา ผู้เล่าจึงไม่ได้เล่าถึงความกังวลของชันจิโร⁴

ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อพิจารณาท่าทีของเซะกิข้างต้นประกอบกับการที่เธอรับคำสั่งของสามีด้วยแววตาที่เฉยเมยแล้วจะเห็นได้ว่า เธอมิได้สนใจสิ่งใดทั้งสิ้น เธอเป็นคนไร้อารมณ์ความรู้สึก เธอไม่สุขและไม่ทุกข์กับเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเธอ อาจกล่าวได้ว่าเธอเหมือนคนที่โง่เขลาเบาปัญญา มากหรือพิการทางสมอง เพียงแต่ไม่มีคำบรรยายอื่นที่จะสนับสนุนคำกล่าวนี้ สิ่งที่แน่ชัดคือ เธอไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับเธอไม่ว่าเรื่องนั้นจะดีหรือร้ายก็ตาม เธอมีสภาวะทางจิตที่บริสุทธิ์ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสรรพสิ่ง ลักษณะเช่นนี้ของเซะกิส่งผลให้เธอไม่รู้สึกรอคอยที่นอกใจสามี ผู้แต่งจึงใจสร้างให้เธอเป็นตัวละครภรรยาที่ขบถต่อสามีโดยไม่เจตนาไม่เหมือนกับนักสตรีนิยมที่ถูกชื่นชมมาขบถเพราะต้องการปลดแอกจากสภาวะที่ทุกข์ทนเพราะถูกเพศชายเอารัดเอาเปรียบ

7.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาตามแนวคิดปิตาธิปไตย

ความสัมพันธ์ของตัวละครชันจิโรกับเซะกิเป็นไปตามรูปแบบความสัมพันธ์ภายใต้แนวคิดแบบปิตาธิปไตยที่สามีเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัวและภรรยาเปรียบเสมือนวัตถุชิ้นหนึ่งในครอบครัวเท่านั้น โดยชันจิโรแต่งงานกับเซะกิตามคำแนะนำของคุณย่า คุณย่าเอ็นดูเซะกิซึ่งเป็นลูกสาวตระกูลชวานาที่เป็นญาติห่างๆ เมื่อพิจารณาจากคำบรรยายของผู้เล่าเรื่องที่กล่าวถึงเซะกิแล้วจะเห็นได้ว่า มุมมองที่ผู้เล่ามองเซะกิเป็นแบบเดียวกับที่ชันจิโรมองเซะกิ ผู้เล่าเรื่องและชันจิโรมองว่าเซะกิเป็นคนสวยและคนทั่วไปจะหลงรักเมื่อได้เห็น แต่น้ำเสียงที่เล่าปราศจากความรักและความผูกพันลึกซึ้ง การกล่าวถึงเซะกิเป็นการกล่าวถึงผู้หญิงสวยโดยทั่วไปเท่านั้น ชันจิโรไม่ได้รักเซะกิแต่อย่างใด

⁴ 中村智、「妻の姦通に欲情する夫—志賀直哉「雨蛙」論」（『山口国文』、2000年）p.49

ทะนะกะ เอะมิกกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า ผู้เล่าเรื่องสร้างตัวละครเซะกิขึ้นจากมุมมองของเพศชายและอธิบายลักษณะภายนอกของเซะกิอย่างละเอียดเพื่อนำเสนอคุณค่าความงามทางด้านร่างกายของผู้หญิง⁵

คิมุระ ทะอิโกะ (木村泰子) กล่าวว่า ผู้เล่าเรื่องบรรยายภาพเซะกิให้เป็นผู้หญิงที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศของผู้ชายและเป็นคนที่ไร้อารมณ์ความรู้สึก⁶

นะกะมุระ ซะโตะฉิกกล่าวว่า จุดเด่นของเซะกิคือความงามภายนอก แต่ในทางกลับกันเธอกลับด้อยในด้านความรู้และอารมณ์ความรู้สึก⁷

จากงานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า เซะกิถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่เป็นวัตถุทางเพศเท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า มุมมองของผู้เล่าเรื่องและซันจิโรเป็นมุมมองของเพศชายเช่นเดียวกัน นับว่าไม่ใช่เรื่องแปลกที่ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ชายที่เติบโตมาในค่านิยมของสังคมแบบปิตาธิปไตยจะมองผู้หญิงเช่นนั้น ในมุมมองของนักสตรีนิยม ผู้ชายทุกคนย่อมจะเป็นผู้ชายที่ถูกผู้หญิง ทั้งที่พวกเขาเหล่านั้นอาจจะไม่ได้ตั้งใจจะทำร้ายผู้หญิงหรือตระหนักว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการดูถูกผู้หญิงเนื่องจากในสมัยนั้นการมองผู้หญิงในลักษณะนั้นเป็นเรื่องธรรมดา การพิจารณาว่าผู้เล่าและซันจิโรมองว่าเซะกิเป็นวัตถุทางเพศจึงควรพิจารณาในฐานะข้อเท็จจริง มิใช่การกล่าวโทษ

เมื่อซันจิโรกลับมาเป็นเจ้าของร้านแต่เพียงในนาม เขาไม่มีอะไรทำและรู้สึกเบื่อ จึงเริ่มหันมาสนใจวรรณกรรม ซันจิโรเริ่มสนุกกับการได้เห็นกองหนังสือที่ตนอ่านเสร็จแล้วซ้อนทับกันเป็นตั้งสูงขึ้นไปเรื่อยๆ เขาเริ่มแต่งบทความสั้นๆ และส่งให้ทะกะ โนะช่วยอ่าน นอกจากนี้ซันจิโรยังต้องการมอบความรู้ทางวรรณกรรมให้แก่เซะกิอีกด้วย

⁵ 田中絵美利、「志賀直哉「雨蛙」論—〈男〉たちの〈美しい夫婦の物語〉」（『日本近代文学』、2004年）p.50

⁶ 木村泰子、「志賀直哉における「雨蛙」執筆の意味」（『国語国文論集』（安田女子大学）、1984年）p.24

⁷ 中村智、「妻の姦通に欲情する夫—志賀直哉「雨蛙」論」（『山口国文』、2000年）p.49

彼はせきにもさう云ふ方面の教養を与へたいと思つた。一人では何となく淋しかつた。が、せきにそんな事は無理だつた。賛次郎は以前の自身を憶ひ、察しられたから、落胆もしない代り、念ひ断りもしなかつた。

(หน้า17)

เขาอยากมอบความรู้ด้านนี้(ด้านวรรณกรรม)ให้แก่เซกิด้วย เขาารู้สึกว่า
ชอบวรรณกรรมคนเดียวแล้วเหงา เซกินั้นไม่ถนัดเรื่องวรรณกรรมเลย แต่
เมื่อชันจิโรย้อนนึกถึงตนเองในสมัยก่อนแล้วก็เข้าใจเซกิและไม่ได้ผิดหวัง
หรือคิดจะล้มเลิกความตั้งใจ

คิมิ โนะริโกะ (岸規子) กล่าวถึงฉากดังกล่าวว่า ชันจิโรคิดที่จะอบรมเซกิให้เป็นผู้หญิงในอุดมคติ เขาพยายามให้ความรู้ทางวรรณกรรมแก่เซกิ ชันจิโรไม่ได้มองเซกิในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน แต่มองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของตนเอง สำหรับชันจิโรแล้ว เซกิเปรียบได้กับลูกสาวคนหนึ่งมากกว่า⁸

โอะชิ เรียวจิ (越智良二) กล่าวในทำนองเดียวกับคิมิ โนะริโกะว่า ถึงแม้ว่าในทีแรก ชันจิโรจะแต่งงานกับเซกิตามความต้องการของย่าโดยไม่ได้คิดอะไร แต่ในภายหลังเขาได้มอบความรักความเอาใจใส่ให้กับเซกิเป็นอย่างดี ความรักของชันจิโรที่มีต่อเซกิเป็นความรักที่พ่อแม่ให้ลูก⁹

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะเปรียบความรักที่ชันจิโรมีให้เซกิกับความรักที่พ่อแม่ให้ลูกนั้น ไม่ถูกต้องเสียทีเดียว แท้จริงแล้วชันจิโรให้ความรู้ทางวรรณกรรมแก่เซกิเพียงเพราะเขาอยากมีเพื่อนฝึกฝนความถนัดทางด้านวรรณกรรมเท่านั้น เขามีได้หวังว่าจะให้เซกิเป็นผู้หญิงในอุดมคติที่มีความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรม หากชันจิโรเป็นพ่อของเซกิ เขาย่อมจะต้องจริงจังมากกว่านี้ในการฝึกอบรมเซกิให้เป็นผู้หญิงเก่งในอุดมคติ ความรักที่ชันจิโรมีให้เซกิไม่ใช่ความรักของคนที่รักกันอย่างลึกซึ้งแล้วตัดสินใจแต่งงานกันแบบคนสมัยใหม่ แต่เป็นความรักแบบหวังดีต่อกันและ

⁸ 岸規子、「志賀直哉『雨蛙』とその周辺」（『芸術至上主義文芸』、2001年）p.181

⁹ 越智良二、「志賀直哉『雨蛙』の問題」（『愛媛国文と教育』、1992年）p.3

ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่า อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของทั้งคู่แล้วพบว่า ชันจิโรเป็นคนที่มิปฏิสัมพันธ์เพียงฝ่ายเดียว เซะกิได้แต่ตอบสนองความต้องการของชันจิโรโดยปราศจากความเห็นใด ด้วยเหตุนี้เซะกิจึงเป็นเสมือนตุ๊กตาที่ชันจิโรดูแล แต่งตัวให้ตามอำเภอใจมากกว่าพอกับลูกหรือสามีภรรยาที่แต่งงานกันแบบคลุมถุงชน

ในเวลาต่อมา ทะเกะ โนะส่งไปรษณียบัตรมาชวนชันจิโรให้มาร่วมงานสัมมนาวรรณกรรม ซึ่งจัดขึ้นที่หอประชุมในตัวเมือง งานนี้มีนักเขียนบทละครSและนักเขียนนวนิยายGร่วมบรรยาย ชันจิโรคิดว่าจะพาเซะกิไปด้วยและขอไปพักที่บ้านของทะเกะ โนะที่เป็นร้านขายผลไม้

แต่ปรากฏว่า ในตอนเช้าของวันที่จะออกเดินทาง คุณย่าเกิดล้มป่วยกะทันหัน ชันจิโรจึงบอกให้เซะกิช่วยไปฟังบรรยายแทนเขา เซะกิรับคำแล้วออกเดินทาง ชันจิโรยืนมองส่งเซะกิอยู่หน้าร้านเหล้ากระทั่งร่างของเซะกิลับตาไป ในวันนั้นชันจิโรนึกเป็นห่วงเซะกิว่าเธออาจจะทำตัวไม่ถูกเมื่อต้องอยู่ท่ามกลางผู้คนในงานมากมาย

今頃はどうして居るだらう。彼は時々せきの上を思つた。大勢の聴衆の中に吞まれ切つて居る妻の姿を想ひ浮べるとせきがさう云ふ場所に余りに不調和な人間だつた事が今更に想はれた。

(หน้า18-19)

ตอนนี้(เซะกิ)จะเป็นอย่างไรบ้างนะ เขานึกถึงเซะกิบ้างเป็นบางครั้ง พอนึกถึงภาพภรรยาที่กลืนหายเข้าไปในบรรดาผู้ฟังมากมายแล้วก็รู้สึกว้าวเซะกิช่างเป็นคนที่ไม่เข้ากับสถานที่เช่นนั้นแม้แต่น้อย

จะเห็นได้ว่า ชันจิโรมีความเป็นห่วงเป็นใยเซะกิ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวละครสามีในผลงานช่วงต้นแล้วพบว่า ตัวละครสามีในเรื่อง “อะมะงะอะรุ” หันมาใส่ใจภรรยามากขึ้น ความเป็นห่วงเป็นใยของชันจิโรที่มีให้ภร่ายังพบได้ในฉากถัดมาที่ชันจิโรกำลังจะออกไปรับเซะกิที่ร้านของทะเกะ โนะ ชันจิโรเห็นว่าอากาศเย็นจึงนำผ้าคลุมไหล่ห่มมือไปให้เซะกิ

- การเปลี่ยนแปลงจากภรรยาที่เชื่อฟังไปสู่การเป็นภรรยาที่ขบถต่อสามี

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สามีภรรยาเกิดขึ้นเมื่อทะเลาะ โนะเล่าให้ชั้นจิโรฟังเรื่องที่เซะกิไม่ได้กลับมาพักที่ร้านของทะเลาะ โนะเมื่อคืน แต่กลับพักที่โรงแรมชั้นหนึ่งในตัวเมืองกับนักเขียน S นักเขียน G และ โยะมิเอะ ครูสอนดนตรีที่โรงเรียนวิชาชีพครู โยะมิเอะเป็นผู้หญิงซึ่งเป็นที่โจษจันโดยทั่วไปว่ามีความสัมพันธ์กับผู้ชายมากหน้าหลายตา

ทะเลาะ โนะเล่าว่า ในงานสัมมนาเมื่อวาน โยะมิเอะแนะนำภรรยาของทะเลาะ โนะและเซะกิให้นักเขียนทั้งสองได้รู้จัก ภรรยาของทะเลาะ โนะและเซะกิตกลงว่าจะคอยรับนักเขียนทั้งสองที่โรงแรมชั้นหนึ่งในตัวเมืองหลังจากที่นักเขียนทั้งสองกลับมาจากงานเลี้ยงรับรอง ปรากฏว่าในคืนนั้นฝนตกหนัก นักเขียนทั้งสองกลับมาถึงโรงแรมประมาณสี่ทุ่มกว่า หลังจากที่ภรรยาของทะเลาะ โนะและเซะกินั่งคุยกับนักเขียนทั้งสองและ โยะมิเอะ ได้สักพัก ภรรยาของทะเลาะ โนะจึงขอตัวพาเซะกิกลับบ้าน เมื่อ โยะมิเอะที่กำลังเมาได้ยินดังนั้นจึงพยายามห้ามไว้ ภรรยาของทะเลาะ โนะทำเป็นไม่สนใจคำพูดของ โยะมิเอะและพาเซะกิลุกเดินออกมา โยะมิเอะเห็นดังนั้นจึงโมโหและบอกให้ภรรยาของทะเลาะ โนะกลับไปคนเดียว ส่วนเซะกิให้พักกับเธอ นักเขียน S ก็ช่วยพูดชักชวนเซะกิว่าให้พักด้วยกัน หลังจากนั้นเซะกิตอบดังนี้

「へい」せきは微笑し、かすかに點頭いた。

「お泊りになりますか？」

「どちらでも」

(หน้า 122)

“ค่ะ” เซะกิยิ้มเล็กน้อยและพยักหน้าเบาๆ

“จะพักด้วยกันใช่ไหมครับ?” (S)

“อย่างไรก็ได้ค่ะ”

ภรรยาของทะเลาะ โนะตกใจที่ได้ยินเซะกิพูดเช่นนั้น ระหว่างที่ไม่รู้จะทำอย่างไรดีนั้น โยะมิเอะก็ค้นภรรยาของทะเลาะ โนะมาที่ระเบียงโดยที่มีนักเขียนSเดินตามมาส่ง

ที่ผ่านมาเซะกิเป็นลูกที่เชื่อฟังพ่อแม่ แต่งงานกับซันจิโรตามคำแนะนำของครอบครัวและเป็นภรรยาที่ดี เรียนรู้วรรณกรรมและไปฟังสัมมนาตามคำแนะนำของสามี ถึงแม้ว่าเธอจะเป็นคนว่านอนสอนง่าย แต่การที่เธอตอบรับคำชวนของ โยะมิเอะและนักเขียนSนับว่าเป็นเรื่องที่ผิดไปจากหน้าที่ของเธอ เซะกิย่อมรู้ดีว่า เธอควรจะกลับมาอยู่กับภรรยาของทะเลาะ โนะและมาพักที่บ้านของทะเลาะ โนะ แต่เธอเลือกที่จะทำสิ่งที่ตรงกันข้าม

นอกจากนี้เธอยังยิ้มเล็กน้อยขณะที่ตอบรับคำเชิญ ที่ผ่านมาเซะกิเป็นคนที่ไม่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกใด ตอนที่ซันจิโรบอกให้เซะกิไปฟังการบรรยายแทนเขา เซะกิรับคำด้วย “แววตาที่เฉยเมย” 「無心の眼差し」(หน้า18)หลังจากขึ้นรถไปแล้ว เธอก็ไม่ได้หันกลับมามองสามีซึ่งยื่นส่งเธอแม้แต่ครั้งเดียว จะเห็นได้ว่า ในฉากที่เซะกิตอบรับคำเชิญของ โยะมิเอะและนักเขียนSนับเป็นฉากแรกที่เธอแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง

การที่เซะกิตัดสินใจพักที่โรงแรมด้วยตนเองและยิ้มเล็กน้อยขณะตอบรับคำชวนนั้น แสดงให้เห็นว่าเซะกิได้เลือกสิ่งที่คุณเองต้องการและมีอารมณ์ความรู้สึกเป็นของตนเองโดยปราศจากการชี้แนะของผู้อื่นอย่างที่เคยเป็นมา

ก่อนหน้านี้นักรอบข้างเซะกิต่างมองว่าเซะกิน่าจะลำบากใจที่ต้องอยู่ในสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย ซันจิโรมองว่า “พอนึกถึงภาพภรรยาที่กลืนหายใจเข้าไปในบรรดาผู้ฟังมากมายแล้วก็รู้สึกว่าจะเซะกิช่างเป็นคนที่ไม่เข้ากับสถานที่เช่นนั้นแม้แต่น้อย” 「大勢の聴衆の中に吞まれ切って居る妻の姿を想ひ浮べるとせきがさう云ふ場所に余りに不調和な人間だつた事が今更に想はれた。」(หน้า18-19)

เรื่องเล่าของทะเลาะ โนะก็มาจากมุมมองของภรรยาของทะเลาะ โนะทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

せきは吞まれ切つて頬に空ろな笑ひを浮べながら、淋しい眼つきで人々の顔を見較べてゐた。竹野の細君はさういふせきが気の毒

でもあり、それに雨も止む様子がなかつたから、そろそろ帰り支度にかかると、幾らか酔つてみた芳江が切りに止めた。

(หน้า21)

เซะกิถูกกลืนหายเข้าไปในวงสนทนา เธอได้แต่ยิ้มเลื่อนลอยและมองหน้า
ผู้คนในวงสนทนาสลับกันไปมาด้วยแววตาหงอยเหงา ภรรยาของทะ
เกะ โนะรู้สึกสงสารเซะกิที่ตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น เนื่องจากฝนยังไม่มีการ
ว่าจะหยุดตก ภรรยาของทะเกะ โนะจึงเตรียมตัวกลับ ทว่าเมื่อ โยะมิเอะซึ่ง
กำลังมาเล็กน้อยเห็นก็เข้ามาห้ามไว้

ไม่มีใครสามารถล่วงรู้ได้ว่าแท้จริงแล้วเซะกิยิ้มเลื่อนลอยเพราะเธอรู้สึกแปลกแยกกับ
สถานที่นั้นจนทำให้ภรรยาของทะเกะ โนะอดรู้สึกสงสารไม่ได้ หรือว่าเซะกิยิ้มเลื่อนลอยเพราะเธอ
รู้สึกเพลิดเพลินและตื่นตาตื่นใจกับบรรยากาศที่ไม่เคยพบเห็นเพียงแต่แสดงอารมณ์ไม่เก่งจึงได้แต่
ยิ้มเลื่อนลอยเช่นนั้น

หลังจากที่ โยะมิเอะ โมโหที่ภรรยาของทะเกะ โนะจะพาเซะกิกลับบ้าน โยะมิเอะหันไปส่ง
สายตาอ่อนนักรเขียนทั้งสองและพูดว่า ถ้าเช่นนั้นฉันก็จะกลับไปกับพวกผู้หญิงด้วย นักรเขียน G ตอบ
ว่า อย่างนั้นหรือ และทำเป็นไม่สนใจก่อนจะพูดล้อว่า S มีธุระกับเธอ นักรเขียน S ยิ้มอย่างมีเลศนัยและ
พูดว่า ห้ามพูดเล่นนะ นักรเขียน G ยังไม่ยอมลดราวาศอก พูดล้อ โยะมิเอะว่า ถ้าเช่นนั้นคุณ โยะมิเอะก็
คงมีธุระกับ S สิเนะ โยะมิเอะได้ยืนดั่งนั้นจึงลุกขึ้นมาดีหลังนักรเขียน G ปฏิกริยาของเซะกิที่เห็นภาพ
ดังกล่าวเป็นดังนี้

芳江はいきなり荒つぼく起つて行つてGの背中を二つばかり強く
撲つた。Gは故意に平気な顔を見せてゐた。

竹野の細君は居堪らない気持になつた。そして吃驚してゐるせき
を連れ、座敷を出ようとする時芳江は険しい眼つきで寄つて来た。

(หน้า22)

โยะมิเอะลุกขึ้นอย่างรวดเร็วและชกเข้าที่หลังของGอย่างรุนแรงสองครั้ง G
งใจทำหน้าที่ไม่รู้สึอะไร

ภรรยาของทะเลเกะ โนะทนอนอยู่ต่อไปไม่ไหวและคิดจะพาเซะกิที่กำลังตก
ตะลึงออกมาจากสถานที่นั้น แต่โยะมิเอะรีบเดินเข้ามาด้วยแววตาที่ดุ

การที่เซะกิตกใจที่ได้เห็นเหตุการณ์ที่โยะมิเอะพูดจาหยอกล้อกับนักเขียนทั้งสองและชก
แผ่นหลังของนักเขียนGแรงๆ นั้นมิได้หมายความว่าเซะกิตกใจเพราะความกลัวเสมอไป เธออาจจะ
รู้สึกถึงเพราะไม่เคยเห็นคนอื่นล้อเล่นกันรุนแรงเช่นนี้มาก่อน

เมื่อพิจารณาความเป็นไปได้ดังกล่าวกับการตัดสินใจและการแสดงอารมณ์ของเซะกิพบว่า
มีความสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เนื่องจากเซะกิไม่ได้รู้สึกกระอักกระอ่วนและตกใจ
กลัวอย่างที่ภรรยาของทะเลเกะ โนะคิด เธอจึงตัดสินใจพักที่โรงแรมชั้นหนึ่งในตัวเมือง
ภรรยาของทะเลเกะ โนะย่อมจะตกใจเป็นธรรมดาเพราะเธอไม่คิดว่าเซะกียาจะอยู่ต่อ ก่อนหน้านี้
ภรรยาของทะเลเกะ โนะรู้สึกสงสารเซะกิด้วยซ้ำที่ทำตัวไม่ถูกท่ามกลางวงสนทนา

คิมิ โนะริโกะกล่าวว่า ตัวละครเซะกิมักถูกบรรยายผ่านสายตาของคนอื่น ในฉากนี้ภรรยา
ของทะเลเกะ โนะย่อมไม่เข้าใจว่าเหตุใดเซะกิจึงตัดสินใจพักที่โรงแรม เซะกิเป็นคนที่ไม่ประสีประสา
เธอคงไม่รู้กระทั่งว่าทำไมตนเองจึงอยากพักที่โรงแรม เธอเป็นคนประเภทที่ไม่รู้ว่าอะไรควรไม่
ควรและทำสิ่งต่างๆ ตามอำเภอใจ กล่าวได้ว่าเซะกิเหมือนเด็กผู้หญิงที่ไม่มีเจตนาร้ายต่อใคร ในใจ
เธอคงไม่มีแม้กระทั่งความรู้สึกผิด สำหรับชั้นจิโรแล้ว เธอเป็นแค่ผู้หญิงที่ทำตามคำสั่งของคนอื่น
เท่านั้น¹⁰

โอะชิ เรียวจิกกล่าวว่า คำตอบรับคำชวนให้พักที่โรงแรมด้วยกันของเซะกิไม่ได้มีนัยอื่นใด
เป็นพิเศษ เซะกิไม่ได้เป็นภรรยาที่อยู่ในทำนองคลองธรรมเหมือนภรรยาของทะเลเกะ โนะหรือเป็น
ผู้หญิงเจ้าชู้เหมือนโยะมิเอะ หลังมีความสัมพันธ์ทางเพศกับG เซะกิไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของ

¹⁰ 岸規子、「志賀直哉『雨蛙』とその周辺」（『芸術至上主義文芸』、2001年）p.181

ตนเองหรือเริ่มมีความรักและออกตามหาความสุขที่แท้จริง เซะกิเพียงแค่มีความสุขตาม
สัญชาตญาณเท่านั้น เธอไม่ได้มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเรื่องความรักหรือการนอกใจ แต่เธอพอใจ
ในเพศสที่ตนได้รับเหมือนสิ่งมีชีวิตตัวหนึ่ง เหตุการณ์ดังกล่าวจึงไม่สามารถประเมินค่าได้โดย
หลักศีลธรรมทั่วไป¹¹

คิมูระ ทะอิโกะกล่าวว่า ความผิดพลาดของเซะกิเป็นเรื่องบังเอิญอย่างแท้จริง ความไม่
ประสีประสาของเซะกิก่อให้เกิดหายนะ และส่งผลให้เธอไม่สามารถหลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่คน
ทั่วไปสามารถหลีกเลี่ยงได้¹²

ฉิมิสึ มะชะฉึกกล่าวว่า เซะกิเป็นผู้หญิงที่ปฏิเสธใครไม่เป็น เธอเป็นผู้หญิงประเภทที่ทำตาม
คำสั่งของคนอื่น ฉิมิสึ มะชะฉึกตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า เหตุใดภรรยาของทะเลเกะ โนะะจึงไม่พยายาม
เท่าที่ควรเพื่อที่จะพาเซะกิกลับบ้าน หากภรรยาของทะเลเกะ โนะะยืนยันอย่างหนักแน่นว่าจะพาเซะกิ
กลับบ้าน เซะกิซึ่งเป็นคนที่ทำตามคำสั่งของฝ่ายที่ยืนยันอย่างหนักแน่น ย่อมจะตามภรรยาของทะเล
เกะ โนะะกลับบ้าน ในทางกลับกันอาจเป็นเพราะภรรยาของทะเลเกะ โนะะเห็นถึงความตั้งใจอันแน่วแน่
ของเซะกิที่จะพักที่โรงแรม ภรรยาของทะเลเกะ โนะะจึงได้แต่ตกใจและกลับบ้านไป ผู้หญิงด้วยกัน
น่าจะมองออกว่าอีกฝ่ายคิดอย่างไร สาเหตุที่ภรรยาของทะเลเกะ โนะะทำอะไรไม่ถูกเมื่อได้ยิน
เซะกิตอบรับคำชวนของโยะมิเอะอาจเป็นเพราะเธอตกใจในความแปลกประหลาด
ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือความเป็นผู้หญิงที่ปฏิเสธใครไม่เป็นของเซะกิ ยิ่งไปกว่านั้น บางทีเธอ
อาจจะนึกอิจฉาที่เซะกิสามารถทำอะไรตามความต้องการของตนเองได้อย่างอิสระ เพราะในมุมมอง
ของภรรยาของทะเลเกะ โนะะนั้น เซะกิเป็นผู้หญิงที่เชื่อตรงต่อความต้องการของตนเองและไม่เคย
สนใจว่าคนอื่นจะมองหรือคิดอย่างไรกับเธอ¹³

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่กล่าวถึงการตัดสินใจพักที่โรงแรมของเซะกิต่างวิเคราะห์ว่า เซะกิ
เป็นผู้หญิงที่ทำตามคำสั่งของคนอื่นและไร้เดียงสา แต่ในขณะที่เดียวกันเธอก็ทำตามความต้องการ

¹¹ 越智良二、「志賀直哉「雨蛙」の問題」（『愛媛国文と教育』、1992年）p.4

¹² 木村泰子、「志賀直哉における「雨蛙」執筆の意味」（『国語国文論集』（安田女子大学）、1984年）p.24

¹³ 清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年、pp.368-371

ของตนเองโดยขาดสำนึกทางศีลธรรม นอกจากนี้งานวิจัยของฉิมิสุ มะชะมิยังวิเคราะห์เพิ่มเติมอีกว่า เซะกิอาจจะแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะพักที่โรงแรมอย่างหนักแน่นกระทั่งภรรยาของทะเลเกะ โนะะตกใจและทำอะไรไม่ถูก กล่าวได้ว่าเซะกิเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้แสดงออกถึงความต้องการของตนเอง แต่เมื่อมีคนยื่นข้อเสนอให้เลือก เธอก็พร้อมที่จะเลือกตามความต้องการของตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงผลที่จะตามมา

ผู้วิจัยเห็นว่า การตัดสินใจของเซะกิที่จะพักที่โรงแรมนั้นสามารถพิจารณาได้สองแง่มุม แง่มุมแรก เซะกิรู้ว่าตนไม่ควรพักที่โรงแรมเพราะอาจทำให้เป็นที่ครหาของผู้คนว่าเธอประพฤติตนไม่เหมาะสม แต่ทั้งๆ ที่รู้ เธอก็ยังคงตัดสินใจพักที่โรงแรมเพื่อทำตามความต้องการของตนเอง ส่วนแง่มุมที่สอง เซะกิอาจเป็นคนที่ไม่ประสีประสา หรือเป็นคนที่สติไม่สมประกอบ จึงไม่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีได้ เธอตัดสินใจพักที่โรงแรมเพียงเพราะเห็นว่าน่าสนุกเท่านั้น

หากพิจารณาตามแง่มุมแรก เซะกิจะเป็นผู้หญิงที่ถูกขืนมาทำตามความต้องการของตนเอง เธอได้เปลี่ยนจากผู้หญิงที่ไร้อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดมาเป็นผู้หญิงที่มีความปรารถนาเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า เธอไม่ได้รู้สึกกดดันจากสามีและต้องการปลดแอกตนเอง การที่เธอตัดสินใจพักที่โรงแรมเป็นแค่การทำให้ไปเพราะอยากทำเท่านั้น ในขณะที่หากพิจารณาในแง่มุมที่สอง เซะกิเป็นอิสระจากระบบสังคมที่ตีกรอบให้ผู้หญิงเป็น “มารดาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ตั้งแต่แรก ถึงแม้ว่าเธอจะได้รับการอบรมทางด้านศีลธรรม แต่ด้วยความที่ไม่ประสีประสาหรือมีสติไม่สมประกอบ เธอจึงไม่รู้เรื่องรู้ราวและพร้อมที่จะทำตามความต้องการของตนเองตลอดเวลา

หลังจากที่ชันจิโรได้อ่านเรื่องราวดังกล่าวจากทะเลเกะ โนะะ เขาคิดว่าสามารถตีความเหตุการณ์นี้ได้สองแง่มุม หากมองโลกในแง่ดี เซะกิอาจจะแค่ต้องการพักที่โรงแรมเฉยๆ แต่ถ้ามองในอีกแง่หนึ่ง เป็นไปได้ที่เซะกิจะมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับนักเขียนคนใดคนหนึ่งนั้น อย่างไรก็ตาม ชันจิโรคิดว่าเท่าที่ฟังจากทะเลเกะ โนะะแล้วไม่น่าเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป

เซะกิเดินทางกลับมาที่ร้านของทะเลเกะ โนะะและพบหน้าชันจิโรเป็นครั้งแรก เธอกลับมาพร้อมผมทรงใหม่และมัดแก้มแดงตามสมัยนิยม ชันจิโรมิได้รู้สึกแยะ แต่กลับรู้สึกว่ารูปลักษณ์ใหม่เข้ากับเซะกิดี ชันจิโรถามเซะกิเรื่องงานสัมมนาและเรื่องที่พักเมื่อคืน

「講演は分ったか？」

せきは首を振った。

「さうか。それはいけなかつたね。けれども山崎女史の唄があつたさうだね。いい声だつたらう？」

首肯いた。

(หน้า24)

“งานสัมมนาฟังรู้เรื่องไหม?”

เซกิถ่ายหน้า

“ฉันเธอ คงไม่ถนัดสินะ แต่เห็นว่า ได้ฟังเพลงของอาจารย์ยะมะสะกิ (โยะฉิมิอะะ) ด้วย คงเพราะมากสินะ?”

เซกิพยักหน้า

จะเห็นได้ว่า เซกิยังคงเป็นเซกิคนเดิมที่ไม่พูดไม่จาและไม่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกเมื่ออยู่ต่อหน้าชนจิโรผู้เป็นสามี แต่ในเวลาต่อมาเมื่อชนจิโรถามว่าในคืนนั้นเซกินอนคนเดียวหรือไม่ เซกิกลับแสดงท่าทางดังต่อไปนี้

その時せきは横を向いた儘、意味の解らぬ微笑を浮べた。賛次郎はどきりとした。そして思はずせきの顔を見凝めたが、せきは二、三側になつた力のない眼差しでぼんやり遠く往来の方を見てみた。

(หน้า24)

ในตอนนั้นเอง เซกิเผยให้เห็นรอยยิ้มจางๆ ที่มีอาจเข้าใจได้ทั้งที่ยังหันหน้ามองไปทางอื่น ชนจิโรตกใจและผลอจ้องไปที่ใบหน้าของเซกิ เขาเห็นว่าเซกิกำลังเหม่อมองไกลไปยังถนนหนทางด้วยแววตาทั้งสองข้างที่อ่อนล้า

ชันจิโร่รู้สึกว่าจะไม่อยากถามต่อ เรื่องนี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถให้อภัยได้ เขากลัวที่จะถามต่อเพราะว่าถ้าถามไปแล้วกลัวว่าเซกิจะตอบตามความจริง ในฉากดังกล่าวจะสังเกตเห็นได้ว่า นับเป็นครั้งที่สองที่เซกิยิ้ม ทั้งที่ก่อนหน้านี้เธอจะไปฟังสัมมนาวรรณกรรมในเมือง เธอจะแค่รับคำด้วยสีหน้าเรียบเฉยเมื่ออยู่ต่อหน้าสามีเท่านั้น และนับเป็นครั้งแรกที่ชันจิโร่เริ่มรู้สึกหวาดกลัวและไม่มั่นใจในตัวละคร ความไม่ไว้วางใจที่เข้ามาในจิตใจของชันจิโร่ การที่เซกิมองเหม่อไปยังถนนหนทางนั้น แสดงให้เห็นถึงการเพิกเฉยตัวตนของชันจิโร่ จิตใจของชันจิโร่สับสนเพราะเขาเริ่มตระหนักว่าเขาไม่สามารถควบคุมเซกิได้เหมือนเคย

ทะนะกะ เอะมิกกล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า เซกิซึ่งกุมความลับที่สามีมีอาจล่วงรู้มีอำนาจเหนือสามี บัดนี้ชันจิโร่ซึ่งเคยเป็นฝ่ายควบคุมภรรยาจำต้องหันกลับมาใคร่ครวญว่าภรรยากำลังคิดอะไรอยู่ เซกิกลายเป็นภรรยาซึ่งชันจิโร่ไม่สามารถควบคุมได้อีกต่อไป¹⁴

โอะชิ เรียวจิกกล่าวว่า เมื่อชันจิโร่ได้ฟังเรื่องที่เซกิไปพักที่โรงแรม เขาเริ่มรู้สึกไม่สบายใจ ชันจิโร่ซึ่งเปรียบเสมือนผู้ปกครองที่คอยดูแลและอบรมเซกินั้นจำเป็นต้องรู้เรื่องทุกอย่างของเซกิด้วยเหตุนี้เขาจึงรู้สึกไม่สบายใจที่ได้ยินเรื่องที่ไม่คาดคิดเกี่ยวกับเซกิ¹⁵

คิมิ โนะริโกะกล่าวว่า “อะมะงะอะรุ” เป็นผลงานซึ่งวาดภาพความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยาก่อนเรื่อง “อะมะมินะ โนะ คิโอะกุ” และ *อันยะ โท โระ* อาจเพราะผู้เขียนเป็นผู้ชายจึงบรรยายสภาพจิตใจจากมุมมองของสามีเป็นหลัก บรรดาตัวละครสามีในเรื่องต่างยืนตัวแข็งที่ด้วยความกลัวที่มีต่อเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ภรรยาขึ้นอยู่กับสามีในฐานะผู้ที่สามีไม่สามารถต่อกรได้และถูกคามความเป็นชายของสามี¹⁶

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับงานวิจัยที่ผ่านมาในประเด็นที่ผลงานเรื่องนี้เน้นบรรยายสภาพจิตใจของสามีเป็นหลัก สามีรู้สึกตระหนกตกใจที่ตนกำลังจะสูญเสียอำนาจของตนที่ครอบครองภรรยาไป ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมว่า ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอำนาจของภรรยาที่มีมากขึ้นเมื่อเทียบกับ

¹⁴ 田中絵美利、「志賀直哉「雨蛙」論—〈男〉たちの〈美しい夫婦の物語〉」（『日本近代文学』、2004年）p.58

¹⁵ 越智良二、「志賀直哉「雨蛙」の問題」（『愛媛国文と教育』、1992年）p.4

¹⁶ 岸規子、「志賀直哉『雨蛙』とその周辺」（『芸術至上主義文芸』、2001年）p.185

วรรณกรรมในยุคก่อนหน้านี้อันที่ภรรยาอยู่ในสถานะที่มีอาจสร้างความกระทบกระเทือนทางจิตใจให้สามีได้

หลังจากที่ราล์ฟสามีภรรยาทะเลาะกันและออกเดินทางกลับบ้าน เซะกิก็รีบไปตลอดทาง เซะกิปฏิเสธที่จะพูดคุยกับซันจิโร ซันจิโรจินตนาการถึงสภาพจิตใจของเซะกิในตอนนี้ เซะกิไม่ใช่ภรรยาในความควบคุมของเขามากต่อไป ซันจิโรคิดว่าภรรยาของเขากำลังอารมณ์ไม่ดี นับเป็นครั้งแรกที่ซันจิโรได้รู้จักกับเซะกิที่มีอารมณ์ความรู้สึกเป็นของตนเอง

ซันจิโรคิดต่อไปว่าเซะกิกำลังฝันหวาน ทันใดนั้นเขาก็เห็นภาพของนักเขียนGที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเซะกิ

彼は思はず頬に血の昇るのを感じた。胸の動悸を聴いた。力に溢れ切つたやうなと云はれるGと、此の美しい肉附のせきと、此関係は實際不思議な力で彼の肉情を刺戟して来た。彼にとつて、この想像は最早他人の恋愛事件ではなかつた。

(หน้า26-27)

เขารู้สึกถึงเลือดที่สูบฉีดขึ้นมาที่แก้ม ได้ยินเสียงหัวใจเต้น โครมคราม ความสัมพันธ์ระหว่างGซึ่งเป็นทีกล่าวขวัญถึงความทรงพลังกับเซะกิซึ่งมีเรือนร่างที่งดงามนั้นมีพลังอย่างประหลาดที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศของซันจิโร สำหรับซันจิโรแล้ว จินตนาการถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ใช่เรื่องราวความรักของคนอื่นอีกต่อไป

ซันจิโรเริ่มเชื่อว่าเซะกิมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักเขียนG การจินตนาการถึงความสัมพันธ์ของคนทั้งสองกระตุ้นให้เขาเกิดความปรารถนาทางเพศ หลังจากนั้นซันจิโรเริ่มทนไม่ไหวและซักถามเซะกิถึงเหตุการณ์ในคืนนั้นอย่างละเอียด เขาถอนหายใจเฮือกใหญ่ก่อนจะถามเซะกิด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยนว่าเมื่อคืนเธอนอนกับใคร เซะกิตอบว่าที่แรกเธอนอนกับ โยะมิเอะ แต่ในเวลาต่อมา โยะมิเอะออกไป ซันจิโรถามต่อดังนี้

「それから？」

「何時の間にか芳江さんが居なくなつてGさんが入つて来ました」

「それで？」

「GさんはSさんと芳江さんに追ひ出されて来たのだといひました」

「それで？」

「……………」せきは急に下を向いた。

(หน้า27)

“จากนั้น?”

“คุณ โยะมิเอะหาย ไปตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่รู้ แล้วคุณ G ก็เข้ามาค่ะ”

“แล้ว?”

“คุณ G บอกว่า โคนคุณ S กับคุณ โยะมิเอะ ไล่ออกมาค่ะ”

“แล้ว?”

“…………” เซะกิรีบก้มหน้า

จากเหลี่ยมกล่าวถึงฉากนี้ว่า เซะกิก็ก้มหน้าและไม่ตอบคำถามของซันจิโรเพราะเธอรู้สึกกระอักกระอ่วนที่จะเล่าสิ่งที่เธอพบเจอมาเมื่อคืนให้ฟัง นอกจากนี้เธออาจจะเกรงใจสามีและกลัวว่าจะเล่าเรื่องเมื่อคืนดีหรือไม่ จากท่าทีของเซะกิดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เซะกิแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นครั้งแรก บัดนี้เซะกิได้เปลี่ยนจากหญิงสาวชนบทที่ไม่มีการศึกษาและไม่พูดไม่จา มาเป็นผู้หญิงที่คิดทำอะไรด้วยตนเอง กล่าวได้ว่า เธอได้เปลี่ยนจากตุ๊กตาที่สวยงามมาเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ¹⁷

เห็นได้ชัดว่า ซันจิโรอยากรู้เรื่องราวในคืนนั้นเป็นอย่างมาก เขาถามเซะกิอย่างละเอียดทุกขั้นตอน ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความร้อรรมของซันจิโร การที่ซันจิโรนึกจินตนาการถึง

¹⁷張蓮.2008. 志賀直哉「雨蛙」を読む—不義の妻と欲情する夫について

ความสัมพันธ์ของนักเขียนGกับเซกิแล้วเกิดอารมณ์ทางเพศสะท้อนให้เห็นว่า ชันจิโรขาดความมั่นใจในตนเองและต้องการทวงอำนาจของตนกลับคืนมา

ทะนะกะ เอะมิกกล่าวว่า ชันจิโรพยายามทวงคืนอำนาจของตนกลับคืนมาด้วยการพยายามตีความหรืออธิบายการกระทำของเซกิด้วยตนเอง การที่ชันจิโรเกิดความรู้สึกทางเพศกับเซกิที่เป็นชู้กับคนอื่นสะท้อนให้เห็นว่าชันจิโรพยายามทวงอำนาจของตนด้วยอำนาจทางเพศที่เหนือกว่า¹⁸

ฉิมิสึ มะซะชิกล่าวว่า ชันจิโรไม่ได้ถามเซกิบนพื้นฐานของการประเมินค่าทางศีลธรรมหรือศาสนา เขาไม่ได้ถามเพื่อต้องการจะกล่าวโทษเซกิ แต่ชันจิโรกำลังจินตนาการถึงความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างGที่ทรงพลังกับเซกิที่มีเรื่อร่างดงาม ความรู้สึกหลงรักที่เกิดขึ้นกับชันจิโรเมื่อมีชายคนอื่นที่ทรงพลังกว่าตนเข้ามามีอิทธิพลเหนือเซกินั้นไม่ได้ช่วยให้เขาสู้รบปรบมือกับชายคนนั้นได้เลย แทนจะเป็นไปไม่ได้ที่ชันจิโรจะคว้าหัวใจของเซกิซึ่งตัดสินใจที่จะเสียบและไม่ตอบคำถามของชันจิโรกลับคืนมา เพียงแต่ชันจิโรไม่อยากจะยอมรับความจริงนั้น เขาไม่อยากจะแยกจากเซกิซึ่งมีเรื่อร่างดงามที่กำลังเดินเคียงข้างเขาอยู่ในขณะนี้เท่านั้น¹⁹

ผู้วิจัยพิจารณาว่า ชันจิโรยังคงมองเซกิว่าเป็นคู่กัดของตนหรืออีกนัยหนึ่งคือวัตถุทางเพศ เขารู้สึกว่ากำลังสูญเสียอำนาจของตนในฐานะสามีผู้ครอบครอง ชันจิโรไม่มีอะไรสู้นักเขียนGได้เลย เขาเป็นแค่เจ้าของร้านเหล้าในชนบททั่วไป ไม่ใช่ นักเขียนผู้มีชื่อเสียงโด่งดังและใช้ชีวิตหรูหราในเมือง การที่ชันจิโรจินตนาการถึงความสัมพันธ์ระหว่างเซกิกับนักเขียนGแล้วเกิดความรู้สึกทางเพศสะท้อนให้เห็นว่าเขาพยายามทวงอำนาจของตนกลับคืนมา เขาทำได้เพียงการจินตนาการเพราะรู้ว่าตนไม่สามารถต่อกรกับนักเขียนGได้ ชันจิโรเป็นเพียงสามีผู้สิ้นหวังเท่านั้น

ระหว่างทางขณะที่ใกล้จะถึงหมู่บ้าน ชันจิโรเหลือบไปเห็นกบสองตัวอาศัยอยู่บนเสาไฟฟ้า กบทั้งสองดำรงชีวิตด้วยการจับแมลงที่มารวมตัวกันบริเวณแสงไฟกินเป็นอาหาร เขาคิดว่ากบสองตัวนั้นเป็นคู่กัน

¹⁸ 田中絵美利、「志賀直哉「雨蛙」論—〈男〉たちの〈美しい夫婦の物語〉」（『日本近代文学』、2004年）p.59

¹⁹ 清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年、pp.387-388

これは屹度夫婦者だらう、さう思つた。彼はせきに雨蛙を示したが、せきは何の興味も持たなかつた。

(หน้า28)

(ชันจิโร)คิดว่ากบสองตัวนี้ต้องเป็นคู่สามีภรรยากันอย่างแน่นอน เขาชี้ให้
ชะเกกิดูกบสองตัวนั้นแต่ชะเกกิกลับไม่สนใจแม้แต่น้อย

ชันจิโรที่กักตัวเองว่ากบสองตัวนั้นเป็นคู่กันทั้งที่ปราศจากหลักฐานยืนยัน เขาคิดว่ากบ
ทั้งสองตัวใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายและสงบสุข ชีวิตคู่อันสงบสุขของกบสองตัวนั้นเป็นสัญลักษณ์ของ
ชีวิตคู่ที่ชันจิโรปรารถนา เขาอยากจะกักขังชะเกกิเอาไว้ในกรอบของชีวิตคู่ เมื่อเขาเห็นว่าชะเกกิไม่
สนใจดูกบสองตัวนั้นเลย ชันจิโรยอมคิดว่าชะเกกิปฏิเสธที่จะใช้ชีวิตคู่กับเขา อย่างไรก็ตามผู้วิจัย
พิจารณาว่า แท้จริงแล้วชะเกกิไม่ได้คิดด้วยซ้ำว่าการที่ตนไม่สนใจกบจะสะท้อนให้เห็นว่าเธอปฏิเสธ
ชีวิตคู่ของเธอกับชันจิโร

ในคืนนั้นหลังกลับถึงบ้าน ชันจิโรนำหนังสือเกี่ยวกับวรรณกรรมของเขาออกมาเผาด้วย
ความเดือดดาล

その夕、賛次郎は四五冊の小説集と二冊の戯曲集とを本箱から抜き取ると、人知れず、裏山の窪地へ持ち出し、何か悪事をする者のやうな臆病さで焼捨て、漸くほつとした。

(หน้า28)

ในคืนนั้น ชันจิโรหยิบหนังสือรวมวรรณกรรมสี่ห้าเล่มและหนังสือรวมบท
ละครสองเล่มออกมาจากชั้นหนังสือ เขานำหนังสือเหล่านั้นไปที่บริเวณที่
ต่ำหลังเขา ก่อนที่จะเผาทิ้งอย่างขลาดกลัวราวกับคนที่กำลังทำเรื่องเลวร้าย
และรู้สึกโล่งใจในที่สุด

ผู้วิจัยพิจารณาว่า หนังสือวรรณกรรมเป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ระหว่างชั้นจิโรกับเซะกิที่มีลักษณะเหมือนความสัมพันธ์ของเจ้าของตุ๊กตากับตุ๊กตา ชั้นจิโรนำหนังสือวรรณกรรมไปเผา เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะเก็บหนังสือเหล่านั้นเอาไว้อีกต่อไปเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างเขา กับเซะกิได้สิ้นสุดลง การที่เขาแอบนำหนังสือเหล่านั้นมาเผาบริเวณหลังเขาอย่างฉลาดกลั้วราวกับ คนที่กำลังลอบกระทำความผิดสะท้อนให้เห็นถึงการที่ชั้นจิโรหมดหนทางสู้กับเซะกิและนักเขียนG ดังเช่นที่เขาได้แต่พยายามทวงคืนอำนาจในฐานะสามีด้วยการจินตนาการถึงความสัมพันธ์ทางเพศ ระหว่างเซะกิกับนักเขียนGแล้วเกิดความรู้สึกทางเพศเท่านั้น ความโล่งใจที่ชั้นจิโรได้รับจากการเผา หนังสือเป็นเพียงความโล่งใจเพียงชั่วคราวเพราะไม่ใช่การแก้ปัญหาที่แท้จริง แต่เป็นเพียงการหนี ปัญหาเท่านั้น

7.3 การที่ภรรยาขบถต่อสามีกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”

งานวิจัยของจากเหลียนที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงไว้ในหัวข้อ7.2.4 การเปลี่ยนแปลงจากภรรยาที่เชื่อ ฟังไปสู่การเป็นภรรยาที่ขบถต่อสามีได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า หลังจากมีความสัมพันธ์กับนักเขียนG เซะกิได้เปลี่ยนแปลงจากตุ๊กตาที่สวยงามมาเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ

ในยุคสมัยนั้นนับเป็นยุคที่มีบรรยากาศของการเรียกร้องสิทธิสตรี การเรียกร้องสิทธิสตรีใน ญี่ปุ่นเริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยเมจิศวรรษที่1880-1890 ส่วนผลงานเรื่อง “อะมะงะอะรุ” นั้นเขียนขึ้น ในปีค.ศ.1923 กล่าวได้ว่า สังคมได้เริ่มมีการเรียกร้องสิทธิสตรีมากกว่า50 ปีซึ่งถือว่าเป็นระยะเวลาที่ นานพอสมควร

มูตะ คะทซุเอะ (牟田和恵) ได้กล่าวไว้ว่า ทซุโบะอูชิ โฌโย (坪内逍遥) (1859-1935) นักเขียนนวนิยาย นักประพันธ์บทละคร นักแปล นักการศึกษาและนักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เป็นบุคคลแรกที่ริเริ่มขนานนามกลุ่มผู้หญิงที่ออกมาเรียกร้องสิทธิสตรีว่า กลุ่ม “ผู้หญิงยุคใหม่” (新しい女) นอกจากนี้ในเดือนพฤศจิกายน ปีค.ศ.1911 กลุ่ม “bungะอิเกียวกะอิ” (文芸協会)

(กลุ่มศิลปะวรรณกรรม) ที่มีทซุโบะอุชิ โฌโยเป็นผู้นำกลุ่มได้ฝึกซ้อมและจัดแสดงละครเวทีเรื่อง *นิงเงียว โนะ อิโอะ* 『人形の家』 ที่โรงละครแห่งชาติ²⁰

บทละครเรื่องนี้เป็นบทละครของเฮนริก อิบเสน(Henrik Ibsen) (1828-1906) นักประพันธ์บทละครที่มีชื่อเสียงชาวนอร์เวย์ เนื้อเรื่องเกี่ยวกับตัวละครเอกหญิงที่ชื่อ นอราห์ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากภรรยาที่เชื่อฟังสามีมาเป็นภรรยาที่ต่อต้านสามี ชื่อเรื่อง *นิงเงียว โนะ อิโอะ* ที่มีความหมายว่า “บ้านตุ๊กตา” นั้นสื่อความหมายว่า ภรรยาที่เชื่อฟังสามีก็เปรียบได้กับตุ๊กตาที่ไม่มีปากมีเสียงกับสามี ซึ่งเป็นเจ้าของนั่นเอง

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่จางเหลียนกล่าวว่า เซะกิเปลี่ยนแปลงจากตุ๊กตาที่สวयงามมาเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจน่าจะเกี่ยวข้องกับประเด็นที่บทละครเรื่อง *นิงเงียว โนะ อิโอะ* ต้องการจะสื่อ

ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า เซะกิได้เปลี่ยนจากตุ๊กตาที่สวयงามมาเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจดังที่จางเหลียนวิเคราะห์ไว้จริง เพียงแต่เซะกิแตกต่างจากนอราห์ ตัวละครภรรยาในเรื่อง *นิงเงียว โนะ อิโอะ* ตรงที่เธอไม่ได้รู้สึกท้อใจว่าสามีเอาเปรียบเธอ ไม่ปฏิบัติต่อเธอในฐานะมนุษย์คนหนึ่งและตัดสินใจออกจากบ้านไป เซะกิแค่ทำตามความต้องการของเธอโดยไม่รู้สึกท้อใจว่าถูกสามีกดขี่ หลังมีความสัมพันธ์กับนักเขียนG เธอก็กลับมาอยู่กับสามีตามเดิม ไม่ได้คิดตัดขาดความสัมพันธ์กับสามีแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาลักษณะของเซะกิที่เป็นภรรยาที่ภายนอกดูเหมือนขบถต่อสามี แต่ในความเป็นจริงเธอไม่ได้รู้สึกว่าถูกสามีกดขี่ถึงขั้นที่จะต้องปฏิเสธอำนาจของสามีโดยสิ้นเชิงแล้วพบว่า สอดคล้องกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ สตรีในกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน” ต้องการเพียงเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ซึ่งเป็นประเด็นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับสตรีในกลุ่มสังคมนิยมหรือกลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์ที่ต้องการล้มล้างระบอบที่ผู้ชายเป็นใหญ่ทั้งระบบ ในขณะที่เซะกิเพียงแต่ต้องการทำตามความต้องการของตนเองเท่านั้น ไม่ได้รู้สึกต่อต้านสามีแต่อย่างใด

²⁰ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.27-28

7.4 บทสรุป

เมื่อพิจารณาตัวละครภรรยา(เซะกิ)ในวรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” แล้วพบว่า ในสายตาของสามี ภรรยาในเรื่องนี้ได้เปลี่ยนแปลงจากภรรยาที่เชื่อฟังสามีมาเป็นภรรยาที่ขบถต่อสามีไม่ว่าเธอจะตั้งใจให้เป็นเช่นนั้นหรือไม่ก็ตาม นับว่าเป็นเรื่องยากที่จะวิเคราะห์ถึงสภาพจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครภรรยาเนื่องจากผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครสามี(ซันจิโร) และแทบไม่ได้รับบรรยายถึงความรู้สึกนึกคิดของภรรยาเลย

หากมองในมุมมองของซันจิโรผู้เป็นสามี เขามองว่าเซะกิเป็นภรรยาตามแนวคิดปีศาจปโตโดยซึ่งเปรียบได้กับตุ๊กตาที่เขาเป็นเจ้าของ เขามีตุ๊กตาเป็นเพื่อนที่เรียนรู้วรรณกรรมไปด้วยกัน ซันจิโรมิได้คาดหวังว่าเซะกิจะเก่งด้านวรรณกรรมเหมือนภรรยาของทะเลาะ โนะ หลังจากเกิดจุดเปลี่ยนของเรื่องเมื่อเซะกิมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักเขียนG เหตุการณ์ดังกล่าวได้กระทบกระเทือนจิตใจของซันจิโรอย่างมาก ภรรยาซึ่งเขาเคยคิดว่าเป็นของเขาแต่เพียงผู้เดียว กลายเป็นสิ่งของที่ผู้อื่นร่วมใช้ด้วย แต่เขาก็มีอาจต่อสู้กับนักเขียนGได้เพราะเขามีสถานะทางสังคมต่ำกว่า สำหรับซันจิโรแล้ว เซะกิเป็นผู้หญิงขบถที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดที่พัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่และการทำให้สังคมชนบทเจริญไปในทางเดียวกันกับสังคมเมือง กล่าวได้ว่า ซันจิโรเป็นตัวแทนของผู้ชายในระบบอุปถัมภ์ที่ได้รับความกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมสมัยใหม่ที่ผู้หญิงมีอิสรภาพที่จะเลือกทางเดินของตนเองมากยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่า ไม่ว่าเซะกิจะตระหนักรู้หรือไม่ว่าตนได้ขบถต่อสามี ผลลัพธ์ที่ออกมาคือการที่เธอได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่และกลายเป็นผู้หญิงที่มีอิสระเหนือการควบคุมกำกับของสามี ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ที่เรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่มิได้ต้องการล้มล้างระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

บทที่ 8

วรรณกรรมเรื่อง “เท็นเซะอิ” 『転生』

วรรณกรรมเรื่อง “เท็นเซะอิ” (กลับชาติมาเกิด) เป็นผลงานที่เขียนขึ้นถัดจากเรื่อง “อะมะงะอะระรุ” และตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *บุงะอิฉุนชู* 『文芸春秋』 ฉบับเดือนมีนาคม ปีค.ศ.1924

นะกะมุระ ซะโตะฉิ (中村智) กล่าวว่า ตัวละครภรรยาในผลงานของฉิมะ นะโอะยะะ ในช่วงกลางมีลักษณะที่ยอมตามสามี คอยสังเกตต่อกิจกรรมของสามี และพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับสามี ได้อย่างชาญฉลาด แต่หลังจากผลงานเรื่อง “วะกะอิ” เป็นต้นมา ตัวละครภรรยา กลายเป็นตัวละครที่มีปัญหาขัดแย้งกับสามีรุนแรงกว่าตัวละครพ่อเสียอีก ความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา กลายเป็นปมปัญหาใหม่ที่ต้องแก้ไข ปัญหาในเรื่อง “เท็นเซะอิ” เกิดจากการที่ทั้งสามีและ ภรรยาต่างพยายามทำความเข้าใจและปรับตัวเข้าหากันมากจนเกินไป¹

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับนะกะมุระ ซะโตะฉิ และพิจารณาว่า การวิเคราะห์ลักษณะของตัวละคร ภรรยาในผลงานช่วงกลางสนับสนุนสมมติฐานของผู้วิจัยที่ว่า ในเรื่องสั้นช่วงกลาง ความสัมพันธ์ ระหว่างสามีภรรยาได้พัฒนาไปสู่การที่ภรรยามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สะท้อน ให้เห็นสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

งานวิจัยที่วิเคราะห์ผลงานเรื่อง “เท็นเซะอิ” มีเพียงสองชิ้นคืองานวิจัยของนะกะมุระ ซะโตะฉิ และ โคะบะยะฉิ ซะชิโอะ (小林幸夫) เท่านั้น ส่วนงานวิจัยชิ้นอื่นพูดถึงวรรณกรรม เรื่องนี้ในภาพรวมโดยการเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเรื่องอื่นควบคู่กัน ไป ผู้วิจัยเห็นว่า วรรณกรรม เรื่องนี้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดของผู้เขียนที่เปิดกว้างในเรื่อง สิทธิสตรีมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคนั้นที่มีบรรยากาศของการเรียกร้องสิทธิสตรี อย่างเข้มข้น

¹ 中村智、「志賀直哉『転生』論」（『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年）pp.335-336

8.1 เนื้อเรื่องย่อ

ผู้ชายคนหนึ่งมีภรรยาชื่อแกมโง่ เขามักจะโมโหและต่อว่าในความชื่อแกมโง่ (気の利かない) ของภรรยาทำให้ภรรยาเสียใจและร้องไห้ เขาคิดว่าผู้หญิงเป็นสัตว์ที่ยากจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองได้ อย่างไรก็ตามเขาปลอบใจตนเองว่า หากต้องเลือกเลี้ยงสัตว์ เขาก็คงจะเลือกเลี้ยงสัตว์เลี้ยงที่เชื่องมากกว่าสัตว์ป่า เขาเป็นผู้ชายประเภทที่ไม่เข้าใจเรื่องลัทธิสตรีมากไปกว่าการปลดปล่อยทาสผิวดำ

ในเช้าวันหนึ่งที่สามีอารมณ์ดี ภรรยาบอกกับสามีว่าคราวหน้าตนน่าจะเกิดมาฉลาดกว่านี้ ส่วนสามีน่าจะเกิดมาชื่อแกมโง่กว่านี้จะได้เกิดความสุข แต่สามีกลับแย้งว่า ถึงเธอเกิดใหม่ก็ไม่ดีขึ้นหรอกเพราะความชื่อแกมโง่ของผู้หญิงนั้นมีมาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว สามีแะภรรยาว่า ให้เกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกเพราะเป็นสัตว์ที่ซื่อสัตย์ต่อคู่ของมัน (厳格に一夫一妻) ในระหว่างที่ภรรยากำลังชื่นชมกับคำตอบของสามี สามีกำลังนึกอยู่ว่าสัตว์ชนิดใดเป็นสัตว์ที่มีคู่หลายตัว (一夫多妻) แล้วจึงพูดขึ้นมาว่า มันเกลียดสุนัขจิ้งจอก ภรรยาจึงถามว่ามีสัตว์ชนิดอื่นอีกหรือไม่ที่เป็นแบบสุนัขจิ้งจอก สามีตอบว่านกเป็ดน้ำ ทั้งสองจึงสัญญากันว่าชาติหน้าจะไปเกิดเป็นนกเป็ดน้ำ

ผู้เขียนเขียนว่าเรื่องราวดังต่อไปนี้เป็นเรื่องเล่าในนิทาน (お伽噺)² หลังจากนั้นหลายสิบปีผ่านไป สามีซึ่งเป็นคนปากร้ายและพูดจาไม่ดีใส่ภรรยาตลอดชั่วชีวิตได้ตายจากไปก่อน ฝ่ายภรณานั้นได้แต่รอคอยว่าเมื่อไหร่จะได้ตายไปเกิดใหม่เป็นนกเป็ดน้ำตามที่สัญญาไว้กับสามี

จนในที่สุดวันนั้นก็มาถึง ทว่าตอนที่เธอเลือกว่าจะเกิดเป็นอะไรนั้นเธอกลับจำไม่ได้ว่าจะเกิดเป็นหมู นกเป็ดน้ำหรือสุนัขจิ้งจอก เธอคิดว่าน่าจะเป็นนกเป็ดน้ำ แต่แล้วเมื่อนึกถึงคำพูดของสามีที่ว่า “พอถึงตอนที่จะต้องเลือกระหว่างสิ่งสองสิ่ง เธอมักจะเลือกผิดเสมอ” เธอจึงคิดว่า นกเป็ดน้ำต้องเป็นตัวเลือกที่ผิดเป็นแน่และเลือกเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกแทน

สุนัขจิ้งจอกตัวเมียเที่ยวตามหาสามีตามป่าเขาลำเนาไพร ทว่าตามเท่าไรก็ไม่มีที่ท่าว่าจะได้พบ ขณะนั้นสุนัขจิ้งจอกหิวจนตาลายไม่มีอะไรตกถึงท้องมาสามวันเต็ม มันได้ยินเสียงน้ำไหลจึง

² นิทานหรือที่เรียกว่า “โอะโตะงิเบะนะฉิ” (お伽噺) ในภาษาญี่ปุ่นนั้น หมายถึง เรื่องเล่าจำพวกเทพนิยาย ปรัมปราที่นิยมเล่าให้เด็กฟัง หรือเรื่องเล่าเหนือจริงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพืชและสัตว์ที่สามารถสนทนากับมนุษย์ได้

เดินตามเสียงนั้นไปหวังว่าจะได้ดื่มน้ำในลำธาร ฝ่ายนกเป็ดน้ำตัวผู้ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ริมลำธารแห่งนั้น เมื่อได้เจอกับภรรยาของตนและเห็นว่าภรรยาไม่ได้กลับมาเกิดเป็นนกเป็ดน้ำตามที่สัญญาไว้จึง โหมเห็ดคดคาลและต่อว่าภรรยาอย่างรุนแรง ข้างฝ่ายภรรยาร้องไห้พร่ำขอโทษสามีแต่สามีกลับ ไม่ให้อภัย ด้วยความเหนียวและหิวทำให้สติสัมปชัญญะของภรรยาเลือนรางลงทุกขณะ เธอรู้แก่ว่า นกเป็ดน้ำตัวนี้คือสามีของเธอ ทว่าช่วงเวลาที่เหม่อลอยนั้นเธอกลับเห็นสามีเป็นอาหาร เธอ พยายามย้ำกับตัวเองว่านี่คือสามีสุดที่รักของตน แต่คำต่อว่าของสามีกลับทำให้เธอทนไม่ได้ เธอร้อง ออกมาด้วยเสียงของสุนัขจิ้งจอกและกระโจนเข้าไปกินนกเป็ดน้ำภายในเวลาชั่วขณะ

ฉากจบเป็นบทสนทนาระหว่างนักเขียนกับผู้อ่าน นักเขียนกล่าวว่านิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ถึง ผลของการด่าว่าผู้อื่น (叱言の報い) ผู้อ่านถามว่าเป็นคำสอนสำหรับสามีปากร้ายใช่หรือไม่ ผู้เขียนตอบว่าใช่ ผู้อ่านเสริมว่าน่าจะเป็นคำสอนสำหรับภรรยาที่ยังคงรักสามีแม้ว่าจะถูกสามีพุดจา เสียคืออยู่เสมอ เมื่อผู้อ่านถามว่าสามีภรรยาในเรื่องใช้ครอบครัวของนักเขียนเป็นแบบใช่หรือไม่ นักเขียนตอบว่าไม่ใช่ เพราะภรรยาของตนนั้นเป็นผู้หญิงฉลาดซึ่งคิดแยกไปจากผู้หญิงทั่วไป ส่วน ตนเองก็เป็นสามีที่อบอุ่นอ่อนโยน ในครอบครัวไม่เคยมีการด่าว่ากันเลย ในนิตยสารบุงงะอิฉุณนุ 『文芸春秋』 ก็เคยลงว่าตนเป็นตัวอย่างของคนที่มีครอบครัวสงบสุขคนหนึ่ง

8.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

8.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครสามีในเรื่อง “เห็นเซะอิ” เป็นคนขี้โมโหและมีอารมณ์แปรปรวนเอาแน่เอาอน ไม่ได้ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่ชอบดูถูกเหยียดหยามผู้หญิงรวมถึงภรรยาด้วย ทักษะคติที่ชอบดูถูกเพศ หญิงนั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาทำให้ภรรยารู้สึกเสียใจและเป็นทุกข์ที่ตนเองไม่ สามารถเป็นภรรยาที่ดีสำหรับสามีได้

- ทศนคติของตัวละครสามีที่ถูกเหยียดหยามเพศหญิง

ทศนคติของตัวละครสามีที่มีต่อเพศหญิงเป็นไปในทางถูกเหยียดหยาม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

「然し同じけだものを飼ふなら、兎に角ドメスティックなけだものの方が無難でいい。随分野獣を飼つてゐる男もあるのだから、中には猛獣を飼つてゐる人さへあるのだから。猛獣使ひで暮すよりは、豚飼ひの方が安気でいいのだ。さう諦めるより仕方がない」

(หน้า 43)

“แต่ถ้าจะเลี้ยงสัตว์ คิดว่าเลี้ยงสัตว์ประเภทสัตว์เลี้ยงจะดีกว่าเพราะว่าไม่มีพิษมีภัย ผู้ชายที่เลี้ยงสัตว์ป่าก็มีอยู่ค่อนข้างมาก ในจำนวนนี้มีแม้กระทั่งคนที่เลี้ยงสัตว์ร้าย เมื่อเทียบกับการต้องใช้ชีวิตอยู่กับสัตว์ร้ายแล้ว การเลี้ยงหมาสบายใจกว่ากันเยอะ เพราะฉะนั้นก็คงทำอะไรไม่ได้นอกจากทำใจ

จากข้อความข้างต้นจะสังเกตเห็นได้ว่า ตัวละครสามีเปรียบผู้หญิงเป็นสัตว์ คำพูดของตัวละครสามีสะท้อนให้เห็นถึงทศนคติของสามีที่ยกย่องเพศชายถูกเหยียดหยาม (男尊女卑)³ ทศนคติดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทสังคมแบบปิตาธิปไตย

โคะบะยะฉิ ซะชิโอะ กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า ตัวละครสามีมีความคิดแบบยกย่องผู้ชายถูกผู้หญิงและยกย่องสามีถูกภรรยา (男尊女卑、夫尊妻卑)⁴

³ แนวคิดยกย่องผู้ชายถูกผู้หญิงเป็นแนวคิดที่ปฏิเสธความเท่าเทียมกันของผู้ชายกับผู้หญิงและไม่ยอมรับผู้หญิงในฐานะปัจเจกบุคคล ผู้หญิงถูกลดทอนสิทธิเสรีภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม แนวคิดนี้พบเห็นได้ชัดเจนในสังคมศักดินาและสังคมที่มีการใช้แรงงานทาส แม้กระทั่งในสังคมทุนนิยมปัจจุบันซึ่งส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนก็ยังปรากฏร่องรอยของแนวคิดนี้อยู่

⁴ 小林幸夫、「志賀直哉「転生」論—小説形式の複合」（『上智大学国文学科紀要』、2006年）p.74

ผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงตัวละครสามีว่า “เขาเป็นผู้ชายประเภทที่ไม่เข้าใจเรื่องสิทธิสตรีมากไปกว่าการปลดปล่อยทาสผิวดำ” 「彼は女性解放といふやうな事も黒土解放以上には解してゐない」 (หน้า43) สำหรับประเด็นเรื่องการปลดปล่อยสตรีนั้น นะกะมุระ ชะโตะฉิมให้ความเห็นว่า ฉิมะ นะโอะยะไม่ได้เขียนงานชิ้นนี้เพราะเห็นด้วยกับการปลดปล่อยสตรีอย่างแน่นอน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะไม่สนใจกระแสสังคมที่มีการเรียกร้องเรื่องสิทธิสตรีในทศวรรษที่ 1920 ความรู้สึกนึกคิดของฉิมะที่มีต่อกระแสเรียกร้องสิทธิสตรีในสมัยนั้นสะท้อนให้เห็นในผลงานหลายเรื่องเช่น ในเรื่อง “ยะมะฉิมะ โนะ เกอิโอะกุ” สามีซึ่งถูกภรรยาจับได้ว่านอกใจได้พูดกับภรรยาว่า “เธอไม่รู้อะไรหรอก ไม่ใช่เรื่องของเธอสักนิด” (หน้า144) ในเรื่อง “คุนิโกะ” สามีที่เป็นนักเขียนซึ่งกำลังแข่งสมารถกับงานของตนพูดกับคุนิโกะ ภรรยาที่ถูกเพิกเฉยและอยู่ในภาวะซึมเศร้าว่า “เลิกสนใจฉันเสียทีเถอะ” (หน้า58) นอกจากนี้เมื่อลองพิจารณาเรื่อง “เท็นเซะอิ” คุก็พบว่า โศกนาฏกรรมที่เกิดจากกรรมของสามีที่ชอบต่อว่าภรรยาในนิทานนั้นเกิดจากการที่สามีภรรยาต่างก้าวท้าวในชีวิตของอีกฝ่ายมากเกินไป กล่าวโดยสรุป ฉิมะอาจจะลองคิดว่า หากผู้หญิงได้รับการปลดปล่อยให้มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชายจริงก็คงเป็นเรื่องดีเนื่องจากฝ่ายชายจะได้รับการปลดปล่อยจากภรรยาของตนด้วยเช่นเดียวกัน⁵

ผู้วิจัยพิจารณาว่า แก่นเรื่องของเรื่อง “เท็นเซะอิ” คือการกระตุ้นให้ผู้ชายจุกคิดที่ไม่ควรดูถูกผู้หญิง และในขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ผู้หญิงจุกคิดเช่นกันว่า ไม่ควรทนต่อการกระทำที่ไม่ดีของฝ่ายชายเพียงเพราะความรักที่มีต่อฝ่ายชาย ในกรณีของตัวละครสามีนั้น ผู้เขียนต้องการนำเสนอภาพของสามีที่เป็นตัวแทนของผู้ชายที่ถูกผู้หญิง ตัวละครสามีในเรื่องจึงพูดเปรียบผู้หญิงเป็นสัตว์ และ “เป็นผู้ชายประเภทที่ไม่เข้าใจเรื่องสิทธิสตรีมากไปกว่าการปลดปล่อยทาสผิวดำ” ในภายหลังตัวละครสามีก็ได้รับผลแห่งการกระทำของตนด้วยการถูภรรยาซึ่งเป็นสุนัขจึงจอกจับกิน นอกจากนี้ หากสังเกตวิธีการเล่าเรื่องของฉิมะแล้วจะพบว่า ฉิมะมีอารมณ์ขันในการวิพากษ์วิจารณ์และเสียดสีตัวละครสามีภรรยาในเรื่องด้วย ฉิมะสร้างตัวละครสามีให้มีลักษณะนิสัยที่ชอบดูถูกผู้หญิงอย่างมากโดยการเปรียบเทียบผู้หญิงว่าเป็นสัตว์และไม่สนใจเรื่องสิทธิสตรีแม้แต่ในตอนที่ตอนจบของเรื่อง ตัวละครสามีก็กลับกลายเป็นสัตว์เสียเองทั้งที่เขาเคยดูถูกภรรยาเช่นนั้นและถูก

⁵ 中村智、「志賀直哉『転生』論」(『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年) pp.346-347

ภรรยาจับกินเพราะความปากร้ายของตนเอง ในขณะที่ฝ่ายภรณยานั้นก็รักสามีอย่างไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าจะถูกสามีดูถูกและต่อว่าต่างๆ นานาให้ร้องไห้เสียอกเสียใจ การเชื่อคำพูดสามีส่งผลให้ตัวละครภรรยาตัดสินใจผิดพลาดไปเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอก ในท้ายที่สุดเธอก็จับสามีสุดที่รักกินโดยไม่ได้ตั้งใจ แน่แน่นอนว่าเธอจะต้องเสียใจกับการที่เธอฆ่าสามีในภายหลัง

สำหรับประเด็นที่ในกะมูระ ชะ โตะฉิวิเคราะห์ว่า ฉิงจะอาจจะลองคิดว่า หากผู้หญิงได้รับการปลดปล่อยให้มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชายจริงก็คงเป็นเรื่องดีเนื่องจากฝ่ายชายจะได้รับการปลดปล่อยจากภรรยาของตนด้วยเช่นเดียวกันนั้น ผู้วิจัยพิจารณาว่า ฉิงจะอาจจะคิดว่า นอกจากผู้ชายไม่ควรทำร้ายผู้หญิงและผู้หญิงก็ไม่ควรรักผู้ชายจนยอมถูกผู้ชายทำร้ายแล้ว ทั้งสองฝ่ายก็ควรจะทำ ความเข้าใจอีกฝ่ายหนึ่งมากยิ่งขึ้นด้วย

8.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ถึงแม้ว่าภรรยาในเรื่อง “เท็นเซะอิ” จะถูกสามีพูดจาดูถูกว่าเป็นคนชื่อแวมโง่จนรู้สึกถึงความชื่อแวมโง่เป็นปมด้อยของเธอและเป็นทุกข์ แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า มีหลายฉากที่แสดงให้เห็นว่า ภรรยาไม่ได้ชื่อแวมโง่อย่างที่สามีชอบกล่าวหา หลายต่อหลายครั้งที่เธอแกล้งโง่เพื่อเอาใจสามีที่มีนิสัยเหมือนเด็กไม่รู้จักโตและอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาเอาแน่เอาอนไม่ได้ การที่เธอยอมสามีนั้นมาจากความรักและความเคารพที่มีต่อสามีนั่นเอง ลักษณะเช่นนี้ของภรรยา ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาโดยสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะจะมีอำนาจมากกว่าสามีหรือไม่ เธอก็ยังคงยอมสามีเพราะความรักที่มีต่อสามี

- ความเป็นภรรยาที่รักสามีแม้ว่าจะถูกสามีต่อว่าและพูดจาดูถูก

ภรรยาอมใช้ชีวิตร่วมกับสามีที่พูดให้เธอเสียใจอยู่ตลอดเวลาเพราะความรักที่มีต่อสามี ในตอนต้นเรื่องและผู้เล่าเรื่องบรรยายว่า ตัวละครสามีรักภรรยาแต่โมโหในความชื่อแวมโง่ของภรรยาจึงมักจะต่อว่าให้ภรรยาเสียใจอยู่เสมอ นั่น ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงปฏิกิริยาของภรรยาดังต่อไปนี้

その度、細君は自身のその性質を嘆き、愚痴を云つた。

(หน้า42)

ในขณะนั้น ภรรยาได้แต่คร่ำครวญถึงนิสัย(ชื่อแกม โง่)ของคนที่มีอาจแก้ไข
ปรับปรุงได้

จะเห็นได้ว่า ภรรยาเสียใจที่คนมีอาจเป็นภรรยาอย่างที่สามีต้องการได้ หากภรรยา
จำเป็นต้องอยู่กับสามีเพียงเพราะความจำเป็นในการดำรงชีวิต เธอย่อมจะไม่คร่ำครวญถึงนิสัยชื่อ
แกม โง่ของคนอย่างแน่นอน

ความรักของภรรยาที่มีต่อสามียังสะท้อนให้เห็นได้ในตอนที่เธอแสดงความปรารถนาที่จะ
เกิดมาเป็นสัตว์ที่ซื่อสัตย์ต่อคู่ของตนและใช้ชีวิตร่วมกับสามี ถึงแม้สามีจะบอกว่า สัตว์เพศเมีย
ประเภทที่เลือกนั้นไม่สวย แต่ภรณาก็มิได้สนใจว่าสัตว์ตัวนั้นจะสวยหรือไม่ เธอคิดเพียงว่าขอให้
ได้เกิดมาเป็นคู่กับสามีและเป็นสามีภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อกันและกันก็พอแล้ว ฉะนั้นนับเป็นฉากที่
สะท้อนให้เห็นถึงความรักและความเสียสละที่เธอมีต่อสามีได้อย่างชัดเจน

ตอนที่สามีตายจากไปก่อน ความรู้สึกของตัวละครภรรยาเป็นดังนี้

細君は一方ほつともしたが、叱言ももう聞けない事かと思ふと流
石に淋しい気持になった。

(หน้า46)

ใจหนึ่งภรณาก็รู้สึกโล่งใจ แต่อีกใจหนึ่งพอนึกว่าจะไม่ได้ฟังคำว่ากล่าว
ของสามีแล้วก็รู้สึกหงายขึ้นมาอย่างที่คิดไว้จริงๆ

ในขณะที่เธอ โล่งใจที่ไม่ต้องฟังคำบ่นของสามีอีกต่อไป แต่เธอก็รู้สึกหงายที่ไม่ได้มีสามีอยู่
เคียงข้าง จะเห็นได้ว่า ภรรยา รู้สึกผูกพันกับสามี

ตอนที่ภรรยาตายและคิดว่าจะเกิดเป็นอะไรนั้น การพิจารณาใคร่ครวญอย่างจริงจังสะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเกิดมาใช้ชีวิตคู่ร่วมกับสามีอีกครั้งหนึ่ง การที่เธอเลือกเชื่อสามีสะท้อนให้เห็นถึงความเคารพที่มีต่อความคิดเห็นของสามี

ในภายหลังจากที่เกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกและมาพบกับตัวละครสามีที่เป็นนกเป็ดน้ำ ตัวละครสามีโมโหมากและต่อว่าภรรยาถึงความซื่อแกมโง่ที่ตัดสินใจผิด ปฏิกริยาของภรรยาเป็นดังนี้

女狐は泣く泣く自身の思ひ違ひを詫びた。

(หน้า48)

สุนัขจิ้งจอกตัวเมียร้องไห้พรวดขอโทษถึงความเข้าใจผิดของตน

ถึงแม้ว่าภรรยาจะมีอำนาจเหนือสามีและการที่เธอตัดสินใจผิดพลาดมาเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกก็มิได้เป็นความผิดของเธอทั้งหมด ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเธอเชื่อคำพูดของสามีที่มักจะต่อว่าว่าเธอมักจะตัดสินใจผิด แต่ภรรยาก็ยังยอมขอโทษสามีและไม่เอ่ยถึงการตัดสินใจที่ผิดพลาดเพราะเชื่อคำพูดสามีแม้แต่น้อย การกระทำเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรักและเทิดทูนที่เธอมีให้สามีอย่างไม่มีเงื่อนไข

แม้ว่าในภายหลังกินสามีเพราะพ่ายแพ้ต่อความหิวและทนไม่ได้ต่อคำพูดระคายหู แต่เธอก็ไม่ได้ตั้งใจที่จะฆ่าสามีแต่อย่างใด หลังจากที่เธอกินสามีแล้วเธอน่าจะเสียใจต่อการกระทำของตนเอง

8.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- อำนาจของสามีที่เหนือกว่าภรรยา

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง “เห็นชะอึ” เป็นไปในลักษณะที่สามีดูถูกและใช้อำนาจที่มีเหนือภรรยาเพื่อตอบสนองอารมณ์โกรธของตนเอง

ตัวละครสามีนึกกรรยาแต่รู้สึกขัดหูขัดตาในความซื่อแกมโง่ของกรรยาและต่อว่ากรรยาในเรื่องนี้อยู่เสมอ กรรยาซึ่งโดนสามีว่ากล่าวจึงรู้สึกแค้นกับความซื่อแกมโง่ของตนเอง

その度、細君は自身のその性質を嘆き、愚痴を云つた。

「貴方は私のやうな気の利かない奥さんをお貰ひになつた事を心では後悔していらつしやるでせう？ 屹度さうに違ひない」

「うん。後悔してゐる」

(略)

「私、それがいやなの。それがいやなのよ」と細君は泣く。

(หน้า42)

ในตอนนั้นเอง กรรยาคำครวญและตัดพ้อถึงนิสัยที่แก้ไม่หายของตน

“ลึ้กๆ ในใจแล้ว คุณคงรู้สึกผิดหวังที่มีกรรยาที่ซื่อแล้วก็โง่อย่างนั้นใช่ใหมคะ? ต้องเป็นอย่างนั้นแน่เลย”

“ใช่ ฉันผิดหวัง” ...

กรรยาร้องไห้และพูดว่า “ถ้าเช่นนั้นก็แย่จริงๆ แย่จริงๆ”

ตัวละครสามีนึกว่ากล่าวในเรื่องความซื่อแกมโง่ของกรรยากระทั่งกรรยารู้สึกผิดที่ตนเองเป็นคนซื่อและโง่ ผู้วิจัยเห็นว่า ถึงแม้ตัวละครสามีหรือผู้เล่าเรื่องจะกล่าวว่าการรยาซื่อและโง่ แต่ไม่ปรากฏคำอธิบายใดที่เป็นรูปธรรมชัดเจน อาจจะมองได้ว่า สามีนึกว่ากล่าวกรรยาโดยปราศจากเหตุผลรองรับ นอกจากนี้หากสังเกตคำบรรยายในเรื่องเกี่ยวกับสามีจะพบว่า มีคำบรรยายเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกปรากฏอยู่หลายแห่ง ยกตัวอย่างเช่นคำว่า โมโห (腹を立て、癩癩を起し、) อารมณ์ดี (機嫌のいい時) อารมณ์เสีย (虫の居所が悪い) อารมณ์เปลี่ยนไป (機嫌が直つた所) จะเห็นได้ว่า สามีนึกทำอะไรตามอารมณ์ที่แปรปรวนโดยปราศจากเหตุผลอยู่เสมอ

ถึงแม้ว่ากรรยาจะถูกมองว่าซื่อและโง่ แต่ในบางครั้งตัวละครกรรยาก็แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่มีเหตุผล ลักษณะดังกล่าวพบได้ในฉากที่สามีนึกกรรยาสนทนากันเรื่องสัตว์ที่มีคู่เพียงตัวเดียวและทั้งสองได้ให้สัญญากันว่า จะกลับมาเกิดเป็นสัตว์ชนิดนั้นเพื่อครองคู่อยู่ร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

ภรรยาเป็นฝ่ายเปิดประเด็นเรื่องนี้ขึ้นมาก่อน ดังข้อความต่อไปนี้

「つまり貴方があんまり利口過ぎるのね」

或朝良人が珍しく機嫌のいい時、細君は笑ひながらこんな事をいつた。

「お前が馬鹿過ぎるんだよ」

「さう？ そんなら私も今度は出来るだけ利口に生れて来ますからね、貴方ももう少し馬鹿に生れて来て頂戴よ。釣合ひがとれないからね」

(หน้า44)

“คุณจะฉลาดเกินไปแล้วนะคะ”

ในเช้าวันหนึ่งที่สามีอารมณ์ดีอย่างประหลาด ภรรยาหัวเราะพลางพูดเรื่องนี้ขึ้น

“เธอก็ซื่อและโง่เกินไปนะ”

“หรือคะ ถ้าเช่นนั้นคราวหน้าฉันก็ต้องพยายามเกิดมาให้ฉลาดกว่านี้ ส่วนคุณก็ช่วยเกิดมาโง่กว่านี้หน่อยนะ เพราะว่ามันไม่สมดุลกัน”

ภรรยาสังเกตว่าในเช้าวันนั้นสามีอารมณ์ดีเป็นพิเศษ เธอจึงพูดเรื่องนี้ขึ้นมา ในแง่หนึ่งมองได้ว่าเธอพูดขึ้นมาแบบที่เล่นทีจริง ในอีกแง่หนึ่งก็มองได้เช่นกันว่า เธอพูดประชดสามีเล็กน้อย

หลังจากนั้นสามีก็ตอบว่า ถ้าเกิดเป็นมนุษย์คงไม่ได้เพราะมนุษย์ผู้หญิงมีลักษณะซื่อและโง่มาตั้งแต่สมัยก่อนไม่สามารถพัฒนาได้ ภรรยาจึงถามต่อว่า แล้วจะเกิดเป็นอะไรดี

「豚かね？」

「貴方さへおつき合ひ下さるなら……」細君は笑つた。

「豚は御免蒙らう」

(หน้า144-45)

“เป็นเหตุไหมนะ”

ภรรยาหัวเราะ “ถ้าคุณจะกรุณาคบกับฉันล่ะก็...”

“ไม่เอาหนูแล้ว”

ในขณะที่สนทนา ตัวละครสามีจะใช้ความคิดอย่างจริงจังกับเรื่องนี้ ตรงกันข้ามกับภรรยาที่ยังคงหัวเราะพูดคุยอย่างสนุกสนาน และไม่จริงจังว่าจะต้องเกิดเป็นสัตว์ชนิดใด ทำทางของตัวละครสามีที่หิวยกเอาประเด็นไร้สาระมาขบคิดเป็นจริงเป็นจังเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเด็กของสามีเอง หลังจากนั้นสามีเสนอว่าให้เกิดเป็นนกเป็ดน้ำ ภรรยาบอกว่า นกเป็ดน้ำก็ดีเพราะเป็นสัตว์ที่สวยงาม

「但し綺麗なのは雄だけだが、それでもいいかね？」

「結構ですわ。それぢやあさういふ事に今からお約束して置きますよ。忘れぢやあいけませんよ」

(หน้า 45)

“แต่นกเป็ดน้ำตัวผู้เท่านั้นที่สวยงามนะ คงไม่เป็นไรใช่ไหม?”

“ดีแล้วล่ะค่ะ ถ้าเช่นนั้นมาสัญญากันนะค่ะ ห้ามลืมนะค่ะ”

ในฉากดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ตัวละครภรรยาไม่ได้ยึดมั่นว่าตนจะต้องเกิดเป็นสัตว์ที่สวยงามขอเพียงแค่อุบัติเกิดมาคู่กับสามีก็เพียงพอแล้ว ความคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเสียสละและความเป็นผู้ใหญ่ของภรรยา

กล่าวโดยสรุป จากการวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์จะเห็นได้ว่า สามีในเรื่องเอาแต่ใจเหมือนเด็ก เมื่อโมโหหรือไม่พอใจก็มักจะต่อว่าภรรยาอย่างไม่เกรงใจ การที่สามีทำเช่นนั้นได้เพราะเขามีสถานะในบ้านเหนือกว่าภรณานั่นเอง

- การเปลี่ยนแปลงไปสู่การที่ภรรยากลับมีอำนาจเหนือสามี

หลังจากที่สามีภรรยาสัญญากันว่าจะไปเกิดเป็นนกเป็ดน้ำคู่กันในชาติหน้า ผู้เล่าเรื่องเล่าว่า ต่อจากนี้เป็นเรื่องเล่าในนิทาน (お伽噺) สามีซึ่งเป็นคนปากร้ายได้ว่ากล่าวภรรยาไปจนกระทั่งตนเองตายไปก่อนภรรยา สามีไปเกิดเป็นนกเป็ดน้ำตามที่ได้สัญญากับภรรยาไว้ ฝ่ายภรรยาใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพังและตายตามสามีไป

ทว่าเมื่อถึงตอนที่เลือกเกิดเป็นอะไร ภรรยากลับลืมคำสัญญา เธอมั่นใจว่าไม่ใช่หมู แต่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดเป็นอะไรระหว่างนกเป็ดน้ำกับสุนัขจิ้งจอก เธอคิดว่าน่าจะเป็นนกเป็ดน้ำมากกว่า แต่เมื่อนึกถึงคำพูดของสามีที่เคยพูดกับเธอว่า “เวลาไม่แน่ใจว่าจะเลือกอะไรระหว่างสิ่งสองสิ่ง เธอมักจะเลือกตัวเล็กที่ผิดเสมอ นานๆ ครั้งดูเหมือนเธอจะเลือกถูกแล้วแท้ๆ แต่แปลกจริงๆ ที่สุดท้ายเธอก็ดันไปเลือกอย่างที่ผิดราวกับถูกโชคชะตากำหนดไว้” 「迷ふ二つの場合があると、お前は屹度いけない方を選ぶ。たまにはまぐれにもいい方を選びさうなものだが、宿命的に間違ひを選ぶのは実に不思議だよ」 (หน้า46-47) แล้ว เธอจึงรู้สึกสับสนขึ้นมา ดังข้อความต่อไปนี้

これを憶ひ出すと細君は尚迷はずには居られなかつた。自身が鴛鴦だつたやうに思ふ所にその宿命の落穴があるに違ひない、これは逆に狐を選ぶ方が却つて間違ひないだらう。さう考へてたうとう狐に生れ變つて了つた。

(หน้า47)

พอนึกถึงเรื่องนี้(เรื่องที่สามีพูด)ขึ้นมาแล้วก็อดที่จะรู้สึกสับสนไม่ได้ การที่ตนจะเลือกเกิดเป็นนกเป็ดน้ำจะต้องมีหลุมพรางแห่งโชคชะตาซ่อนอยู่เป็นแน่ ในทางกลับกัน หากเลือกเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกก็ไม่น่าจะมีผิด เมื่อนึกได้ เช่นนั้นจึงเลือกเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอกในที่สุด

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า คำพูดของสามีมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของภรรยา นะกะมุระ ชะ โตะฉิมิกล่าวถึงฉากดังกล่าวว่า คำพูดของสามีตอนที่ยังเป็นมนุษย์มีอิทธิพลส่งผลให้ภรรยา

ตัดสินใจผิด ในตอนจบของเรื่องเป็นบทสนทนาระหว่างผู้แต่งเรื่องนี้กับผู้อ่าน ผู้แต่งบอกว่า เรื่องนี้สอนให้รู้ถึงผลของการเป็นสามีปากร้าย ผู้อ่านเสนอความเห็นว่าเป็นคำสอนสำหรับภรรยาที่ซื่อแล้วก็โง่ด้วย 「気の利かない細君の教訓にもなりますね」 “ในกรณีที่ภรรยายังรักสามีแม้ว่าจะถูกว่ากล่าว.....” 「叱言を云はれても其細君が良人を愛して居る場合には……」 (หน้า49) นะกะมุระกล่าวถึงฉากนี้ว่า คำอธิบายของผู้เขียนที่กล่าวว่าเป็น “บทเรียนสำหรับสามีปากร้าย” นั้น สมเหตุสมผล ส่วนการที่ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าเป็น “คำสอนสำหรับภรรยาที่ซื่อแล้วก็โง่” “ในกรณีที่ภรรยายังรักสามีแม้ว่าจะถูกว่ากล่าว” นั้น สามารถตีความได้อีกแบบหนึ่ง สิ่งที่ผู้อ่านต้องการจะสื่อคือ ภรรยาตัดสินใจพลาดเพราะเชื่อคำพูดของสามีโดยปราศจากการไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน สำหรับภรรยาแล้วการถูกสามีทิ้งเป็นเรื่องใหญ่ เธอจึงยอมเชื่อฟังสามีโดยไม่มีข้อโต้แย้ง การที่ภรรยายอมสามีเช่นนี้ทำให้สามีไม่ได้ย้อนกลับมาทบทวนถึงความผิดพลาดของตน ท้ายที่สุดการเชื่อฟังสามีทุกอย่างได้ย้อนกลับมาเป็นภัยต่อตัวภรรยาเอง ดังนั้นนิทานเรื่องนี้จึงเป็นบทเรียนสำหรับ “ภรรยาที่ซื่อและโง่” ด้วยเช่นกัน⁶

ผู้วิจัยพิจารณาว่า การที่ภรรยาตัดสินใจผิดพลาดนั้นมิได้เป็นเพราะสามีพูดว่าภรรยาว่า มักจะตัดสินใจพลาดหรือเพราะภรรยาเชื่อคำพูดสามีอย่างไม่ลืมหูลืมตา สมมติว่าสามีไม่พูดว่าภรรยา ภรรยาอาจจะลืมหูลืมตาและเลือกผิดก็ได้ ในขณะที่เดียวกันสมมติว่าภรรยาเลือกเชื่อสามีและเลือกสิ่งที่ดีตรงข้ามกับความคิดของตนก็อาจจะเลือกผิดได้เช่นกัน ประเด็นสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ว่า สามีมักจะดูถูกภรรยาอยู่เสมอ ลักษณะนิสัยเช่นนี้ส่งผลให้เขาถูกภรรยาที่อยู่ในร่างสุนัขจิ้งจอกกิน และอีกประเด็นหนึ่งคือ การที่ภรรยาเลือกเชื่อสามีเพราะเธอรักสามีประกอบกับการขาดความมั่นใจในการตัดสินใจของตนอันเนื่องมาจากคำพูดของสามี ลักษณะของภรรยาเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้หญิงที่รักผู้ชาย มีชีวิตเพื่อดูแลผู้ชายที่ตนรัก อย่างไรก็ตามหลังจากตัวละครภรรยากลายเป็นสุนัขจิ้งจอกในอีกโลกหนึ่ง อำนาจของสุนัขจิ้งจอกที่มีเหนือคนเปิดน้ำส่งผลให้เธอจับสามีที่เป็นคนเปิดน้ำกิน หากเปรียบเหตุการณ์ดังกล่าวกับสังคมที่ภรรยามีสถานะเหนือสามีจะพบว่า แม้ว่าภรรยาจะรักสามีมากเพียงไร แต่หากเธอถูกกระทำ เธอย่อมจะใช้อำนาจนั้นลงโทษสามีได้

⁶ 中村智、「志賀直哉『転生』論」（『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年）p.339

นอกจากนี้การที่ภรรยากินสามีอาจหมายถึงการที่ภรรยาเลือกที่จะหย่าจากสามีเพื่อชีวิตที่ดีกว่าแม้ว่าเธอจะต้องเสียใจกับการหย่าก็ตาม

เมื่อทั้งสองได้พบกันก็ต่างตกใจที่เกิดมาเป็นสัตว์คนละชนิดกัน สามีเห็นดังนั้นจึงโมโหมากที่ภรรยาไม่เกิดเป็นนกเป็ดน้ำตามสัญญา ส่วนภรรยาที่เป็นสุนัขจึงจอกก็ได้แต่ขอโทษขอโพยสามี ในขณะที่สามีกำลังต่อว่าภรรยาด้วยเสียงอันดังนั้น ภรรยาซึ่งไม่ได้กินอะไรมาสามวันเริ่มตายและเห็นสามีเป็นอาหาร

眼前で怒鳴り散らして居るをしどりは良人には違ひなかつたが、少し意識がぼんやりして来ると、それ以上に此上ない餌食に見えて仕方なかつた。要領の悪い所から兎にも野鼠にも逃げられ通して来た細君には一層その感が深かつた。然しこれは餌食ではないぞ、大事な大事な良人だぞと心に繰り返して我慢して居るのだが、良人の叱言は余りに執拗かつた。

(หน้า48)

นกเป็ดน้ำซึ่งกำลังตะโกนเสียงดังโดยไม่สนใจใครที่เห็นอยู่ตรงหน้านั้นคือสามีของคุณไม่ผิดแน่ แต่เมื่อสติเริ่มเลือนรางลงเล็กน้อย ก็ช่วยไม่ได้ที่จะเห็นนกเป็ดน้ำเป็นอาหารอันโอชะ ความรู้สึกแย่งของภรรยาซึ่งก่อนหน้านี้จับกระต่ายและหนูมาไม่ได้เพราะล่าเหยื่อไม่เก่งรุนแรงมากยิ่งขึ้น ถึงแม้เธอจะพยายามอดกลั้นและพร่ำบอกตนเองซ้ำๆ ว่า นี่ไม่ใช่อาหารนะ นี่คือสามีสุดที่รักของฉัน แต่คำต่อว่าของสามีนั่นยากเกินจะทน

จากฉากดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเมื่อสติเริ่มเลือนราง ภรรยาที่เป็นสุนัขจึงจอกเริ่มมองเห็นว่าสามีที่เป็นนกเป็ดน้ำเป็นเหยื่อ สาเหตุหลักที่ทำให้ภรรยาทนไม่ไหวกระโดดเข้าตะครุบกินสามีคือความหิว ความอ่อนล้า ความเกียจคร้านที่ตนเองล่าเหยื่อไม่ได้สักตัวและการต่อว่าจากสามี หากสามีไม่ต่อว่าภรรยา พุดกับภรรยาด้วยวาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน ภรรยาที่อาจจะใจเย็นลงและสบายใจขึ้น ส่งผลให้คุยกัณฐ์เรื่องและไม่กินสามีในที่สุด ก่อนหน้านี้ในตอนที่ยังเป็นมนุษย์ ผู้เล่าบรรยายถึง

ลักษณะนิสัยประการหนึ่งของสามีว่า “สามีซึ่งเป็นคนไม่ชอบตื่นแต่เช้ามาตั้งแต่เด็กนั้นมักจะโมโหง่ายเช่นนี้อยู่เสมอบนโต๊ะอาหารมื้อเช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะรุนแรงขึ้นถ้ากำลังหิว” 「子供から寝起きの悪い良人は朝飯の食卓でよくかういふ癩癪を起した。空腹だと一層それが烈しかった。」(หน้า44) จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนมีอารมณ์ขันในการเสียดสีตัวละครสามีที่มักจะโมโหหิวในตอนที่ยังเป็นมนุษย์ แต่สุดท้ายกลับถูกรรยาที่โมโหหิวจับกินเสียเองหลังจากที่กลับชาติมาเกิดเป็นสัตว์ ในตอนที่ยังเป็นมนุษย์นั้น สามีโมโหได้เพราะเขามีอำนาจเหนือกรรยา แต่เมื่อเป็นสัตว์ที่มีอำนาจต่ำกว่ากรรยาแล้ว เขากลับถูกจับกินเพราะแสดงออกว่าตนมีอำนาจเหนือกรรยาทั้งที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น

นะกะมูระ ซะโตะฉิกกล่าวว่า ในผลงานของฉิงะ นะโอะยะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีกรรยา ไม่ได้มุ่งเน้นในการนำเสนอลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสามีกรรยาเพียงอย่างเดียว แต่แสดงออกถึงความกลัวที่มีต่อกรรยาอย่างมากอีกด้วย ความกลัวเช่นนี้พบได้ในผลงานเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” หรือ *อันยะ โก โระ* ถึงแม้ว่าในเรื่อง “เห็นเซะอิ” สามีจะไม่ได้กลัวกรรยาเลย แต่ความกลัวกรรยาสะท้อนให้เห็นผ่านการบรรยายของผู้เล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่องแสดงออกถึงความกลัวที่มีต่อกรรยาผ่านการบรรยายถึงกลิ่นสาบของสุนัขจึงจอกตัวเมีย ฉากดังกล่าวเป็นฉากที่สามีที่เป็นนกเป็ดน้ำเจอกรรยาที่เป็นสุนัขจึงจอก นกเป็ดน้ำได้กลิ่นสาบของสุนัขจึงจอกจนรู้สึกหายใจติดขัด แต่ความโกรธที่มีต่อกรรยาทำให้เขาละเลยอาการหายใจติดขัดและตะโกนคำกรรยาออกไปว่าทำไมจึงชื้อแล้วก็โง่งเช่นนี้ การที่สามีที่เป็นนกเป็ดน้ำหายใจติดขัดเพราะได้กลิ่นสาบของสุนัขจึงจอกแสดงให้เห็นว่า สัญชาตญาณของนกเป็ดน้ำกำลังส่งสัญญาณบอกว่าตนกำลังตกอยู่ในอันตราย แต่สามีซึ่งไม่ได้ตระหนักถึงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้ตีความกลิ่นสาบว่าเป็นอันตรายสำหรับตนเอง ก่อนหน้านี้สามีเปรียบผู้หญิงว่าเป็นสัตว์ หากพิจารณาจากแนวความคิดของสามีพบว่า การที่กรรยาเกิดเป็นสุนัขจึงจอกสะท้อนให้ถึงการที่ผู้หญิงแสดงลักษณะที่แท้จริงออกมา ในขณะที่สามีเปลี่ยนสถานะจากผู้เลี้ยงสัตว์มาเป็นนกเป็ดน้ำที่กลายเป็นเหยื่อ สุนัขจึงจอกนับว่าเป็นสัตว์ที่น่าสะพรึงกลัวที่สุดสำหรับนกเป็ดน้ำ ทว่าสามีซึ่งยังคงหลงทะนงตนแบบผู้เลี้ยงสัตว์หาได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนขั้วอำนาจไม่⁷

⁷ 中村智、「志賀直哉『転生』論」（『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年）pp.339-342

ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมว่า หากเปรียบเทียบโลกของสัตว์เป็นยุคสมัยที่เปลี่ยนไป บริบทของสังคมใน ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปมีลักษณะที่ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมหรือเหนือกว่าผู้ชายโดยขึ้นอยู่กับปัจจัย แวดล้อมอื่นเช่น การศึกษา สถานภาพทางการเงิน ตำแหน่งในหน้าที่การงาน เป็นต้น

ก่อนหน้านี้มีข้อความที่กล่าวถึงตัวละครสามีว่า “เขาเป็นผู้ชายประเภทที่ไม่เข้าใจเรื่องสิทธิ สตรีมากไปกว่าการปลดปล่อยทาสผิวดำ” (หน้า43) ชุสุกิ ยูโกะ (鈴木裕子) กล่าวว่า ช่วงที่เริ่มมี การเรียกร้องสิทธิมนุษยชนในสมัยเมจิศวรรษที่1880 - 1890 นั้นเป็นช่วงเดียวกับช่วงที่เริ่มมีการ เรียกร้องสิทธิสตรี⁸

จากคำกล่าวของชุสุกิ ยูโกะจะเห็นได้ว่า บรรยายาศที่มีการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนเริ่มต้น ควบคู่กับการเรียกร้องสิทธิสตรีมาตั้งแต่ก่อนช่วงที่ตีพิมพ์ผลงานเรื่อง “เห็นเซะอิ” ในปีค.ศ.1924 เป็นเวลาเกือบห้าสิบปี และการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนนั้นสัมพันธ์กับการเรียกร้องสิทธิสตรี ด้วย เหตุนี้ การที่ผู้เล่าเรื่องบรรยายตัวละครสามีในลักษณะนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงนัยที่เสียดสีตัวละคร สามีผู้มีความเห็นว่าผู้หญิงอยู่ในสถานะเดียวกับทาสผิวดำที่ไม่จำเป็นต้องใส่ใจ

ผู้วิจัยพิจารณาว่า ตัวละครสามีที่เป็นสัตว์ก็เหมือนคนหัวโบราณที่ไม่ทันโลกและไม่รู้จัก ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย กระทั่งในที่สุดเขาก็ไม่สามารถเอาตัวรอดในโลกยุคใหม่ได้ อำนาจของ สามีในระยะบอบปีศาจไปโดยที่เขาคิดว่าจะดำรงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไปนั้นอาจโดนทำลายลง ในยุค สมัยใหม่ไม่ใช่ยุคที่ผู้ชายจะแสดงอารมณ์เกรี้ยวกราดต่อผู้หญิงอย่างไม่มีเหตุผลดังเช่นสมัยที่ผู้ชายมี อำนาจเหนือผู้หญิงได้อีกต่อไป ส่วนฝ่ายหญิงที่มีสิทธิเสรีภาพและสถานภาพทางสังคมมากยิ่งขึ้น ย่อมมีความอดทนต่อการใช้ความรุนแรงของฝ่ายชายน้อยลง ปัจจัยหลักที่ทำให้ภรรยาที่เป็นสุนัข จึงจอกินสามีเปรียบได้กับความรู้สึกไม่พอใจของภรรยาที่มีต่อสามีของตนเอง ในขณะที่อำนาจ ของภรรยาที่เหนือกว่าสามีเปรียบได้กับสถานภาพทางสังคมของภรรยาที่เหนือกว่าสามี หากผู้หญิง มีสถานภาพทางสังคมทัดเทียมหรือสูงกว่าสามี เธอย่อมจะสามารถหย่าขาดจากสามีและออกมาหา เลี้ยงชีพด้วยตนเองเพียงลำพังได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสามี

⁸ 『日本女性運動資料修正 1』解説 อ้างถึงใน 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の 家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）p.40

8.3 การที่ภรรยากลับมีอำนาจเหนือสามีกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”

ภรรยาในเรื่อง “เห็นเซะอิ” กลับมีอำนาจเหนือสามีตอนที่กลับชาติมาเกิดเป็นสุนัขจิ้งจอก แต่แท้จริงแล้วในจิตใจของเธอยังคงรักและห่วงใยสามีไม่เปลี่ยนแปลง การที่เธอจับสามีซึ่งเป็นนกเป็ดน้ำกินเป็นอาหารถือเป็นเพียงความผิดพลาด เธอไม่ได้ตั้งใจทำร้ายสามี

ลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” คล้ายคลึงกับลักษณะของภรรยาที่กลับมีอำนาจเหนือสามีในเรื่อง “เห็นเซะอิ” กล่าวคือ สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” เรียกร้องให้ผู้ชายปฏิบัติต่อเธออย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่ไม่ได้ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ในขณะที่ภรรยาในเรื่อง “เห็นเซะอิ” ไม่ได้ต้องการทำร้ายสามี เธอเพียงแต่ต้องการให้สามีเข้าใจและยกโทษให้เธอเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าภรรยาในเรื่อง “เห็นเซะอิ” และสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” จะไม่ได้ต้องการล้มล้างระบอบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ แต่การกระทำของพวกเธอที่ออกมาเรียกร้องความเท่าเทียมกันและความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ชายไม่น้อย สังเกตได้จากความกลัวของผู้เขียนที่มีต่อภรรยาซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการบรรยายกลิ่นสาบของสุนัขจิ้งจอก ผู้เขียนอาจจะคิดว่าในตอนนี้อยู่หญิงเรียกร้องเพียงแค่ความเท่าเทียมกันและความสัมพันธ์ แต่ในอนาคตข้างหน้าการเรียกร้องอาจเพิ่มมากยิ่งขึ้นก็เป็นได้ และถ้าถึงเวลานั้น ผู้ชายยังไม่ปรับตัว ประพฤติตนถูกเหยียดหยามเพศหญิงอยู่เช่นเคยแล้วก็จะอาจจะเอาตัวไม่รอดในสังคมที่ผู้หญิงมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกับผู้ชาย ดังเช่นเหตุการณ์ที่นกเป็ดน้ำถูกสุนัขจิ้งจอกจับกินเป็นอาหารเนื่องจากไปต่อว่าสุนัขจิ้งจอกโดยไม่ได้ตระหนักถึงขั้วอำนาจที่เปลี่ยนไป

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้เขียนจินตนาการถึงความเป็นไปได้ที่สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปโดยผู้หญิงมีสิทธิมีเสียงมากขึ้นตามลำดับนั้น สอดคล้องกับพัฒนาการของการเรียกร้องสิทธิสตรีของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”

มุตะ คะสุเอะ (牟田和恵) กล่าวว่า แรกเริ่มที่ก่อตั้งนิตยสาร *ถุงน่องน้ำเงิน* นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวรรณกรรมสตรี ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการเคลื่อนไหวทางสังคม

หรือทางการเมืองที่จะเรียกร้องสิทธิสตรี จนกระทั่งในเวลาต่อมาจึงได้หันมากระตุ้นให้ผู้อ่านที่เป็นสตรีได้ตระหนักถึงสิทธิของตนและออกมาเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์⁹

นอกจากนี้แม้ว่านิตยสาร *อุงนองน้ำเงิน* จะปิดตัวลงในปีค.ศ.1916 แต่สตรีในกลุ่ม “อุงนองน้ำเงิน” ก็ยังคงดำเนินบทบาทการเรียกร้องสิทธิสตรีต่อไป ในปีค.ศ.1919 อิระทซูกะ ระอิโซ แคนนำผู้ก่อตั้งนิตยสาร *อุงนองน้ำเงิน* ได้ชักชวนอิชิโกะวะ ฟุซะเอะกับโอะกุ มุเมะโอะก่อตั้งกลุ่มสตรีใหม่ที่มีชื่อว่า “ฉินฟูจินเกียวกะอิ” (新婦人協会) (องค์กรสตรีใหม่) และจัดทำนิตยสาร *โอะเซะอิโดเมะอิ* 『女性同盟』 (พันธมิตรหญิง) ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1920 ความสำเร็จของกลุ่มสตรีกลุ่มนี้คือ การเคลื่อนไหวเรียกร้องจนกระทั่งมีการแก้กฎหมายความมั่นคงเพื่อควบคุมการชุมนุมและอนุญาตให้ผู้หญิงจัดการชุมนุมและเสวนาทางการเมืองได้ นับเป็นก้าวแรกที่ยิ่งใหญ่ของการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองของสตรี¹⁰

ผู้วิจัยเห็นว่า จินตนาการของฉิมะ นะโอะยะที่ว่าสตรีจะเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ นั้น สอดคล้องกับพัฒนาการของการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “อุงนองน้ำเงิน” ในลักษณะที่ว่า ถึงแม้ นิตยสาร *อุงนองน้ำเงิน* จะปิดตัวลงแต่สตรีในกลุ่ม “อุงนองน้ำเงิน” ก็มีได้ยึดบทบาทของตนเอง ยังคงเดินหน้าเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีต่อไป นอกจากนี้พวกเขายังไม่หยุดอยู่แค่การเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเท่านั้น แต่ขยายขอบเขตของการเคลื่อนไหวโดยการเรียกร้องให้มีการแก้กฎหมายทางการเมืองสำหรับสตรีอีกด้วย ลักษณะของการพัฒนาต่อ ยอดการเรียกร้องของสตรีในกลุ่ม “อุงนองน้ำเงิน” สอดคล้องกับการเรียกร้องของตัวละครกรรยาในเรื่อง “เห็นชะอิ” ในแง่ที่ว่า ตอนแรกเธออาจจะไม่ได้ตั้งใจต่อต้านสามี แต่ในอนาคตเธออาจจะตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพที่ตนเองพึงมีพึงได้มากกว่าความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ อาทิ สิทธิทางการเมือง เป็นต้น เธอจึงลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของตนเองเพิ่มเติมจากเรื่องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์

⁹ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）pp.28-29

¹⁰ 牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年）p.41

8.4 บทสรุป

ฉิงะ นะโอะยะะเป็นนักเขียนที่มีความสนใจในประเด็นเรื่องการเรียกร้องสิทธิสตรี เขามีความกล้าที่จะเขียนตีแผ่ความไม่ดีของฝ่ายชายที่ใช้อำนาจเหนือฝ่ายหญิง ลักษณะการเขียนเช่นนี้เป็นเหมือนการวิพากษ์ตนเอง ผู้ที่จะเขียนเพื่อวิพากษ์ตนเองได้นั้นต้องอาศัยความกล้ามากทีเดียว ในขณะที่เดียวกันฉิงะ นะโอะยะะก็วิพากษ์ผู้หญิงที่ยังคงรักสามีแม้ว่าจะจะเป็นฝ่ายถูกระทำจากสามีอีกด้วย ในตอนท้ายเรื่องที่เป็นการสนทนากันระหว่างนักเขียนกับผู้อ่านเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่อง “เห็นเซะอิ” นักเขียนบอกว่า เรื่องนี้สอนให้รู้ถึงผลของการเป็นสามีปากร้าย ผู้อ่านเสนอความเห็นว่าเป็นคำสอนสำหรับภรรยาที่ซื่อแล้วก็โง่ด้วย 「気の利かない細君の教訓にもなりますね」 “ในกรณีที่ภร่ายังรักสามีแม้ว่าจะถูกว่ากล่าว.....” 「叱言を云はれても其細君が良人を愛して居る場合には……」 (หน้า49) ในกรณีนี้ ฉิงะ นะโอะยะะอาจต้องการนำเสนอว่า ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องรักหรือทนสามีที่ทำร้ายเธออยู่เสมออีกต่อไป

สำหรับประเด็นที่นะกะมุระ สะโตะฉิกกล่าวไว้ว่า “ในผลงานของฉิงะ นะโอะยะะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ไม่ได้มุ่งเน้นในการนำเสนอลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเพียงอย่างเดียว แต่แสดงออกถึงความกล้าที่มีต่อภรรยาอย่างมากอีกด้วย” ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะการเขียนเรื่อง “เห็นเซะอิ” สะท้อนให้เห็นถึงความกล้าของผู้เขียนที่มีต่อสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงที่มีเพิ่มมากขึ้นตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน บริบททางสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างเข้มข้นได้กระตุ้นให้ผู้เขียนจินตนาการถึงความเป็นไปได้ของโลกที่ผู้หญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมหรือเหนือกว่าผู้ชาย

เมื่อพิจารณาการที่ตัวละครภรรยาในเรื่อง “เห็นเซะอิ” กลับมีอำนาจเหนือสามีเปรียบเทียบกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” แล้วพบว่า มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ภรรยาในเรื่อง “เห็นเซะอิ” กลับมีอำนาจเหนือสามี แต่เธอก็ยังคงเคารพรักสามี ถึงแม้เธอจะจับสามีกินเป็นอาหาร แต่เธอก็ทำไปโดยไม่ได้ตั้งใจ ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็เช่นเดียวกัน พวกเขาเรียกร้องให้สามีปฏิบัติต่อเธออย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่ก็ยังยินดีที่จะเป็นแม่บ้านและให้สามีมีอำนาจสูงสุดในบ้าน นอกจากนี้จินตนาการของผู้เขียนที่นึกถึงความเป็นไปได้ที่ผู้หญิงจะเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ก็สอดคล้องกับพัฒนาการของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ที่ไม่หยุดอยู่แค่

การเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์เท่านั้น แต่พัฒนาไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองในเวลาต่อมา

บทที่ 9

วรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” 「山科もの」

วรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” 「山科もの」 (เมืองยะมะฉินะ) มีทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ “ชะจิ” 『瑣事』 (เรื่องเล็กน้อย) ตีพิมพ์ในเดือนกันยายน ค.ศ.1925 “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” 『山科の記憶』 (ความทรงจำที่ยะมะฉินะ) ตีพิมพ์ในเดือนมกราคม ค.ศ.1926 “ชิโจ” 『痴情』 (ความลุ่มหลง) ตีพิมพ์ในเดือนเมษายน ค.ศ.1926 และ “บันฉู” 『晩秋』 (ปลายฤดูใบไม้ร่วง) ตีพิมพ์ในเดือนกันยายน ค.ศ.1926 อย่างไรก็ตามชื่อวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” นั้นมิได้เป็นชื่อที่ฉินะ โนะ โอะยะตะตั้งขึ้น แต่เป็นชื่อที่นักวิจัยส่วนใหญ่ใช้เรียกวรรณกรรมทั้ง 4 เรื่องนี้เนื่องจากแต่ละเรื่องมีเนื้อหาเชื่อมโยงกัน

นะกะมุระ ชะโตะฉิ (中村智) กล่าวถึงวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” ไว้ว่า ในช่วงปีค.ศ.1925 – 1926 ฉินะ ได้เผยแพร่ผลงาน 4 เรื่องที่ใช้วัตถุดิบจากประสบการณ์จริงที่ตนนอกใจภรรยาตอนที่อาศัยอยู่ที่เมืองยะมะฉินะ (山科) และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ตัวฉินะ โนะ โอะยะตะเองมิได้กล่าวว่าผลงานเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน แต่ในงานวิจัยหลังจากนั้นต่างมองว่าเป็นผลงานชุดเดียวกันเนื่องจากความต่อเนื่องของเรื่องราว นักวิจัยส่วนใหญ่จึงเรียกผลงานชุดนี้ว่า “ยะมะฉินะโมะโนะ”¹

ในบทนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะวิเคราะห์ตัวละครสามภรรยาและความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” เฉพาะเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” “ชิโจ” และ “บันฉู” เท่านั้นเนื่องจากผู้วิจัยพิจารณาว่า เรื่อง “ชะจิ” มิได้มีประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยา แต่เน้นบรรยายเหตุการณ์ที่ตัวละครสามีอ้างกับภรรยาว่าจะไปทำธุระและลอบไปหาโอะกิโยะ หญิงคนอีกาโดยที่ไม่ได้นัดหมายไว้ก่อน

¹ 中村智、「志賀直哉「山科もの」論」（『山口国文』、1995年）p.21

9.1 เนื้อเรื่องย่อ

9.1.1 “ยะมะฉินะ โนะ เกอิโอะกุ”

ตอนที่หนึ่ง

สามีนั่งรถมาพร้อมหญิงชู้รัก เมื่อใกล้ถึงบ้านเขารู้สึกไม่สบายใจจึงลงเดินและให้ชู้รักกลับไป พอมาถึงบ้านเขารู้สึกหวาดกลัวและกังวลเรื่องที่ต้องโกหกภรรยา หนนี้ภรรยาไม่ออกมาต้อนรับเขาที่หน้าบ้านเหมือนเคย เมื่อเขาเข้าไปในบ้านพบภรรยาอนงุ้มผ้าซุกอยู่ที่มุมห้อง เธอบอกสามีว่าเธอรู้แล้วว่าสามีนอกใจ

สามีบอกภรรยาว่าถึงเขามีคนอื่นแต่เขาก็มิได้รักภรณยาน้อยลง ภรรยาโมโหและแย้งว่าจะไม่ให้รักน้อยลงได้อย่างไรในเมื่อต้องปันความรักไปให้ผู้หญิงอีกคน หลังจากทะเลาะกันถึงจุดหนึ่งภรรยาตีที่มือของสามีอย่างรุนแรง สามีจึงไม่ได้แย้งอะไรอีก

ตอนที่สอง

หลังจากทั้งสองฝ่ายเจียบไปสักครู่หนึ่ง ภรรยาพูดขึ้นมาว่า เมื่อปีกลายเธอเกือบจะชอบคุณหมอนุ่ม แต่ก็ไม่ได้ชอบเพราะแค่มีสามีเพียงคนเดียวก็พอแล้ว สามีแย้งว่าภรรยาชอบไปแล้ว เพียงแต่ไม่รู้ตัวเท่านั้น จากนั้นทั้งสองจึงคุยกันในประเด็นที่ว่าภรรยาชอบคุณหมอนุ่มไปแล้วหรือยัง

ตอนที่สาม

สามีคิดว่าโชคดีเหลือเกินที่หัวข้อการสนทนาได้เปลี่ยนไปทำให้ภรรยาสงบลง แต่ก็ตระหนักดีว่า ไม่มีทางที่ภรรยาจะขอมใจกว้างกับเขาในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามเสียเธอก็จะยืนยันให้เขาไปเลิกกับผู้หญิงคนนั้น เขาคิดว่าคงทำอะไรไม่ได้นอกจากเลิกกับฝ่ายหญิงไปสักระยะหนึ่งก่อน

9.1.2 “ชิโง”

ภรรยาบอกให้สามีไปเลิกกับหญิงชู้รักโดยนำเงินไปให้ สามีไม่ยอมเลิกเพราะคิดว่าเมื่อเขาเบื่อ เขาก็จะเลิกได้เองโดยไม่จำเป็นต้องบังคับ เขาโมโหที่ภรรยาบอกให้เลิกโดยใช้เงินเพราะเป็นการดูถูกฝ่ายหญิงและเขาไม่เคยคาดคิดว่าภรรยาจะพูดกับเขาเช่นนี้

หนึ่งชั่วโมงผ่านไป ทั้งสองคนลงรถไฟที่ เกียวโตสิงะฉิมะมะซันโจ (京都東山三条) สามิให้ภรรยาไปรอที่บ้านเพื่อนของเขาที่ชื่อคุณK ส่วนตนจะไปเบิกเงินที่ธนาคารและจัดการเรื่องให้เรียบร้อย

หลังเสร็จธุระ สามิกลับไปที่บ้านคุณK แล้วทั้งสองก็เดินทางกลับบ้านที่ ยะมะฉิมะ (山科) ในคืนนั้นเอง ภรรยาล้มป่วยลง ถึงแม้ว่าจะเป็นแค่โรคหวัดธรรมดา ทว่ารักษาไม่หายสักที อาการป่วยของภรรยาน่าจะเป็นอาการป่วยทางใจมากกว่า

ต่อมาสามิมีความจำเป็นต้องไปทำธุระที่โตเกียว ตอนที่พักอยู่ที่โตเกียว ภรรยาส่งจดหมายไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ รวมถึงขอโทษสามิที่ตนก่อความเดือดร้อนให้สามิด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่อง ทว่าเธอก็ไม่สามารถหักห้ามใจไม่ให้เป็นห่วงเรื่องสามินอกใจได้ เมื่อสามิได้อ่านจดหมายฉบับนี้เขารู้สึกดีใจที่ภรรยาไม่เก็บกดความรู้สึกหรือพยายามทนทรมาณอีกต่อไป เขาตัดสินใจเก็บของกลับบ้านในทันทีแม้ว่าธุระจะยังไม่เสร็จเรียบร้อยก็ตาม

9.1.3 “บันลูนุ”

ตอนที่หนึ่ง

สามิเลิกคบกับหญิงคนกาชื่อ โอะกิโยะ (お清) ที่ตนเคยไปมาหาสู่เป็นประจำมาได้หนึ่งเดือน แต่เมื่อโทะริยะมะ (鳥山) เพื่อนที่เป็นจิตรกรโทรศัพท์มาชวนไปกินข้าวที่ร้านฮะนะมิโกจิ (花見小路) ที่โอะกิโยะทำงานอยู่ สามิเริ่มลังเลแต่ก็ตัดสินใจไปในที่สุด

ตอนที่สอง

ผู้เล่าย้อนเล่าเรื่องเมื่อสามเดือนก่อน ตอนนั้นสามิเขียนต้นฉบับส่งสำนักพิมพ์ไม่ทันจึงหยิบเรื่องที่เขียนเก็บไว้มาขัดเกลาเพื่อส่งตีพิมพ์ เรื่องสั้นเรื่องนั้นมีชื่อว่า “ซะจิ” 『瑣事』 เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสามิซึ่งโกหกภรรยาว่าจะไปทำธุระ แต่กลับไปหาหญิงคนกาที่ชื่อโอะกิโยะ แล้วบังเอิญไปเจอโอะกิโยะเดินอยู่กับลูกค้าอีกคน ในเวลานั้นสามิบอกภรรยาว่าเลิกไปหาโอะกิโยะแล้วแต่ที่จริง

ยังไม่ได้เลิก ในเวลาต่อมาคติลูกศิษย์ของสามีคนหนึ่งเขียนจดหมายมาถามภรรยาว่า เรื่องราวในเรื่องสั้นเป็นเรื่องจริงหรือไม่

ตอนที่สาม

ภรรยาจึงไม่สบายใจและถามสามีถึงเรื่องนี้ จนในที่สุดสามีต้องไปบอกลาโอะกิโยะ หนึ่งเดือนถัดมา เรื่องราวย้อนกลับมาในเหตุการณ์ปัจจุบันที่สามีไปพบ โทะริยะมะและ โอะกิโยะที่ร้านสะพานมิโกชิ

ตอนที่สี่

ตอนสุดท้ายเป็นฉากบนรถไฟไปโตเกียว สามีพาครอบครัวไปงานแต่งงานของน้องสาว

สามีสังเกตเห็นใบหน้าของภรรยาดูเหนื่อยล้าและซีดเซียวจึงถามถึงอาการของเธอ ภรรยาบอกว่าถึงแม้ตนจะรู้ว่าเรื่องราวทุกอย่างจบลงแล้วแต่ยังไม่วายเป็นห่วงกินไม่ได้นอนไม่หลับ สามีปลอบใจว่าเดี๋ยวพอไปถึงโตเกียวแล้วได้เจอทุกคนอยู่พร้อมหน้าก็รู้สึกดีขึ้นเอง

9.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

9.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของตัวละครสามีในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โนะ โนะ” คือ ตัวละครสามีในแต่ละเรื่องต่างรักภรรยาของตนด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่นเพื่อแสวงหาความตื่นเต้นและความเพลิดเพลินในชีวิต

- ความเป็นสามีที่รักภรรยาแต่ก็มีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นเพื่อแสวงหาความตื่นเต้น

ผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงความรู้สึกของตัวละครสามีในเรื่อง “ชะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” ที่มีต่อความสัมพันธ์ของตนกับภรรยาและหญิงคนรักอีกคนหนึ่งไว้ดังนี้

彼は妻を愛した。他の女を愛し始めても、妻に対する愛情は変らなかつた。然し妻以外の女を愛するといふ事は彼では甚だ稀有な事であつた。そしてこの稀有だといふ事が強い魅力となつて、彼

を惹きつけた。その事が自身の停滞した生活気分何か潑刺とした生気を与えて呉れるだらうといふやうな事が思はれるのだ。功利的な考ではあるが、一途に悪くは解されない気がした。

(หน้า142)

เขารักภรรยา แม้จะเริ่มรักผู้หญิงอื่นแต่ความรักที่มีต่อภรรยาก็มิได้
เปลี่ยนแปลงไป สำหรับเขา การหลงรักหญิงอื่นนอกจากภรรยา นับว่าเป็น
เรื่องที่น่าๆ จะเกิดขึ้นสักครั้ง ความแปลกนี้มีเสน่ห์ดึงดูดใจเขาเป็นอย่างมาก
มาก เขาคิดว่าความรักครั้งนี้ได้มอบความมีชีวิตชีวาให้แก่ชีวิตที่จำเจของเขา
ช่วงเป็นความคิดที่เห็นแก่ตัว แต่เขากลับไม่รู้สึกรู้สึคิดแม้แต่เหนื่อย

จะเห็นได้ว่า ตัวละครสามียังรักภรรยาเหมือนเดิมแม้มีหญิงคนรักอีกคนหนึ่ง และเขาไม่ได้
รู้สึกผิดที่ท่าเช่นนั้น อย่างไรก็ตามตัวละครสามีในเรื่องนี้ไม่ได้ต้องการมีภรรยาหลายคน เขาแค่คบ
ผู้หญิงอีกคนหนึ่งเพื่อแสวงหาความแปลกใหม่ให้ชีวิตแต่งงานอันจำเจเท่านั้น

ในขณะที่ตัวละครสามีในเรื่อง “จิตใจ” ไปติดพันผู้หญิงที่ทำงานต้อนรับลูกค้าในกินซึ่ง
เป็นย่านของหญิงคณิกา (祇園の仲居) ผู้หญิงคนนี้เป็นสาวร่างใหญ่อายุประมาณ 20-21 ปี มี
ลักษณะภายนอกเหมือนผู้ชาย แม้แต่สามีเองยังรู้สึกแปลกใจว่าเหตุใดตนจึงหลงรักผู้หญิงเช่นนี้ ผู้
เล่าเรื่องบรรยายความรู้สึกของสามีที่มีต่อหญิงผู้รักว่า เธอมีรสชาติของผลไม้สดซึ่งขาดหายไปในตัว
ภรรยาของเขานานแล้วและมีกลิ่นเหมือนกลิ่นตัวเด็ก เนื้อหนังของเธอก็เหมือนเนื้อตรงส่วนก้าม
ของปูที่ถูกจับมาจากทะเลทางตอนเหนือ เขาคิดว่านี่คือความรัก

これらが総て官能的な魅力だけだといふ点、下等な感じもするが、
所謂放蕩を超え、絶えず惹かれる気持を感じてゐる以上、彼は猶
且つ恋愛と思ふより仕方なかつた。

(หน้า153-154)

เขารู้สึกแย่ที่คิดแต่ในเรื่องเพศกับฝ่ายหญิง แต่ก็ช่วยไม่ได้ที่เขาจะมองว่านี่
คือความรัก ตราบใดที่เขายังหลงรักผู้หญิงคนนี้อย่างหัวปักหัวปำ ไม่ใช่แค่
การไปเที่ยวผู้หญิงทั่วไป

ถึงแม้ว่าตัวละครสามีจะอ้างว่าเขาหลงรักผู้หญิงคนนี้ แต่เมื่อพิจารณาจากคำบรรยาย
ลักษณะของผู้หญิงแล้วพบว่า เป็นคำบรรยายที่ชื่นชมแต่เพียงความงามภายนอกเท่านั้น ไม่ปรากฏคำ
บรรยายที่แสดงถึงความผูกพันทางใจอันลึกซึ้ง นอกจากนี้ตอนที่ตัวละครสามีถูกภรรยาสั่งให้ไปเลิก
กับฝ่ายหญิง เขาคิดว่า “เนื่องจากฝ่ายหญิงมิได้หลงรักเขา หากวันใดที่เขาเลิกหลงรักเธอ เขาก็จะเลิก
กับเธอได้อย่างง่ายดาย” 「女の方には執着はないのだから、或時、自分の執着さへなくなる
なら、素直に別れてもいい」 (หน้า152) และ “รู้ดีว่าสำหรับฝ่ายหญิงแล้ว เป็นแค่การค้าเท่านั้น”
「女には一つの商売に過ぎない事と分つて居た。」 (หน้า160) จะเห็นได้ว่า ตัวละครสามี
ไม่ได้คิดจริงจังหรือคาดหวังความรักจากผู้หญิงคนนี้

ในทางตรงกันข้าม ตัวละครสามีกลับมีความผูกพันทางใจและเป็นห่วงเป็นใยภรรยา
มากกว่า ดังจะเห็นได้ในฉากที่สามีรำลางภรรยาก่อนที่จะไปเลิกกับหญิงสาวคนรักตามความประสงค์
ของภรรยา เนื่องจากอยู่ไม่ไกลมากนัก สามีจึงเลือกที่จะเดินไป เขาข้ามถนนและเข้าไปซื้อบุหรีที่
ร้านริมทาง เมื่อเดินออกมายังทางสัญจรอีกครั้ง เขาสังเกตเห็นว่าภรรยาซึ่งยืนอยู่ห่างออกไปไม่ไกล
พยายามที่จะบอกอะไรบางอย่างกับเขาและทำหน้าที่เหมือนจะร้องไห้ พอเดินเข้าไปใกล้จึงได้รู้ว่า
ภรรยาต้องการคำยืนยันจากสามีว่าเขาจะเลิกกับผู้หญิงคนนั้นเพื่อเธอ หลังจากสามีตอบรับและบอก
ให้เธอกลับไปรอที่บ้านเพื่อนของเขาที่ชื่อ คุณ K เพราะหิมะตกหนัก ความรู้สึกของสามีที่มีต่อ
ภรรยาเป็นดังต่อไปนี้

妻は漸く還つて行つた。厚いショールから出て居る引詰に結つた
小さな頭の遠去かつて行くのを見ると、如何にも見すばらしく、
衰れに思へた。

(หน้า158)

ภรรยากลับไปในที่สุด เธอมีผมโดยรวบไว้ทางด้านหลังอย่างลวกๆ เมื่อ
มองดูศีรษะเล็กๆ ของเธอซึ่งโผล่พ้นออกมาจากผ้าคลุมไหล่พื้นหนาบ่อยๆ
ลับตาไปแล้วช่างดูห่อเหี่ยวและน่าสงสารอย่างบอกไม่ถูก

ฉิมิสุ มะซะมิ (清水正) กล่าวถึงฉากนี้ว่า ตัวละครสามีเห็นภรรยาซึ่งห่อหุ้มศีรษะแล้ว
ไม่ได้รู้สึกผิดที่หลอกหลวงภรรยาแม้แต่น้อย เขาเพียงมองภาพภรรยาที่อยู่ตรงหน้าและบรรยาย
ออกมาอย่างตรงไปตรงมาโดยปราศจากความรู้สึกเห็นใจ²

นะกะมุระ ซะโตะฉิมิกกล่าวว่า ที่ผ่านมามีตัวละครสามีโกรธภรรยาที่บังคับให้ตนเลิกกับฝ่าย
หญิง แต่ในฉากนี้ นับเป็นครั้งแรกที่สามีเห็นภาพภรรยาแล้วรู้สึกว่าเขาไม่ได้ทุกข์ทรมานเพียงลำพัง
ภรรยาเองก็ทรมานเพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่แพ้กัน³

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวละครสามีเองก็ไม่ได้ชอบใจนักที่ต้องทำให้ภรรยาของตนเสียใจ เมื่อ
เปรียบเทียบกับหญิงสาวผู้รักแล้ว ความรู้สึกที่เขามีต่อภรรยาที่มีความเป็นห่วงเป็นใยและผูกพันกัน
มากกว่า ความรู้สึกดังกล่าวดังกล่าวสอดคล้องกับการที่ผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงความรู้สึกของตัวละครสามีไว้
ก่อนหน้านี้นี้ว่า “แม้เขาจะเริ่มรักผู้หญิงคนนั้น แต่ความรู้สึกที่มีต่อภรรยาหลังจากนั้นก็มิได้
เปลี่ยนแปลงไปแม้แต่น้อย” 「彼は女を愛し始めてからも、妻に対する気持を少しも変へな
かつた。」 (หน้า153)

ในขณะที่เดียวกัน ตัวละครสามีในเรื่อง “บันฉู” แอบไปหาโอะกิโยะ หญิงคนหนึ่งที่ร้านฮะนะ
มิโกจิเป็นประจำ แต่ความรู้สึกของตัวละครสามีที่มีต่อโอะกิโยะไม่ใช่ความรัก สังเกตเห็นได้ในฉาก
ที่ตัวละครสามีนัดเจอโทะริยะมะ เพื่อนที่เป็นจิตรกรกับโอะกิโยะที่ฮะนะมิโกจิ ในขณะที่ตัวละคร
สามีที่กลับมาเจอโอะกิโยะหลังจากที่ไม่ได้เจอกันนานหนึ่งเดือนทำตัวไม่ถูก ได้แต่นั่งดูโทะริยะมะ
กับโอะกิโยะคุยกันอย่างสนุกสนาน

² 清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年、p.190

³ 中村智、「志賀直哉「山科もの」論」(『山口国文』、1995年) p.27

「うむ」鳥山も笑つてみたが、嫉妬といふものはさういふものだ
と彼は自分でも思つた。殆ど執着は消えたつもりでも、これから
も此家に若し来るとすれば、恐らく自分は色々な事で嫉妬を感じ
るかも知れないと思つた。そして嫉妬でも感ずるやうなら、それ
も面白さうな気がした。

(หน้า177)

“อิม” โทะริยะมะเองก็หัวเราะเช่นเดียวกัน เขา(ตัวละครสามี)คิดว่าความ
หึงหวงเป็นเช่นนี้เอง ถึงแม้จะรู้สึกว่าการหลง(โอะกิโยะ)หายไปแล้ว แต่
จากนี้ไปหากเขากลับมาที่ร้านนี้อีก คิดว่าจะต้องมีเรื่องที่ทำให้ตนเกิดความ
หึงหวงมากมายเป็นแน่ นอกจากนั้น หากรู้สึกหึงหวงขึ้นมาก็คิดว่าน่าสนุกดี
เหมือนกัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวละครสามีไปหาโอะกิโยะเพราะต้องการความตื่นเต้นในชีวิต การที่เขาได้
อยู่ในเหตุการณ์ซึ่งรักหักสวาททำให้เขาสนุกสนานและมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ตัวละครสามี
ยังมองว่า ผู้หญิงที่มีอาชีพทำงานต้อนรับลูกค้าต่างเป็นคนที่ทำดีต่อเขาตามบทบาทหน้าที่เท่านั้น เขา
ไม่ได้คาดหวังความจริงใจจากโอะกิโยะ ดังจะสังเกตเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

殊にお清との場合では、先方はどうでもいい、此方からは好きな
のだ、(略) 且つ若しそれ以上を要求すれば、彼は直ぐお清に無
いものまでも望み、不愉快になる事が分つて居たからである。

(หน้า185)

โดยเฉพาะในกรณีของ โอะกิโยะนั้น เขาไม่สนใจว่าเธอจะชอบเขาหรือไม่
แค่เขาชอบเธอเพียงฝ่ายเดียวก็พอแล้ว ... นอกจากนี้สมมติว่าเขาต้องการ
มากกว่านั้น เขารู้ดีว่าหากเขาคาดหวังในสิ่งที่โอะกิโยะไม่มี เขาย่อมจะต้อง
รู้สึกแย่เป็นธรรมดา

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ตัวละครสามิไม่ไว้วางใจในความจริงใจของโอะกิโอะ เขาจำกัดความชอบของตนเองไม่ให้คิดจริงจังเพราะรู้ว่าอาจจะต้องผิดหวังซ้ำใจในภายหลัง เขาพอใจในความสัมพันธ์ที่ฉาบฉวยชั่วคราวในฐานะลูกค้าคนหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้เขายัง “คิดว่าหากเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่ง ความหลงใหลของเขาก็จะหายไปเองตามธรรมชาติเหมือนคอนเป็นหวัดและกลับสู่สภาวะปกติในที่สุด” 「自身の執着も風邪のやうに一時的の経過をとれば自然、元の状態に還るといふ風に考へるのであつた。」 (หน้า179) อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาตัวละครสามิในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ทั้งสามเรื่องแล้วพบว่า สามิในแต่ละเรื่องมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สามิในทุกเรื่องต่างรักภรรยาของตน เพียงแต่คบหญิงคนอื่นหรือไปเที่ยวหาความสำราญกับผู้หญิงเพื่อแสวงหาความตื่นเต้นและความเพลิดเพลินโดยไม่ได้คิดจริงจัง

ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อพิจารณาลักษณะของตัวละครสามิดังกล่าวเปรียบเทียบกับตัวละครสามิในวรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” แล้วพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันในเรื่องที่สามิต้องการผู้หญิงคนอื่นนอกจากภรรยาเพื่อแสวงหาความตื่นเต้นเพลิดเพลินในชีวิต อย่างไรก็ตาม ตัวละครสามิในวรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” ซึ่งเพิ่งแต่งงานได้ไม่นานยังคงควบคุมตนเองไม่ให้นอกใจได้ แต่ตัวละครสามิในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ซึ่งแต่งงานมานานและล่วงเข้าสู่วัยกลางคนควบคุมตนเองไม่ได้และนอกใจภรรยา

9.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ลักษณะที่เหมือนกันของตัวละครภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” คือ การยึดถือแนวคิดสามิเดียวภรรยาเดียว

- ความเป็นภรรยาที่ยึดถือแนวคิดสามิเดียวภรรยาเดียว

เมื่อตัวละครสามิพูดกับภรรยาในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” ว่า ถึงแม้เขาจะคบผู้หญิงอีกคนหนึ่งแต่ความรักที่เขามีต่อเธอมิได้ลดน้อยลงเลย ภรรยาตอบสามิดังนี้

「そんなわけではない。そんなわけは決してありません。今まで一つだったものが二つに分れるんですもの。そつちへ行く気だけが、減るわけです」

(หน้า144)

“เป็นไปไม่ได้ ไม่มีเรื่องแบบนั้นแน่นอนค่ะ เมื่อสิ่งที่เคยมีแค่หนึ่งถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน ความรู้สึกที่ส่งไปถึงทั้งสองที่ย่อมจะลดลง”

จะเห็นได้ว่า ภรรยาบอกว่าความรักที่สมบูรณ์ต้องเกิดจากคนสองคนเท่านั้น ความรักที่แบ่งไปให้คนที่สามไม่ใช่ความรักที่สมบูรณ์

นอกจากฉากดังกล่าว ยังมีอีกฉากหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครภรรยายึดมั่นในความซื่อสัตย์ต่อสามี ฉากต่อไปนี้เป็นฉากที่ภรรยาบอกเรื่องที่เราเคยแอบชอบคุณหมอดตอนที่เข้าไปนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลเมื่อปีที่แล้ว

「去年病院にみた時にも、若し先生が好きになったら大変だ、さう考へる方なのよ。本統に貴方だけ想つて満足してゐるのに…」

(หน้า146)

“สมมติว่าถ้าฉันเกิดชอบคุณหมอดตอนที่ไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลเมื่อปีที่แล้วขึ้นมาจริงก็คงแย่ ฉันคิดแบบนั้นจริงๆ นะ ทั้งๆ ที่แค่คิดถึงคุณคนเดียวก็พอใจแล้ว…”

ภรรยาอ้างว่าตนเกือบจะชอบคุณหมอดตอนที่ไปพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล แต่ภายหลังสามีแย้งว่า ภรรยาชอบคุณหมอดแต่ไม่รู้ตัว สามีอ้างว่าคนอื่นก็เข้าใจแบบเดียวกับเขา อย่างไรก็ตามผู้วิจัย

เห็นว่า ไม่ว่าภรรยาจะชอบคุณหมोजริงหรือไม่ แต่เธอก็ควบคุมตนเองมิให้ชอบมากจนกระทั่งมีความสัมพันธ์ที่เกินเลย กล่าวได้ว่า ตัวละครภรรยาในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คุโอะกุ” ชื่อสัตย์ต่อสามีและยึดมั่นในแนวคิดสามีเดียวภรรยาเดียว

ในขณะที่ตัวละครภรรยาในเรื่อง “ชิโจ” สั่งให้สามีไปเลิกกับหญิงคนรักที่ทำงานต้อนรับลูกค้าในก๊องภายในหนึ่งวัน เธออ้างเหตุผลที่รีบสั่งให้สามีไปเลิกภายในหนึ่งวัน ดังต่อไปนี้

「それはいや。どうしても今日片をつけて下さなければ……。一日延びればそれだけ私の苦しみが延びるんですもの。……それより一日でも貴方を自分のものだなんて思はして置くの、いやな事だ。一時過ぎたのよ。私も支度しますから、直ぐお支度して頂戴」

(หน้า154)

“อย่างนั้นไม่ได้นะ ไม่ว่าอย่างไรก็ต้องจัดการให้เสร็จภายในวันนี้ แค่ยึดเวลาออกไปหนึ่งวันก็ทำให้ฉันต้องทุกข์ใจนานขึ้นนะคะ ยิ่งไปกว่านั้นฉันอยากคิด(วางใจได้)ว่าคุณเป็นของฉัน โดยเร็วที่สุด แม้หนึ่งวันก็ยังดี แะแล้ว นี่ก็บ่ายโมงแล้วนะคะ คุณรีบไปเตรียมตัวเถอะ ฉันเองก็จะไปเตรียมตัวเหมือนกัน”

จากคำพูดของภรรยาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภรรยาในเรื่อง “ชิโจ” รักสามีมาก เธอคิดว่าความรักคือการเป็นเจ้าของกันและกัน แนวความคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครภรรยายึดมั่นในแนวคิดสามีเดียวภรรยาเดียว

ส่วนตัวละครภรรยาในเรื่อง “บันฉุ” นั้นเป็นภรรยาที่ดี คอยเป็นห่วงเป็นใยและปรนนิบัติรับใช้สามีและครอบครัวของสามีเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าภรรยาจะเป็นภรรยาที่ดียอมสามีทุกอย่าง แต่มีอยู่เพียงเรื่องเดียวที่เธอไม่ยอม เรื่องนั้นคือเรื่องนอกใจ ตัวละครภรรยาพูดกับสามีในตอนหนึ่งหลังจากที่เธอสงสัยว่าสามียังไปหาโอะกิโยะทั้งๆ ที่บอกกับเธอว่าเลิกไปแล้ว ดังต่อไปนี้

「…他の事はそれでもいいけど、——此方で堪へるからいいけど、
——その事だけは此方で堪へてゐるといふわけに行かない事です
からね。それで困るのよ」

(หน้า183)

“...เรื่องอื่นนะไม่เป็นไรหรอก เพราะฉันทนได้จึงไม่เป็นไร แต่เฉพาะเรื่อง
นี้(เรื่องสามีนอกใจ)เท่านั้นที่ฉันทนไม่ได้จริงๆ ค่ะ เพราะฉะนั้นฉันจึง
ลำบากใจอย่างไรล่ะคะ”

จะเห็นได้ว่า ตัวละครภรรยาในเรื่องนี้ยอมสามีที่เอาแต่ใจได้ทุกอย่างยกเว้นเรื่องที่สามี
นอกใจเธอ นอกจากนี้เธอยังบอกอีกว่าเธอไม่สามารถมีความลับกับคู่ของตนเองได้และเธอรู้สึกว
ร่างกายของสามีสกปรก คำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครภรรยาเป็นผู้หญิงที่ยึดมั่นในความ
ซื่อสัตย์ต่อคู่ของตนและศีลธรรม

กล่าวโดยสรุป ตัวละครภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” ทั้งสามเรื่องต่าง
ยึดถือแนวคิดสามีเดียวภรรยาเดียว ไม่เพียงแต่เธอจะประพฤติปฏิบัติในแนวทางดังกล่าวอย่าง
เคร่งครัด เธอยังปรารถนาและเรียกร้องให้สามียึดถือและปฏิบัติตามแนวคิดสามีเดียวภรรยาเดียวอีก
ด้วย

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวละครภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” มีลักษณะคล้ายตัว
ละครภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” ในเรื่องที่ภรรยาหึงหวงสามีไม่ยอมให้สามี
นอกใจ เพียงแต่ตัวละครภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” ต้องเผชิญกับความจริงที่
สามีนอกใจ ในขณะที่ตัวละครภรรยาในเรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” ต่อสู้กับความระแวงสงสัยของ
ตนเองที่คิดว่าสามีกำลังนอกใจทั้งที่ในความเป็นจริงสามียังไม่ได้นอกใจ กล่าวได้ว่า สถานการณ์ที่
ตัวละครภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” ต้องเผชิญนั้นมีความเข้มข้นรุนแรงมากกว่า
สถานการณ์ของตัวละครภรรยาในเรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” เมื่อพิจารณาในประเด็นที่ว่าคู่สามี
ภรรยาในเรื่อง “โคจิมนุทซุ โนะ ฟุฟู” เพิ่งแต่งงานและคู่สามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ

นะโมะโนะ” แต่งงานมานานแล้วจะเห็น ได้ถึงพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาที่เปลี่ยนแปลงไป

9.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- อำนาจของภรรยาที่เหนือกว่าสามี

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โนะ โนะ” ทั้งสามเรื่องแล้วพบว่าประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ คือ 1.อำนาจของภรรยาที่เหนือกว่าสามี 2. ความคิดของสามีภรรยาที่ขัดแย้งกัน

โดยปกติ ตัวละครสามีเป็นสามีตามแนวคิดปิตาธิปไตยซึ่งผู้ชายที่เป็นสามีและหัวหน้าครอบครัวมีอำนาจสูงสุดในบ้าน ภรรยาทำหน้าที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของสามี แต่พอเป็นเรื่องนอกใจ ภรรยากลับไม่ยอมให้สามีทำตามอำเภอใจอย่างเด็ดขาด เธอเปลี่ยนจากผู้ที่อยู่ใต้การปกครองของสามีมาเป็นผู้ที่มีอำนาจสั่งให้สามีทำตาม

ในตอนต้นเรื่อง “ชะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” ตัวละครสามีนั่งรถกลับมาพร้อมหญิงชู้รัก แต่ระหว่างทางเขารู้สึกกลัวภรรยาจึงลงจากรถ ให้ผู้หญิงกลับไปและเดินกลับบ้านเพียงลำพัง เมื่อใกล้ถึงบ้านความรู้สึกลำบากใจได้จู่โจมจิตใจของตัวละครสามี ดังคำบรรยายต่อไปนี้

家が近づき、妻に偽りを云はねばならぬといふ予想が起ると、それが暗い当惑となつて彼におほひ被さつて来た。流れの彼方に一軒建つてゐる自家の灯を見ると、彼はいつも此の当惑を覚えた。明かに自分が弱者の位置に立つ事が腹立たしくもあつた。

(หน้า142)

เมื่อใกล้ถึงบ้าน ความคิดที่ว่าตนจะต้องพูด โทกทภรรยาจู่โจมเข้ามาในจิตใจของเขาและทำให้เขาสับสนและหดหู่ เมื่อมองไปยังแสงไฟที่บ้านของตนเองซึ่งตั้งอยู่เพียงหลังเดียวทางอีกฝั่งของแม่น้ำแล้วชวนให้นึกถึงความ

สับสนแบบเดิมๆ ที่มักจะเกิดขึ้นเป็นประจำ การที่เขาต้องตกอยู่ในสถานะ
ของผู้ที่อ่อนแอกว่าอย่างชัดเจนทำให้เขาโมโห

จะเห็นได้ว่า ตัวละครสามีแอบไปเจอหญิงชู้รักมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง เขากลัวว่าจะถูก
ภรรยาจับได้ ในขณะที่เดียวกันการที่สามีซึ่งปกติมีอำนาจเหนือภรรยา รู้สึกว่าตนตกอยู่ในสถานะที่
ต้องเกรงใจภรรยา นั้นทำให้เขารู้สึกโกรธ

เมื่อกลับถึงบ้าน สามีรู้สึกแปลกใจที่ภรรยาไม่มาเปิดประตูต้อนรับเหมือนเคย พอเข้าไปใน
บ้านก็พบภรรยาอนงค์นุ่งผ้าซุกอยู่ที่มุมห้อง เมื่อเห็นสามี เธอพูดกับสามีว่า เธอรู้สึกสงสัยจึง
โทรศัพท์ไปถามลุงจึงได้รู้ว่าสามีนอกใจอย่างที่เธอคิดไว้จริงๆ หลังจากนั้นทั้งสองเริ่มโต้เถียงกันใน
เรื่องนี้ สามีโมโหแต่กลับพูดอะไรไม่ออก ฝ่ายภรรยาจ้องสามีด้วยแววตาที่ขมขื่น สามีเห็นว่าเธอ
หน้าแดงเหมือนจะเป็นไข้จึงยื่นมือไปแตะที่หน้าผาก แต่ภรรยาปิดมือสามีทิ้งอย่างไม่ใยดีและบอก
ว่าตนเองไม่สนว่าจะเป็นที่ไข้หรือไม่ ความรู้สึกของสามีที่มีต่อภรรยาเป็นดังนี้

妻は一生懸命だつた。日頃少しも強く光らない眼が光り、彼の眼
を真正面に見凝めた。彼にはその視線に辟易ぐ気持があつた。然
し故意に此方からも強く、

(หน้า144)

ภรรยาจริงจังมาก แววตาซึ่งปกติไม่เป็นประกายแม้แต่น้อยกลับส่อง
ประกายแวววามและจ้องตรงมาที่ดวงตาของเขานิ่ง เขาหวาดกลัวสายตาคู่นั้น
แต่ก็พยายามจ้องตอบกลับไปด้วยความรุนแรงเช่นเดียวกัน

จากฉากดังกล่าวจะเห็นได้ว่า โดยปกติแววตาของภรรยาไร้ประกาย ผู้วิจัยเห็นว่า ลักษณะ
แววตาเช่นนี้คล้ายคลึงกับคำบรรยายแววตาของเซกิ ตัวละครภรรยาในเรื่อง “อะมะะอะอะรุ” แววตา
ของเซกิที่ไร้ประกายสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของผู้หญิงที่ปราศจากความรู้สึกนึกคิดและเป็น

ผู้หญิงที่ทำตามคำสั่งของคนอื่น โดยปกติภรรยาในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ ติโอะกุ” ก็เป็นภรรยาที่เชื่อฟังคำสั่งของสามี แต่พอเป็นเรื่องนอกใจ เธอกลับจริงจังและแหวดตาเป็นประกายขึ้นมา อีกทั้งยังจ้องสามีจนสามีรู้สึกประหวั่นพรั่นใจ แหวดตาที่เป็นประกายของภรรยาสะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครภรรยามีพัฒนาการจากผู้หญิงที่เชื่อฟังคำสั่งสามีมาเป็นผู้หญิงที่มีจุดยืนเป็นของตนเองและต่อต้านการกระทำของสามี อย่างไรก็ตามสามียังไม่ยอมแพ้ง่ายๆ เขาพยายามต่อสู้ด้วยการจ้องตอบกลับไป

จากนั้นตัวละครสามีพยายามแก้ต่างว่า ภรรยาไม่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ และถึงแม้ว่าเขาจะมีผู้หญิงคนอื่นแต่เขาก็ไม่ได้รักภรรยาน้อยลงเลย แต่ภรรยาไม่ยอม เธอตอบกลับไปว่า เมื่อปันความรักไปให้อีกคน ความรักที่มีต่อเธอย่อมจะลดน้อยลงเป็นธรรมดา สามีตอบภรรยาว่าดังนี้

「気持の上の事は数学とは別だ」

「いいえ、そんな筈、ないと思ふ」

妻はヒステリックになり、彼の手の甲をピシリピシリ打つた。

(หน้า144)

“ความรู้สึกเป็นคนละเรื่องกับคณิตศาสตร์”

“ไม่ ฉันคิดว่าไม่ใช่เช่นนั้นแน่นอน”

ภรรยาโมโหมากจนควบคุมตนเองไม่ได้และตีเข้าที่หลังมือของสามีอย่างรุนแรง

จะเห็นได้ว่า ทั้งสองฝ่ายต่างอ้างเหตุผลของตนเอง แต่ภรรยาแสดงออกถึงอำนาจที่เหนือกว่าด้วยการตีที่หลังมือของสามีอย่างแรง หลังจากโต้เถียงกันไปสักพัก สามียังคงคิดว่าตนมีเหตุผลและเป็นฝ่ายถูก เขาอยากจะทำอธิบายให้ภรรยาฟังว่าเขารู้สึกอย่างไรต่อหญิงผู้รัก แต่ก็ตระหนักดีว่าหากพูดไปภรรยาจะมีอาการกำเริบขึ้นมาอีกจึงเงียบเสีย

ในฉากจบของเรื่องบรรยายว่า สามีคิดว่า โชคดีที่ภรรยาชวนคุยเรื่องคุณหมอนอกนอกเรื่อง จิตใจของภรรยาสงบลงมากเมื่อเทียบกับตอนที่ทะเลาะกันใหม่ๆ อย่างไรก็ตามสามีไม่คิดว่า

ภรรยาจะยอมปล่อยผ่านเรื่องนอกใจไปอย่างง่ายดาย เขาคิดว่าอย่างไรเสียก็คงต้องเลิกกับฝ่ายหญิง
ไปสักกระยะหนึ่ง ฉากดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแม้สามีจะมีจุดยืนของตนเองอย่างชัดเจน แต่การที่
เขาเลือกที่จะยอมถอยให้ภรรยาหนึ่งก้าวสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของภรรยาที่เริ่มคุกคามและเริ่มมี
บทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของสามีโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการนอกใจ

ส่วนสามีภรรยาในเรื่อง “ชิโจ” ทะเลาะกันด้วยเหตุผลที่สามีนอกใจเช่นเดียวกัน เมื่อทั้งสอง
คนทะเลาะกัน ภรรยาไม่ใช่ภรรยาที่ดีที่ยอมเชื่อฟังสามีของตนอีกต่อไป เธอกลายเป็นคนที่จริงจัง
และพูดจาก้าวร้าว ภรรยาสั่งให้สามีเอาเงินไปให้ผู้หญิงคนนั้นและเลิกกัน สามีรู้สึกโมโหที่ภรรยา
พูดจาในเชิงดูถูกผู้หญิงคนนั้นและทำให้เขารู้สึกไม่พอใจ

他人の場合なら、自分もそれをいふかも知れない。然しその云い
草が日頃の妻らしくないと彼は腹を立てたのだ。

(หน้า 153)

ถ้าเป็นคนอื่น เขาก็คงจะพูดเช่นนั้น(เช่นเดียวกับที่ภรรยาพูด) แต่ลักษณะ
การใช้คำพูดเช่นนั้นไม่เหมือนภรรยาที่เขารู้จัก เขารู้สึกโกรธ

ฉิมิสึ มะซะชิกล่าวถึงฉากนี้ว่า การที่ภรรยาบอกให้สามีนำเงินไปให้ฝ่ายหญิงเพื่อตัดขาด
ความสัมพันธ์เป็นการจี๋ใจคำสามี เนื่องจากสามีก็ซื้อความรักของฝ่ายหญิงด้วยเงินเช่นเดียวกัน⁴

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่สามีเปรียบเทียบลักษณะการใช้คำพูดอันก้าวร้าวของภรรยากับลักษณะ
การใช้คำพูดของตนเองสะท้อนให้เห็นถึงขั้วอำนาจที่เปลี่ยนไป ปกติสามีเป็นคนพูดจาไม่เกรงใจ
ใครเพราะมีอำนาจสูงสุดในบ้าน แต่เมื่อภรรยามาพูดจาในลักษณะเช่นนี้ใสบ้างจึงทำให้สามีโมโห
กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ภรรยากลายเป็นผู้ที่ใ้วาจาก้าวร้าวแทน สะท้อนให้เห็นถึงความกล้าที่จะทำ
ทนายผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในบ้านคือสามี

⁴ 清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年、p.180

หลังจากทะเลาะกันมาสักพัก ภรรยาขอร้องสามีว่า จากนี้ไปเธอจะลืมเรื่องราวเลวร้ายที่ผ่านมาให้หมด เพราะฉะนั้นช่วยสัญญากับเธอว่าจะไม่นอกใจอีก แต่สามีกลับตอบว่าไม่แน่ใจ เพราะเรื่องที่เคยตั้งใจว่าจะไม่ให้เกิดขึ้นก็เกิดขึ้นได้ แล้วคราวหน้าจะรับปากว่าจะไม่เกิดขึ้นอีกได้อย่างไร เมื่อภรรยาได้ยินดังนั้น เธอมีปฏิกิริยาดังต่อไปนี้

妻は急に亢奮して叫んだ。

「それぢやあ私、生きてゐられない」

「生きてゐられなければどうするんだ」

「それは自殺もしまいけど、屹度自然に死ぬやうな事になる。屹度さうなるに決つてゐる」

妻が此調子では兎に角、女とは一時別れるより仕方ないと思ふと、彼はその事でも苛々した。

(หน้า156)

จู่ๆ ภรรยาที่ตัวสั้นและตะโกนออกมาว่า

“ถ้าเช่นนั้นฉันก็มีชีวิตอยู่ต่อไปไม่ได้”

“ถ้าอยู่ไม่ได้แล้วจะทำอย่างไรต่อไปล่ะ”

“ฉันจะไม่ฆ่าตัวตายหรอก แต่ก็เหมือนตายทั้งเป็น จะต้องเป็นเช่นนั้นอย่างแน่นอน”

ดูท่าทางภรรยาในตอนนี้อันตรายแล้วคงทำอะไรไม่ได้นอกจากเลิกกับฝ่ายหญิงไปสักกระยะหนึ่งก่อน ความคิดเช่นนั้นทำให้เขาหงุดหงิด

จะสังเกตเห็นได้ว่า ภรรยามีอำนาจเหนือสามีอย่างชัดเจน ทำที่ที่แข็งกร้าวของภรรยาส่งผลให้สามีต้องยอมจำนนและเลิกกับหญิงผู้รักในที่สุด แม้เมื่อเลิกกับหญิงผู้รักไปแล้ว ตัวละครสามีก็ยังคงหวาดระแวงภรรยาไม่หาย เนื่องจากเขาตัดสินใจจะเลิกกับหญิงผู้รักไปสักกระยะหนึ่ง ไม่ได้ตัดขาดความสัมพันธ์โดยสิ้นเชิง เท่ากับว่าเขายังคงปิดบังความลับกับภรรยาอยู่จิตใจของเขาจึงไม่มีความสุขและหวาดระแวงว่าจะถูกภรรยาจับได้ตลอดเวลา ความรู้สึกของสามีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครสามีตกอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าภรรยา

ในขณะที่ตัวละครสามีในเรื่อง “บันฉู” ก็กลัวภรรยาเช่นเดียวกัน ในที่แรกที่สามีถูกภรรยาจับได้ว่าไปหาโอะกิโยะ สามีบอกภรรยาว่าจะเลิกไปหาโอะกิโยะแต่ในความเป็นจริงเขาก็ยังไปอยู่ การกระทำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสามีกลัวภรรยาจับได้จึงต้องปิดบังความจริงเอาไว้

จากนั้นสามีซึ่งเป็นนักเขียนเขียนเรื่องส่งไม่ทันกำหนด เขาจำเป็นต้องนำต้นฉบับที่เขียนเก็บไว้มาขัดเกลาและส่งตีพิมพ์ วัตถุประสงค์ของเรื่องนี้มาจากชีวิตจริงของตัวละครสามีที่แอบไปหาหญิงคนใดโดยที่ไม่ได้นัดล่วงหน้าและบังเอิญไปเจอหญิงคนคนนั้นเดินอยู่กับลูกค้าอีกคน

ตัวละครสามีกลัวว่าภรรยาจะจับได้ว่าเขายังแอบไปหาฝ่ายหญิงอยู่เพราะภรรยาารู้ว่าเขาักเขียนเรื่องโดยอิงจากเรื่องราวในชีวิตจริง ตอนที่คนจากนิตยสารมารับต้นฉบับ เขาพูดกับคนคนนั้นว่า “ถ้าเป็นไปได้ ช่วยเปลี่ยนเนื้อเรื่องฉบับที่ตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ไม่ให้ตรงกับเรื่องจริงด้วยนะครับ” 「新聞報告はなるべく内容を暗示しないやうにして下さい」 (หน้า 180) ทั้งๆ ที่โดยปกติ ตัวละครสามีชอบเขียนเรื่องแบบตรงไปตรงมามากกว่า นอกจากนี้หลังจากที่นิตยสารฉบับนั้นตีพิมพ์และส่งมาถึงบ้าน สามีได้รับตัดส่วนที่เป็นเรื่องสั้นของเขาออกไปในทันที ความหวาดระแวงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความกลัวที่เขามีต่อภรรยา

ในที่สุดหลังจากที่ภรรยาทะเลาะระคายและต่อว่าสามี เขาจำต้องไปบอกโอะกิโยะ หญิงคนใดที่เขาไปหาเป็นประจำว่าจะไม่ไปหาอีก จะเห็นได้ว่าภรรยาไม่อำนาจบังคับให้สามีเลิกไปหาฝ่ายหญิงทั้งที่เขาไม่เต็มใจ

หลังจากนั้นหนึ่งเดือน โทะริยะมะ เพื่อนที่เป็นจิตรกรชวนตัวละครสามีไปกินข้าวที่สะพานมิโกชิ ร้านที่โอะกิโยะทำงานอยู่ เขาอยากไปแต่ลังเลเพราะกลัวภรรยา รู้ เขานึกคิดไปว่าหากภรรยาซึ่งสบายใจแล้วได้รู้จะรู้สึกกระทบกระเทือนทางใจมากน้อยเพียงไร ตอนที่เขากำลังจะออกจากบ้าน เขาจินตนาการไปต่างๆ นานาว่าภรรยา น่าจะดูออกว่าเขากำลังจะไปหาใครเพียงแต่เธอแกล้งทำเป็นไม่รู้ ทั้งที่ในความเป็นจริงไม่อาจรู้ได้ว่าแท้จริงแล้วภรรยาคิดและรู้สึกอย่างไรกันแน่

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญชี้ให้เห็นถึงอำนาจของภรรยาที่เหนือกว่าสามีนั่นคือ โอะกิโยะ หญิงสาวที่สามีไปหามาสุเป็นประจำ ตอนที่สามีไปหาโอะกิโยะเพื่อบอกว่าต่อไปนี้จะไม่ไปหาอีก โอะกิโยะ มีปฏิกริยาดังต่อไปนี้

お清は最初只笑つて聴いてゐたが、仕舞に少し興奮した調子で、

「兎に角おうちの奥さんは人並はずれて恪気深うおすな。何どすいな。月に三遍か四遍おいでやす位。おうちの御商売にさはると云ふではなし。あんたはんも余程やな……」こんな事を云ひ出した。

(หน้า184)

ในทีแรกโอะกิโยะเพียงแต่ยิ้มและฟังเท่านั้น แต่ในที่สุดเธอก็มีท่าทีที่จริงจังขึ้นเล็กน้อยและพูดว่า “ภรรยาของคุณจี๋หึงมากกว่าผู้หญิงทั่วไปนะคะ จะพูดว่าอย่างไรดีนะ แต่คุณมาที่นี่เดือนละสามสี่ครั้งคงไม่ส่งผลกระทบต่อกิจการที่บ้านสักเท่าไรมั้งคะ คุณเองก็เกินไปนะคะ”

นะกะมุระ ชะ โตะฉิกกล่าวว่า ถึงแม้โอะกิโยะจะพูดจาดูถูก แต่ตัวละครสามีก็ไม่เปลี่ยนจุดยืนของตนเองที่จะเลิกกับโอะกิโยะตามความต้องการของภรรยา⁵

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่โอะกิโยะบอกว่า “คุณเองก็เกินไปนะคะ” นั้นหมายความว่า เธอคิดว่าตัวละครสามี “ตามใจภรรยาเกินไป” 「奥さんに甘うおすな」 (หน้า184) คำพูดดังกล่าวเป็นคำพูดเสียดสีและดูหมิ่นศักดิ์ศรีของตัวละครสามีในฐานะลูกผู้ชายว่า เขาเป็นผู้ชายที่กลัวภรณยานั่นเอง คำพูดในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครภรรยาไม่อำนาจเหนือกว่าสามี นอกจากนี้แม้ว่าตัวละครสามีจะถูกโอะกิโยะพูดจาดูถูก แต่เขาก็ยังคงยืนยันที่จะทำตามความต้องการของภรรยาซึ่งเป็นการตอกย้ำในอำนาจของภรรยาที่สูงขึ้น

ในฉากสุดท้ายของเรื่อง “บันฉู” ที่ตัวละครสามีภรรยาและลูกๆ กำลังโดยสารรถไฟที่เดินทางมุ่งสู่โตเกียวเพื่อไปร่วมงานแต่งงานของน้องสาวคนที่สามของตัวละครสามี ผู้วิจัยเห็นว่าขอบเขตอำนาจของภรรยาได้แผ่ขยายมาในเรื่องราวในชีวิตประจำวันทั่วไป ในฉากดังกล่าวสามีถามภรรยาว่าชื่อของฝาแฝดจากเกียวโตมาที่ซึ้น ภรรยาตอบว่าหกซึ้น แต่สามีเห็นว่าหกซึ้นนั้นไม่พอควรจะเป็นเจ็ดซึ้นภรรยาบอกว่าชื่อชนิดที่ขายซึ้นละสี่เยนจึงน่าจะพอ สามีตอบภรรยาว่าดังนี้

「まあいいや。何か他の物を廻せばいい」

⁵ 中村智、「志賀直哉「山科もの」論」（『山口国文』、1995年）p.30

こんな事でも彼は自分の思惑と違ふと却々我慢しない方だつたが、今は愚図々々云ふ氣になれなかつた。

(หน้า187)

“เอาเถอะ เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นแทนก็ได้”

โดยปกติ เขาเป็นคนประเภทที่จะทนไม่ได้เลยหากคิดไปจากความคิดของตนเองแม้ในเรื่องเล็กน้อยเช่นนี้ แต่ในเวลานี้เขาไม่รู้ลึกลงไปกว่าอะไรที่ไม่เข้าทำออกไป

ผู้วิจัยเห็นว่า โดยปกติสามีจะเป็นคนทำตามใจตัวเองแม้ในเรื่องเล็กน้อย หากไม่ได้ตั้งใจก็จะโมโหและพุดบ่น แต่ในสถานการณ์ที่สามีเพิ่งจะทำให้ภรรยาไม่พอใจด้วยเรื่องนอกใจ สามีซึ่งตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถโต้แย้งภรรยาได้ย่อมไม่อยากจะสร้างความไม่พอใจให้ภรรยาเพิ่มเติม

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ ภรรยาเป็นฝ่ายมีอำนาจเหนือสามีเมื่อมีปัญหาเรื่องสามีนอกใจ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาที่ภรรยามีอำนาจเหนือสามีในเรื่องนอกใจสะท้อนให้เห็นว่า ตัวละครสามีให้ความสำคัญกับภรรยาของตนเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ตัวละครภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” มีอำนาจเหนือสามีนับว่าเป็นพัฒนาการที่ดี แต่การที่ตัวละครภรรยามีอำนาจเหนือสามีเฉพาะตอนที่ปัญหาเรื่องสามีนอกใจยังสะท้อนให้เห็นว่าเธอยังรักและเทิดทูนสามีอยู่ อำนาจของเธอมิอาจแยกขาดออกจากการพึ่งพาสามีได้ หากพิจารณาจากมุมมองของนักวิจัยด้านสตรีศึกษา การหึงหวงผู้ชายมิได้ทำให้เธอมีอิสระทางความคิดและใช้ชีวิตยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่านับเป็นสัญญาณที่ดีที่ตัวละครภรรยาลุกขึ้นมาต่อต้านและทำให้สามีตระหนักว่า ใ้ว่าตนมีอำนาจสูงสุดในบ้านแล้วจะทำอะไรตามอำเภอใจได้เสมอไป

- การที่สามีภรรยาขัดแย้งกันทางความคิด

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” คือการขัดแย้งกันทางความคิด ตัวละครสามีคิดว่าการที่ตนคบกับหญิงคนอื่นหรือไปเที่ยวผู้หญิงไม่ใช่เรื่องเสียหายตราบใดที่เขายังไม่ได้จริงจังกับฝ่ายหญิงและรักภรรยาของตนเหมือนเคย ในขณะที่ตัวละครภรรยาคิดว่าสามีไม่ควรนอกใจตนและซื่อสัตย์กับตนเพียงคนเดียวเท่านั้น

หลังจากที่ตัวละครภรรยาในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” จับได้ว่าสามีนอกใจและทะเลาะกับสามี สามีพูดขึ้นมาว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องของภรรยา ภรรยาไม่เกี่ยว แต่ภรรยาแย้งว่าทำไมถึงไม่เกี่ยว เธอเป็นคนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มากที่สุด สามีตอบดังนี้

「知らずにあれば関係のない事だ。さういふ者があつたからつて、お前に対する気持は少しも変りはしない」彼は自分のいふ事が勝手である事は分つてみた。然し既にその女を愛してゐる自身としては妻に対する愛情に変化のない事を喜ぶより仕方がなかつた。

(หน้า144)

“หากไม่รู้ก็ไม่เกี่ยว ถึงจะมีผู้หญิงอื่น แต่ความรู้สึกที่มีต่อเธอก็ไม่ได้เปลี่ยนไปแม้แต่น้อย” เขาารู้สึกว่าคำพูดของตนฟังดูเห็นแก่ตัว แต่ก็ช่วยไม่ได้ที่เขาจะรู้สึกดีใจที่ความรักที่มีต่อภรรยาไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปแม้ตนจะรักผู้หญิงคนนั้น

การที่สามีบอกว่าไม่เกี่ยวเพราะเขาไม่อยากให้ภรรยาเข้ามายุ่งกับเรื่องนี้มากกว่าจะมองว่าเธอไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง สาเหตุที่เขาไม่อยากให้ภรรยาเข้ามายุ่งเพราะเขาตระหนักดีว่าเธอจะต้องเสียใจกับการกระทำของเขา นอกจากนี้สามีเห็นว่าตนไม่ได้ผิดตราบใดที่เขายังรักภรรยาอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง หลังจากนั้นสามีย้ำว่าตนไม่เคยตั้งใจหลอกหลวงภรรยาแม้แต่น้อย แต่ภรรยาได้กลับมาว่า หากไม่คิดจะหลอกหลวง เหตุใดจึงเกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้นได้ สามีคิดในใจว่าเขาไม่ได้ตั้งใจโกหก แต่

ถ้าอธิบายไปก็เหมือนพูดแก้ตัวมากกว่า การที่สถานการณ์กลายเป็นเช่นนี้ทำให้เขารู้สึกไม่ดี เขาตอบภรรยาไปว่า “เธอไม่สามารถบังคับควบคุมกระทั่งความรู้สึกของคนคนหนึ่งไปชั่วชีวิตได้หรอกนะ เพียงแต่ฉันคิดว่าถ้าเธอไม่ต้องมาทุกข์ทรมานเพราะเรื่องนี้ก็จะดี” 「さういふ感情まで一生飼殺しになつてゐるわけにはいかない。只お前をその事で不幸にしなければいいのだ」 (หน้า 145)

ความคิดที่ขัดแย้งกันระหว่างสามีภรรยายังสะท้อนให้เห็นได้ในฉากที่ภรรยาเล่าเรื่องที่ตนเคยเกือบชอบคุณหมอมือให้สามีฟัง สามีซึ่งได้ยินเรื่องดังกล่าวไม่ได้เกิดความรู้สึกหึงหวงภรรยาแม้แต่น้อย เขาคิดว่าภรรยาชอบคุณหมอมือแต่เธอไม่รู้ตัว การที่เขาไม่หึงหวงเพราะเขาคิดว่าภรรยาไม่ได้มีความคิดเชิงชู้สาวกับคุณหมอมือและยังควบคุมตนเองได้ ประเด็นที่น่าสนใจคือสามีกลับรู้สึกสงสารภรรยาที่เกือบกดความรู้สึกของตนเองไว้

「…それもお前のその気持に少しでも不愉快な要素があれば、却々黙つてはゐられない方だが、さうは思はなかつた。俺は少しも嫉妬らしい気持は持たなかつた。寧ろ何だかお前が可哀想なやうな気がした。…」

(หน้า147-148)

“...นอกจากนั้นหากมีอะไรไม่ชอบมาพากลในความรู้สึกของเธอ(ที่มีต่อคุณหมอมือ)แม้เพียงเล็กน้อย ฉันก็คงจะทนอยู่เฉยไม่ได้หรอก แต่ฉันกลับไม่ได้รู้สึกแบบนั้นเลย ฉันไม่หึงแม้แต่น้อย ในทางกลับกันฉันรู้สึกสงสารเธอด้วยซ้ำ...”

ผู้วิจัยเห็นว่า สามีสงสารภรรยาเพราะเธอไม่รู้ตัวว่าตนเองชอบคุณหมอมือ เขาคิดว่าน่าเสียดายที่เธอไม่ได้รู้จักความรัก จะเห็นได้ว่าตัวละครสามีใจกว้างพอสมควรและไม่ใช่สามีที่หึงหวงภรรยาโดยปราศจากเหตุผล อย่างไรก็ตามการที่สามีจดบันทึกเหตุการณ์ในตอนนั้นไว้และเล่าได้อย่างละเอียดสะท้อนให้เห็นว่าเขาจับตาดูอาการของภรรยาโดยตลอด หากเกิดเรื่องชู้สาวขึ้นระหว่าง

ภรรยาของคุณหมอ สามีก็คงรับไม่ได้ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าเขาจะให้สิทธิเสรีภาพแก่ภรรยาได้พูดคุยกับผู้ชายคนอื่น แต่ก็ห้ามเกินเลยถึงขนาดมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาว เมื่อพิจารณาจากการที่สามีคิดว่าการที่เขาคบผู้หญิงคนอื่นทั้งที่มีภรรยาแล้วไม่ใช่เรื่องผิดแต่ไม่ยอมให้ภรรยามีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่นยังสะท้อนให้เห็นความคิดของตัวละครสามีที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเพศปรากฏอยู่

ในขณะที่เดียวกันภรรยากลับมองตรงข้ามกันกับสามี เมื่อภรรยาได้ยินสามีบอกว่าเขาคิดว่าภรรยาชอบคุณหมอไปแล้วแต่ไม่รู้ตัว ภรรยาตอบสามีดังนี้

「そんなら、何故、病院に通ふ事をはつきり不可と云つて下さらなかつたの。私にはさういふ気持はなかつたと思ふけど、貴方が若しさういふお思ひになつたのなら、何故はつきり止めて下さらないの。それはお父様がいけませんよ」

(หน้า148-149)

“ถ้าเช่นนั้น ทำไมคุณไม่อนุญาตห้ามมิให้ฉันไปโรงพยาบาลล่ะ ฉันไม่คิดว่าตนเองรู้สึกแบบนั้น(ชอบคุณหมอ) แต่หากคุณคิดเช่นนั้น ทำไมคุณไม่ห้ามฉันล่ะ ทำแบบนี้ไม่ได้นะคะ”

นะกะมุระ ชะโตะฉิกกล่าวว่า ตัวละครสามีรู้สึกเห็นใจภรรยาที่สะกดกลั่นความรู้สึกของตนเองเอาไว้ ภรรยาขอมจะไม่เข้าใจสามีที่ปล่อยตัวเองไปตามความรู้สึกเมื่อชอบใครสักคน⁶

โคะบะยะฉิ ชะชิโอะ (小林幸夫) กล่าวว่า ตัวละครภรรยาเป็นคนที่มีความผิดและประพฤติดนทุกต้องตามทำนองคลองธรรม ในขณะที่ตัวละครสามีเป็นคนที่ใช้อารมณ์เหนือเหตุผล⁷

⁶ 中村智、「志賀直哉「山科もの」論」（『山口国文』、1995年）p.26

⁷ 小林幸夫「「山科の記憶」論—〈意識〉の病」（『作新学院女子短期大学紀要』、1987年）

ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากตัวละครกรรยาศีคือแนวคิดสามีเดี่ยวกรรยาศีเดี่ยว เพราะฉะนั้น กรรยาศีจึงไม่เข้าใจว่าทำไมสามีจึงไม่ห้ามตนไปทำแผลที่โรงพยาบาลอีก สำหรับกรรยาศีแล้ว แค่ชอบ คุณหมอก็ถือเป็นการนอกใจสามีของตน

ในเรื่อง “จิตใจ” คู่สามีกรรยาศีทะเลาะกันเพราะความต้องการของแต่ละฝ่ายไม่ตรงกัน ความต้องการของสามีคือไม่ยอมให้กรรยาศีมายุ่งเรื่องที่ตนไปคบหญิงอื่น ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

妻に云はれて念ひ断るといふ事が既にいやなのだ。女の方には執着はないのだから、或時、自分の執着さへなくなるなら、素直に別れてもいいが、今、此気持を殺し、別れるのは如何にも無理往生で、その気にはなれなかつた。

(หน้า152)

เขาไม่ชอบที่จะต้องตัดใจเพราะคำสั่งของกรรยาศี เนื่องจากเขาไม่ได้จริงจัง กับฝ่ายหญิงอยู่แล้ว หากวันหนึ่งความลุ่มหลงจางหายไปแล้วเลิกกันก็ไม่เป็นไร เพียงแต่ในตอนนี้อยู่เขาคิดว่าการฝืนความรู้สึกและเลิกกับฝ่ายหญิงเป็นการบังคับฝืนใจ จึงทำใจไม่ได้

ในทางกลับกันกับสามี กรรยาศีอยากให้สามีเลิกกับฝ่ายหญิงภายในวันเดียว ตอนที่กำลังจะออกจากบ้าน สามีบอกกรรยาศีว่า ไปถอนเงินที่ธนาคารพุงนี้ดีไหมเพราะธนาคารกำลังจะปิด กรรยาศีตอบว่าหากไม่จัดการให้เรียบร้อยภายในวันนี้ เธอจะทุกข์ทรมานไปอีกหนึ่งวัน นอกจากนั้นเธอยกจะคิดว่าสามีเป็นของเธอ

กรรยาศีจริงจังและให้ความสำคัญกับเรื่องนอกใจเป็นอย่างมาก ความต้องการที่ขัดแย้งกันในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างสามีกรรยาศีคนหนึ่ง

「笑談にしろ、ものの軽重を弁へない事をいふのはよせ」
 「軽重つて、貴方にはこれがそれ程軽い事なの？」
 「死ぬの生きるの云ふ問題ぢやない」
 「さうかしら」

(หน้า155)

“หยุดล้อเล่นเสียที เลิกพูดเรื่องที่ไม่สำคัญได้แล้ว”
 “ไม่สำคัญหรือ คุณคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยหรือ?”
 “ไม่ใช่เรื่องคอขาดบาดตายก็แล้วกัน”
 “อย่างนั้นจริงหรือคะ?”

สามีมองว่าการที่เขาคบผู้หญิงอีกคน ไม่ใช่เรื่องคอขาดบาดตาย ในขณะที่ภรรยาบอกว่าสำคัญเท่าชีวิต ในตอนท้ายของบทสนทนาดังกล่าว สามีบอกว่าตนให้สัญญาไม่ได้ว่าจะไม่นอกใจอีก ตัวละครภรรยาจึงตะโกนออกมาประโคมหนึ่งว่า “ถ้าเช่นนั้นฉันก็มีชีวิตอยู่ต่อไปไม่ได้” 「それぢやあ私、生きてゐられない」 (หน้า156)

ในเรื่อง “บันฉุ” ผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงตอนที่ตัวละครสามีกำลังนึกชื่อเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาคล้ายเรื่องราวในชีวิตจริงที่เขาแอบไปหาฝ่ายหญิงไว้ดังต่อไปนี้

Trifles of life と云ふやうな言葉が浮んだので、彼はそのまま「瑣事」と題したが、それは書かれた事柄が瑣事であるといふよりは此小説の為め郁子と物議を起した場合、要するに trifles of life ではないか、といふ意味を云ふ自身が想ひ浮んだからである。

(หน้า178-179)

เนื่องจากคำว่า Trifles of life ลอยเข้ามาในหัว เขาจึงตั้งชื่อเรื่องว่า “เรื่องเล็กน้อย” นอกจากจะหมายถึง เรื่องที่เขียนเป็นเรื่องเล็กน้อยแล้ว เขาคิด

ขึ้นมาได้ว่า ในกรณีที่เรื่องนี้ก่อให้เกิดข่าวลือในทางเสียหายต่ออิโกะ
(ภรรยา) ก็คงจะไม่ใช้ Trifles of life อีกต่อไป

จะเห็นได้ว่า ตัวละครสามีเองก็เข้าใจดีว่าเขากับภรรยามีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันในเรื่องนี้ เขามองว่าเรื่องนอกใจเป็นเรื่องเล็กตราบใดที่เขาไม่ได้จริงจังและยังรักภรรยาเหมือนเดิม แต่สำหรับภรรยาแล้วเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ เขาคิดว่าอีกไม่นานเรื่องนี้จะต้องกลายเป็นปัญหาอย่างแน่นอน เพียงแต่เขาอยากให้ภรรยาของเขาไม่คิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ ใจจริงของสามีมีความต้องการดังนี้

…それも自然の経過をとれば（お清といふ女が対手の場合では）
遅かれ早かれ平静に還る事が分つてゐると、自分の気持は出来る
だけ静かに干渉しないで置いて貰ひたかつた。かういふ主我的な
考へ方がいいか悪いかは知らないが、彼が彼自身を処理する上には
それが一番近路な方法であつた。

(หน้า179)

...นอกจากนี้เขารู้ดีว่าหากปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ (โดยเฉพาะใน
กรณีที่ฝ่ายหญิงคือ โอะกิโยะ) ไม่ช้าก็เร็วเหตุการณ์จะกลับสู่ความสงบสุข
เหมือนเดิม เมื่อเป็นเช่นนี้เขาจึงอยากให้(ภรรยา)ช่วยอยู่เงียบๆ และอย่าเพิ่ง
ยุ่งกับเขาในตอนนี้ เขาไม่แน่ใจว่าความคิดที่ยึดเอาตนเองเป็นที่ตั้งเช่นนี้จะดี
หรือไม่ดี แต่ก็เห็นหนทางที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในการจัดการ
ความรู้สึกของเขาเองมากที่สุด

ความต้องการของสามีคือไม่อยากให้ภรรยามายุ่งกับเรื่องนี้เพราะเขาจัดการเองได้ เนื่องจาก
เขาไม่ได้จริงจังกับ โอะกิโยะอยู่แล้วเพราะฉะนั้นสักวันเขาก็คงจะเบื่อและเลิกไปเอง

ในขณะที่ตัวละครภรรยาในเรื่อง “บันฉู” คาดหวังว่าจะต้องไม่มีเรื่องปิดบังระหว่างสามี
ภรรยา เมื่อสามีบอกว่าที่ต้องปิดเป็นความลับเพราะรู้ว่าภรรยาจะทนไม่ได้ ภรรยาตอบว่าดังนี้

「それが厭ぢやありませんか。自家にゐても何か一つ始終隠してみなければならぬ、それぢやあお気持ちが晴れ晴れ出来ないうせう？ 私には到底それは出来ない。若しそんな事でもあれば若しくつてくつて直ぐ神経衰弱になるか、氣違ひになるかも知れない。貴方はさういふ事、割に平気でいらつしやるわね」

(หน้า183)

“คุณไม่รู้สึกละแสบ้างหรือคะ การที่จะต้องปิดบังอะไรบางอย่างแม้กระทั่งตอนอยู่ที่บ้าน ไปตลอด ย่อมจะไม่มีความสุขใช้ไหมคะ? อย่างน้อยฉันคนหนึ่งล่ะที่ไม่มีมีความสุข สมมติว่ามีเรื่องแบบนี้เกิดขึ้น อยู่ๆ ไปฉันคงเสียสติหรือไม่ก็คงเป็น โรคซึมเศร้าเป็นแน่ คุณก็คงอยู่ได้โดยไม่รู้สึกละอะไรเป็นพิเศษสินะคะ”

จากนั้นตัวละครสามิตอบว่า อาจจะไม่รู้สึกละแสบ้าง แต่ที่รู้สึกแสบ จะสังเกตเห็นได้ว่าความคิดของสามิตและภรรยาแตกต่างกัน ภรรยาคิดว่าการที่สามิตนอกใจเธอและปิดบังความจริงกับเธอเป็นเรื่องใหญ่ ในขณะที่สามิตคิดว่าการกระทำของเขาไม่ผิดเพราะเขาไม่ได้จริงจังและสักวันเขาก็คงเลิกกับฝ่ายหญิงได้เองโดยไม่ทำร้ายครอบครัว สิ่งที่ทำให้สามิตรู้สึกแสบคือการที่เขาต้องโกหกภรรยาเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างสามิตภรรยาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะโนะ” มีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งคือ ความขัดแย้งทางความคิดของคู่สามิตภรรยา

นะกะมุระ ชะโตะฉิกกล่าวในงานวิจัยเรื่อง “เท็นเซะอิ” โดยชี้ให้เห็นถึงความต้องการของตัวละครสามิตในเรื่อง “ชะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” และ “คุนิโกะ” ที่ไม่อยากจะให้ภรรยาเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวมากเกินไป และกล่าวว่า โศกนาฏกรรมในเรื่อง “เท็นเซะอิ” นั้นเกิดจากการที่สามิตภรรยาเข้ามาเกี่ยวข้องกับสามิตมากเกินไป สามิตพูดว่าภรรยาชื่อและโง่ ส่วนภรรยาซึ่งรักสามิตมากก็เชื่อคำพูดของสามิตและเลือกเกิดเป็นสุนัขจึงจอกกระตังกินสามิตซึ่งเป็นนกเป็ดน้ำในท้ายที่สุด⁸

⁸ 中村智、「志賀直哉『転生』論」（『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年）p.347

นอกจากนี้ชะกะมุระ ชะโตะฉิยังกล่าวในงานวิจัยวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะโนะ” ว่าตัวละครสามีภรรยาในเรื่อง “บันฉุ” (เรื่องสั้นเรื่องสุดท้ายในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะโนะ” ทั้งสี่เรื่อง) มีพัฒนาการของความสัมพันธ์อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิ โอะกุ” และ “ชิโจ” ซึ่งเขียนขึ้นก่อนหน้า เวลาคู่สามีภรรยาในเรื่อง “บันฉุ” ทะเลาะกัน แม้ว่าภรรยาไม่พอใจสามีมากเพียงไร เธอก็เลือกที่จะเงียบ ในขณะที่ตัวละครสามีก็ไม่ได้พูดว่าภรรยาที่ทำสีหน้าเหมือนไม่พอใจเขาอยู่ จะเห็นได้ว่าทั้งสองยังคงเห็นไม่ตรงกันเช่นเคย แต่พยายามที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไปได้⁹

ในขณะที่ฉิมิสึ มะชะฉิกกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิ โอะกุ” และ “ชิโจ” ว่า ภรรยาต้องการให้สามีเลิกกับฝ่ายหญิง แต่ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นเธอก็ไม่เคยคิดที่จะเลิกกับสามี เธอรู้ว่าสามีไม่ได้เที่ยวผู้หญิงอย่างจริงจัง トラบไคที่สามีทำตามความต้องการของเธอ เรื่องทุกอย่างก็จะจบลงด้วยดี¹⁰ ส่วนในเรื่อง “บันฉุ” นั้น ฉิมิสึ มะชะฉิชี้ให้เห็นว่า ในเรื่องนี้มีจุดเด่นที่แตกต่างจากสองเรื่องก่อนคือ การเรียกชื่อจริงของภรรยา(อิโกโอะ) และการบรรยายถึงลูกทั้งสอง ตัวละครภรรยาในเรื่องนี้ไม่พยายามพูดถึงความเจ็บปวดใจที่ถูกสามีนอกใจ ส่วนสามีก็ไม่พยายามถามความรู้สึกของภรรยาต่อ ทั้งคู่พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพราะไม่อยากทำลายครอบครัวที่ทั้งสองมีลูกด้วยกัน สุดท้ายแม้เรื่องราวในเรื่องสั้นจะรู้คม่านปิดฉากลง แต่ชีวิตของทั้งคู่ก็ยังต้องดำเนินต่อไป¹¹

ผู้วิจัยเห็นว่า ความขัดแย้งทางความคิดของคู่สามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะโนะ” สะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางความคิดของผู้ชายและผู้หญิง ผู้ชายที่แต่งงานมานานย่อมจะเบื่อภรรยาและต้องการแสวงหาความตื่นเต้นทางเพศจากหญิงอื่น และเขาย่อมไม่รู้สึกผิด トラบไคที่ไม่ได้จริงจังกับผู้หญิงคนนั้น ในขณะที่ฝ่ายหญิงย่อมพึงพอใจที่จะอยู่กับสามีไปตลอดชีวิตและคาดหวังว่าสามีจะซื่อสัตย์กับตนเช่นเดียวกัน เมื่อสามีถูกคาดหวังจากภรรยาเช่นนี้ เขาย่อมจะรู้สึกที่ไม่อยากให้ภรรยาเข้ามาก้าวล่วงชีวิตส่วนตัวของเขามากเกินไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน

⁹ 中村智、「志賀直哉「山科もの」論」（『山口国文』、1995年）p.29

¹⁰ 清水正『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年、p.169

¹¹ Ibid., pp.234-235.

หรือเรื่องอื่นๆ ในขณะที่ภรรยาขอมอยากให้ทั้งสองฝ่ายรู้เรื่องราวของกันและกันทุกเรื่องจะได้เป็นเพื่อนคู่คิดช่วยกันปรึกษาแก้ปัญหาชีวิต ในแง่นี้ภรรยาจะพออกพอใจในการใช้ชีวิตคู่ตามแนวคิดสามีเดี่ยวภรรยาเดี่ยวมากกว่า ความขัดแย้งทางความคิดนี้ไม่นำไปสู่การหย่าร้างเพราะทั้งสองฝ่ายไม่คิดจะแยกทางกันตั้งแต่แรก สามีและภรรยาต่างรักกันไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น การที่คนสองคนมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันย่อมต้องมีทัศนคติที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งทางความคิดก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งกันซึ่งนับว่าเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตคู่ トラบาคีที่ทั้งสองฝ่ายยังรักกัน แม้จะทะเลาะกันบ้างก็ยังเลือกที่จะประนีประนอมมองข้ามข้อเสียของแต่ละฝ่ายเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ต่อไป จะสังเกตเห็นได้ว่าในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” นั้นภรรยาเพิ่งจับได้ว่าสามีนอกใจ เธอโมโหมาก ส่วนในเรื่อง “ชิโจ” นั้น ภรรยาสั่งให้สามีไปเลิกกับฝ่ายหญิงภายในวันนั้น แต่ในเรื่อง “บันฉุ” ที่ภรรยาคิดว่าสามีเลิกกับฝ่ายหญิงเรียบร้อยแล้ว แต่มาจับได้ทีหลังว่ายังไม่เลิก หนนี้ภรรยาเพียงแค่ว่าสามีน่ารังเกียจและสกปรก เธอไม่ได้กดดันให้สามีไปเลิกกับฝ่ายหญิงอีก เธอพยายามไม่พูดกับสามีเหมือนเมื่อตอนจับได้ใหม่ๆ ฝ่ายสามีเองแม้ภรรยาไม่ได้บอกให้ไปเลิก แต่เขาก็ไปบอกเลิกกับโอะกิโยะแม้จะฝืนความรู้สึกของตนเองก็ตาม อย่างน้อยถึงแม้ความคิดจะขัดแย้งกันแต่ทั้งสองฝ่ายก็พยายามประนีประนอม ทำสิ่งที่จะทำให้ให้อีกฝ่ายสบายใจขึ้น การปรับตัวในชีวิตคู่เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้อยู่ร่วมกันต่อไปได้

9.3 การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “อุงนองน้ำเงิน”

ภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โนะ โนะ” เป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามีอย่างเคร่งครัด และปรนนิบัติดูแลสามีเป็นอย่างดี

ไม่ใช่เรื่องแปลกที่ภรรยาในยุคสมัยเดียวกันกับที่ตีพิมพ์ผลงานชุด “ยะมะฉินะ โนะ โนะ” จะยึดมั่นในแนวคิดสามีเดี่ยวภรรยาเดี่ยวเนื่องจากอยู่ภายใต้ระบบการศึกษาที่หล่อหลอมให้สตรีเป็นภรรยาที่ดีภายใต้แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” แต่ลักษณะเด่นของภรรยา คือ การที่เธอเรียกร้องให้สามีปฏิบัติเช่นเดียวกับที่เธอปฏิบัติด้วย

ลักษณะที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงต่อเชอนั้นสอดคล้องกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ ภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” เรียกร้องให้สามีปฏิบัติต่อเธออย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่ก็ยอมรับอำนาจของสามีในการตัดสินใจเรื่องอื่นๆ ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็เรียกร้องให้ผู้ชายปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์เฉกเช่นมนุษย์คนหนึ่ง แต่พวกเธอก็ไม่ได้ต้องการที่จะมีอำนาจเหนือสามีอย่างแท้จริง พวกเธอยังคงต้องการร่วมสร้างครอบครัวร่วมกับสามีและเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดีตามค่านิยมของสังคมในระบอบปีตาธิปไตยที่สนับสนุนให้ผู้หญิงเป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด”

เมื่อพิจารณาปฏิกริยาของตัวละครสามีในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะโมะโนะ” แล้วพบว่า เขาอี๊ดดัดไม่น้อยกับการเรียกร้องเกมบังคับของภรรยาที่让他เลิกกับหญิงชู้รักและซื้อสัตว์เลี้ยงต่อภรรยา สำหรับผู้ชายที่เติบโตมาในสังคมระบอบปีตาธิปไตยที่เพศชายเป็นใหญ่และสามารถทำตามอำเภอใจได้ทุกอย่างรวมถึงการมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนได้อย่างอิสระนั้น นับว่าเป็นเรื่องที่ยากลำบากในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการซื้อสัตว์เลี้ยงต่อภรรยาอย่างเคร่งครัด

ในบทที่ 8 วรรณกรรมเรื่อง “เท็นเซะอิ” มีข้อความที่กล่าวถึงตัวละครสามีในเรื่องว่า “เขาเป็นผู้ชายประเภทที่ไม่เข้าใจเรื่องสิทธิสตรีมากไปกว่าการปลดปล่อยทาสผิวดำ” (หน้า 43) ผู้วิจัยได้อ้างอิงคำกล่าวของซุซูกิ ยูโกะที่ว่า ช่วงที่มีการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนในสมัยเมจิศวรรษที่ 1880-1890 นั้น เป็นช่วงเดียวกับที่เริ่มมีการเรียกร้องสิทธิสตรีในญี่ปุ่น

นอกจากนี้ในบทที่ 2 ชีวิตประวัติของฉิงะ นะโอะยะกับสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรี ผู้วิจัยก็ได้กล่าวไว้ว่า สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ได้รับความสนใจจากสื่อสิ่งพิมพ์ในยุคนั้น เพราะอภิปรายเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ชายในยุคนั้นสนใจไม่แพ้เรื่องสิทธิมนุษยชนแต่ไม่ค่อยยกมาเป็นประเด็นที่อภิปรายกัน

จะเห็นได้ว่า ประเด็นเรื่องความเท่าเทียมกันความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงหรือสามีภรณานั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องความเท่าเทียมกันทางสิทธิมนุษยชน อีกทั้งประเด็นเหล่านี้ก็เป็นประเด็นที่ผู้ชายในยุคนั้นสนใจไม่แพ้ผู้หญิง

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ทั้งสองประเด็นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันส่งผลให้ผู้ชายในยุคนั้นไม่สามารถปฏิเสธข้อเรียกร้องของภรรยาที่ให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงได้ เนื่องจากว่าหากเขาปฏิเสธข้อเรียกร้องของภรรยาและยังคงนอกใจภรรยาไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นหรือหาความสำราญกับหญิงคนใดแล้วก็เท่ากับว่า เขาได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนของภรรยาไปในเวลาเดียวกันด้วย

ด้วยเหตุนี้ตัวละครสามีในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” จึงรู้สึกอึดอัดจนทำอะไรไม่ถูกเมื่อภรรยาเรียกร้องให้เขาปฏิบัติต่อเธออย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์

ผู้วิจัยเห็นว่า ปฏิบัติการของสามีที่ถูกรายาเรียกร้องให้ซื้อสัตว์เลี้ยงต่อเธอในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ก็เหมือนกับความรู้สึกลึกซึ้งของผู้ชายในยุคนั้นที่มีต่อการเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ซึ่งฉินะ โนะ โอะยะได้รังสรรค์ผลงานให้สะท้อนสภาพสังคมและความรู้สึกลึกซึ้งของผู้เป็นสามีในยุคนั้น ได้เป็นอย่างดี

9.4 บทสรุป

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” แล้วพบว่า ตัวละครสามีเป็นผู้ชายตามแนวคิดปิตาธิปไตยที่หาความสำราญกับผู้หญิงแม้ว่าตนจะมีภรรยาแล้วโดยที่ไม่รู้สึกผิด ในขณะที่ตัวละครภรรยาก็เป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ที่ซื้อสัตว์เลี้ยงต่อสามีและอุทิศตนให้กับงานบ้านและการเลี้ยงดูลูก ประเด็นที่น่าสนใจในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” คือ การที่ภรรยาไม่ยอมให้สามีหาความสำราญกับผู้หญิงซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิในการเรียกร้องและแสดงความคิดเห็นของภรรยา เมื่อพิจารณาสภาพสังคมที่มีการเรียกร้องสิทธิสตรีดังที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในบทที่ 2 ประกอบแล้วจะเห็นได้ว่า ท่าทีของตัวละครภรรยาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น ในสังคมสมัยนั้นผู้หญิงมุ่งสร้างครอบครัวแสนสุขในอุดมคติ พวกเขาซื้อสัตว์เลี้ยงและคาดหวังเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงต่อเธอเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาการที่ภรรยาเรียกร้องมิให้สามีนอกใจแล้วพบว่า มีความเชื่อมโยงกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” เรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงต่อเธอ แต่ก็ยังยอมรับในอำนาจของสามีเช่นเดียวกับสตรีในกลุ่ม “ถุงน่อง

น้ำเงิน” ที่เรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่ไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ความสุขของพวกเธอยังคงยึดเหนี่ยวอยู่กับการร่วมสร้างครอบครัวแสนสุขกับผู้ชาย นอกจากนี้ เมื่อสังเกตปฏิกิริยาของสามีเมื่อถูกภรรยาเรียกร้องมิให้สนใจแล้วพบว่า ปฏิกิริยาตอบสนองขอสามีทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้ชายในยุคนั้นที่มีต่อการเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 10

วรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ” 『邦子』

วรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ” 『邦子』 ตีพิมพ์ลงในนิตยสาร *บุงงะอิฉุนชู* 『文芸春秋』 ฉบับเดือนตุลาคมและพฤศจิกายนปีค.ศ.1927 วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องสั้นเกี่ยวกับสามภรรยา เรื่องสุดท้ายในผลงานช่วงกลางของมิเงะ นะโอะยะ จุดเด่นของเรื่องที่แตกต่างกันจากเรื่องอื่นๆ ที่ผ่าน มาคือ การที่มิเงะ นะโอะยะกล่าวว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เป็น “เรื่องที่แต่งขึ้นทั้งหมด” 「存分に作った作品」¹ และตัวละครภรรยาฆ่าตัวตายในตอนจบของเรื่อง ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ตัวละคร สามภรรยาและความสัมพันธ์ระหว่างสามภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ”

10.1 เนื้อเรื่องย่อ

ตัวละครสามิเขียนบันทึกขึ้นหลังจากที่ภรรยาที่ชื่อคุนิโกะ (邦子) ฆ่าตัวตาย สามิของคุนิโกะรู้สึกสับสนและไม่เข้าใจว่าเหตุใดคุนิโกะจึงฆ่าตัวตาย เขาพยายามนึกหาสาเหตุของการฆ่าตัวตายแต่ไม่ว่าพยายามเท่าไรก็ไม่ออก เขารักคุนิโกะและคิดว่าคุนิโกะเองก็รักเขาเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเขารู้สึกว่าอย่างไรเสียความตายของคุนิโกะก็เป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้

จากนั้นเขาได้เล่าถึงพื้นเพของคุนิโกะซึ่งเกิดมาในครอบครัวยากจนและตอนที่เขาได้พบกับคุนิโกะครั้งแรกตอนไปพักที่โรงแรมบนเขาซึ่งคุนิโกะทำงานเป็นบริกรอยู่ ในตอนนั้นตัวละครสามิได้ช่วยคุนิโกะไว้จากการถูกริบทรัพย์จนทำให้คุนิโกะซาบซึ่งอย่างมาก จากนั้นมาทั้งสองจึงสนิทกันมากยิ่งขึ้น

หลังจากนั้นประมาณครึ่งปี สามิพาคุนิโกะย้ายเข้ามาอยู่ด้วยกัน คุณชายที่เป็นแม่บ้านไม่พอใจที่เขาพาคุนิโกะซึ่งเคยเป็นคนชั้นต่ำมาก่อนเข้ามาอยู่ด้วยกัน สถานการณ์เลวร้ายลงเรื่อยๆ กระทั่งสามิตัดสินใจให้คุณชายออกไป

¹ 志賀直哉、『続創作余談』（『改造』、1938年）、p.6

วันเวลาอันแสนสงบสุขในครอบครัวได้ดำเนินไปเรื่อยๆ กระทั่งวันหนึ่งพี่สะใภ้เรียกสามี มาที่บ้านและขอให้เขาช่วยหาทางไล่สาวใช้ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเพศกับพี่ชายของเขาออกจากบ้าน หลังจากไล่สาวใช้สำเร็จ เขาจึงเดินทางกลับบ้าน ระหว่างทางเขาคิดว่าหากเล่าเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างพี่ชายกับสาวใช้ให้คุนิโกะฟัง เขาคงอดไม่ได้ที่จะสารภาพเรื่องที่ตนเคยมีความสัมพันธ์ทาง เพศกับสาวใช้ที่บ้านระหว่างที่คุนิโกะพักรักษาตัวหลังคลอดลูกที่โรงพยาบาล ในที่สุดเมื่อมาถึงบ้าน เขาจึงสารภาพความจริงออกไป คุนิโกะตกใจมากและไม่อยากเชื่อว่าคนที่ตนเชื่อใจนั้นไม่ได้ แตกต่างจากพวกผู้ชายที่มาเที่ยวคาเฟ่สมัยที่เธอทำงานอยู่เลยแม้แต่น้อย

จากนั้นเป็นต้นมาความสัมพันธ์ระหว่างเขาและคุนิโกะเลวร้ายลง เขามีความสัมพันธ์กับยูกิ โกะ (雪子) ดาราสาว และถูกคุนิโกะจับได้ คุนิโกะพยายามอ่อนน้อมไม่ให้เขาประพฤติตน เช่นนั้นอีก ซึ่งการกระทำเช่นนั้นกลับยิ่งทำให้เขาอี้อัดมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ย่ำแย่จนถึงขั้นที่เขา หมกมุ่นอยู่กับงาน โดยไม่สนใจคุนิโกะและลูกๆ

ในท้ายที่สุด คุนิโกะพยายามจะขอคุยกับเขาเพื่อปรับความเข้าใจ แต่เขากลับเพิกเฉยอย่างไม่ ใยดี หลังจากนั้นสี่ถึงห้าวัน คุนิโกะกินยาฆ่าตัวตาย

10.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา

10.2.1 ลักษณะของตัวละครสามีที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครสามีในเรื่อง “คุนิโกะ” เป็นนักประพันธ์บทละครที่มีชื่อเสียงและเป็นคนที่มีฐานะ ดี นอกจากนั้นเขายังมีทัศนคติที่ไม่คิดจริงจังในการมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง การที่ตัวละครสามีใน เรื่องนี้ไม่คิดจะแต่งงานลงหลักปักฐานกับผู้หญิงคนใดเลยมีลักษณะตรงข้ามกับตัวละครภรรยาที่ อยากจะแต่งงานและสร้างครอบครัวแสนสุข ทัศนคติเช่นนี้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยาทำให้หลังจากแต่งงานไปสามีเริ่มอี้อัดกับความสัมพันธ์ ระบายความอัดอั้นนั้นด้วยการ นอกใจภรรยาและทำให้เกิดปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างเขากับภรรยา

- ทศนคติที่ไม่คิดจริงจังในการมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง

ในเรื่องความสัมพันธ์กับผู้หญิงนั้น ก่อนแต่งงานกับคุนิโกะ ตัวละครสามิเป็นผู้ชายที่ไม่เคยคิดจะมีความสัมพันธ์ที่จริงจังจนถึงขั้นแต่งงานกับผู้หญิงคนใดเลย ครั้งแรกที่เขาพบคุนิโกะ เขาต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคุนิโกะ โดยไม่ได้คิดจะจริงจังกับเธอ

私は既に三十六で未だ独身だつた。さういふ男——女に対して不真面目に習慣づけられた男が恋愛なしに美しい女——殊に可能性のある女を見る心持はろくなものではなかつた。

(หน้า21)

ฉันอายุได้ 36 ปีและยังโสด ผู้ชายแบบที่ไม่เคยจริงจังกับผู้หญิงคนใดเช่นฉัน ไม่ได้คิดจะรักผู้หญิงสวยๆ หรือมองหาผู้หญิงที่จะมาเป็นคู่ชีวิตในอนาคต

จะเห็นได้ว่า ตัวละครสามิไม่คิดจะแต่งงานถึงแม้ว่าจะมีอายุ 36 ปีแล้วก็ตาม เขาเป็นผู้ชายที่ชอบหาความสัมพันธ์กับผู้หญิงโดยไม่คิดจะลงหลักปักฐานกับใครเลย ลักษณะดังกล่าวของตัวละครสามิเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้ตัวละครสามิไม่สามารถบังคับใจให้ซื่อสัตย์ต่อภรรยาเมื่อแต่งงานไปสักระยะหนึ่งได้ จนกระทั่งลี้กอบมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสาวใช้รวมถึงนักแสดงสาว และส่งผลให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ในชีวิตคู่

10.2.2 ลักษณะของตัวละครภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์

ตัวละครภรรยาที่ชื่อ คุนิโกะ มีชาติกำเนิดที่ต่ำต้อยและอยู่ในครอบครัวที่ยากจน พออายุได้สิบสามปี เธอก็กลายเป็นเด็กกำพร้าเพราะแม่ซึ่งเป็นญาติเพียงคนเดียวที่เหลืออยู่มาด่วนตายจากไปด้วยโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ หลังจากนั้นเธอจึงต้องทำงานค้นหานหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองเรื่อยมา ส่วน

ลักษณะของภรรยาที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์คือ ความเป็นผู้หญิงช่างฝันและการไม่รู้จักคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ

- ความเป็นผู้หญิงช่างฝัน

ตั้งแต่เด็ก คุณิ โกะมิแนวโน้มที่จะเป็นเด็กหญิงช่างฝัน สังเกตเห็นได้จากตอนที่เธอออกไปเก็บของเก่ากับแม่ ในตอนนั้นเธออายุประมาณ 5-6 ปี แยกห่อผ้าซึ่งใหญ่เกินตัวเดินไปตามบ้านต่างๆ โดยที่ไม่ได้รู้สึกว่าคุณน่าสงสารแต่อย่างใด กลับคิดว่าเป็นเรื่องสนุกด้วยซ้ำเหมือนตอนที่ได้เที่ยวงานเทศกาลประจำปี วันหนึ่งเธอบังเอิญเจอแหวนวงเล็กวงหนึ่งเข้า เธอคิดว่าตนได้ค้นพบสิ่งที่มีค่ามาก

石はルビーだが、素よりそれは只の赤硝子で、小間物屋で当時十銭か十五銭で売つてゐる品だつたが、それを拾つた時の喜びは此真珠の指環を貰つた時より何倍の喜びだつたか知れなかつた。

(หน้า120)

ตัวอัญมณีนั่นเป็นทับทิม ทว่าก็เป็นทับทิมที่ทำมาจากแก้วสีแดงธรรมดาเท่านั้น หากนำไปขายตามร้านขายของชำในยุคนั้นก็คงได้ราคาแค่ 10 – 15 เซ็น ความดีใจที่เก็บแหวนวงนี้ได้มีมากกว่าความดีใจในตอนที่ได้รับแหวนไข่มุกวงนี้ไม่รู้กี่เท่า

ความเป็นคนช่างฝันนี้ได้ติดตัวเธอมากระทั่งเธอเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อคุณิ โกะซึ่งเคยทำงานในคาเฟ่ที่มีแต่ผู้ชายเจ้าชู้ไม่จริงใจได้มาเจอกับตัวละครสามี เธอจึงคิดว่าเธอได้พบกับเจ้าชายในฝัน

「…そりやあねえカップファーにあた時には随分いろんな人達を見て来ましたけれど、さういふ人達はけだものと私思つてゐたのよ。そして貴方とお眼にかかつた時、さういふ人達とは全で別の世界の方だと云ふ気がしたからこそ、尊敬もし、自然お慕ひするやうにもなつたのですわ。…」

(หน้า31)

“...คุณรู้ไหมว่าตอนฉันอยู่ที่คาเฟ่ะ ฉันพบคนมากมายและคิดว่าคนพวกนั้นเป็นสัตว์เครื่องาน แล้วพอได้มาพบคุณ ฉันจึงรู้สึกว่าคุณช่างแตกต่างจากคนพวกนั้นราวอยู่คนละโลก ฉันนับถือและตกหลุมรักคุณโดยไม่รู้ตัว...”

คุณโกะตกหลุมรักตัวละครสามีตั้งแต่ตอนที่เจอกันครั้งแรก ในคราวนั้นเธอทำงานอยู่ที่โรงแรมที่ตัวละครสามีไปพัก ตัวละครสามีได้ช่วยเธอไว้จากการถูกบริกรหนุ่มที่ทำงานด้วยกันลวนลาม ด้วยเหตุนี้คุณโกะจึงรู้สึกที่ตัวละครสามีเป็นผู้มีพระคุณและเป็นผู้ชายที่ประเสริฐแตกต่างจากผู้ชายที่เธอเคยพบที่คาเฟ่ แต่ในความเป็นจริงคุณโกะหาว่าตัวละครสามีช่วยเธอโดยไม่ได้คิดจริงจัง เขาแค่บังเอิญเดินผ่านมาตรงบริเวณที่คุณโกะถูกลวนลามและได้ยินเสียงคนทะเลาะกัน เขาคิดว่าฝ่ายหญิงอาจจะกำลังถูกข่มเหงอยู่ จึงแกล้งทำเป็นเดินผ่านไปให้ฝ่ายชายตกใจ ยิ่งไปกว่านั้นในภายหลังเมื่อตัวละครสามีรู้ว่าฝ่ายชายคือบริกรหนุ่มที่เขาชื่นชมในการทำงานบริการลูกค้า เขาก็รู้สึกเห็นใจฝ่ายชายเพราะเห็นว่าต้องมาทำงานในโรงแรมบนเขาซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่สามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงคนใดได้จึงต้องมาระบายความเก็บกดด้วยการลวนลามคุณโกะ จะเห็นได้ว่า ตัวละครสามีไม่ได้คิดจะช่วยเหลืออย่างจริงจังและกลับเห็นใจฝ่ายชายที่ข่มเหงคุณโกะ การที่คุณโกะคิดเป็นจริงเป็นจังว่าตัวละครสามีคือเจ้าชายจิ้งม้ายามาช่วยเธอนั้นส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความเป็นคนช่างฝันของเธอนั่นเอง

- การไม่รู้จักรักคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ

ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของคุณโกะคือ การไม่รู้จักรักคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ ก่อนหน้านี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่คุณโกะในวัยเด็กเก็บแหวนที่ไม่มีราค่างวดแต่กลับคิดว่ามีค่ามาก ในเวลาต่อมา หลังจากที่คุณโกะย้ายมาอยู่กินกับสามีภรรยาที่ตัวละครสามีแล้ว เธอได้มอบแหวนไข่มุกแท้เป็นของกำนัลแก่พยาบาลที่ช่วยดูแลพี่ชายสามีจนหายป่วย

邦子はその事に対する自身の感謝をどう現していいか分らずにみた。そしてその全快祝ひの日に邦子は自身の一番大事にしてゐた真珠の指環を看護婦へ贈り、漸く彼女自身を満足させた。元此指環は私の戯曲が初めて上演された時に記念として求めたものだ。

(หน้า19)

คุณิโกะไม่รู้ว่าจะแสดงความซาบซึ้งของตงที่มีต่อเรื่องนี้อย่างไรดี ในวันเลี้ยงฉลองที่(พี่ชายของสามี)หายป่วย เธอได้มอบแหวนไข่มุกที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับเธอให้แก่นางพยาบาลและรู้สึกพอใจในการกระทำของตนเอง แต่เดิมแหวนวงนี้เป็นแหวนที่ได้มาเป็นของที่ระลึกเนื่องในโอกาสที่บทละครของฉิน ได้รับคัดเลือกให้นำมาแสดงเป็นครั้งแรก

โดยทั่วไป การที่คุณิโกะรู้สึกซาบซึ้งในการอุทิศตงทำงานของนางพยาบาลและต้องการตอบแทนนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่วิธีการที่คุณิโกะทำนั้นค่อนข้างแปลกแตกต่างไปจากการกระทำของคนทั่วไป คุณิโกะบอกสามีว่า เธอรู้ดีว่าไม่เหมาะสม แต่ไม่รู้ว่าจะตอบแทนนางพยาบาลอย่างไรได้ ดีกว่าการให้แหวนวงนี้ ตัวละครสามีนั้น ไม่ขัดข้อง คุณิโกะเสริมอีกว่าเธอจะไปอธิบายเหตุผลที่จำเป็นต้องให้แหวนให้คุณิโกะตะมุระ ผู้ที่ให้แหวนแก่สามีเป็นที่ระลึกได้เข้าใจ แต่สามีเห็นว่าไม่จำเป็นต้องอธิบาย ถึงกระนั้นคุณิโกะก็ยังยืนยันว่าจะอธิบาย เพราะถ้าไม่ทำเช่นนั้นเธอจะไม่สามารถสื่อความรู้สึกของตงออกไปได้ จะเห็นได้ว่า คุณิโกะเป็นคนที่ไม่รู้จักแยกแยะความสำคัญของสิ่งต่างๆ และเป็นคนไม่รู้จักกาลเทศะ

นอกจากจากการให้แหวนแล้ว คุณิโกะยังไม่รู้คุณค่าของเงินทั้งที่เคยลำบากมาก่อน ดังจะเห็นได้จากการที่เธอตัดสินใจซื้อเครื่องเรือนใหม่ทั้งหมดแทนที่จะใช้ของที่มีอยู่แล้วที่บ้านสามีตามคำแนะนำของสามี

それまで私は青山高樹町に婆やと二人暮しで三年過して来たが、何不自由ないつもの家財道具も邦子が来て見ると色々足らぬ勝

ちで、私達はよく三越とか白木屋とかで、新家庭らしい道具類を買ひ集めて来た。

(หน้า 24)

ในตอนนั้น ฉันใช้ชีวิตโดยอยู่กับคุณยายที่เป็นแม่บ้านที่เมืองอะโอะยะมะ ทะกะงิโฆมา ได้สามปี คุณิโกะแะมาคุณเครื่องเรือนที่ยังใช้ใ้ได้อยู่แต่ปรากฏว่าเธอไม่ชอบสักอย่าง พวกเราจึงไปหาซื้อเครื่องเรือนตามห้างมีทซุโกะฉิ หรือห้างฉิโระกิชะราวกับครอบครัวใหม่

หลังจากตกแต่งบ้านเสร็จเรียบร้อย คุณิโกะมองไปรอบๆ และรู้สึกที่บ้านของตนช่างต่างกับบ้านข้างๆ ที่มีแต่เครื่องเรือนราคาถูกเป็นอย่างมาก เธอย้อนนึกถึงสมัยเธอยังเด็กและรู้สึกโมโห เธอบอกสามีว่า ในตอนนี้เธอมีความสุขที่สุดในโลก ไม่เคยคิดว่าในชีวิตจะมีความสุขได้ขนาดนี้ จะเห็นได้ว่าคุณิโกะกำลังดื่มด่ำและยึดติดกับช่วงเวลาแสนสุขดั่งฝัน การที่คุนิโกะรู้สึกเช่นนั้น สมเหตุสมผลเพราะเธอเคยยากจนข้นแค้นมาก่อน เพียงแต่ว่า แทนที่เธอมีเงินแล้วจะรู้คุณค่าของเงิน และใช้เงินอย่างคุ้มค่า เธอกลับใ้ช้อย่างฟุ่มเฟือยเพื่อทดแทนความรู้สึกขาดแคลนในวัยเด็ก

10.2.3 ลักษณะของความสัมพันธ์

- การที่สามีภรรยาช่วยกันสร้างครอบครัวแสนสุข

ตัวละครสามีเป็นชายโตอายุ 36 ปีที่ไม่คิดจะแต่งงานลงหลักปักฐานร่วมกับผู้หญิงคนไหนทั้งสิ้น เมื่อเขาได้พบคุนิโกะเป็นครั้งแรกที่โรงแรมที่คุนิโกะทำงานอยู่ เขาชอบคุนิโกะเพราะเธอสวย เขาอยากมีความสัมพันธ์กับเธอโดยไม่ได้คิดจริงจังเป็นพิเศษ

หลังจากเขาเข้าไปช่วยคุนิโกะโดยบังเอิญ คุนิโกะเข้ามาขอบคุณเขาในวันรุ่งขึ้น นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เขากับคุนิโกะก็สนิทกันมากขึ้นเรื่อยๆ เขาใช้เวลาประมาณครึ่งปีกว่าจะขอคบหากับคุนิโกะ โดยปกติเขาคิดว่าการชวนผู้หญิงที่ทำงานกาเฟไปมีความสัมพันธ์ด้วยไม่จำเป็นต้องมี

พิธีรีตองมากมาย แต่เนื่องจากเขาไม่ยอมทำลายความสัมพันธ์ที่งดงามระหว่างเขากับคุนิโกะลง จึงไม่ได้พูดขอมีความสัมพันธ์ออกไปอย่างตรงไปตรงมา

「あの時は本統のおかげで助かりましたわ」こんな事を云ふ邦子は余りに真面目だった。「恩に着るからね」私も此辺までは云ふが、「恩に着るなら」とは云ひにくかった。いい児になつてゐる自分が破れないのだ。

(หน้า24)

“เพราะคุณช่วยฉันไว้ในตอนนั้นแท้ๆ ฉันถึงรอดมาได้” คุนิโกะพูดเช่นนั้นด้วยท่าทางที่ดูจริงจังมากเกินไป ฉันพูดตอบกลับไปว่า “ถ้าเช่นนั้นฉันก็มีบุญคุณกับเธอสินะ” แต่ไม่สามารถพูดว่า “ถ้าฉันมีบุญคุณกับเธอจริงล่ะก็...(เธอควรจะตอบแทนฉันสิ)” ได้ นั่นเพราะฉันไม่กล้าทำลายภาพเด็กดีของตนเอง

คุนิโกะหลงคิดจริงจังไปว่าตัวละครสามีมีบุญคุณสิ้นเหลือ ส่วนตัวละครสามีกลับคิดว่าถ้าตนมีบุญคุณ คุนิโกะก็น่าจะตอบแทนบุญคุณด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับตน แต่ตัวละครสามีไม่ได้พูดออกไปเช่นนั้นเพราะเขาต้องการรักษาภาพลักษณ์ความเป็นคนดีของตนเอาไว้ จะเห็นได้ว่าตัวละครสามีมิได้มีความจริงใจกับคุนิโกะตั้งแต่แรก เขาเลือกที่จะปิดบังความต้องการที่แท้จริงเอาไว้และคบกับคุนิโกะต่อไปเพียงเพราะความเห็นแก่ตัวของเขาเอง เขาไม่คิดที่จะแก้ความเข้าใจผิดของคุนิโกะ เพราะรู้สึกดีที่ตนเองกลายเป็นคนมีคุณค่าในสายตาของคุนิโกะ

คุนิโกะรักและเทิดทูนตัวละครสามีเป็นอย่างมาก ตัวละครสามีเริ่มรักคุนิโกะเช่นกัน เขาคิดว่าจะจริงจังกับคุนิโกะ

อิโต ซะเอะ (伊藤佐枝) กล่าวว่า ตัวละครสามีพอใจที่ตนเองทำให้คุณิโกะมีความสุข ในความพึงพอใจนั้นส่วนหนึ่งมีความรู้สึกว่าคุณิโกะเองเก่งและเหนือกว่าผู้อื่นที่สามารถช่วยคุณิโกะให้รอดพ้นจากชีวิตที่เลวร้ายได้สำเร็จ เมื่อเทียบกับคุณิโกะแล้ว ตัวละครสามีมีความจริงใจน้อยกว่า²

ผู้วิจัยเห็นว่า ถึงแม้ตัวละครสามีจะเห็นแก่ตัวที่ไม่แก่ความเข้าใจผิดของคุณิโกะ แต่ในอีกด้านหนึ่งเขาก็เริ่มหลงรักคุณิโกะ เมื่อคนคนหนึ่งหลงรักใครสักคน เขาย่อมอยากเป็นคนดีพร้อมในสายตาของคนรัก ตัวละครสามีหลงรักคุณิโกะเพราะรู้สึกดีที่มีผู้หญิงมาเทกทูนบูชาเขาอย่างสุดหัวใจ ชนิดที่เขาไม่เคยเจอมาก่อน บางทีตัวละครสามีอาจจะหลงคุณิโกะมากกว่าจะรักเธออย่างแท้จริง เขาอาจจะหลงไปกับความรู้สึกที่ตนเองได้กลายเป็นเจ้าชายในฝันเพียงชั่วครู่เท่านั้น แม้แต่คนที่เจ้าชู้ที่สุดก็มีความปรารถนาลึกๆ ที่อยากจะเป็นคนดีเช่นกัน อย่างไรก็ตามความสามารถที่จะเป็นคนดีไปตลอดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ในท้ายที่สุดแล้ว ตัวละครสามีก็ทำไม่สำเร็จ เขาสนใจคุณิโกะในที่สุด

หลังจากย้ายมาอยู่กินกันสามีภรรยา คุณิโกะมีความสุขมาก เธอไม่เคยคาดคิดว่าตนจะมีความสุขได้ขนาดนี้มาก่อน เธอพร่ำบอกสามีว่ากรุณาอย่าทำให้เธอผิดหวังเสียใจ

คุณชายที่ทำงานบ้านไม่ชอบใจที่ตัวละครสามีพาคุณิโกะซึ่งเป็นคนชนชั้นล่างของสังคมเข้ามาอยู่ด้วยในฐานะภรรยา ในที่สุดหลังจากมีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันมาสักระยะหนึ่ง ตัวละครสามีตัดสินใจให้คุณชายออกไปจากบ้าน คุณิโกะรู้สึกดังนี้

邦子は私達の生活に此上ない満足をしきりに現した。自分の生涯にかう云ふ幸福が来る事は全く予想しなかつた事を繰返して云つた。私も幸福だつたが邦子をそれ程幸福にしたと思ふ事が又幸福感となつて私に還つて来るのだ。私達の生活は甘い感じのものではあつたが、その甘さに私は皮肉な眼を向けようとは思はなかつた。

(หน้า27)

คุณิโกะแสดงออกถึงความพึงพอใจชนิดหาที่เปรียบมิได้ในชีวิตคู่ของเรา อย่างชัดเจน เธอได้แต่พูดซ้ำไปซ้ำมาว่าเธอไม่เคยคิดมาก่อนว่า เธอจะมีความสุขขนาดนี้ได้ในชั่วชีวิต ฉันเองก็มีความสุข เหมือนอื่นใด การได้ทำ

² 伊藤佐枝、「恋愛小説としての志賀直哉『邦子』」（『論樹 第12巻』、1999年）pp.67-68

ให้คุณโกะมีความสุขได้ขนาดนี้เป็นสิ่งที่ทำให้ฉันมีความสุข ชีวิตคู่ของเรา
นั้นช่างหวานชื่นนั้ก แต่ฉันไม่ได้ถูกคิดเลยว่า ความหวานชื่นนี้จะกลับ
กลายเป็นสิ่งที่นำไปสู่จุดจบที่มีภาคฝัน

จะเห็นได้ว่า การที่สามีเลือกที่จะเข้าข้างคุณโกะด้วยการให้คุณยายออกส่งผลให้คุณโกะยิ่ง
ยึดติดกับความสุขอันหาที่เปรียบมิได้ของตนมากยิ่งขึ้นไปอีก ความช่างฝันของเธอมีส่วนทำให้เธอ
หลงผิดมากยิ่งขึ้น

- ความปรารถนาของสามีภรรยาที่ต่างกัน

ตัวละครสามีกับคุณโกะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ประสบเรื่องร้ายในชีวิต ตลอด
ทั้งเรื่องผู้แต่งเล่าเรื่องโดยใช้คำว่า “ไม่นานนัก คุณโกะตั้งครรภ์ วันเวลาผ่านไปโดยพลอดกัย คุณ
โกะให้กำเนิดลูกชาย” 「間もなく邦子は妊娠した。無事な日が過ぎ、男の児が生れた。」 (
หน้า27) “ลูกคนที่สองเกิด หลายปีที่พลอดกัยและสงบสุขจนเกินไปได้ผ่านพ้นไป” 「第二の児が
生れ、平穩無事過ぎる幾年かが過ぎて行つた。」 (หน้า27) “แล้วสามสี่ปีที่พลอดกัยก็ผ่านไป
ฉันเริ่มผลิตผลงานออกมาไม่ได้” 「そして無事な三四年が過ぎ、私は為事の上で行き詰つて
来た。」 (หน้า34) “ลูกคนที่สามเกิด วันคืนที่พลอดกัยและน่าเบื่อเหมือนเคยยังคงดำเนินต่อไป”
「第三の児が生れ、不相変無事退屈な日が続いた。」 (หน้า39) จะเห็นได้ว่า ผู้แต่งเน้นคำว่า
“พลอดกัย” แต่เมื่อเวลาผ่านไป คำว่า “พลอดกัย” นี้กลายเป็นคำที่มีความหมายในแง่ลบ ชีวิตที่
มันคงและสงบสุขกลับกลายเป็นชีวิตที่ซ้ำซากจำเจส่งผลให้ตัวละครสามีไม่สามารถสร้างสรรค์
ผลงานใหม่ๆ ได้ ดังเช่นที่ผู้แต่งได้บรรยายความรู้สึกของตัวละครสามีไว้ดังนี้

更に無事平穩な月日が過ぎた。然し此無事平穩は私の気持から云
へば決して無事平穩ではなかつた。私は泥沼に落ち込んだやうな
気持で、いくら藻がいても足掛りとなるべきものがない為め、そ
れから脱け出る事が出来なかつた。総てが退屈でどうにもならな
い。

(หน้า40)

แล้ววันคืนที่สงบสุขและปลอดภัยก็ผ่านพ้นไป เพียงแต่ความสงบสุขและ
ปลอดภัยนี้ไม่ได้สงบสุขและปลอดภัยในความรู้สึกของฉันทน์แม้แต่น้อย ฉันทน์
รู้สึกเหมือนตนเองตกลงไปในบ่อโคลน ไม่ว่าจะตะเกียกตะกายสักเท่าไร
ก็ไม่สามารถปีนขึ้นมาจากบ่อนั้นได้เพราะไม่มีหลักให้ยึดเหนี่ยวและปีน
ขึ้นไป ฉันทน์เบื่อทุกสิ่งทุกอย่างและไม่รู้จะทำอย่างไรให้หายเบื่อ

สำหรับคุณิโกะ ชีวิตคู่อันแสนสงบสุข การทำงานบ้านและเลี้ยงลูกคือยอดปรารถนาของเธอ
แต่สำหรับตัวละครสามี ชีวิตเช่นนี้ทำให้เขาอึดอัดมากขึ้นเรื่อยๆ

ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง “คุณิโกะ” กับวรรณกรรมเรื่องก่อนหน้านี้อย่าง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” และวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” แล้ว ผู้แต่งเน้นช่วงเวลาอันยาวนานของชีวิตคู่ในเรื่อง “คุณิโกะ” มากกว่าอย่างชัดเจนเพื่อเน้นความน่าเบื่อของคู่สามีภรรยาที่ใช้ชีวิตร่วมกันมานาน ลักษณะเด่นของตัวละครสามีในเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” และวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” คือการที่ตัวละครสามีเบื่อชีวิตที่ต้องซื้อสัตย์กับภรรยาเพียงคนเดียวและนอกใจเพื่อแสวงหาความตื่นเต้นในชีวิต

รอยร้าวในชีวิตคู่ของคุณิโกะกับสามีเกิดขึ้นเมื่อสามีสารภาพว่าเขาเคยมีความสัมพันธ์ทางเพศกับสาวใช้ระหว่างที่คุณิโกะพักรักษาตัวหลังคลอดลูกคนแรกที่โรงพยาบาล

邦子は非常に驚いた。私等の一族を所謂良家として幻影を作つて
みた邦子は兄の話だけでも驚いてみた所に、私のそれを一緒に聞
かされ、不意に断崖から突き落された程にも感じたらしかつた。

(หน้า31)

คุณิโกะตกใจมาก แต่เดิมนั้นเธอได้สร้างวิมานในอากาศว่าตระกูลของพวกเขา
เราเป็นตระกูลที่มีเกียรติ เพียงแต่คุณิโกะได้ยินเรื่องของพี่ชาย(ที่นอกใจ
พี่สะใภ้)เธอก็ตกใจมากพอแล้ว ยิ่งมาได้ยินเรื่องของฉันทน์อีก ดูเหมือนว่าเธอ
ยังรู้สึกราวกับถูกผลักตกจากหน้าผาสูงโดยไม่ทันได้ตั้งตัว

ไม่แปลกที่คุนิโกะซึ่งเป็นสาวช่างฝันและยึดติดกับความสุขเป็นอย่างมากจะผิดหวังอย่างรุนแรงเมื่อได้ยืมคำสารภาพของสามี

คุนิโกะบอกสามีของเธอว่า เธอผิดหวังมาก เธออุทิศหัวใจสามีมาตลอดและคิดว่าสามีเป็นคนดีน่ายกย่องต่างจากผู้ชายที่เธอเคยเจอที่คาเฟ่ ผู้ชายพวกนั้นเหมือนสัตว์เดรัจฉาน แต่สามีของเธอเหมือนอยู่คนละโลกกับผู้ชายพวกนั้น สามีของเธอได้ยืมคังนั้นจึงได้กลับไปว่า

「もうよして呉れ」私は堪らなくなつて云つた。「それはお前の買被りだ。お前は俺が独身時代いい加減色んな事をして来た事をよく知つてゐるぢやないか。その時代の俺は矢張りけだもの仲間だつたのだ。…」

(หน้า 31-32)

“พอแค่นี้เถอะ” ฉันทนไม่ได้และพูดเช่นนั้นออกไป “เธอมองฉันผิดไป เธอไม่รู้หรอกหรือว่าสมัยยังโสด ฉันได้ทำเรื่องเลวร้ายอะไรเอาไว้บ้าง ฉันในตอนนั้นเป็นพวกสัตว์เดรัจฉานจริงๆ นี่เอง”

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ตัวละครสามีตัดสินใจสารภาพว่าตนเคยนอกใจทั้งที่เรื่องผ่านไปหลายปีแล้ว อาจเป็นเพราะตัวละครสามีเก็บกดจากการสร้างภาพว่าตนเป็นคนดีที่น่ายกย่องก็เป็นได้ เขาเริ่มเบื่อชีวิตคู่ที่แสนสงบสุขและงดงาม เขารู้สึกอึดอัดตันใจกระทั่งอยากจะเปิดเผยธาตุแท้ของตนออกมา

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งในเรื่อง “คุนิโกะ” ซึ่งแตกต่างจากเรื่องที่ผ่านมาคือ ผู้แต่งพูดถึงความแตกต่างของผู้ชายและผู้หญิงโดยทั่วไป ไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะสามีภรรยาในเรื่องเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของตัวละครสามีต่อไปนี้

「そのけだものが男は少し云ひ過ぎかも知れない。然し男にとっては第一に為事。それから女を愛する事、これは本能だ。(略) 然し俺のした事は勿論いい事とは思つてゐない。お前に対し全く済まないと感じてゐる。…」

(หน้า32)

“อาจพูดเกินไปที่เปรียบผู้ชายเป็นสัตว์เครื่องงาน แต่สำหรับผู้ชายแล้ว งานต้องมาเป็นอันดับหนึ่ง จากนั้นค่อยรักผู้หญิง นี่คือสัญชาตญาณของผู้ชายล่ะ ... แต่ฉันไม่ได้คิดว่าสิ่งที่ฉันทำนั้นเป็นเรื่องที่ดีหรอกนะ ฉันรู้สึกผิดต่อเธออย่างมาก...”

ตัวละครสามีเห็นว่าลักษณะเช่นนี้คือธรรมชาติของผู้ชายที่ไม่สามารถบังคับได้ เขาไม่คิดว่าสิ่งที่ตนกระทำต่อคุนิโกะถูกต้องแต่ก็เลิกไม่ได้

คุนิโกะได้ยื่นสามีพูดดั่งนั้นจึงรับไม่ได้ เธอบอกว่าถ้าสามีคิดว่าสิ่งที่เขาทำเป็นสิ่งที่ผิดในอนาคตก็ไม่ควรทำอีก สามีตอบว่าอยากจะทำเช่นนั้นแต่ทำไม่ได้ สิ่งที่ทำได้คือระวังไม่ให้คนอื่นอีกเท่านั้น คุนิโกะพูดว่า ช่างเป็นคำพูดที่เชื่อถือไม่ได้เสียนี้กระไร หลังจากนั้นตัวละครสามีก็รู้สึกเสียดใจที่ตนสารภาพความจริงและคิดว่าการสารภาพมีแต่จะทำให้สถานการณ์แย่ลง

…勿論その幸福は虚偽の上に完全だつたもので、然し女が何処までその幸福を真実の上に確立出来るかは問題だ、殊に邦子のやうな弱い女には。

(หน้า33)

...แน่นอนว่าความสุข(ของคุนิโกะ)นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเพื่อฝันทั้งสิ้น แต่โดยทั่วไป ผู้หญิงนั้นมักจะมีปัญหาตรงที่พวกเขาไม่สามารถมีความสุขในโลกแห่งความเป็นจริงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่อ่อนแออย่างคุนิโกะ

ตัวละครสามีเห็นว่า ผู้หญิงโดยทั่วไปนั้นชอบสร้างวิมานในอากาศ อยากมีครอบครัวที่แสนสุขซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณิโกะซึ่งเป็นผู้หญิงที่อ่อนแอยอมยึดติดกับความฝันมากกว่าผู้หญิงทั่วไป เขาตระหนักว่า ความคิดของผู้ชายกับผู้หญิงนั้นเหมือนเส้นขนานที่ไม่มีวันมาบรรจบกัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวละครสามีคิดว่า ความอ่อนแอของคุณิโกะเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลให้เธอรับความจริงไม่ได้และฆ่าตัวตายในที่สุด ผู้แต่งสร้างตัวละครคุณิโกะให้เป็นผู้หญิงช่างฝันที่ได้เจอเจ้าชายในฝัน และความยึดติดกับความฝันที่ตรงข้ามกับความจริงได้ย้อนกลับมาคร่าชีวิตของเธอไปในท้ายที่สุด การสร้างตัวละครให้เป็นผู้หญิงอ่อนแอนั้นแตกต่างจากภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉิมะโมะโนะ” ที่สั่งให้สามีไปเลิกกับฝ่ายหญิงและพูดว่า “จะไม่ฆ่าตัวตาย แต่ก็คงตายไปเอง” (หน้า156) ฉิมะ นะ โอะยะจะกล่าวว่ วรรณกรรมเรื่อง “คุณิโกะ” เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นทั้งหมด แตกต่างจากวรรณกรรมชุด “ยะมะฉิมะโมะโนะ” ฉิมะ นะ โอะยะจะอาจจะลองจินตนาการดูว่า หากภรรยาของเขาไม่ใช่ชนชั้นสูงและไม่ได้เป็นคนเข้มแข็งอย่างที่เป็นอย่างอยู่ ผลลัพธ์จากการที่เขานอกใจภรรยา อาจจะต่างออกไป นอกจากนี้การที่ฉิมะสร้างตัวละครคุณิโกะขึ้นมาก็เพื่อสื่อให้ผู้อ่านได้เห็นว่าคุณิโกะทุกคนในสังคมไม่ว่ายากดีมีจนล้วนตกอยู่ภายใต้แนวคิดเชิงอุดมคติที่ปรารถนาจะมีครอบครัวแสนสุขและมีสามีที่ซื่อสัตย์ต่อภรรยาทั้งสิ้น แม้ว่าผู้ชายในยุคนั้นซึ่งเป็นผู้ชายตามแนวคิดปีศาจปีศาจจะไม่ได้ต่อต้านแนวคิดเชิงอุดมคติดังกล่าว แต่ก็เริ่มรู้สึกอึดอัดกับการที่ตนไม่สามารถนอกใจภรรยาหรือหาความสัมพันธ์กับผู้หญิงเหมือนที่เคยเป็นมาได้ ฉิมะ ได้นำเสนอมุมมองของผู้ชายที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในสังคมและเรียกร้องความเห็นใจจากฝ่ายหญิง

เวลาผ่านไปอีกสามถึงสี่ปี ตัวละครสามีไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ได้และหมดอาลัยในชีวิตอันซ้ำซากจำเจของตน

เขารู้สึกว่าในฐานะนักประพันธ์บทละคร การสร้างตัวละครหญิงได้แบบเดียวเป็นเรื่องแย่

実際私は、邦子以外の女性といふものは如何しても全体的には浮べる事が出来ないのだ。——こんな気の毒な戯曲家といふのがあ
るだらうか。私は時々自分で自分が気の毒になつた。

(หน้า41)

แท้จริงแล้ว ฉัน ไม่สามารถนึกภาพผู้หญิงแบบอื่นนอกจากคุนิ โคะ ได้...ฉัน
สงสัยว่ายังมีนักเขียนบทละครที่น่าสงสารเช่นฉันอยู่อีกหรือ ในบางครั้งฉัน
ก็รู้สึกสงสารตนเองไม่ได้

นะงะอิ โยะมิอิซะ (永井善久) กล่าวว่า ตัวละครสามีใช้เรื่องงานเป็นข้ออ้างในการ
นอกใจ³

ฉิมิสึ มะซะมิ (清水正) กล่าวว่า การที่ผู้เขียนเล่าว่าตัวละครสามีมีอาชีพเป็นนักเขียนบท
ละครเป็นเรื่องโกหก ไม่มีนักเขียนคนใดที่สร้างตัวละครหญิงได้แบบเดียวแล้วจะเขียนบทละครได้
ตัวละครสามีจึงน่าจะเป็นนักเขียนนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติมากกว่า หรือหากเป็นนักเขียนบทละคร
ก็เป็นไปได้แก่นักเขียนบทละครฝึกหัดเท่านั้น⁴

ตัวละครสามียกเอาเรื่อง *สะกะอิ* 『破壊』 ของฉิมะสะกิ โทซุน (島崎藤村) มาเพื่อ
ยกตัวอย่างสนับสนุนความคิดของตนดังต่อไปนี้

近頃はかういふ芸術至上主義は流行しないやうだが、昔の文学者は大概こんなに考へた。藤村の「破壊」とも同じ事だ。男の為事に対する執着にはかういふ誇張された気持があるからこそ、それによつて人類は進歩するのだ。

(หน้า 42)

ช่วงหลังนี้ ดูเหมือนว่าแนวคิดที่บูชาศิลปะจะไม่ค่อยนิยมแล้ว เพียงแต่นัก
ประพันธ์ในสมัยก่อนมักจะชื่นชมแนวคิดนี้ (ฉิมะสะกิ) โทซุนที่แต่งเรื่อง
“สะกะอิ” ก็เช่นเดียวกัน เพราะผู้ชายมีความภาคภูมิใจในการอุทิศตนใน
การทำงาน มนุษยชาติจึงก้าวไปข้างหน้าได้

³ 永井善久 「ナオミと邦子—女性・文学・商品」 (『明治大学日本文学 第 24 卷』、1996 年)
pp.46-47

⁴ 清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D 文学研究会、2005 年、p.262

ฟูรุกะวะ ยูกะ (古川裕佳) วิเคราะห์ว่า เรื่องที่ตัวละครสามีเล่านั้นผิดไปจากความเป็นจริง ตัวละครสามีพยายามบอกว่าตนเป็นนักศิลปินนิยม แต่ในความเป็นจริงแนวคิดที่บูชาศิลปะนั้นมุ่งเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างศิลปะกับสังคม ไม่ใช่ประเด็นระหว่างศิลปะกับครอบครัว นอกจากนี้ชีวิตจริงของฉิมะสะกิ โทซุนก็ไม่ได้เป็นผู้ชายที่อุทิศตนให้งานจนกระทั่งครอบครัวล่มจมอย่างในเรื่อง *สะกะอิ* แต่เป็นผู้ชายที่อุทิศตนเพื่อการเลี้ยงลูกอย่างในเรื่อง *อะระระมิ* 『嵐』 มากกว่า⁵

ในเวลาต่อมา นักแสดงสาวที่ชื่อ อะซะมะ ยูกิโกะ (浅間雪子) ได้ก้าวเข้ามาในชีวิตของตัวละครสามี เธอไม่ได้รักเขาแม้แต่น้อยแต่เข้ามาสนิทสนมเพราะหวังว่าความสัมพันธ์ของเธอกับเขาจะทำให้เธอมีชื่อเสียงและให้ตัวละครสามีใช้หนี้ที่เธอก่อร่วมกับหนุ่มคนรักที่อายุน้อยกว่าเธอ

สามีถูกจับได้ว่ามีความสัมพันธ์ทางเพศกับยูกิโกะเพราะหนังสือพิมพ์ลงข่าวความสัมพันธ์ของทั้งคู่ แม้ที่แรกเขาจะนำหนังสือพิมพ์ไปซ่อน แต่ในวันรุ่งขึ้นสาวใช้ที่บ้านได้ยินเพื่อนบ้านเล่าให้ฟังจึงนำข่าวนั้นมาบอกคุนิโกะ

สามีไม่ได้รักยูกิโกะตั้งแต่แรกเพราะหลังจากที่เขาเลิกกับยูกิโกะเพียงหนึ่งเดือน เขาก็ลืมเธอไปอย่างสิ้นเชิง เขาารู้สึกว่าตนกระปรี้กระเปร่าและมีชีวิตชีวา มีพลังมากมายในการรังสรรค์ผลงาน เขาารู้สึกว่าตนได้รับการปลดปล่อยจากชีวิตที่ถูกกักขัง

- ความสัมพันธ์ที่จบลงด้วยโศกนาฏกรรม

ตัวละครสามีเริ่มตั้งใจเขียนงานอย่างเอาเป็นเอาตาย เขาไม่เพียงลืมยูกิโกะเท่านั้น แต่ยังเลิกสนใจคุนิโกะและลูกๆ อย่างสิ้นเชิงอีกด้วย ตั้งแต่เช้าเขาจะหมกตัวอยู่ในห้องหนังสือ พอตกบ่ายเขาจะออกไปเดินเล่นเล็กน้อยก่อนกลับมาอยู่ในห้องหนังสือจนกระทั่งถึงเวลานอน เวลาที่อยู่กับครอบครัวคือตอนกินข้าวเท่านั้นและในเวลานั้นเขาก็มักจะอารมณ์เสีย เมื่อลูกๆ ส่งเสียงดังเขาก็ถือว่าลูกเสียงดัง เมื่อคุนิโกะปรึกษาเรื่องในบ้านเขาก็จะ โหมโหและไม่ตอบ

⁵ 古川裕佳、『志賀直哉の<家庭>—女中・不良・主婦』森話社、2011年、pp.154-158

ท่าทีของตัวละครสามิเช่นนี้ส่งผลให้คุนิโกะซึ่งแต่เดิมเสียใจกับการที่สามินอกใจอยู่แล้ว กลับยังมีอาการแหย่งไปอีก เธอได้แต่ทำหน้าที่เสิร์ฟหมองอยู่ตลอดเวลาและพยายามสู้รบปรบมือกับ ลูกๆ เพื่อมิให้มากวนการทำงานของสามิ ตัวละครสามิเห็นท่าทางเช่นนั้นของคุนิโกะแล้วใจหนึ่งก็ รู้สึกสงสารแต่อีกใจหนึ่งก็อดหงุดหงิดไม่ได้ เขาจึงพูดกับเธอว่า

「もう少しハキハキしたらどうなんだ。此方が気が立つてゐるからつて、お前までビクビクする必要はないぢやないか。家の中の空気がジメジメして不愉快だ。俺が積極的な気持になると、それだけお前の気持が後じさりするのは可笑しいよ。もう少し元気になる。静かにしろといつたつて何もさういぢけなくたつて、いいんだ」

(หน้า 57)

“เข้มแข็งกว่านี้หน่อยสิ ไม่ใช่เพราะว่าฉันจึงขงขึ้นมาแล้วเธอจะต้องกลัวจนตัวสั่นเสียหน่อย บรรยากาศในบ้านอิมคริมแบบนี้แล้วฉันรู้สึกแย่นะ พอเธอเห็นว่าฉันกระตือรือร้นขึ้นมาแล้วเธอก็เลยห่อหิ้วลงนี้ไม่ไหวนะ ร่าเริงกว่านี้หน่อยสิ ถึงฉันจะบอกให้อยู่เฉยๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าให้เธอหดหู่เสียหน่อย”

จะสังเกตเห็นได้ว่า เมื่อสามิเริ่มจะรู้สึกดีขึ้นจากความรู้สึกมีชีวิตชีวาที่ได้จากคุนิโกะและความกระตือรือร้นในการทำงาน แต่คุนิโกะกลับแหย่งอย่างเห็นได้ชัด เธอบอกเล่าความรู้สึกของตนเองไว้ดังนี้

「私、すっかり自信がなくなつて了つた。こんな事をいふと又叱られるかも知れないが、家の中をどういふ風にしていいのか全く見当がつかなくなつたの。今まで、家中が何か一つのもので結び合つてゐたやうな気がしてゐたのが、近頃は貴方は貴方、私は私、子供達は子供達、といふ風に妙に離れ離れになつて何だか淋しくつて仕方がない。…」

(หน้า 57)

“ฉันสูญเสียความมั่นใจไปหมด พุคแบบนี้อาจจะโดนคุณว่าอีก แต่ฉันไม่รู้จริงๆว่าจะดูแลเรื่องในบ้านอย่างไรดี ที่ผ่านมามีความรู้สึกมาตลอดว่ามีบางสิ่งเชื่อมโยงคนในบ้านเข้าไว้ด้วยกัน แต่พักหลังนี้คุณก็อยู่ส่วนคุณ ฉันก็อยู่ส่วนฉัน ลูกๆ ก็อยู่ส่วนลูก ภาวะเช่นนี้ทำให้ฉันรู้สึกแปลกแยกและเหงาอย่างบอกไม่ถูก...”

คุณโกะสูญเสียความมั่นใจในตนเองไปเพราะสามีที่เธอเคยยกย่องกลับไม่ใช่คนอย่างที่เธอคาดหวังไว้และสามีเลิกสนใจเธออย่างสิ้นเชิง

คราวนี้สามีมิได้คาดหวังว่าคุณโกะจะเข้าใจเขาอีกต่อไป เขาแค่อยากให้คุณโกะเลิกชิมเซร่าและร่าเริงขึ้นหน่อยเพราะเขาเห็นแล้วรู้สึกหงุดหงิด คุณโกะบอกว่าเธอไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรให้ร่าเริงและถึงรู้ก็ไม่มั่นใจว่าจะทำได้สำเร็จ

เมื่อได้ยินดั่งนั้น สามีจึงโมโหและบอกว่าหนวกหูให้ต่างคนต่างอยู่ไม่ต้องมาข้องเกี่ยวกับอีก เขาไม่อยากแลกเปลี่ยนความรู้สึกกับคุณโกะอีกต่อไป เขาอาจจะออกจากบ้าน ไปอยู่คนเดียวเพื่อทำงานสักครึ่งปีถึงหนึ่งปี อาการของสามีขณะที่พูดมีลักษณะดังนี้

私は堪へ性もなく、悪意を含んだ眼つきで邦子を正視しながら、こんな事を云つた。私は本統にそれがいいんだと思つた。

「……………」邦子は少し青い顔をして凝つと私の顔を視つめてみたが、

(หน้า 159)

ฉันหมดความอดทนและพุดออกไปเช่นนั้น โดยจ้องคุณโกะด้วยสายตาที่เจือด้วยความอาฆาตมาดร้าย ฉันคิดว่าทำอย่างนี้ดีแล้ว

“…………” คุณโกะหน้าซีดลงเล็กน้อยและมองหน้าฉันนิ่ง

คุณโกะบอกว่า เธอไม่เข้าใจคำพูดของสามี เธอรู้สึกเหมือนจะเข้าใจแต่ก็ไม่เข้าใจ สามีตอบกลับมาว่าถ้าไม่เข้าใจ ก็ไม่ต้องเข้าใจ

กลางคืนหลังจากนั้นประมาณสี่ถึงห้าวัน คุนิโกะก็ฆ่าตัวตาย เธอดื่มยาพิษเข้าไปและตั้งใจมาตายต่อหน้าสามีที่ห้องหนังสือ

นะกะมูระ ชะโตะฉิมิ (中村智) กล่าวถึงการฆ่าตัวตายของคุนิโกะว่า คุนิโกะตั้งใจมาตายต่อหน้าสามีเพื่อทำให้สามีสะเทือนใจและรู้สึกผิด ยิ่งความตายของคุนิโกะน่าสังเวชมากเท่าไร สามีก็ยิ่งรู้สึกผิดมากเท่านั้น การฆ่าตัวตายเป็นเพียงวิธีเดียวที่คุนิโกะจะต่อสู้กับสามีได้⁶

นะงะอิจิ โยะฉิมิชิชะวึเคราะหึในมุมมองของสตรีนิยมและกล่าวว่า ความตายของคุนิโกะเป็นทั้งการสยบยอมและต่อต้านอำนาจของสามีในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่⁷

ในขณะที่อิโต ชะเอะวึเคราะหึว่า ความตายของคุนิโกะแสดงให้เห็นว่า สามีเอาชนะคุนิโกะได้สำเร็จ แต่ในขณะเดียวกัน เขาก็ถูกลงโทษจากการทำให้คุนิโกะฆ่าตัวตาย เพราะหลังจากคุนิโกะตาย เขาก็สร้างสรรค์งานไม่ได้และต้องรับภาระเลี้ยงดูลูกๆ เพียงลำพัง⁸

อะกะซะเนะ มะนะบุ (赤羽学) วิเคราะห์ว่า การที่ฉิมิยะ นะโอะยะแต่งเรื่องให้คุนิโกะฆ่าตัวตายในตอนจบนั้นสอดคล้องกับเหตุการณ์การฆ่าตัวตายของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ จากคำกล่าวของอะกะซะเนะ มะนะบุตีความได้ว่า ฉิมิยะ นะโอะยะชื่นชมการฆ่าตัวตายเพื่อยืนยันถึงความแข็งแกร่งกล้าของตนเช่นเดียวกับการตัดสินใจฆ่าตัวตายของอะกุตะงะวะ ริวโนะซุเกะ⁹ สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของอิโต ชะเอะวึที่กล่าวว่า ถึงแม้ตัวละครสามีจะคาดหวังให้คุนิโกะประพฤติตนแบบพีสะไกที่ไม่ไว้วางใจเมื่อรู้ว่าสามีคบชู้และจัดการปัญหาอย่างชาญฉลาด แต่ในขณะเดียวกันตัวละครสามีก็มองว่าการกระทำของพีสะไกที่ขอให้ตนช่วยวางแผนไล่สาวใจออกนั้น

⁶ 中村智、「志賀直哉『邦子』論」（『山口大学文学会志 第46巻』、1995年）pp.85-88

⁷ 永井善久、「ナオミと邦子—女性・文学・商品」（『明治大学日本文学 第24巻』、1996年）pp.48-49

⁸ 伊藤佐枝、「恋愛小説としての志賀直哉『邦子』」（『論樹 第12巻』、1999年）pp.90-91

⁹ 赤羽学、「志賀直哉の自我意識—「邦子」を中心に」（『安田女子大学紀要 第31巻』、2003年）p.28

เป็นการกระทำที่สกปรกและเจ้าเล่ห์ ผู้หญิงแบบคุนิโกะที่ยอมรับความหึงหวงของตนต่างหากที่ตัวละครสามีชื่นชม ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นเสน่ห์ที่ทำให้ตัวละครสามีรักคุนิโกะ¹⁰

เกี่ยวกับประเด็นตัวละครภรรยาในนั้น นะกะมูระ ซะโตะมิซึให้เห็นว่า ตัวละครภรรยาในผลงานของมิเงะ นะโอะยะต่อต้านสามีมาโดยตลอด ภรรยาในเรื่อง “คุนิโกะ” ต่อต้านสามีอย่างรุนแรงด้วยการฆ่าตัวตาย เธอปิดโอกาสที่สามีจะได้แก้ตัวจากความผิดที่ตนเองก่อขึ้น¹¹

อิโต ซะเอะกล่าวว่า ตัวละครภรรยาในผลงานของมิเงะ นะโอะยะไม่ได้ต่อต้านสามีอย่างแท้จริง ภรรยาที่ทำร้ายสามีในเรื่อง “อะมะงะอะรุ” และอันยะโกโระต่างทำไปเพราะสถานการณ์บังคับหรือเป็นฝ่ายถูกกระทำมากกว่า ส่วนภรรยาในเรื่อง “ยะมะฉินะ โนะ คิโอะกุ” ก็หักห้ามใจไม่ให้ชอบคุณหอมอ่อนเพราะคิดว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม ในขณะที่คุนิโกะในเรื่อง “คุนิโกะ” ก็ต่อต้านสามีเพราะความรักและความเทิดทูนที่มีต่อสามี¹²

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนหนึ่งวิเคราะห์ว่า คุนิโกะเป็นฝ่ายถูกกระทำและถูกทำร้ายจากสามี ส่วนงานวิจัยอีกส่วนหนึ่งกลับวิเคราะห์ว่า คุนิโกะแสดงออกถึงการต่อต้านและคุกคามสามี ผู้วิจัยเห็นว่า การวิเคราะห์ที่ขัดแย้งกันดังกล่าวสอดคล้องกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาในสมัยนั้นหรือที่ขนานนามว่า “กลุ่มสตรียุคใหม่” (新しい女) ซึ่งจะอธิบายในหัวข้อถัดไป

10.3 การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน”

เกี่ยวเนื่องกับประเด็นดังกล่าว มุตะ คะสุเอะ (牟田和恵) กล่าวถึง “วัฒนธรรมของสตรี” (女の文化) ที่เริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างในช่วงครึ่งหลังของยุคเมจิและในยุคทะอิโหมว่า “วัฒนธรรมของสตรี” ในช่วงนี้มีประเด็นน่าสนใจสองประเด็นคือ 1. ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่รัฐบาลณรงค์แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” เพื่อจำกัดบทบาทของสตรี 2. ช่วงเวลาดังกล่าวเป็น

¹⁰ 伊藤佐枝、「恋愛小説としての志賀直哉『邦子』」（『論樹 第12巻』、1999年）pp.77-78

¹¹ 中村智、「志賀直哉『邦子』論」（『山口大学文学会志 第46巻』、1995年）pp.89-96

¹² 伊藤佐枝、「恋愛小説としての志賀直哉『邦子』」（『論樹 第12巻』、1999年）pp.92-96

ช่วงเวลาสำคัญในประวัติศาสตร์การเรียกร้องสิทธิสตรีเนื่องจากมีกลุ่มสตรีที่จัดทำนิตยสาร *อุ้งน่องน้ำเงิน* 『青鞵』 เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี อย่างไรก็ตามทั้งสองเหตุการณ์นี้มีความเชื่อมโยงกัน¹³

ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวละครภรรยาในเรื่อง “คูนิโกะ” เป็นผู้หญิงตามแบบฉบับของแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ที่ต้องเชื่อฟังคำสั่งของสามี แต่ในขณะที่เดียวกันเธอก็สามารถเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงของเธอเพียงคนเดียวได้ ถึงแม้ว่าในยุคนี้จะไม่มีการทวงกฎหมายที่เอาผิดสามีที่นอกใจภรรยาและผู้ชายยังสามารถไปเที่ยวตามสถานเรียงรมย์ที่เปิดโดยทั่วไปได้ แต่กระแสสังคมที่เริ่มมีบรรยากาศของการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรีก็เริ่มมีอิทธิพลทำให้ผู้หญิงเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงของตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้สามีก็ไม่สามารถทำตามใจตนเองด้วยการนอกใจโดยที่ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของภรรยาได้อีกต่อไป นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ผู้หญิงลุกขึ้นมาเรียกร้องสิ่งที่ตนเองต้องการได้แม้ว่าสิ่งที่พวกเขาต้องการนั้นจะเป็นความสุขที่ขึ้นอยู่กับผู้ชายก็ตาม

มุตะ คะสุเอะยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ในแง่หนึ่ง แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” นั้นจำกัดบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงให้เป็นเพียงภรรยาและแม่ที่ดี แต่ในอีกแง่หนึ่งก็มองได้เช่นกันว่า เป็นการยกสถานะของผู้หญิงให้สูงขึ้นในฐานะภรรยาและแม่¹⁴ กลุ่มสตรีที่จัดทำนิตยสาร *อุ้งน่องน้ำเงิน* ต่างก็เป็นสตรีที่มีการศึกษาในสมัยนั้น พวกเขาไม่ได้เรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงระบบของสังคมในภาพรวม แต่เน้นแสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้ผู้หญิงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในเรื่องของปัจเจกบุคคลเช่น ความสัมพันธ์ทางเพศหรือสัมพันธ์ทางพระหว่างชายและหญิง เป็นต้น ในด้านหนึ่งกลุ่ม “อุ้งน่องน้ำเงิน” เป็นจุดเริ่มต้นครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของสตรีหรือสตรีนิยม แต่ในอีกด้านหนึ่ง พวกเขาก็ไม่ได้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่แต่อย่างใด¹⁵

จากคำกล่าวของมุตะ คะสุเอะตีความได้ว่า การที่สตรีในยุคนี้สามารถออกมาเรียกร้องและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีนั้น ส่วนหนึ่งก็เพราะพวกเขามีความเป็นอยู่ที่ดีอยู่แล้วนั่นเอง

¹³ 牟田和恵 「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」 (『近代日本文化論 8 女の文化』、岩波書店、2000年) pp.24-25

¹⁴ Ibid., p.34

¹⁵ Ibid., pp.42-44

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นเพิ่มเติมว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ผู้หญิงในปัจจุบันจำนวนมากอยากเป็นแม่บ้านโดยไม่ต้องทำงาน ความปรารถนาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า เสรีภาพแลกมาด้วยหยาดเหงื่อและความรับผิดชอบอันใหญ่ยิ่ง ผู้หญิงกลุ่มนี้อาจเห็นว่าชีวิตความเป็นอยู่ที่สุขสบายดีกว่าเสรีภาพที่ตนเองมีมาตั้งแต่เกิดก็เป็นได้ ผู้ชายที่ให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านเลี้ยงลูกและตนทำงานหาเงินเพียงลำพังนั้นย่อมจะต้องทำงานหนักกว่าผู้ชายที่มีภรรยาทำงานเป็นสองเท่าหรือมากกว่านั้น ในอีกแง่มุมหนึ่ง เป็นเรื่องที่น่าขบคิดเช่นกันว่า ผู้ชายที่เคยถูกมองว่ามีอิสระและมีอำนาจเหนือกว่าผู้หญิงนั้น แท้จริงแล้วลำบากกว่าผู้หญิงที่ไม่ต้องทำงานแต่ไม่มีอิสระหรือไม่ และผู้ชายเหล่านั้นรู้สึกว่าคุณมีความสุขที่มีอิสระและมีอำนาจหรือไม่ การพิจารณาตัดสินว่า ฝ่ายใดได้หรือเสียประโยชน์อาจขึ้นอยู่กับมุมมองและความพึงพอใจของแต่ละบุคคลมากกว่า

สำหรับประเด็นเรื่องการฆ่าตัวตายของคุณิโกะนั้น ผู้วิจัยพิจารณาต่างออกไปจากการวิเคราะห์ของงานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งมุ่งไปที่การวิเคราะห์ว่าการฆ่าตัวตายของคุณิโกะเป็นการต่อต้านหรือสยบยอมต่ออำนาจของสามี ผู้วิจัยพิจารณาว่า เนื่องจากเรื่อง “คุณิโกะ” เป็นเรื่องแต่งทั้งหมด จึงต้องพิจารณาว่าผู้เขียนต้องการสื่ออะไรจากการแต่งเรื่องขึ้นแทนที่จะใช้วัตถุดิบจากชีวิตจริง ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่าความตายของคุณิโกะหมายถึงการต่อต้านหรือสยบยอมต่ออำนาจของสามี แต่อยู่ที่แนวคิดที่ผู้แต่งต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้เห็นว่าคุณิโกะและผู้หญิงควรทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของกันและกันมากกว่าที่เป็นอยู่

ในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” นั้น ทั้งสามีและภรรยาทะเลาะกันเรื่องที่คุณิโกะหาความสำราญกับผู้หญิง ทั้งสองฝ่ายต่างยึดมั่นในจุดยืนของตนไม่เปลี่ยนแปลง แต่ในตอนท้ายทั้งสองเลือกที่จะไม่บังคับให้อีกฝ่ายเห็นเช่นเดียวกับตน เนื่องจากเห็นแก่ลูกๆ และครอบครัวเป็นที่ตั้ง อย่างไรก็ตามการที่ทั้งสองเลือกที่จะเงียบไม่พูดถึงความคิดที่ขัดแย้งกันไม่ได้หมายความว่าปัญหาได้รับการแก้ไขให้คลี่คลาย เพียงแค่รอวันปะทุขึ้นมาอีกครั้งเท่านั้น สักวันหนึ่งหลังจากนั้น สามีก็ต้องหาทางออกไปเที่ยวอีกจนได้

ผู้วิจัยพิจารณาว่า เนื่องจากปัญหาในวรรณกรรมชุด “ชะมะฉินะ โมะ โนะ” ไม่ได้ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง ฉะนั้นจึงต้องการทดลองแต่งเรื่องนี้เพื่อนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในรูปแบบที่ต่างออกไปด้วยการจบเรื่องลงด้วยโสกนาฏกรรม ในสังคมที่แนวคิด “ครอบครัวแสน

สุข” กำลังเป็นที่นิยมในหมู่นักอ่านที่เป็นผู้หญิงนั้น ผู้หญิงทุกคนยอมไฝ่ฝืนที่จะมีสามีที่ซื่อสัตย์ต่อตนเองและร่วมสร้างครอบครัวที่อบอุ่นไปด้วยกัน ผู้ชายเองก็ต้องการสร้างครอบครัวแสนอบอุ่นร่วมกับผู้หญิงเช่นกันดังเช่นตัวละครสามีในเรื่อง “คุนิโกะ” ในตอนต้นเรื่อง แต่ในความเป็นจริงในทางปฏิบัติ ไซว่าผู้ชายในสังคมปิตาธิปไตยซึ่งมีเสรีภาพในการหาความสัมพันธ์กับผู้หญิงจะเปลี่ยนแปลงตนเองได้โดยง่าย ถึงแม้ว่าจะไม่มีอนุภรรยาเป็นตัวเป็นตน แต่ก็อดไม่ได้ที่จะหาความสัมพันธ์กับผู้หญิง ผู้ชายนั้นคิดว่าตนทำได้ดีแล้วที่ซื่อสัตย์ต่อภรรยาด้วยการไม่มีอนุภรรยา แต่ผู้หญิงกลับไม่คิดเช่นนั้น การที่ผู้ชายหาความสัมพันธ์กับผู้หญิงก็นับว่าเป็นการนอกใจและไม่เท่าเทียมกันทางเพศแล้ว

คุนิโกะเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่อ่อนแอกว่าผู้หญิงทั่วไป เธอจึงฆ่าตัวตาย จุดนี้ต่างจากภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ในขณะที่ตัวละครสามีในเรื่อง “คุนิโกะ” ในตอนท้ายเรื่องนั้น “หมดความอดทน” และ “จ้องคุนิโกะด้วยสายตาที่เจือด้วยความอาฆาตมาดร้าย” (หน้า 59) เขาเพิกเฉยต่อคุนิโกะและลูกๆ โดยสิ้นเชิงต่างจากตัวละครสามีในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ที่ยอมประนีประนอมกับภรรยาเพื่อครอบครัว

ข้อคิดที่ได้จากวรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ” คือ การที่ผู้ชายและผู้หญิงจะพัฒนาสู่ความเท่าเทียมกันทางเพศในความสัมพันธ์นั้นต้องอาศัยเวลาและความอดทนในการเปลี่ยนแปลง และทั้งสองฝ่ายต้องใจกว้าง พยายามทำความเข้าใจสิ่งที่อีกฝ่ายต้องเผชิญในการเปลี่ยนแปลงสู่ความเท่าเทียมกันทางเพศในความสัมพันธ์ด้วย

จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การมุ่งเน้นในการวิเคราะห์ว่าการฆ่าตัวตายของคุนิโกะเป็นการต่อต้านหรือสยบยอมต่ออำนาจของสามีนั้นเป็นการมองที่ผลลัพธ์ของเนื้อเรื่องในวรรณกรรมโดยมองข้ามแก่นเรื่องที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อไป ในความเป็นจริง ฉินะ โนะ โอะยะต้องการนำเสนอความรู้สึกเจ็บปวดของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเท่าเทียมกันทางเพศในสังคมมากกว่าจะถูกฝ่ายหญิงหรือสร้างให้ตัวละครคุนิโกะเป็นเหยื่อของอำนาจของผู้ชายในระบอบปิตาธิปไตย

10.4 บทสรุป

ตัวละครสามีภรรยาและเรื่องราวในวรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ” เป็นเรื่องแต่ง ผู้เขียนสร้างตัวละครให้ต่างออกไปจากชีวิตจริงของผู้เขียนเพื่อนำเสนอแนวความคิดที่ว่า ชายหญิงทุกคนในสังคมล้วนตกอยู่ภายใต้ค่านิยม “ครอบครัวแสนสุข” ในกรณีที่ฝ่ายสามีไม่ยอมรับฟังและประนีประนอมกับภรรยาและฝ่ายภรรยาที่อ่อนแอเกินกว่าจะรับความผิดหวังได้ เรื่องราวจึงจบลงด้วยโศกนาฏกรรม เรื่องที่น่าสังเกตคือ ทั้งสองฝ่ายไม่ได้มีเจตนาจะทำร้ายกันและกัน ฝ่ายภรรยาไม่ได้ต้องการกดดันและทรมานสามีเพียงแต่ต้องการเรียกร้องสิทธิที่เธอควรจะได้รับ ฝ่ายสามีซึ่งหมดความอดทนไม่ได้อยากให้ภรรยาฆ่าตัวตายเพียงแต่อยากมีอิสระในชีวิตไม่อยากเป็นเหมือนสัตว์เลี้ยงที่ถูกกักขัง ข้อคิดที่ได้จากเรื่องนี้คือ ทั้งสองฝ่ายควรทำความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายมากยิ่งขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการทำร้ายกันและกัน โดยไม่ได้เจตนา อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตัวละครภรรยาในเรื่องนี้แล้วจะเห็นได้ว่า เธอมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องให้สามีไม่นอกใจ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

บทที่ 11

บทสรุป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นของฉิมะ นะ โอะยะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องสั้นช่วงต้นของฉิมะ นะ โอะยะ มีลักษณะที่สามีมีอำนาจเหนือภรรยาโดยสามียึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ และในเรื่องสั้นช่วงกลาง ความสัมพันธ์ได้พัฒนาไปสู่การที่ภรรยามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในแต่ละเรื่อง สรุปได้ดังนี้ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “คะมิโซะริ” มีลักษณะที่สามีมีอำนาจสูงสุดในบ้าน ไม่ฟังคำแนะนำของภรรยาแม้ว่าคำแนะนำนั้นจะเป็นประโยชน์ จนกระทั่งเกิดโศกนาฏกรรมขึ้น

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “ฮัน โนะ ฮันสะอิ” มีลักษณะที่ภรรยาไม่มีโอกาสได้อธิบายเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ฮันสงสัยว่าภรรยาคบชู้ในตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ หลังจากถูกฆ่า เธอก็ไม่มีสิทธิแก้ต่างข้อกล่าวหาของฮันที่มีต่อเธอ ภรรยาไม่แน่ใจที่จะเป็นฝ่ายถูกกระทำมากกว่าจะทำร้ายสามี

เมื่อพิจารณาผลงานในช่วงต้นของฉิมะ นะ โอะยะทั้งสองเรื่องข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในเรื่องมีลักษณะที่สามีมีอำนาจเหนือภรรยาโดยสามียึดเอาความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ ไม่ฟังความรู้สึกนึกคิดของภรรยา

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในผลงานช่วงกลาง มีลักษณะดังต่อไปนี้

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” มีลักษณะที่ภรรยากังวลว่าสามีจะนอกใจและแสดงออกให้สามีรับรู้ เธอขอร้องมิให้สามีนอกใจเธอ

สามีเป็นห่วงภรรยาและลำบากใจที่เห็นว่าภรรยาแหว่งว่าเขามีความสัมพันธ์กับสาวใช้ จึงบอกความจริงกับภรรยาว่าเขาไม่ได้เป็นเช่นที่ภรรยาสงสัย

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ” มีลักษณะที่สามีมีอำนาจสูงสุดในบ้านแต่กลับถูกภรรยาทำให้เหมือนเป็นคนนอก ภรรยามีอิทธิพลเหนือสามีในการตัดสินใจและจัดการเรื่องราวภายในบ้านได้อย่างชาญฉลาด

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะอะรุ” มีลักษณะที่สามีถูกภรรยาอกใจและไร้หนทางที่จะต่อสู้เพื่อแย่งชิงภรรยากลับคืนมา ภรรยาเป็นตัวแทนของผู้หญิงที่ได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่และทำตามความต้องการของตนเอง

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “เท็นเซะอิ” มีลักษณะดังนี้ ในตอนที่เป็นมนุษย์ ภรรยายอมให้สามีพุดจาคุถูกและต่อว่าเพราะความรักที่มีต่อสามี ในขณะที่ตอนที่กลับมาเกิดผิดเป็นสุนัขจิ้งจอก เธอก็ยังคงรักสามีเพียงแต่จับสามีกินเป็นอาหารเพราะความหิวและทนฟังสามีต่อว่าไม่ได้ ความแตกต่างของภรรยาตอนที่มนุษย์กับสุนัขจิ้งจอกคือ อำนาจที่ต่างกัน ภรรยาที่เป็นสุนัขจิ้งจอกมีอำนาจเหนือสามีต่างจากภรรยาที่เป็นมนุษย์ซึ่งมีอำนาจน้อยกว่า สามีในระบอบปีศาจไปโดย

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “อะมะฉินะโมะโนะ” มีลักษณะที่ภรรยาจะต้องเชื่อฟังและปรนนิบัติสามีตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” แต่เธอก็สามารถเรียกร้องและกดดันให้สามีเลิกหาความสัมพันธ์กับหญิงอื่นได้ ทั้งสามีและภรรยาต่างมีจุดยืนของตนเอง สามีคิดว่าการที่ตนหาความสัมพันธ์กับหญิงอื่นนั้นไม่ผิดตราบดีที่เขายังรักภรรยาเพียงคนเดียวเหมือนเดิม แต่ภรรยากลับคิดว่า สามีภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อกันและกันอย่างเคร่งครัด แม้ท้ายที่สุดทั้งสองจะยังคงยึดมั่นในความคิดของตนอย่างหนักแน่น แต่ก็เลือกที่จะประนีประนอมกัน โดยการพยายามไม่พุดถึงความคิดของตนเพื่อความสงบสุขของครอบครัวเป็นหลัก

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ” มีลักษณะที่สามีรู้สึกอึดอัดกับการที่ภรรยากดดันให้เขาเลิกนอกใจและหาความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เขาไม่ยอม

ประนีประนอมกับภรรยา เขายืนยันเจตนาธรรม์ของตนอย่างหนักแน่นและเลิกสนใจภรรยากับลูกๆ อย่างสิ้นเชิง ฝ่ายภรรยาช่างฝันนั้นผิดหวังอย่างรุนแรงกับท่าทีของสามีที่เปลี่ยนไป เธอคิดว่าสามีของตนไม่ใช่คนที่ตนเคยวาดฝันไว้ เธอรับไม่ได้และตัดสินใจฆ่าตัวตาย ผู้เขียนตั้งใจวาดภาพตัวละครสามีภรรยาให้ต่างจากสามีภรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ตัวละครสามีหมดความอดทนและไม่คำนึงถึงครอบครัว ในขณะที่ตัวละครภรรยาที่มาจากชนชั้นล่างของสังคม สะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจนล้วนปรารถนาที่จะมีครอบครัวแสนสุขและให้สามีซื่อสัตย์ต่อพวกเธอตลอดไป สารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อคือ ผู้ชายและผู้หญิงควรปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน มิฉะนั้นจะเกิดโศกนาฏกรรมในความสัมพันธ์ขึ้น

เมื่อพิจารณาผลงานในช่วงกลางทั้งหมดแล้วจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาได้พัฒนาไปสู่การที่ภรรยามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่ผู้หญิงมีสถานภาพสูงขึ้น

สำหรับประเด็นเรื่องสภาพสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิทธิสตรีนั้น กระแสเรียกร้องสิทธิสตรีได้เริ่มมาตั้งแต่ปีเมจิศวรรษที่ 10 (ค.ศ. 1877-1886) ตั้งแต่นั้นมากลุ่มสตรีที่ลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของตนเองก็ถือกำเนิดขึ้นหลายกลุ่ม อาทิ กลุ่มสตรีสังคมนิยม กลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ และกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน” เป็นต้น

จากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่า กลุ่มที่ออกมาเรียกร้องสิทธิสตรีที่มีลักษณะสอดคล้องกับพฤติกรรมของตัวละครภรรยาในผลงานช่วงกลางของฉินะ โนะ โอะยะยะ คือกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน” เนื่องจากผู้หญิงในกลุ่มนี้มีได้คาดหวังว่าจะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเช่นกลุ่มสตรีในลัทธิสังคมนิยมและกลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน” เน้นการเรียกร้องในเรื่องของปัจเจกบุคคล เช่น ความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของตัวละครภรรยาในผลงานช่วงกลางกับกลุ่ม “หญิงน่องน้ำเงิน” แล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

ในวรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” นั้น ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธออยู่บ่อยครั้ง ลักษณะของการเรียกร้องของตัวละครภรรยาในเรื่องนี้สอดคล้องกับการเรียกร้องสิทธิสตรี

ของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงต่อเธอ แต่ไม่ได้ต้องการไปจากสามี เธอยังคงรักและเคารพสามีอยู่เช่นเคย ในขณะที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็ให้ความสำคัญในเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ แต่ไม่ได้คิดที่จะล้มล้างระบบสังคมในขณะนั้นแต่อย่างใด

ในวรรณกรรมเรื่อง “ริวโกกัมโบ” อำนาจในฐานะแม่บ้านของภรรยาในเรื่องนี้สามารถเชื่อมโยงกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ได้ การที่รัฐบาลใช้การศึกษาเป็นเครื่องมืออบรมผู้หญิงให้เป็น “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” เพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงให้อยู่แต่ในบ้านนั้น เป็นเสมือนดาบสองคมสำหรับรัฐบาลเนื่องจากรัฐบาลได้เพิ่มอำนาจให้กับผู้หญิงในฐานะแม่บ้านสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็เช่นเดียวกัน แนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ได้สร้างผู้หญิงที่ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี การที่รัฐบาลให้การศึกษาแก่ผู้หญิงทำให้ผู้หญิงรู้จักคิดเป็นและตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง จนกระทั่งลุกขึ้นมาต่อต้านแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” ที่พวกเธอได้รับการอบรมมา

ในวรรณกรรมเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” ถึงแม้ว่าในสายตาของสามี ภรรยาจะเป็นผู้หญิงที่ได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่และลุกขึ้นมาขบถต่อสามี แต่ในจิตใจของภรรยาไม่ได้คิดที่จะขบถต่อสามีแม้แต่น้อย เธอเพียงแค่มุ่งมั่นทำในสิ่งที่ตนต้องการเท่านั้น หลังจากภรรยาได้ทำในสิ่งที่ต้องการแล้ว เธอก็กลับมาอยู่กับสามีตามเดิม ไม่ได้คิดที่จะหย่าขาดจากสามีแล้วออกมาหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองแต่อย่างใด ลักษณะของภรรยาในเรื่องนี้สอดคล้องกับลักษณะของการเรียกร้องสิทธิสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ต้องการเพียงเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ซึ่งเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีในกลุ่มสังคมนิยมและกลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ที่ต้องการล้มล้างระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่แล้วพบว่าสอดคล้องกับลักษณะของภรรยาในเรื่อง “อะมะงะเอะรุ” ที่ทำตามความต้องการของตนเองเท่านั้น

ในวรรณกรรมเรื่อง “เท็นเซะอิ” การที่ภรรยากลับมีอำนาจเหนือสามีคล้ายคลึงกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ ภรรยาในร่างสุนัขจิ้งจอกจับสามีในร่างนกเป็ดน้ำกินเป็นอาหารเพราะเธอพ่ายแพ้ต่อความหิว สัญลักษณ์นกก่าของสุนัขจิ้งจอก และความปากร้ายของสามี

แต่ใจจริงเธอไม่ได้อยากจะมาสามีแม่แต่น้อย เช่นเดียวกับสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ที่ไม่ได้คิดจะทำร้ายผู้ชาย เพียงแต่ต้องการเรียกร้องให้ผู้ชายปฏิบัติต่อเธออย่างเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์เท่านั้น สังเกตได้จากการที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ไม่ได้เคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเหมือนสตรีในกลุ่มสังคมนิยมและกลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาคริสต์

ในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงมีความเชื่อมโยงกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” กล่าวคือ ภรรยาในเรื่องนี้ซื้อสัตว์เลี้ยงอย่างเคร่งครัดและปรนนิบัติดูแลสามีเป็นอย่างดี เธอเป็นภรรยาตามแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” แต่ลักษณะเด่นที่ต่างไปจากแนวคิด “ภรรยาที่ดีแม่ที่ฉลาด” คือ การที่เธอไม่ได้เชื่อฟังสามีไปหมดทุกอย่าง เมื่อเป็นเรื่องความซื้อสัตว์เลี้ยงระหว่างสามีภรรยา ภรรยาจะเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงต่อเธอ เช่นเดียวกับที่เธอประพฤติ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ที่เรียกร้องให้ผู้ชายปฏิบัติต่อผู้หญิงอย่างเท่าเทียมกันความสัมพันธ์ แต่พวกเขาก็ไม่ได้ต้องการที่จะมีอำนาจเหนือผู้ชายด้วยการล้มล้างระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่

ในวรรณกรรมเรื่อง “คุนิโกะ” ภรรยาในเรื่องนี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับภรรยาในวรรณกรรมเรื่อง “โคจิบุทซุ โนะ ฟุฟู” และวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” กล่าวคือ การที่ภรรยาเรียกร้องให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงนั้นสอดคล้องกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” เพียงแต่ภรรยาในเรื่อง “คุนิโกะ” ตัดสินใจฆ่าตัวตายในตอนจบของเรื่อง การตายของภรรยาในเรื่องนี้เป็นโศกนาฏกรรมในความสัมพันธ์ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากฉินะ โนะ โอะยะเป็นนักเขียนชาย จึงอาจต้องการสื่อถึงความรู้สึกอัดอั้นของสามีที่ถูกภรรยาเรียกร้องอย่างจริงจังให้สามีซื้อสัตว์เลี้ยงอย่างเคร่งครัด ในสภาพสังคมยุคอะโคโนนั้น กฎหมายและค่านิยมในสังคมยังคงสนับสนุนให้ผู้ชายนอกใจโดยการมีอนุภรรยาและหาความสัมพันธ์กับหญิงคนอื่นได้อย่างอิสระ ย่อมเป็นเรื่องยากที่ผู้ชายที่เติบโตมาในสภาพสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่จะเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างกะทันหัน ฉินะ โนะ โอะยะจึงอาจต้องการเรียกร้องความเห็นใจและร้องขอระยะเวลาในการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง จากผู้หญิงก็เป็นได้ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของผู้ชายคนหนึ่งที่มีต่อการเรียกร้องในเรื่องความเท่าเทียมกันความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็เป็นไปได้

ถึงแม้ว่ากลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” จะเรียกร้องเพียงแต่ความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง มิได้คิดที่จะล้มล้างระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ดังเช่นกลุ่มสตรีสังคมนิยมและกลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ แต่สามารถกล่าวได้ว่า การเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” นั้นแสดงให้เห็นสภาพสังคมที่สตรีมีสถานภาพสูงขึ้น

ในช่วงก่อนศตวรรษที่ 19 ผู้หญิงญี่ปุ่นถูกอบรมสั่งสอนให้เชื่อฟังผู้ชาย (ทั้งพ่อสามี พี่ชาย น้องชายและลูก) อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่การปฏิรูปเมจิที่มีการล้มล้างระบบศักดินา สถานะของผู้หญิงได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลายๆ ด้าน เช่น การค้าประเวณีถูกสั่งห้าม ผู้หญิงได้รับอนุญาตให้ขอหย่า และทั้งเด็กชายและเด็กหญิงต่างได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพของผู้หญิงครั้งยิ่งใหญ่ได้เกิดขึ้นหลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง ผู้หญิงได้รับสิทธิในการเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ร่างขึ้นในปีค.ศ. 1946 ก็ได้ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ¹

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า สถานะของผู้หญิงได้พัฒนามาเป็นลำดับนับตั้งแต่การปฏิรูปเมจิจนกระทั่งถึงตอนที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ร่างขึ้นในปีค.ศ. 1946 ผู้วิจัยเห็นว่า การที่สตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ลุกขึ้นมาเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์หลังจากการปฏิรูปเมจิที่นับเป็นพัฒนาการอันสำคัญก้าวหนึ่งของสถานภาพผู้หญิงที่พัฒนาจากการต้องเชื่อฟังผู้ชาย ไม่มีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นมาเป็นสถานภาพที่ผู้หญิงสามารถเรียกร้องความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ได้ นอกจากนี้ลักษณะที่สอดคล้องกันของการเรียกร้องสิทธิของตัวละครภรรยาในผลงานช่วงกลางของมิเงะ นะ โอะยะกะกับสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” ก็สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมที่สตรีมีสถานภาพสูงขึ้นดังกล่าว ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพของผู้หญิงครั้งใหญ่ในค.ศ. 1946 นั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้กับงานวิจัยของนะกะมุระ ชะ โตะะฉิ (中村智) ซึ่งใกล้เคียงกับงานของผู้วิจัยแล้วพบว่า มีการวิเคราะห์เพิ่มเติมและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

¹ Yuji Iwasawa, International law, human rights, and Japanese law : The impact of international law on Japanese law (Oxford: Clarendon Press, 1998), p.205.

นะกะมูระ ชะ โตะมิซึให้เห็นถึงความกลัวของฉิงะ นะ โอะยะที่มีต่อตัวละครกรรยาในร่างของสุนัขจิ้งจอกที่จับสามีในร่างนกเป็ดน้ำกินเป็นอาหารในเรื่อง “เท็นเซะอิ” ส่วนงานของผู้วิจัยวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า ความกลัวของฉิงะ นะ โอะยะน่าจะมีสาเหตุมาจากการจินตนาการถึงสภาพสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและการที่ผู้หญิงเข้มแข็งมากขึ้นตามลำดับ ผู้วิจัยเปรียบเทียบการที่กรรยาลับมีอำนาจเหนือสามีกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของสตรีในกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”

ในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” นะกะมูระ ชะ โตะมิซึให้เห็นว่า ฉิงะ นะ โอะยะพยายามหาทางที่จะแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างสามีกรรยา และในเรื่อง “บันฉู” ซึ่งเป็นเรื่องสั้นเรื่องสุดท้ายในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” นั้นมีพัฒนาการที่ดีในการแก้ปัญหาสังเกตเห็นได้จากการที่สามีกรรยาพยายามประนีประนอมกัน แม้ว่าจะยังคงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่ก็ตาม ในขณะที่งานของผู้วิจัยวิเคราะห์ในอีกแง่มุมหนึ่งว่า การที่กรรยาลุกขึ้นมาต่อต้านการนอกใจของสามีนับว่าเป็นสัญญาณที่ดีที่ผู้หญิงลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเปรียบเทียบการที่กรรยาเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอกับการเรียกร้องสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน” อีกด้วย

ในเรื่องสั้นเรื่อง “คุนิโกะ” นะกะมูระ ชะ โตะมิวิเคราะห์ตัวละครกรรยาที่ชื่อ คุนิโกะว่า เธอได้ต่อต้านสามีอย่างรุนแรงยิ่งกว่าตัวละครกรรยาทุกเรื่องก่อนหน้า เธอไม่ยอมประนีประนอมกับสามีดังเช่นกรรยาในวรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” ส่วนงานของผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่า น่าจะพิจารณาสารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อมากกว่าการพิจารณาว่าตัวละครกรรยาเข้มแข็งหรืออ่อนแอ หรือว่ากรรยาต่อต้านสามีหรือสยบยอมต่อสามี ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากเรื่อง “คุนิโกะ” เป็นเรื่องแต่ง ในขณะที่วรรณกรรมชุด “ยะมะฉินะ โมะ โนะ” เป็นวรรณกรรมเชิงอัตชีวประวัติ ฉิงะ นะ โอะยะจึงน่าจะแต่งเรื่อง “คุนิโกะ” เพื่อนำเสนอแนวความคิดที่ว่า ผู้หญิงทุกคนไม่ว่ายากดีมีจนในสังคมล้วนตกอยู่ภายใต้วัฒนธรรม “ครอบครัวยุคสุข” ที่ปรารถนาจะมีสามีที่ซื่อสัตย์ต่อเธอตลอดไปทั้งสิ้น นอกจากนั้นผู้หญิงในยุคนั้นยังสามารถเรียกร้องให้สามีปฏิบัติตามความปรารถนาของพวกเขาได้อีกด้วย การที่คุนิโกะสามารถเรียกร้องให้สามีซื่อสัตย์ต่อเธอสอดคล้องกับลักษณะของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีของกลุ่ม “ถุงน่องน้ำเงิน”

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ภัลลนันทร์ ธนัญชัย. การศึกษาเปรียบเทียบชีวประวัติของผู้เขียนกับนวนิยายเรื่อง "วะกะอิ" ของ ฉิงะ นะโอะยะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

วิวันพร กิจไกรลาศ. ตัวละครหญิงในวรรณกรรมของอิงชิ อิชิโงกับผู้หญิงในยุคเมจิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ภาษาอังกฤษ

Iwasawa, Y. International law, human rights, and Japanese law : The impact of international law on Japanese law. Oxford: Clarendon Press, 1998.

ภาษาญี่ปุ่น

赤羽学、「志賀直哉の自我意識—「邦子」を中心に」（『安田女子大学紀要 第 31 巻』、2003 年）

池内輝雄、「父子対立の問題—父の呼ぶ声」（『志賀直哉の領域』、有精堂、1990 年）

伊藤佐枝、「恋愛小説としての志賀直哉『邦子』」（『論樹 第 12 巻』、1999 年）

上野千鶴子、『近代家族の成立と終焉』岩波書店、2001 年

大石修平、「殺されたる范の妻」（『日本文学』日本文学協会、1960 年）

太田正夫、「范の犯罪」（『作品研究 志賀直哉の短編』古今書院、1968 年）

Aeo Yeonkyung、「志賀直哉「剃刀」論—〈切断〉される〈場〉をめぐる」（『解釈 第 51 巻第 1・2 号』、2005 年）

越智良二、「志賀直哉「雨蛙」の問題」（『愛媛国文と教育』、1992 年）

亀井千明、「志賀直哉「剃刀」論—〈アンチ・犯罪小説〉」（『甲南女子大学大学院論集（文学・文化）第 1 巻』、2003 年）

唐澤聖月. 2009. 志賀直哉『好人物の夫婦』論—夫婦をめぐる小説の誕生 [Online].

Avialable: <<http://ci.nii.ac.jp/naid/120001941036>>

岸規子、「志賀直哉『雨蛙』とその周辺」（『芸術至上主義文芸』、2001年）

木村泰子、「志賀直哉における「雨蛙」執筆の意味」（『国語国文論集』（安田女子大学）、1984年）

小林幸夫「『山科の記憶』論—〈意識〉の病」（『作新学院女子短期大学紀要』、1987年）

小林幸夫、「志賀直哉を読む4「范の犯罪」」（『月刊国語教育 第17巻7号』、1997年）

小林幸夫、「志賀直哉「転生」論—小説形式の複合」（『上智大学国文学科紀要』、2006年）

志賀直哉、『続創作余談』（『改造』、1938年）

志賀直哉、『志賀直哉全集 第6巻』岩波書店、1999年

清水正、『志賀直哉—自然と日常を描いた小説家—』D文学研究会、2005年

滝藤満義、「志賀直哉初期犯罪小説—他者の行方2」（『千葉大学人文研究 第32巻』、2003年）

田中榮一、「『范の犯罪』」（『現代国語研究シリーズ10 志賀直哉』尚学図書、1980年）

田中絵美利、「志賀直哉『剃刀』における〈性〉と〈罪〉の相関性—何故〈男〉は〈男〉を殺したのか—」（『文学研究論集 第15号』、2001年）

田中絵美利、「志賀直哉「雨蛙」論—〈男〉たちの〈美しい夫婦の物語〉」（『日本近代文学』、2004年）

田中絵美利、「志賀直哉『范の犯罪』論—共有される欲望、共有される〈私〉—」（『文学研究論集第25号』、2006年）

張蓮.2008. 志賀直哉「雨蛙」を読む—不義の妻と欲情する夫について

[Online].Available:<http://ci.nii.ac.jp/naid/120000976389>

中村智、「志賀直哉「山科もの」論」（『山口国文』、1995年）

中村智、「志賀直哉『邦子』論」（『山口大学文学会志 第46巻』、1995年）

中村智、「志賀直哉『転生』論」（『一の坂川姫山国語国文論集』、1997年）

中村智、「妻の姦通に欲情する夫—志賀直哉「雨蛙」論」（『山口国文』、2000年）

永井善久「ナオミと邦子—女性・文学・商品」（『明治大学日本文学 第24巻』、

1996年）

新形信和、「父と子—血縁の父と父なる神とのほざまで」（『ひき裂かれたくわたし—
—思想としての志賀直哉』、新曜社、2009年）

日本近代文学館編、『日本近代文学大辞典』講談社、1984年

フランク・B・ギブニー編、『ブリタニカ国際大百科事典6小項目事典』ティビー

エス・ブリタニカ、1974年

古川裕佳、『志賀直哉の〈家庭〉—女中・不良・主婦』森話社、2011年

本多秋五、「志賀直哉における自覚の問題」（『文学 第38巻第2号』岩波書店、

1970年）

松井貴子、「志賀直哉のまなざし—母から妻へ、そして、自己から他者へ」（『宇都宮
大学国際学部研究論集 第22号』、2006年）

宮越勉、「初期志賀文学の一断面—『剃刀』『彼と六つ上の女』『老人』の背景—」

（『明治大学日本文学 第9号』、1979年）

宮越勉、「志賀直哉「好人物の夫婦」考—身体反応、眼のドラマ」（『日本文学 第51
巻1号』日本文学協会、2002年）

牟田和恵、「「良妻賢母」思想の表裏—近代日本の家庭文化とフェミニズム」（『近代
日本文化論8 女の文化』、岩波書店、2000年）

モハammad モインウッディン、「志賀直哉『流行感冒』論—「自己」と「他者」を中
心に—」（『阪大近代文学研究9』、2011年）

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ฆมกร ศรีกิจกุล เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2529 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ2 สาขาภาษาญี่ปุ่น จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใน พ.ศ.2552 หลังจากสำเร็จการศึกษาได้ทำงานสอนภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่นและเคยรับสอนภาษาญี่ปุ่นขั้นพื้นฐาน ภาคฤดูร้อน ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง หลังจากทำงาน 1 ปีได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพ.ศ.2553